George Mihail-Zamfirescu

SFÂNTA MARE NERUŞINARE

Volumul II

Editura Hoffman

DTP: Hoffman Design
Tipar: Hoffman Print
Coperta: Mircia Dumitrescu
Pe copertă: Apcar Baltazar, *La Herăstrău*

© Editura Hoffman, 2021

Această carte este protejată prin Copyright. Reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea prin orice mijloace și sub orice formă, cum ar fi xeroxarea, scanarea, transpunerea în format electronic sau audio, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informațiilor, cu scop comercial sau gratuit, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsesc penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare.

EDITURA HOFFMAN SRL
Fax: 0249 460 218
Tel: 0740.984.910
www.EdituraHoffman.com
www.EdituraHoffman.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ZAMFIRESCU, GEORGE MIHAIL
Sfânta mare neruşinare / George Mihail Zamfirescu. -
Caracal: Editura Hoffman, 2021
2 vol.
ISBN 978-606-46-1444-5
Vol. 2. - 2020. - ISBN 978-606-46-1446-9

821.135.1

CÂNTECUL ȚAPULUI

CAPITOLUL I

SOBORUL ȚAȚELOR DESCOPERĂ AFRICA

Sâmbăta trecuse dar mama și vecina Tinca nu adunaseră gologani, să cumpere grâu și să facă pomeni pentru odihna sufletului drept-credinciosului Ivan Fedotici-Karasoff, pe care-l bănuiau ucis de mult, de Tino și de cei doi ilfoveni, în orașul de pe malul mării – acolo unde Maro visa să se simtă mai aproape de cer și de insula atotputernicului Eros.

Puișor le făcuse încă odată să renunțe la gândul acesta pios, de pravoslavnică înfrățire prin moarte cu revoluționarul ce fugise de spânzurătorile țarului, ca să îndure, alături de noi, toate lipsurile și neajunsurile vieții din casa cu nebuni și să moară, ca o haimana romantică, la picioarele unei adorate cu sufletul nestatornic.

— Gospodin Ivan trăiește-le asigurase tata – și are să se-ntoarcă foarte curând! Dacă nu mâine, atunci săptămâna viitoare cu siguranță...

Femeile clătinau capul, neîncrezătoare.

— A murit, nu mai încape îndoială că veneticul de Tino i-a mâncat coliva și păcat – bărbat ca Ivan mai rar, soro...

Sultana oftă, când nu era nimeni s-o audă – oloaga îi blestema pe ilfoveni, supărată că au putut să sugrume un om minunat cum era cârpaciul din casa de scânduri dar – mai cu seamă – pentru că nu uitau să-i spună, cu fiecare brânzoaică pe care i-o aduceau, că e cinci parale una, ca să i-o scoată prin nas și să se laude că numai ei sunt în stare să-i dea cadouri scumpe, în timp ce Domnica se jura pe viitor și pe ochii ei din cap, în fața cumetrelor din sobor, că batiușca îi declarase amor și credință, într-o noapte și-i spusese așa, la despărțire, după ce se sărutaseră mult: „aștept să mă descotorosesc de grecoaică și mă cunun cu tine, să moară Sultana și dușmancele de necaz"...

— Un cavaler ca Ivan cred și eu c-ar fi fost o afacere...

Vecinele se adunaseră într-o seară la taifas, lângă pălimarul oloagei, curioase să afle ce se mai petrece prin lume.

Bătrâna citea jurnalul, în fiecare zi și avea talent să brodeze, pe fapte mici și vești îndoielnice, întâmplări minunate cu prinți îndrăgostiți de o fată din popor – asasinarea reginei Draga și a iubitului încoronat era încă vie în amintire – sau aventuri extraordinare, prin păduri virgine, cu pitici săgetători și mâncători de oameni albi. Tinca nu uita sa le încredințeze pe vecine că sufletele misionarilor plecați să-i creștinească pe sălbatici se spală, prin suferință și sacrificiu, de toate păcatele moștenite și se urcă la cer fără să mai treacă prin vămile văzduhului.

Ziarele publicau, tocmai atunci, cu amănunte senzaționale și comentarii tot așa de pasionante, descoperirile

unui ofițer englez, explorator temerar atras de pericolele necunoscutului și de misterele continentului negru iar numele lui, pronunțat stâlcit și de nerecunoscut pe buzele mahalagiilor – fapt fără importanță, din moment ce isprăvile lui erau memorate cu evlavie – circula pretutindeni, ca o formulă magică. Tinca avea ocazia să-și valorifice darurile de povestitoare ce împletește realitatea cu fantezia, în cadrul unei întâmplări cu minuni iar femeile – adunate în jurul ei, pe scăunele și în picioare, cum era loc, numai să poată afla mai curând ce se mai întâmplase cu ofițerul englez – ascultau tăcute, furate, pătrunse de fiorul ce-l cutremura, fără îndoială și pe descoperitorul lumii de dincolo de apele mari și albastre, când se găsea la un pas de moarte.

Numai după ce termina oloaga de citit urmau comentariile vecinelor, mai pitorești și tot așa de pasionante.

Sigure că exploratorul era un om „cum nu se mai află și ferice de maica lui, că i-a fost scris să-l nască", voinic nu glumă, îndrăzneț dar și deștept, mergând la disperare: ori viață, ori moarte – ele nu șoviă au să afirme că-l apăra o mână de sus, poate Dumnezeu și n-ar fi fost de mirare diavolul împelițat, ce ne amăgește uneori cu ajutorul lui, ca să ne fure încrederea și să ne piardă, în urmă, mult mai ușor.

Tinca era întotdeauna de părere că numai un ales al cerului poate să treacă, neatins, prin atâtea curse ale morții și se supăra că proastele din mahala amestecă o coadă păroasă de drac, într-o existență pe care popii au s-o treacă, în ceasloavele lor, printre viețile sfinților.

Femeile se apărau, sfioase în fața tainei din cuvintele inspirate ale oloagei, invocând motivul că nu-s umblate prin lume și n-au avut cum să afle ce înțeles creștinesc se ascunde în aventurile ofițerului englez dar erau gata să recunoască

orice, numai să nu păcătuiască – negând sfântul duh coborât în om – și să n-o supere pe Tinca, singura cucoană din mahala ce nu se uita în jurnal ca pisica în calendar...

— Credem ce spui matale, vecină, că altminteri nu ne-ai mai citi și ne-ar crăpa pipota de nerăbdare, curioase să știm ce s-a mai întâmplat cu omul alb și cu tuciurii aia de păgâni...

Cumătră nu mințise.

Oloaga ar fi abătut pe capul vecinelor o adevărată năpastă dacă ar fi refuzat, capricioasă cum era câteodată, să le țină în curent, zi după zi, cu ultimele aventuri ale ofițerului englez, mai ales că ziarul anunța, pentru numărul viitor, peripeții în adevăr extraordinare. Tinca, din fericire, se supăra și se împăca tot așa de ușor, cu atât mai mult că femeile, cu toată repulsia încercată, nu se dau în lături de la niciun sacrificiu: o măguleau, îi aduceau covrigi cu susan și o sărutau de departe pe buzele strânse și veștede – semn de împăcare și promisiune sigură că mâine vor asculta, tăcute și evlavioase ca în ajun, cuvântul miraculos.

Acum urmau alte comentarii, mult mai serioase, în larma glasurilor ce se întretăiau și se amestecau.

Meșteră la vorbă și stăpână pe inimi era, de astă dată, Bica-mărunțica. Nevasta tânără muta, cu fantezia ei năstrușnică, tot continentul negru în mahalaua cu nume rușinos și-l obliga pe celebrul descoperitor să-i apere pe cei năpăstuiți sau să se schimbe, în fiecare noapte, în „zburător cu negre plete." Fetele nemăritate ar gusta adevărate clipe de desfătare, cu el în așternut și nu li s-ar mai părea viața fără rost, casa o închisoare iar munca în ateliere și la croitorie o povară.

Firește că nici cumetre gospodine, harnice și cinstite, ca Stanca Roiba, Cocoșel ori Batoza, nu ar fi ocolite. Un om minunat ca ofițerul englez nu ar nedreptăți pe nimeni și cu atât mai puțin niște vecine respectate, pricepute la tocană dar și la dragoste.

Exploratorul era împărțit prin bună înțelegere.

— O noapte la mine, alta la tine, vecină și din când în când, câte un ceas, la fetele nemăritate, că ele sunt tinere și mai au timp destul...

Oricum, prezența albului voinic și deștept, apărat de o mână celestă, nu era dorită în mahalaua cu nume rușinos numai cu gândul lumesc al potolirii poftelor.

Trimis de sus, cum îl considera Tinca, insul ar fi avut putere să-i pună cu botul pe labe pe toți satrapii mici și mari ce terorizau umanitatea de la marginile orașului. Niciun mustăcios cu tesac nu ar mai fi îndrăznit să intre în mahala, comisarul și-ar fi vândut, peste noapte, toate instrumentele de tortură iar procurorul s-ar fi ascuns, cu fular și cu șoșoni cu tot, în gaură de șoarice, numai să scape de pumnii ca niște ciocane și de judecata ofițerului ce supusese turmele negre ale sălbaticilor din pădurile și din pustiurile africane.

Vorbind și făcând planuri, vecinele uitau de treburi și de rosturi. De multe ori, veneau bărbații de la fabrică să le ia acasă.

— Hai, fă femeie, să mâncăm. Dă-l în... colo de inglez, că n-o să vie el să ne apere tocmai pe noi!

— Stai, mă pacoste, că nu crăpi, să vedem cum scapă de elefanți și de maimuțe, că pe arapi și pitici i-a pus demult pe fugă!

Bărbații se resemnau să aștepte la poartă, fumând și scuipând des, să le treacă de urât și de foame.

Când au găsit, în ziar, fotografia exploratorului englez, femeile au făcut o adevărată revoluție. Năpustite peste Tinca și căruciorul ei legănător acum, gata să se răstoarne, nevestele au smuls jurnalul de la sânul oloagei și l-au trecut din mână în mână, nerăbdătoare să vadă ma curând figura, „zburătorului cu negre plete", cu exclamații de uimire și de încântare lăuntrică, de adorare mărturisită fără înconjur. Descoperitorul continentului negru era voinic și avea o privire sigură, pătrunzătoare, de cuceritor învățat cu primejdiile și cu jocurile morții și ale vieții. Mustața se desena în fire lungi. Barba blondă, mătăsoasă și în ondulări strălucitoare, îi încadra figura plină, cu trăsături energice. Fruntea era boltită iar părul, dat pe spate și des, semăna cu o coamă de leu. Exploratorul avea, în ținută și în felul cum ridicase capul, o atitudine impresionantă de erou legendar.

Femeile din mahalaua cu nume rușinos i-au găsit o singură scădere: cavalerul visului lor arzător nu avea pistoale la brâu, cum erau înfățișați haiducii și în genere toți conții și marchizii din romanele publicate în fascicole – romane pe care Bimbirică le colecționase și le împrumuta, tovarășilor de suferință și de ideal socialist, fără taxă.

Pistoalele, însă, nu erau indispensabile pentru un trimis al cerului, menit să împace sufletul cenușiu și orb al pâlcurilor de sălbatici cu învățătura creștină și cu binefacerile civilizației europene.

Tinca le atrăsese atenția asupra acestui adevăr elementar iar nevestele și cumetrele căzuseră de acord, docile.

— Sigur, fă – vorbise cu convingere Vrăbioara – n-a mai văzut nimeni sfânt cu pistoale, ca Rinaldo Rinaldini... Are el ascuns un revolver pe undeva, când intră prin păduri

sau se apropie de satele harapilor, da' nu trage în carne de om pentru nimic în lume! Apasă pe cocoșul revolverului numai așa, de fartiții, ca să facă sgomot și să-i sperie – că sălbaticii sunt fricoși, o iau la goană cum plicii limba în cerul gurii... Toți luptă numai cu săgeata și unii din ei, mai deștepți, cu sulița – așa că nu cunosc, cum le zice acum, armele de foc. Proști, dă-i la dracu...

Altă problemă, mult mai gravă, oricum destul de delicată, a trebuit rezolvată în urmă: cine să păstreze portretul din ziar? Firește, Bica-mărunțica îl ceruse mai întâi dar Paulina-cu-pistrui era gospodină serioasă și mai în vârstă, așadar cu mai multe drepturi când era vorba de o favoare. Stanca Roiba, de asemeni, nu voia să renunțe. Săracă lipită pământului, nu avea nicio poză în casă. Cuceritorul cu coamă de leu i-ar împodobi zidul alb și coșcovit. Vecina Paulina-cu-pistrui avea destule tablouri, prin urmare n-ar fi fost mare pagubă daca ar fi renunțat. Fără îndoială, Bica-mărunțica era simțitoare și plină de respect, în fața celor bătrâni și necăjiți. Stanca Roiba era sigură că nevasta tânără nu aștepta s-o roage o cumătră ce i-ar fi putut fi mamă, ca s-o lase pe ea să se bucure de darul adus de jurnalul din ziua aceea. Vrăbioara tăcuse și lăsase buza în jos, a supărare dar Batoza invocase un motiv mult mai convingător: abia acum observase că ofițerul englez semăna foarte mult cu Axinte, băiatul ei, care murise marinar pe vapor, într-un naufragiu întâmplat cu zece ani mai înainte. Cum Smochina îl cunoscuse bine pe Axinte, să se uite la figura din ziar și să răspundă, cu mâna pe sfânta cruce, dacă semăna ori nu exploratorul cu feciorul ei tânăr, căprar și navigator.

— Vezi bine – ridicase Manda Smochina din umeri, cu un gest oarecum îndoielnic – că și ăsta din poză are barbă, ca Axinte al tău da' numai barba parcă n-ar fi destul...

Șari atât așteptase, ca să sară cu gura la cumătră bătrână și la nevestele tinere ce cutezau s-o contrazică și să-i conteste dreptul asupra chipului din jurnal. Strigase, să domine ciorovăiala, că puțin îi pasă de ce spun și ce cred nevârstnicile din sobor, toate niște mucoase ce ar face bine să n-o supere, ca să nu le aducă aminte cine sunt și ce rău le șade când fac pe mironosițele și mărturisise, cu vorba ei înțepată, plină de batjocură dar și de subînțelesuri, că se miră foarte mult văzând o prietenă ca Smochina că face mofturi și e acră, tocmai acum, când e vorba să-i întindă o mână de ajutor – la urma urmei, un ajutor la care ar fi putut renunța fără pagubă și fără niciun regret. Numai o bătrână ce și-a fiert mințile laolaltă cu piciorușele de gândac sau și-a întins scuipatul în alifiile cu care îi doftoricea pe desculții cu boli rușinoase, pentru doi-trei gologani de aramă, poate să afirme că o barbă nu-i un semn de asemănare. Frate cu frate și nu se potrivesc la nas ori la gură, că nu s-a văzut muiere cu tipar în pântec, să toarne progeniturile la comandă și fără nicio deosebire. Ar fi proastă ori nebună vecina ce ar pretinde ca Axinte marinarul să fie aidoma cu insul din jurnal. Amândoi, însă, aveau mustăți și barbă. Asta n-ar fi putut s-o nege nimeni și cu atât mai puțin stricata de Vrăbioara ori prefăcuta de Smochina. Mai mult, inima de mamă a Batozei simțise – sentiment pe care nu-l are, în niciun caz, o stearpă ca Bica-mărunțica sau o străină ca Stanca Roiba ori Manda Smochina – că în figura din ziar e Axinte și altcineva nimeni și că ar fi o mare mângâiere pentru ea s-o pună în cadră și s-o atârne la capul patului, să se culce cu gândul la băiat și să

se scoale împăcată că – de acum încolo – îl are aproape și nu mai e singură cuc pe lume.

— Carevasăzică, surioarelor, puneți-vă pofta-n cui și nu vă băgați ca musca, unde nu vă fierbe oala! Poza mi se cuvine, că Axinte a murit marinar pe valuri și n-am unde-i duce o floare și o lumânărică. Dați-mi-o și fără fandoseli. Altminteri uit că suntem vecine și vă spurc de nu vă spălați cu toate apele ne-ncepute...

Femeile, tinere și bătrâne, nu s-au speriat de amenințare. Au răspuns scurt și țipat – unele cu o imputare pentru cumătră ce era gata, de dragul unui petic de jurnal, să calce în picioare sentimentele ce le legau de atât amar de vreme iar altele cu o nouă afirmare a dreptului consfințit de vârstă sau de întâietate.

Tinca se uita la ele nemișcată.

— Uite-le, mânca-le-ar buba – rânjise oloaga – că se iau de păr pentru o scârbă de cinci parale...

Păruiala ar fi fost, în adevăr, de neînlăturat dacă nu ar fi intervenit Domnica la timp.

— Na, chioara la mălai, că vă faceți de râs pe gratis! Stați că mai suntem și noi pe-aici. Vă cred în stare să vă tăvăliți pe jos și mi-ar place să vă văd, da' nu la ușa mea, că iar o să urle mahalaua că suntem o casă de nebuni! Mai bine să v-o retez scurt, ca să nu mai încapă supărare între voi. Eu am dat cinci parale, să cumpere Fana jurnalul – prin urmare e al meu, cu poză cu tot și nu-l dau nimănui pe inglez, că-mi place și mie să-l am în ramă, pe masă. Asta-i tot și cui nu-i convine, să mă pupe...

Domnica luase ziarul și intrase în casă, trântind ușa.

Vecinele rămăseseră prostite, pe scăunele și în picioare, cu mâna la gură. Lovitura fusese neașteptată și în

plin. Niciuna din cumetre n-a mai avut curaj să protesteze împotriva obraznicei de la bordel, să îngâne o dojană ori să facă un gest de nepăsare, ca să nu creadă oloaga că-i pasă prea mult de ce se întâmplase. Surprinse un moment, femeile se bezmeticiseră şi se priviseră lung, fără cuvânt şi fără necaz.

Uitaseră că se ameninţau, cu câteva clipe mai înainte şi că nu lipsise mult să se tăvălească prin praf, prinse de păr. Acum erau din nou prietene şi dispuse să se îmbrăţişeze şi să facă haz, dacă nu ar fi avut, în gură şi în suflet, un gust amar de tristeţe şi de lacrimă. Fiecare încerca – deşi voiau să pară nepăsătoare – un sentiment de gol în inimă şi în viaţa ce le aştepta acasă – parcă ar fi pierdut o fiinţă dragă ori o comoară în care îşi puseseră toate speranţele.

Cum au sărit, cu gândul, de la Axinte şi de la barba exploratorului, la neruşinarea fetei ce le invitase să o pupe şi de aci la Ivan şi la bocet, vecinele nu ar fi putut spune. Simţiseră numai că lacrima ce urcase în ele trebuia plânsă, ca să scape de necaz şi de pustiul ce le apăsa sufletul şi viaţa.

Tinca le asigurase, a doua zi, că tot barba lui Axinte era de vină.

Smochina se împăcase cu Şari, după ce le luase fata de la bordel jurnalul dar nu-şi putuse stăpâni ciuda. Cumătră o ameninţase şi ocărâse fără motiv. Marinarul nu semăna, pentru nimic în lume, cu ofiţerul englez. Barbă blondă, în mahalaua cu nume ruşinos, avusese singur Ivan. Aşadar, susţinuse Smochina, mai curând s-ar fi găsit un pic de asemănare între cârpaciul rus şi figura din ziar, decât între marinarul din mahalaua cu nume ruşinos şi trimisul cerului. Şari nu mai avea ce pierde şi recunoscuse, în cele din urmă –

mai mult ca s-o împace pe cumătră, care ar fi fost capabilă, altminteri, să-i poarte sâmbetele – că Smochina are un fel de dreptate.

— Aşa a fost şi aşa s-a făcut că umbra lui Ivan a rămas între noi...

Tinca, însă, explicase fără convingere şi nu se jurase, ca altădată, pe viitor şi pe mormântul părinţilor, ca să fie crezută.

— Şi pe urmă?

— Pe urmă – a răspuns oloaga, tot aşa de simplu – am vorbit de Ivan şi-am început să-l bocim, ca proastele...

— Nu se poate – strigase Vrăbioara, îndărătnică – de ce era să plâng eu că Axinte n-a avut barbă blondă, ca gospodin? Altceva a fost la mijloc...

Singură Raliţa, poreclită Varza, a putut lămuri taina. Ea nu se certase cu vecinele, pentru fotografia exploratorului. Stând liniştită pe scăunel, văzuse şi auzise tot, mai bine ca Şari, ce holbase ochii de necaz şi cu mai multă înţelegere ca Bica-mărunţica ori Smochina, amândouă turbate că Batoza nu le lăsa să doarmă cu o mândreţe de bărbat la căpătâi. Nimeni să n-o contrazică, dintre bătrâne şi să n-o pună diavolul pe una tânără s-o facă mincinoasă, că n-are niciun interes să-şi strice gura pentru deşuchiate. Dacă au plâns ori nu pentru cârpaciul rus, puţin îi pasă ei. Bine că lacrima le-a mai uşurat sufletul şi le-a risipit tristeţile. Atâta bucurie le mai rămăsese şi lor: să plângă singure, acasă ori alături, la o vecină, când şi cum le-o place. Nu mai are niciun rost să afli de ce ai plâns. Asta e limpede ca lumina: că nu mai poţi de bine şi-ţi vine să te dai cu capul de pereţi şi de toate ulucile! Adevăratul motiv al bocetului o preocupa pe Raliţa din alt

punct de vedere: în timp ce-l căinau pe Ivan, că e mort și n-are cine-l plânge și-i face pomenile, gospodin apăruse la poartă, în carne și oase, cu Maro de mână – ca niște arătări...

— Adică, fă guralivelor, orice s-ar spune: un fel de minune – să te crucești, nu altceva...

Minunile erau rare, chiar în mahalaua cu nume rușinos, așa că vecinele – curioase – au tăcut și au lăsat-o pe Ralița să spună ce știa.

Povestea, neîndoios, începea tot de la gestul fetei mijlocii. Mai precis: de la neobrăzarea la care nu se aștepta nimeni, cu atât mai mult că Domnica era o fată serioasă, crescută ca la pension de o mamă deșteaptă ca Tinca și destul de rușinoasă, până atunci, în fața cumetrelor din sobor.

— Lasă, varză cu cocean – a răspuns Tinca, râzând – că nu ți s-a mototolit creasta și nici nu ți-a căzut rangul pe care nu-l ai! Domnica a zis o vorbă la necaz și cine a rămas cu țâvnă de ceartă, numai pentru atâta lucru, poftim: să mă pupe și pe mine – să nu-i fie supărarea fără folos! Asta... ca să isprăvim odată cu aproponturile la fată, că suntem bătrâne și ne-ar sta rău să ne certăm pentru fleacuri...

Ralița ar fi știut cum s-o înfunde pe mumia din cărucior dar celelalte vecine au tras-o de mânecă și i-au făcut semn să amâne răfuiala pe altădată – o răfuială la care, să fie sigură de asta, au să ia și ele parte, ca s-o învețe minte pe Tinca și îndeosebi pe mucoasa de la bordel, cum să se poarte cu fruntașele soborului.

— Acum, cumătră, să vedem mai bine ce-a fost cu minunea...

Ralița și-a scuipat pe degete și s-a frecat pe tâmple, să scape de năduful ce o sugruma că nu-i poate răspunde oloagei pe loc, cu vârf și îndesat și-a început să povestească

rar și nesigură pe cuvânt, că-i tremurau încă buzele de mânie.

Șari și cumătră cu care se certase vorbiseră, în adevăr – după ce plecase Domnica în casă, cu ziarul – despre Axinte, ofițerul englez și Ivan dar Ralița credea că, de la vorba lor și până la bocet, era o mare distanță. De ce l-au plâns, nevestele din mahalaua cu nume rușinos, pe cârpaciul rus și nu pe marinarul mort în valuri sau pe Tănăsică și Gore, de care – de asemeni – pomeniseră femeile în treacăt? Sigur că au găsit un motiv mai serios și că umbra lui gospodin a revenit de mai multe ori în mijlocul vecinelor, până le-a smuls lacrima din gene, cu surâsul lui pierdut pentru totdeauna – cum îl bănuiau în ajun – și cu barba lui ca mătasa porumbului. Smochina și Șari, împăcate, se sărutaseră iar femeile tăcuseră din nou, adunate pe lângă pălimar și neștiind cum să aducă vorba despre altceva, numai să uite mojicia fetei mijlocii. Atunci a suspinat Paulina-cu-pistrui, ducând un colț al șorțului la ochi și a spus ceva cumătră Floricica, tristă ca toate celelalte și cu o apăsare la fel în suflet.

— Toate bune în jurnalul tău, fă Tinco – îngânase Floricica, suspinând ca Paulina-cu-pistrui și cu lacrima prelinsă pe obraz – că știm tot ce se petrece pe pământ și sub apă, tot ce fac și gândesc capetele încoronate și cum se injură boierii de la putere, n-ar mai ajunge niciunul ziua de mâine, să scăpăm odată de moftangii și de mațe pestrițe cu cealpac da' nu știu cum se face că de noi, adică de ce se întâmplă în mahala sau la Constanța, că și acolo-i tot țară românească, nu se pomenește nici cât negru sub unghie, ca și cum n-am trăi pe lume sau nu ne dau stăpânirile voie să știm ce-i cu noi și cu lacrima asta blestemată, ce mi s-a spart acum în colțul gurii, să-i gust amărăciunile. Adică n-ar fi

creştineşte, acum, să aflăm şi noi cum şi unde a murit Ivan, de mâna cui şi unde-i îngropat, ce cruce are la căpătâi – dacă s-a mai gândit cineva că gospodin e pravoslavnic şi e păcat să stea în pământ ca un câine sau ca un sălbatic din ţara aia a negrilor? Voi nu vedeţi că puţin ne pasă şi stăm ca turcii pe şezut, că nu i-am aprins o lumânare la biserică şi nu i-am făcut pomenile? Mare păcat, Vrăbioară maică şi tu, fă Şari, care ai flăcău mort, ca şi gospodin, în necunoscute locuri şi fără mormânt...

Floricica avusese, ca niciodată, accente calde în glas şi le înduioşase pe ascultătoare. Toate erau cu ochii umezi şi se frământau pe scăunele, privind în jos ca nişte călugăriţe în strană. Cine o să plângă mai întâi – se întrebau – şi pentru ce mort? Nimeni nu voia să dea primul semnal, să nu i se arunce mai târziu, în spinare, ponosul că a provocat hărmălaia bocetului şi prin urmare – râsul şi batjocura proastelor din mahala, ce nu veneau la Tinca şi nu se interesau de minunile omului alb prin coclaurile africane.

Şari uitase de aceste socoteli mărunte.

Floricica îl evocase pe Axinte, feciorul fără cruce şi fără candelă la căpătâi. Gândul că peştii şi alte lighioane, ale apelor au rupt cu foame din trupul lui bronzat de marinar şi de flăcău voinic, i-a răscolit inima şi i-a frânt-o ca pe-o turtă în capul unui copil cu anii împliniţi. Plânsul a fost reţinut, la început şi ascuns în pumnii apăsaţi pe gură dar fiorul a trecut prin suflete ca un fir încins iar femeile s-au privit pe furiş şi mute, mototolind în degetele nervoase marginile şorţului ori colţurile basmalelor. Bica-mărunţica, pe de altă parte, măgulită că Floricica i se adresase ei în primul rând – o dovadă că era mai simţitoare ca toate celelalte şi dacă nu

mai curată la cuget, mai evlavioasa cu morţii şi mai capabilă să înţeleagă o durere – s-a simţit datoare să le aducă aminte vecinelor că Ivan le făcuse mult bine şi merita o lacrimă cel puţin.

— Te cred, cumătră, cum să nu fie păcat, că om ca gospodin mai rar! Ce bărbat falnic – albul din poză, nu altceva – şi ce bunătate, ce filotim cu femeile cumsecade – că, de alte întinzători se săturase şi el, săracul – şi ce îngăduitor cu noi, când nu ne ajungeau gologanii să-i plătim peticele puse la încălţăminte...

— Adevărat – recunoscuse Smochina – mie mi-a făcut papuci de comandă şi a zis să-i plătesc când o să am bani...

Odată pornite pe panta spovedaniilor, vecinele nu s-au mai putut opri.

— La fel s-a purtat cu mine...

— Şi cu mine!

— Acum, în primăvară, i-am spus că e dânsul bolnav şi n-avem de niciunele iar gospodin, fără să-i cer, mi-a întins o băncuţă şi ne-a trimis doftorul acasă...

— Cum să moară un creştin aşa de milostiv?

— Din pricina cui?

— Şi în ce văgăuni ale mării de la Constanţa – dacă spuneţi că e mare acolo şi ce oraş o mai fi şi ăsta, arde-l-ar...

Vrăbioara a socotit momentul prielnic. Cumetrele şi nevestele tinere aşteptau, cu plânsul prins în dinţi, un singur semnal. Fusese greu numai începutul. Firește că tot Bica-mărunţica le-a scos din impas.

— Ivane, gospodin Ivane – a ţipat ea ca din trâmbiţă, cu umerii scuturaţi în bocet şi lacrimile risipite pe figură – cum te-ai dus şi ne-ai lăsat, Ivane – cui focului ne-ai lăsat, gospodine dragă, gospodineee...?

Plângând, nevasta tânără cânta cuvintele, ca profesionistele de pe vremuri, tocmite anume să meargă în urma dricului şi să crească, prin talentul şi prin glasul lor sfâşietor, ceremonialul sinistru al unei înmormântări bucureştene.

— Ivane, Ivane – au răspuns femeile în cor, cu un ţipăt tot aşa de asurzitor, smuls din ele cu plânsul pe care le era imposibil, acum, să-l mai tăinuiască – de ce plecaşi de lângă noi, gospodine şi pentru ce târâtură ţi-a fost scris să mori prin străini, Ivane-Ivaneee...

Domnica, mai mult ca Bica-mărunţica şi ca oricare altă cumătră cu mortul bocit în umbra subţire şi înaltă a tovarăşului lui Vladimir Iljici Uljanov, s-a crezut obligată să ia parte la praznicul acesta cu ofuri şi cu păr smuls, ca vecină şi – mai cu osebire, în logica minciunii scornite de curând – ca logodnică promisă.

— Spic mărunt, lume cum treci – îşi începuse fata de la bordel bocetul, ca un cântec de petrecere – şi norocul mi-l petreci, spic mărunt şi inimă! Măi Ivane, nu m-auzi cum te plâng şi-n ochii uzi, tinereţea mi se stinge şi spre moarte mă împinge! Gospodine, gospodin...

Glasurile şi durerile se amestecaseră, într-un cor infernal.

Căruţaşii (pe stradă şi la barieră) hamalii (printre vagoanele triajului) haimanalele (pe maidane) şi mahalagii (prin curţi şi pe la porţi) au întins gâtul şi au ascultat nedumeriţi – uitând de treburi, de muncă şi de joacă, de plictis. Se apropia o înmormântare sau se întâmplase altă nenorocire, la fabrică ori pe una din liniile ferate? Morţii, însă, sunt porniţi spre cimitir mai devreme. Numai un accident era pricina văicărelilor. Oricum, insul ucis într-un

atelier sau sub roţile unei locomotive, avea o liotă de plozi şi o armată de surori şi de cumnate, că prea erau multe glasuri şi toate disperate – să bage lumea în răcori, de groază şi nimic mai mult...

Puişor, care lucra în fabrica de alături, auzise plâns dincolo de zid, spre casa cu nebuni şi se speriase. Credea c-a murit Puica şi fugise, numai în cămaşă, cu capul gol şi pasul împleticit de spaimă şi de presimţiri rele, de lângă abrichtul cu şuruburile şi cuţitele uitate pe planşa de oţel. Găsise toată mahalaua adunată la poartă, ca în seara de pomină, când se întorseseră Gore şi Paler de la chef, adormiţi de băutură în trăsuri şi cu lăutarii cântând in urma lor, ca după nişte morţi.

Cineva, o cunoştinţă, îl liniştise şi-l întorsese la robia lui din fabrică.

— Nu-i nimic! Scârbele din sobor au făcut iar panoramă.

Mascarada din curte ameninţa să se întindă şi în mahala.

Plânsul trece, ca o molimă, de la o femeie la alta, mai ales într-o lume în care nu a mai rămas nimic statornic decât gustul lacrimilor.

Ceata bocitoarelor din sobor crescuse, înconjurase casa de scânduri a cârpaciului, umpluse pălimarul oloagei şi se revărsase spre uşile din dos ale birtului economic. Nevestele şi cumetrele urlau aşa de tare, că – dacă luam o clipă mâinile de la urechi – aveam senzaţia că mă aflu între topitoare şi ciocane, într-o uzină metalurgică.

— Au fost zece la început – strigase Fana lângă mine, că s-o aud – şi acum sunt aproape patruzeci. Au venit şi femei de pe calea Plevnei, aduse de bocetul soborului şi

toate cu parapon de plâns. Să vezi că, până se întunecă, n-au să mai aibă loc în curte. Lasă, mă Puișor, nu te strâmba, că mie-mi pare bine că le văd așa, mai rău ca paiațele! Crește-n mine dezgustul de viața și de cumințenia lor – cumințenia asta lăudată așa de mult de mama, când avem timp s-o ascultăm...

— Toate bune – am strigat la rându-mi, cu palmele pâlnie la gură – dar să știi că e prăpăd dacă mai ține mult balamucul ăsta. Eu nu mai pot să rabd...

— Numai o minune – a râs Fana – numai întunericul sau o minune poate să ne scape de ele...

Asta însemna încă trei ore de chin pentru Puica și pentru mine – trei ore sau trei secole de rătăcire prin subteranele cu pucioasă și cu urlete, ale tartarului.

Ivan, dacă ar fi fost atunci acasă...

— Sfinților din cer, cum le-ar potoli pe muieri cu lovituri de curea!

Speriat de proporțiile pe care le luase mascarada și îngrozit la gândul că nu vom scăpa, așa curând, de soborul ce transformase casa cu nebuni în iad, am pus donița plină cu apă la îndemână, hotărât – când n-o să mai pot suporta văicărelile celor tinere și mugetele vacilor bătrâne – să le fac paparude și să le scot din curte ca pe-o turmă, bombardându-le cu pietre și cu bolovani. Mama, resemnată cum o știam și convinsă că „o să treacă și asta, cum trecuseră alte necazuri și mascarade, mai grele și mai dezgustătoare", mă rugase să nu mă amestec, să le las în pace pe femei, că eu sunt un copil iar ele multe și răzbunătoare. Bocetele lor erau asurzitoare, în adevăr dar să nu uit că nu plânge nimeni până nu-i ajunge cuțitul la os. Viața adună nemulțumirile și întristările, amărăciunile și revoltele laolaltă, până te umpli

de venin și simți nevoia să-l verși. Ușor, pentru proști și nebuni, să ridice piatra. Mai greu să înțelegi și să ierți dar mai frumos. Adevărată faptă de om și de creștin...

— Parcă ele, cotoroanța aia uscată de Smochina și parizerul ăla numai osânză de Batoza, ca să nu mai vorbim de Vrăbioara, de Paulina-cu-pistrui și de Ralița, sunt oameni ...

Fana a spus așa, privind cu dispreț spre cumetre.

— Fata mamei – a răspuns Puica – cu cât e cineva mai ticălos, cu atât e mai om și mai vrednic de înțelegere!

Sfărâmasem în pumn un bulgăr de pământ, cu ochii în jos, rușinat și lăsam țărâna să cadă printre degete.

— Cu cât e cineva mai ticălos... – ticăloși cum o să fim și noi...

Femeile plângeau așa de tare, acum, că mi-a fost imposibil să înfirip gândul tot.

Bocitoarele se împărțiseră, în cele din urmă, pe grupe – fiecare sub comanda unei țațe din sobor, să se desfășure ceremonialul în ordine și să se asigure o continuitate în ton și în intensitate. Când tăcea o grupă, obosită, începea alta, în timp ce fetele codane, mai nepricepute și bătrânele, aproape toate răgușite, se bucurau că pot să țină isonul.

Mă resemnasem, ca Puica, să aștept – cum mă învățase Fana – întunericul sau un semn al îndurării de sus. Altă scăpare nu ne mai rămăsese. Stăm lângă mama, cu capul în palme, tremurând de enervare, ametit de sgomot și curios totuși să văd până unde au să împingă vecinele gluma aceea sinistră și cum o să se isprăvească balamucul.

Haimanalele se urcaseră pe gardul dinspre maidanul cu basculă, ca în seara când a fost ucisă Safta țiganca și Oița, strigând măscări ca atunci și înjurând iar trecătorii, alături

de hamali și de căruțași, intraseră în gangul de la poartă și se uitau ca la bâlci, râzând cu gura despicată până la urechi și îndemnând femeile să plângă tare și mai cu foc – să aibă ei de ce să facă haz din toată inima. Mi s-a părut că rânjește din nou – în ochii mici ai mahalagiilor din gloată, în nerușinările mimate de haimanalele de pe gard și în joaca plozilor fără stăpân – inconștiența din Săptămâna Patimilor și am avut, un moment, în lumina crudă a presimțirii, viziunea precisă a nenorocirii ce sta la pândă iar: o cumătră ce semăna cu Safta țiganca și cu oricine din grupul bocitoarelor, pornind amenințătoare spre mulțimea adunată la poartă și spre moarte cruntă...

Cutremurat, am strigat că mi-e frică să nu trăim o nouă noapte de pomină dar Puica nu m-a auzit iar gândul a rămas frânt, parcă lângă mine și materializat în umbra încovoiată pe care soarele, lunecat spre zările de dincolo de Cotroceni, mi-o arunca pe zid.

Mascarada din casa cu nebuni, din fericire, s-a terminat mai curând decât ne așteptam și în cascadele de râs ale spectatorilor din gang și de pe maidanul cu basculă.

Când au fluierat fabricile ora șase, grupurile conduse de cumetrele din sobor și-ai unit bocetele ca la o comandă, într-un amestec înfiorător de glasuri și de chemări spre cei de dincolo de viață, de țipete sparte într-o deznădejde pe care numai un cataclism universal ar fi putut s-o caște în cele câteva suflete rămase, de ofuri țipate aproape după fiecare cuvânt și de același: „spic mărunt, lume cum treci," cântat de fata de la bordel cu ochii holbați spre cer, în efortul ce-l făcuse ca să i se audă plânsul – ca o cântăreață de la una din grădinile de vară, acompaniată de toate muzicile și de toate trompetele regimentelor din garnizoană...

Măi Ivane, nu m-auzi
Cum te plâng și-n ochii uzi
Tinerețea mi se stinge –
Of! spre moarte mă împinge....

Dar, în ciuda cântecului acesta de lume și dominând zbieretele și mugetele femeilor strânse lângă pălimarul oloagei, a răsunat glasul puternic și plin al unei calfe de la potcovăria de lângă grajdurile fabricii de alături:

— Făă, proastelooor, voi îl plângeți și el e viu!

Bocitoarele n-au auzit sau n-au vrut să-i acorde importanță.

Singură Bica-mărunțica a întrebat, într-o doară, de altfel convinsă și ea că haimanaua cu șorț de piele vrea să facă o glumă ori să-și bată joc de lacrima lor sinceră.

— Cine-i viu, mă, funingine pe nas?

— Făă, proastelooor, Ivan e viu – vine, făăă, uite-l cum vine...!

Căruțașii și hamalii de la poartă începuseră să se frământe. Haimanalele săriseră de pe gardul dinspre maidanul cu basculă și fugiseră spre pompa de apă din fața birtului economic. Nimeni nu se mai uita la cumetrele din curte.

Am auzit uruitul unor roți de trăsură, oprită în față și – în urmă – uralele mulțimii.

Totul, parcă, s-a petrecut în vis.

Femeile tăcuseră și se uitau una la alta, neînțelegând bine ce se petrece afară. O codană, întoarsă de la poartă, le-a spus adevărul: venise Ivan, de la gară. Nevestele tinere și cumetrele au țipat, ca la apropierea unei arătări și au vrut să fugă dar era prea târziu. Gospodin intrase pe poartă, era

în gang, înconjurat de haimanale și de mahalagii.

Ivan și alături de el: Maro...

— Te-au bocit, gospodin – a explicat cineva din mulțime – au crezut c-ai murit la Constanța și s-au adunat aici să te plângă și să-ți facă pomenile....

Rusul a privit spre femei surprins, înduioșat și în egală măsură amuzat de întâmplare și – pentru că nu știa cum să le răspundă, prin ce cuvânt sau prin ce gest de recunoștință – a fluturat palma la tâmplă.

Mi se pare că le întreba dacă au înnebunit...

CAPITOLUL II

DRUM SPRE ORAȘUL DE LESPEZI

Ivan plecase cu trenul în zori.

Drumul până la Constanța, în căldura și în atmosfera sufocantă a vagonului de ultimă clasă, i se păruse cu timpul lung, obositor, fără sfârșit. Nu dormise toată noaptea, ca să termine ultimul papuc de peticit și-l usturau ochii de lumină și de somn. Păstrase multă vreme, în gesturi, ceva din atenția și din senzația de pândă pe care o încercase, plecând din casa cu nebuni în vârful picioarelor și pe lângă ziduri, ca o umbră, să nu-l vadă și să nu-l simtă cineva.

Pătruns de speranța că, în orașul de pe malul mării îl aștepta, indiferent de viață sau moarte, mult visata fericire de care îmi vorbise cu atâta încredere, în ultima seară, rusul se dusese la gară și se urcase în tren cântând, înviorat de aerul proaspăt al dimineții și plin de neastâmpărul trăit și în tinerețe, când pleca dintr-o localitate în alta și din țară în altă țară, tot în taină dar de frica agenților secreți și a spionilor moscoviți. Ziua se anunța tropicală iar gospodin ocupase un loc la geam, convins că numai acolo o să se

bucure de un pic de răcoare. Vagonul se umpluse repede cu pasageri: țărani îmbrăcați sârbește, cu opinci, cu șalvari largi și sumane pe umeri, ducând în desagi cumpărături de la oraș, pentru nevoile din satele lor sărace din necuprinsul bărăganului – cucoane cu cocul ascuns în fișiu, mândre de ghetele lor înalte, strânse pe pulpe în șireturi, de volanele crețe ale rochiilor lungi, de bustul subțiat în corset și mai ales de alunițele din obraz – soldați cu pasul greu și apăsat în cișmele scurte, cu floare la ureche și lădița goală pe umăr, scăpați nu fără necaz și promisiuni față de galonații de la cazarmă, într-o permisiune de câteva zile – târgoveți săraci, plecați la rudele mai înstărite de la țară sau în căutarea norocului și musulmani cu ochii visători și mișcările leneșe, prea puțin preocupați dacă au să ajungă cu câteva clipe mai înainte sau eu nu știu câte zile mai târziu, în satele cu casele de piatră, cu asini și cu o geamie tot așa de năpăstuită ca și existența lor de supuși ai profetului – acest mare poet între toți stăpânitorii de suflete prin credința...

Trenul, un personal cu un șir interminabil de vagoane înțesate de călători, pornise la timp din gară iar locomotiva, una din acele „viteză maximă, 60 km pe oră", pufăind ca o vită neputincioasă pusă la o muncă peste puterile ei și umplând toate compartimentele de un fum greu, vânăt, înecăcios, luptă disperată să prindă viteză, în ocolul făcut de-a lungul unei jumătăți din oraș, ca să ajungă la bariera Oborului și de aci, după un popas destul de lung, la stația din plin câmp și de lângă palatul unui fost voivod român, lăsat în părăgină aproape și oglindit așa, în tristețea unui lac năpădit de nenufari. Ivan se uitase, cu interesul pe care-l păstra pentru orice așezare omenească, la casele mici și mizere, înconjurate de cotețe, de șoproane cu acoperișul

spart, de grămezi de gunoi și băligar ori numai de bâltoace verzi, infecte și la străzile înguste, pline de praf și de gropi, din cartierele ce defilau prin fața lui, toate la fel de murdare și de pustii ca și mahalaua cu nume rușinos. Niciun semn de belșug, nicio floare sau un felinar, nicio urmă din dorința de lumină și confort întâlnită în orașele de peste hotare. Numai murdăria pe care o dospise soarele de vară și sărăcia cu lustru a surtucarilor în prim popas spre adevărata viață cetățină, căruțași, parlagii, hamali și sacagii ce vor urca prin copii, nepoți și strănepoți, toate treptele pricopselii și ale cinicismului – des moșteniții de atunci, viitorii conservatori și satrapii de mai târziu ai tuturor elanurilor spre mai bine și mai frumos.

Decorul, dezolant, ar fi putut să-l indispună.

Lumea pestriță din vagon era mai aproape de gândul lui generos, dispus – în bucuria plecării spre alte orizonturi, unde îl aștepta Maro și împlinirea visului încălzit și crescut cu lacrima din cântecul lui prea târziu înțeles – să îmbrățișeze sufletele și să le împrumute căldura înțelegerii lui și a înfrățirii.

Țăranii, mărunți și osoși, cu mustățile stufoase și pomeții proeminenți – plămadă de secole, în amestecul știut al sângelui – începuseră un sfat molcom despre secetă și munca pe brânci, ca vitele în jug și numai pentru bucăți, răsucind în răstimpuri – să mai uite de biruri și de datoria scrisă, ca să nu mai fie plătită până la mormânt, în cataștivele de la conac – țigări groase din tutun negru și tăiat mare, amestecat cu mătasă uscată de porumb. Mâinile aspre scoteau amnarul din teșcălia de la brâu iar ochii mici și căprui, plini de neguri, căutau parcă o dezlegare a destinelor în golul răscolit cu privirile, în timp ce scânteile săreau ca o prevestire, din cremene.

Vânt prevestitor, cu pale fierbinți și cu susur ca niște șoapte prin foile uscate de păpușoi, începuse să bată peste ogoare și prin inimi.

Răzmerița se apropiase.

Stăpânii adunau comori și construiau hambare, să le umple cu grâne pentru focul ce avea să le cuprindă, în curând, din patru părți odată. Sortit era – cum ar fi spus oloaga din cărucior – ca lovitura de măciucă sau de topor și cuțitul înfipt, până în plăsele, în carne îmbuibată și osânză, să scrie – cu sângele ciocoilor – fatidicul 907, în amintire și în cărți – ca un avertisment...

Ivan își adusese aminte, ascultându-i pe țărani, de robii din imperiul rusienesc – toți acei mujici născuți în cătușe, adunați în sate ca în grajduri și staule, sub biciul nobililor pravoslavnici și împerecheați ca vitele de prăsilă, după placul și porunca de sus.

Tineri și mai încrezători în puterile lor și în minunile pe care le face timpul, câteodată, soldații spuneau întâmplări de acasă și de la cazarmă și nu uitaseră snoavele cu țiganul prost între soldați pricepuți să-l descoasă, ca să facă haz, în urmă, de răspunsurile și de supărările lui de baragladină sau cu grecul ce vorbește în vârful limbii și tremură, speriat de umbra lui, cu carabina uitată în mână.

Blond, cu figură de copil și gesturi puține, de codană rușinoasă, un caporal infanterist se retrăsese într-un colț al vagonului, străin de glumele și în viața celorlalți camarazi și îngâna un cântec trist, cu-o Ileană și cu frunză de secară. Umezi și albaștri, ochii flăcăului erau furați de priveliștile de afară, ca și cum – dincolo de ogoare și peste crestele de păduri ce se contopeau, departe, cu zările – ar fi plutit o arătare: Ileana rămasă acasă și totuși plecată cu el la drum,

să nu-l lase singur și să-l aducă mai curând pe cărările și în luminișul de codru ce le tăinuise întâiul păcat și cea mai dulce osândă.

— Măi, camarade Cătălin, tu nu vrei o țigară de tiutun?

Caporalul zâmbise prietenește spre soldatul ce-i întinsese tabachera și amnarul și-l salutase reglementar, cu un gest firesc de cătană ce mai are câteva luni până la eliberare.

— Nu, mulțămim dumitale, frate – nu trag tiutun, dacă nu-i cu supărare...

Ivan îi lăsase în pace pe țărani, să-și spună unul altuia necazurile și să scapere, cu o ciudă mocnită la fel, amnarele și trecuse, nepăsător, pe lângă orășeni, oameni cu figuri șterse și cu preocupări mărunte, de mahalagii guralivi și superficiali. Surtucarii nu-l interesau. Știa că nu poate lega o vorbă serioasă cu niște oameni trăiți între cancanuri și intrigi, curioși să afle cine ești, în ce mahala stai și unde lucrezi, încotro ai plecat, pentru ce și la cine ai să tragi, ce mai e nou pe strada ta și cu cine a fost prinsă nevasta cârciumarului sau ce crede vecinul de alături despre vecina de peste drum. Altceva nu-i preocupa și nici nu erau în stare să discute. Bucuroși, de asemeni, să te informeze cine sunt, de câte ori mănâncă pe zi și câți din plozii de acasă au avut gâlci, friguri, bube dulci sau diaree, ce a insinuat prostănacul de Tudose, când a auzit că domnișoara Sevastița se mărită cu un tânăr de viitor ca musiu Năstase și cum au petrecut mirii prima noapte, mahalagii nu așteptau decât un cuvânt sau un semn, ca să te piseze ore întregi și să te scoată din fire cu zbuciumul alb și sec din existența lor tot așa de comună.

Gospodin se păcălise odată și nu mai voia să cadă în cursă. Mai mult, cucoana ce se așezase tocmai lângă

el și dinadins, îl plictisise cu ocheadele ce i le arunca și-l enervase, strângând la sân și pupând în bot, o javră de cățel urduros și bolnav de pântecăraie – fără îndoială cel mai deștept, mai simțitor, mai curat și mai nobil patruped de pe suprafața pământului.

— Bombonel, mânca-l-ar mama pe el să-l mănânce, de drăgălaș...

Ivan, care se juca în fiecare înserare cu dulăii flocoși adunați, la un loc cu copii, pe maidanul cu basculă și le cumpăra oase de la măcelăria de pe calea Plevnei, plecase de lângă stăpâna cu Bombonel simțitor și nobil în brațe, ca să nu prindă javra de sgardă și s-o arunce pe fereastra vagonului, cu lănțișor, cu fundă și cu pântecăraie cu tot. Preferase să renunțe la răcoare și la locul bun, ocupat de când se urcase în tren, decât să mai suporte fandoselile și ocheadele vecinei de bancă și mârâiturile cățelului ce-i murdărise și stropise, de câteva ori, cizmele roșii.

Cătălin îl văzuse stând în picioare și înțelesese, mai ales, ce necaz îl gonise pe tovarășul de călătorie spre celălalt capăt al vagonului. Flăcăul îi arătase, cu gestul lui firesc, că a mai rămas un loc liber în față iar gospodin se așezase, îngânând un cuvânt de mulțumire și încântat că are astfel ocazia să-l cunoască pe caporal. Se simțise, de la început, atras de eleganța naturală din făptura tânărului acesta blond, rătăcit – dintr-un capriciu al destinului – printre unelte agricole și flăcăi mustăcioși, buni de glumă și de muncă în arșiță și vânt. Cătălin nu-l întrebase pe Ivan unde, se duce și ce gânduri are iar cârpaciul din casa cu nebuni nu avusese nevoie și nici nu fusese curios să-l descoasă. Simplu, își strânseseră mâna și se priviseră cu încredere, parcă s-ar

fi cunoscut de mult și în împrejurări sortite să cimenteze o prietenie. Vorbiseră de căldură și de priveliști, de veselia soldaților ce plecau acasă, de cazarma pe care caporalul nu o blestema, ca toți flăcăii de la țară dar nici nu o lăuda și – în cele din urmă – despre necazuri și oameni – muncitorii de la oraș și de la sate, frați ce nu vor să se recunoască și să-și întindă mâna, în lupta pe care cei din imperiul rusienesc au s-o ducă, odată, până la triumf.

— Am aflat și noi, din jurnale – clătinase capul, cu tristețe, caporalul infanterist – că s-a făcut vărsare multă de sânge și-a fost mare prigoană, acolo, în țara rușilor. Numai să le ajute cel de sus, frățânilor cu gând bun de libertate, că așa o să bată vânt de primăvară, poate și pe la noi...

Drumul, până la prânz, trecuse repede.

Ivan uitase de surtucari și de Bombonel.

Cătălin era fermecător la vorbă, avea o ușurință rară să traducă gândurile în imagini, ca să le facă mai înțelese și o pătrundere nativă a oamenilor, a frământărilor lăuntrice și a stărilor sociale de atunci. Știa să vadă și să asculte, să despartă – cu bun simț – minciuna de adevăr și oricând îi cădea în mână un ziar sau o carte, mai ales în cei trei ani de cazarmă, fura din orele de somn și de odihnă citind și încercând să traducă, pe înțelesul camarazilor ce voiau să-l asculte, veștile din cele patru colțuri ale lumii și învățăturile culese din fiecare pagină, prin dorința lui statornică de luminare și de înțelegere.

Dar, în gara cu soarele căzut pieziș, Ileana venise cu flori și cu urări de bun sosit, strigate de departe.

Prietenii și-au strâns mâinile încă odată și s-au privit în ochi, cu mai multă încredere, triști că se despart și împăcați în gândul că fata cu flori de câmp în brațe e așa de frumoasă.

Cătălin aşteptase în umbra peronului, alături de Ileana, până la plecarea trenului şi fluturase batista spre călătorul ce-i rămăsese necunoscut şi totuşi drag ca un gemănar.

Singur acum, în vagonul aproape gol, gospodin şi-a lăsat fruntea în palme şi s-a gândit la dragoste şi la viaţa cu mistere şi porunci, la Maro de departe (o simţise fremătând de aşteptare în neastâmpărul Ileanei) şi la ceasurile petrecute alături de flăcăul de la ţară. Ivan era convins ca oloaga, în care se martiriza duh împărătesc, să se purifice printr-o suferinţă ce umilise ţărâna trupului uscat din cărucior şi ca mine, de când trăisem minunea cu Rel – că sufletele noastre sunt călătoare şi au un destin al lor, mai presus de înţelegerea şi de rostul oamenilor pe pământ – rost aşa de puţin înţeles de cele mai multe ori. Rusul cunoscuse deseori şi tot aşa de întâmplător ca atunci, vagabondând prin lume, destule figuri simpatice şi mulţi proletari conştienţi – plugari, meseriaşi, mineri, marinari şi hamali, mici patroni şi intelectuali săraci, toţi oameni liberi, dornici să afle adevărul şi gata să-l apere, luptători cu care se înfrăţise prin mărturisire şi prin speranţa de mai bine – dar niciodată nu avusese impresia că între el şi tovarăşul de drum sau numai de taifas, la masa unei cârciumi, se împlineşte o taină, că se aşteptau unul pe altul şi trebuia, cu sau fără voia lor, să-şi încrucişeze drumurile, că se întregesc şi se statornicişte o înţelegere între suflete – o cuminecare pe care gândul foarte rar o poate răstălmăci.

Când a pornit trenul din gara mică şi albă, cu semnale de goarnă, să-l lase pe Cătălin cu ochi albaştri lângă Ileana cu surâsul ascuns în flori de cicoare şi maci, Ivan a simţit că se rupe ceva din el şi se prinde în sârmele semaforului, o fâşie mică de suflet, fluturată de vânt ca o batistă şi s-a

pomenit deodată singur şi pustiu, copleşit de întrebări şi de presimţiri. Are să-l mai vadă, nobilul moscovit, pe flăcăul robit, din părinţi şi străbunici, ogorului românesc năpădit de buruiana ciocoismului sau o să rămână şi Cătălin o umbră ca o tulpină de crin între umbrele ce-i umpluseră viaţa şi-i înmulţiseră amintirile? Ne despărţim de oameni pe care ştim sigur că n-o să-i mai întâlnim, cu o simplă strângere de mână, uneori cu un surâs trimis de departe şi mult mai târziu ne dăm seama că ne risipim la toate crucile de drum şi murim cu fiecare tovarăş lăsat să plece. Amintirile, dacă ne rămân în urmă, nu fac altceva decât să ne înfiripe, ca pe morţi, din jocuri de lumină şi întuneric. Prietenii vorbesc despre noi ca despre tot ce a fost, cu melancolia cu care privim peste cruci şi morminte. Trăim şi noi, pentru ei, numai în gândul pios al aducerii aminte.

Gospodin se mustra că n-a fost cinstit faţă de Cătălin, pentru că nu-i spusese unde se duce şi ce frământare îi ascunsese, în timp ce-i vorbise de mujicii din Rusia şi de faptele de sânge şi de conştiinţă ale revoluţionarilor. Caporalul îl privise ca pe un binefăcător al celor obidiţi şi-i urase, la despărţire, sănătate şi izbândă – „ca să bată vânt de primăvară şi pe la noi"...

— Să nu-mi faci urări de victorie, că nu le merit – trebuia să-i strige flăcăului de la ţară – să nu aşteptaţi mântuirea de la dezertori ca mine! Află că am murit pentru tovarăşii ce au suferit pentru dreptate, că sunt – ca tine şi ca soldaţii mustăcioşi – un biet îndrăgostit plecat spre Constanţa cu gând de răufăcător, să fure nevasta simigiului din casa cu nebuni. Vezi ce-a ajuns Ivan Fedotici Karasoff? Plânge-mă dacă poţi, blestemă-mă dacă te lasă inima – toate: lacrima, batjocura şi palmele, mi se cuvin...

Tânăr, îngăduitor cu minciuna și ticăloșia ca un adevărat pravoslavnic, trăind și el numai pentru dragoste, într-o lume prostită de mizerii și muncă fără folos, Cătălin l-ar fi înțeles tot așa de bine pe rus și i-ar fi dorit din toată inima și la fel: sănătate și izbândă – dar cu altă înfiorare în glas, mai apropiat sufletește și mai surâzător. Ileana, cu siguranță, nu ar fi șovăit să-i strige drum bun și să-i arunce pe fereastră toate florile de câmp, să le ducă frumoasei de pe malul mării iar în locul unei fluturări de batistă, pentru o despărțire tristă, l-ar fi petrecut un cântec sprinten de iubire nouă – ca să nu se mai simtă singur, fără rost în cușca vagonului și între călători cu figuri șterse.

Trenul trecuse, cu uruit de roți ca un tunet prelung, peste podul de la Cernavodă.

Constanța nu mai era departe dar drumul rămăsese destul de lung pentru gospodin, care începuse să numere clipele și să măsoare, în minte, eternitatea minutelor.

Soarele rămăsese peste Dunăre.

Lotcile liliputane și negre ale lipovenilor nu mai spintecau valurile tulburi, sub podul înalt, ca Ivan să se poată minți că le urmărește cu interes mersul nesimțit, de râme lunecate pe panglica vânătă a fluviului iar crestele calcaroase, de dincolo de târgul strivit între apă și piatră, împrumutau decorului o atmosferă de loc sălbatic și sterp, neprielnic visului pentru care batiușca pornise la drum în zori, cântând.

Trist, între priveliști ce împletiseră; bizar, sărăcia albă a crestelor cu bogăția ostroavelor din dreapta liniei ferate și obosit de el mai mult, de tremurul ce-l prinsese fără veste și de golul ce i se adâncise în suflet, rusul se lungise

pe bancă și închisese ochii, să se poată aduna și limpezi în gândul temerar al luptătorului de odinioară, neînfricoșat de moarte și cu atât mai puțin de o călătorie cu farmecul ei neașteptat dar și cu plictiselile ei inerente. Tot așa era, poate și Constanța: un oraș de lespezi reci, uitat între mare și ruine ori un mușuroi turcesc, prin care mișunau libărcile tuturor neamurilor: musulmani nepăsători, greci perfizi și lași, ruși bețivi și armeni contrabandiști, tătari încăpățânați și bulgari sângeroși, cu sufletul învăluit în ceața primitivismului, mocani veniți cu turmele de peste munți, evrei cu tarabele scoase în stradă și câțiva bucureșteni nu mai puțin guralivi și superficiali – amestec de indivizi și de pofte, lume cu mulți dumnezei și fără nicio credință, în care nu poți găsi un prieten și un sprijin. Cum o să ajungă, acolo și pe ce stradă o să apuce mai întâi, unde o să-și caute un adăpost și prin cine o să afle ce dorea, ce om binecuvântat o să-i dea primele informațiuni fără să-l trădeze, ce piedici o să aibă de trecut și ce curse are să-i întindă Tino, prin cine o s-o anunțe pe Maro și cum o s-o poată fura din brațele lui Nedu, cum o să fugă împreună sau cum o să muște singur țărâna, la picioarele simigiului, lovit pe la spate și cu toată ura? Nu era, oare, plecarea lui la Constanța, o faptă de nebun? Sora de la Candia plânsese, despărțindu-se de el și-l asigurase că o să-l aștepte dar o femeie – mai ales o femeie ca Maro – plânge ușor și minte ca să-ți pară orice cruzime a sufletului ei nestatornic, capricios, dornic de alte senzații, mai puțin dureroasă.

Adorata, dacă nu-l uitase încă, are sa plângă din nou, cu o promisiune mai amețitoare pe buze dar Tino n-o să mai ierte iar ilfoveanul n-o să-și mai aducă aminte, cu înduioșare, de cântecul sfâșietor din casa cârpaciului.

— Pe urmă n-o să mai fie nimic – zâmbise gospodin, cu amărăciune – nimic afară de scârba pe care n-o să și-o ascundă niciunul din tovarășii lui Vladimir Iljici Uljanov, când o afla că Ivan Fedotici-Karasoff a murit asasinat, ca orice haimana din mahalaua cu nume rușinos, pentru o nevastă de covrigar...

Ivan s-a ridicat de pe bancă, sfărâmând în dinți, cu necaz, o înjurătură de mujic obidit și a ieșit afară, pe scara vagonului, să-l învioreze răcoarea.

Portul strălucea în soare. Apele verzi și albastre ale mării purtau o dantelă de spumă pe coamele valurilor. Vapoarele erau aliniate și așteptau, ca niște namile adormite, încărcăturile. De departe, coșurile albe se subțiau și se amestecau, în joc de steaguri și de raze, cu catargele corăbiilor cu pânze. Un caic alb se legăna, ca o coaje de nucă, în larg și fluiera o sirenă, ca un muget de taur înfuriat.

— Constanța – murmurase rusul, privind prin țesătura genelor în zarea cu un singur petic de nor alb – asta e Constanța, orașul amenințat de tunurile celor de pe Potemkin, când au rămas între apă și cer, flămânzi și disperați...

Revoluționari ca el, se gândise Ivan, renunțând la măreția unui gest de voință fermă și de conștiință și cerșind un adăpost și o bucată de pâine unei țări cu armată de paradă, în loc să se îngroape, cu vapor cu tot, în marșul sălbatic cântat de valuri, în clipa eroică a scufundării.

Gara îl primise, ca pe un oaspe ales, cu ploconelile birjarilor, cu năvala copiilor flămânzi, gata să ducă bagajul până la hotel sau acasă, pentru câteva părăluțe și cu aliș-verișul vânzătorilor de fructe, de zaharicale și de băuturi răcoritoare.

Turcoaicele, fără îndoială mamele plozilor năvăliți printre călători cu mâinile întinse, așteptau pe maidanul din fața gării, plăpânde și misterioase în costumele lor pitorești. Stau umăr la umăr și drepte, ca niște pietre cioplite, în umbra unor chiparoși funerari.

Negustori bătrâni, de mărgele și scoici, se a mestecau cu pasul leneș prin mulțime, nepăsători în graba cu care erau împinși de colo până colo și învățați să se tocmească până la apusul soarelui pentru cinci parale. Un gardist îi lua de umăr și-i da la o parte, cu pumni și înjurături, din drumul călătorilor dar ei nu protestau și nici nu se supărau. Așteptau liniștiți, tăcuți, ca omul stăpânirii să plece mai departe, furios că birjarii se bat pentru un mușteriu ori că vânzătorii de zaharicale au trecut peste bordura peronului, ca să se amestece din nou printre cucoane cu mofturi și domnișori spilcuiți și calici ca armatorii din cafenelele portului.

Altă lume, sufletele altele – mizeria la fel.

CAPITOLUL III

UNDE SE ÎNTÂLNEȘTE IVAN CU IFIM

Ivan retrăise, în primele zile și în timpul nopților scurte și limpezi de vară, clipele de căutare, de nesiguranță și pândă, de identificare a cuiburilor revoluționare prin semne convenționale, din anii tineri de vagabondaj și aventură uitați în ultimul timp, stăpân cum era pe munca și pe casa lui de scânduri din mahalaua cu nume rușinos.

Abia ajuns într-un oraș, rusul primise de multe ori, prin curieri speciali tot așa de necunoscuți ca și localitatea unde spera să-și afle un adăpost, scrisori alarmante de la tovarăși ce reușiseră să cumpere sau să atragă în cursă un funcționar polițienesc, prin care era avertizat că spionii țarului i-au prins urma și ar fi timpul să se facă nevăzut, să plece în altă parte, oriunde, în orice caz într-un centru industrial, unde va găsi – fără îndoială – un tovarăș să-l ascundă și să-l pună în legătură, fără niciun pericol de demascare, cu unii din fruntașii mișcărilor muncitorești, toți oameni de încredere și datori să-i acorde concursul, în orice împrejurare. Uneori, acești oameni de încredere erau

aleși dintre negustorii cu vază din târg, ruși de origină sau dintre preoții tineri, crescuți în spiritul generos al vremii și convinși că servesc în adevăr cerul, prin ajutorul acordat luptătorilor pentru adevăr și libertate.

Avatarul lui de jidov rătăcitor, toate aceste plecări de om blestemat spre un liman niciodată atins, nu-l descurajau și mai ales nu-l speriau, cu toate primejdiile pe care le întâmpina, trecând – ca o arătare – pe sub nasul copoilor. Se învățase cu ele și puțin i-ar fi păsat de moarte sau de pușcăria ce-i aștepta pe toți, dacă una din poruncile încrustate în sufletul unui adevărat revoluționar nu ar fi fost tocmai datoria de a rămâne, cu orice preț și până la ultima picătură de sânge, pe baricadă. Nu mai era stăpân pe viața lui, de când ridicase steagul roșu al dezrobirii. Totul trebuia sacrificat pentru cauza revoluționară, care avea nevoie, după măcelul și asasinatele din 1905, de brațe cât mai multe și îndeosebi, de inteligența activă, răscolitoare, a intelectualilor. Gospodin, așadar, era obligat să trăiască pentru idee, să lupte și mai ales să se apere, să nu aibă o clipă de șovăială și – ca orice bun soldat al lui Vladimir Iljici Uljanov – să considere gândul renunțării la activitate și deci la viață, ca o trădare. Supus fără murmur sfaturilor trimise de conducători, îndrăzneț și atent în egală măsură, în acțiunile lui, Ivan nu-și dezmințise renumele de care se bucura printre tovarăși deși trecea, cu fiecare sosire într-un oraș nou, prin momente penibile de îndoială și panică.

— Nu știu – îi mărturisise el, într-o noapte, unui revoluționar – dacă aveți și voi senzația asta de rătăcire în neguri sau e vorba numai de o slăbiciune a firii mele. Când mă dau jos din tren, în gara unui târg ticălos, unde n-am mai fost vreodată, am impresia că mă leagă cineva la ochi și

mă împinge așa pe ulițe întortochiate, să caut o adresă fără să mi se spună strada ori să găsesc un om al cărui nume nu-l cunosc. Să nu întrebi pe nimeni, ni se ordonă, să vezi și să asculți fără să fii văzut, să mergi drept la ușa pe care trebuie s-o deschizi, ca să nu te dai de gol, căutând un număr de casă ori o firmă, că nu ești localnic și la orice întrebare ce ți-ar pune-o cineva, să răspunzi precis și bine informat, ca și cum ai trăi de cel puțin zece ani, în orașul acela. Cum o să le faci, toate astea, când nu știi, câteodată, nici pe ce stradă să apuci, ca să ajungi în centru? Firește că norocul, de cele mai multe ori și foarte rar inteligența și spiritul de inițiativă, m-au scos din încurcătură, în cele din urmă dar tocmai grija asta, atenția cu care aștepți să preîntâmpini orice surpriză, sentimentul acela de animal încolțit din toate părțile, mă pun într-o stare de continuă încordare, ce mă copleșește și-mi tremură pasul. Gândul că s-ar putea să fiu recunoscut și prins mă înfioară. Frica e una singură: disprețul tău și al tuturor, pentru Ivan Fedotici Karasoff, trădător al ideii pentru că s-a lăsat capturat...

Acum, pe străzile somnolente și murdare ale mahalalelor constănțene și în cele trei cafenele cosmopolite de lângă port, cursele dușmanilor erau, până una alta, inexistente iar pericolul demascării mult mai mic. Oricum, prudența rămâne mama înțelepciunii. Ivan nu renunțase la tactica de luptă de odinioară. Își alesese un nume fals și-i convinsese pe grecii și armenii ce mișunau ziua și noaptea, prin cafenele, că e negustor de grâne...

— O prăvălie, dacă mi-ar conveni, să deschid o sucursală – n-ar fi o afacere proastă, pentru cine mi-ar găsi-o... Știu că sunt libere câteva dar am mai aflat de un negustor venit de curând de la București, cofetar sau

plăcintar, nu mă privește, care umblă, de asemeni, după o prăvălie cu vad bun. Minciună sau adevăr o fi, asta numai căpitani ca voi pot să spună.

Rusul auzise de la Maro că Tino va încerca, la Constanța, să-și continue negustoria cu brânzoaice, felii rumene de dovleac copt, covrigi și corăbioare și voia să-i tragă de limbă pe compatrioții lui. Simigiul sosise de mult în oraș și era imposibil ca unul din acești compatrioți să nu știe unde se află și ce gânduri are, dacă nu-și găsise, până atunci, un rost. Armenii, însă, îl priviseră lung, parcă bănuitori, cu ochii lor mari și pătrunzători și tăcuseră iar grecii, lingușitori, îi promiseseră tot concursul și plecaseră la alte mese, lăsându-l încurcat și mai descurajat ca în prima noapte, sub șopronul cu narghilele și rogojini.

Tino își ascunsese bine comoara și luase, din vreme, măsuri de apărare. Mai mult, acum se bucura de sprijinul rubedeniilor și al cunoscuților eleni, tovarăși prețioși prin șiretenia ce-i caracteriza. Așadar, era un dușman – dacă nu mai puternic ca în mahalaua cu nume rușinos – mai periculos pentru că mai greu de descoperit și de atras în luptă. Ivan era liber să-și piardă timpul prin cafenele și să se fărâmițeze sufletește, așteptând și întrebând, cu iscusința lui de pisică cu clopoței, ce-i cu simigiul din casa cu nebuni și unde a fost închisă Maro, în timp ce ilfovenii și stăpânul lor uscățiv puteau să stea cu burta la soare și să afle, prin rude și amici, toate planurile urmăritorului și să le paralizeze cu ușurință.

— Eu, tovarășe Ifim, așa văd lucrurile...

Fugit din imperiul rusienesc de zece ani, Ifim era lustragiu. Sta toată ziua pe scăunel, în piață și asculta ce păreri au boierii din oraș despre politică, despre țărani și

muncitori. Uneori, ștergându-le pantofii de praf, îi întreba pe ofițerii de marină, ca un prost cum se arăta la prima vedere, dacă n-ar fi mai bine să se isprăvească odată cu sărăcia și cu nemulțumirile din țară, îndreptându-se tunurile spre sate și fabrici, să-i sature pe țărani de pământ și pe lucrători de libertate. Răspunsurile nu erau uitate, cum nu erau trecute cu vederea vapoarele ce ancorau și plecau din port. Nu-i era greu să însemne ce încărcături au adus, sub ce pavilion și cu ce mărfuri și-au luat drumul în larg, spre ce zare anume. Săptămânal, Ifim scria o epistolă pe care Natașa, spălătoreasă la prefect și la alte fețe simandicoase din oraș, o ascundea în sân și pleca undeva – nici Ifim nu știa tocmai bine unde...

Ivan îl întâlnise pe lustragiu din prima seară, în centrul orașului.

Fostul tovarăș Ifim îl zărise de departe pe nobilul moscovit și speriat de gestul larg ce intenționa să-l facă, în bucuria acestei revederi neașteptate, se scărpinase în barbă, ca să poată lipi degetul pe buze și luase periile galbene în mână, semn înțeles de gospodin, cu toată mirarea din întâiul moment. Prietenul providențial – pentru că de la el spera cârpaciul din casa cu nebuni să afle informațiuni precise despre Maro și covrigarul ce o martiriza – îl avertizase, astfel, că nu era acolo, în plină piață, locul unei îmbrățișări între oameni ca ei dar că pot schimba câteva cuvinte dacă – trecător ca oricare altul – o să se așeze pe scăunelul din față, să-i scuture cizmele roșii de praf. Ivan, stăpânit până atunci de grija ce i-o inspira aventura pe care începuse s-o trăiască, întra – cuprins fără veste de panică – în plin mister. Ifim înnebunise ori se întâmplase, în adevăr, ceva grav? Lustragiul îl liniștise. Nu se întâmplase nimic dar la berăria de alături se adunaseră o mulțime de figuri suspecte. Să nu

mai întrebe nimic. Așa se poartă el în oraș. Are să-i spună la noapte de ce, deși asta nu-l privește. Până una alta, dacă are ceva să-i comunice sau să-i ceară un sprijin, să urce pe strada de la stânga lui până la biserică, să întrebe de Natașa, să-i spună cine e, fără să audă vecinii și să-l aștepte acolo – în orice caz, ascuns în cameră și fără gură mare, cum îi plăcea lui odată să toace verzi și uscate, că un revoluționar nu-i niciodată și pe niciun petic de pământ, în siguranță...

Seara, Ivan a mâncat în casa de lângă biserică, ospătat de Ifim și de tovarășa Natașa, o rusoaică numai oase și nervi, mărunțică și sprintenă dar destul de modestă ca să-i lase singuri pe bărbați, după masă.

Gospodin se mirase găsind chipul țarului într-o casă de revoluționar dar Ifim a făcut ochii mici și a surâs în barbă.

— Aici sunt, pentru toți, un rus ca oricare altul. Un rus fără țar în perete e ca un pravoslavnic fără icoană. Așa este? Dacă-i așa, de ce mai întrebi? Mai bine spune ce te-a adus la mine. Mai ești în legătură cu tovarășii, mai activezi pentru idee? Nu? Cârpaci de papuci, într-o mahala din București și altceva nimic? Are și asta un tâlc! Bun. Atunci află, Ivan Fedotici-Karasoff, că și eu sunt lustragiu la Constanța și altceva nimic! M-am purtat cu tine așa, în piață, pentru că așa sunt eu, bănuitor. Acum, că suntem doi ruși și am luptat alături, altădată – a fost și asta o frăție care, acum, nu mai poate fi – s-aud ce nevoi te-au adus la noi. Scurt, că eu mai am și alte treburi...

Ivan a înțeles că Ifim îi tăinuiește adevăratul lui rost la Constanța și că-l disprețuiește, ca pe orice cârpaci de mahala. Era fatal să nu mai aibă încredere în el, să-i ascundă gândurile, să-i vorbească peste umăr și să-l asculte fără niciun interes.

Tovarășul Ivan Fedotici Karasoff dezertase, murise sub pingele și calapoade...

Gospodin a ridicat spre lustragiu o privire umilă, plină de rugă și de disperare dar Ifim i-a întins un picior și pe urmă altul, să-i tragă cizmele și i-a poruncit, ca unei slugi, să le ducă afară.

— Bine că mai ești și tu bun de ceva...

Ivan, cât era de voinic și de mândru, se încovoiase. Nu știa ce să spună, cum să protesteze sau să cerșească o clipă de ascultare și de înțelegere și se întreba dacă ar fi bine să ducă afară cizmele ori să le arunce, cu putere, în capul lustragiului. Târziu, gospodin și-a căutat șapca să plece în oraș, unde l-or purta pașii dar în efortul ce-l făcuse să se smulgă din locul unde încremenise, amuțit – plânsul n-a mai putut fi stăpânit și cârpaciul s-a prăbușit pe un scaun, hohotind.

— Tovarășe Ifim, au și morții drepturile și mândria lor! Mort să fi fost pentru voi, cei rămași pe baricadă și nu te-ai fi purtat așa de urât cu mine, tătucule...

Viața nu era așa de simplă, cum o credea lustragiul și nici așa de ușoară, ca să poată fi turnată, cum poruncise Vladimir Iljici Uljanov, în tiparele înguste ale disciplinei revoluționare. Nici sufletul omenesc nu-i de fier, să-l bată vânturile și să nu-l frângă, să-l biciuie furtunile și să nu-l usture – mai ales sufletul lui Ivan Fedotici – Karasoff, așa de încercat de soartă și așa de năpăstuit de oameni, de toți oamenii...

Venise un tovarăș la el, să-i ceară un sacrificiu și tremurase de frică ori refuzase să se dedice, imediat, cauzei comune? Făcuse cineva apel la inima lui de om – pentru că nu poți fi perfect revoluționar dacă ucizi omenia în tine

– și îi trântise ușa în nas? Să facă el, Ifim, cu Natașa lui și cu oricine-i place, un tribunal și să-l judece. Nicio vină nu i-ar găsi. Dimpotrivă, ar îi mustrați tovarășii ce-l uitaseră cu desăvârșire, în ultimii ani. Nu mai primise o scrisoare cu vești bune, niciun ziar cel puțin. Ifim trăia de zece ani la Constanța și nu se îndurase să-i dea un semn de viață. Lustragiul o avea pe Natașa, mică și slabă dar suflet cu care te poți înțelege și încălzi. Vasili Vasilievici-Iereminov nu se despărțise o clipă de Olga din baletul imperial. O luase cu el pe toate drumurile exilului, să-i umple și să-i însenineze existența. Nu rămăsese oraș în Europa, în care să nu fie cel puțin trei-patru tovarășii. Fugarii puteau să se întâlnească, să-și cunoască întristările sau să se bucure împreună, să se simtă alături și mai puternici prin urmare, mai încurajați în lupta lor de fiecare clipă, cu nevoile.

Numai el rămăsese singur, uitat de oameni și de Vladimir Iljici Uljanov într-o mahala cu moravuri ce înfrâng voința cea mai aprigă și mutilează sufletele.

Trebuia să-și caute un reazim.

Altminteri, însemna să se spânzure din cauza singurătății.

— Ai simțit vreodată, tătucule, cum te apasă adevărata singurătate? Nu? Atunci cum mă poți judeca și osândi? Tovarășe revoluționar Ifim, ce departe e de la tine până la viață...

Așa se născuse, în Ivan, nevoia de dragoste.

Furat, încetul cu încetul, de spovedania lui gospodin, scuturat de adevărurile lui ce biciuiau, fără milă, uscăciunea sufletească dovedită de mulți din tovarășii ce se încăpățânau să lupte pentru triumful imperativelor vitale ale umanității, deși nu cunoscuseră elanurile iubirii și nici prăbușirile

interioare ale singuraticului frământat de îndoieli şi muşcat de toate disperările şi deopotrivă uimit de rolul împătrit pe care-l jucase nevasta simigiului din casa cu nebuni, de la Maro din vis – întâlnită numai în figurile sfintelor din gravurile ceaslovului – la sora de la Candia, robită sălbaticului Eros, Ifim renunţase la dispreţul de până atunci şi-l ascultase pe Ivan din ce în ce mai atent.

Când s-a sculat Nataşa, în zori, bărbaţii nu se culcaseră încă.

Lustragiul era câştigat şi făcut complice în aventura cu Maro – fără îndoială, o complicitate motivată în cadrul principiilor lui absolute de revoluţionar intransigent. Un tovarăş, precizase Ifim, e dator să-şi păstreze şi să-şi apere viaţa, prin orice mijloace şi împotriva oricui. Viaţa lui Ivan nu mai era posibilă fără Maro. Logic: nevasta lui Tino Stavros trebuia cucerită, ca să-şi vindece rănile cârpaciul din casa cu nebuni şi să redevină Ivan Fedotici Karasoff, soldat în batalioanele liberatoare. Odată desăvârşită isprava cu sora de la Candia, Ifim o să facă o epistolă lungă, s-o ducă Nataşa undeva şi într-o săptămână cel mult, gospodin o să primească salutări de la tovarăşii de ieri şi poate o însărcinare importantă. Asta, însă, mai târziu. Acum erau complici numai şi se sfătuiau, cu inteligenţa şi competenţa lor de fugari învăţaţi să miroasă duşmanul de departe şi să-l lase plouat, la frontieră, s-o afle pe nevasta simigiului, s-o atragă în cursă şi s-o fure.

— Furtul, din moment ce serveşte cauza revoluţionară, e un act moral! Burjuii, în logica lor falsă şi interesată, cred altfel dar mie, Ivan Fedotici-Karasoff, puţin îmi pasă de burjui...

Sfatul lui Ifim fusese ca primele încercări să fie făcute prin cafenelele din port. Negustorii de stafide şi năut şi covrigarii sunt perfizi şi mincinoşi dar tocmai pentru că au mâncărime de limbă, spun multe baliverne dar uneori le scapă, întâmplător, printre dinţi şi un adevăr. Lustragiul era de atâta vreme în Constanţa, avusese ocazia să-şi cunoască bine concetăţenii şi era convins că un căpitan fără corabie, lindinos şi flămând, cum erau aproape toţi grecii ce căscau toată ziua şi o bună parte din noapte prin cafenele, ar fi capabil, pentru un samovar cu apă fiartă, trei fire de ceai aromat şi cinci bucăţele de zahăr, să trădeze un compatriot şi cu atât mai mult un plăcintar – un fel de grec murdar, pe care adevăraţii eleni, cum se considerau îndeosebi căpitanii, îl dispreţuiau...

Planul lui Ifim era destul de bun dar rămăsese fără rezultat, în ciuda clipelor de încordare şi a nopţilor albe.

Ivan bătuse, într-o seară, la uşa casei de lângă biserică şi-i comunicase lustragiului, descurajat, că nu era nimic de făcut cu armenii şi cu grecii din port. Atunci i-a spus, după ce i-a explicat cum stă Tino ascuns şi-i află planurile, prin spionii trimişi dinadins prin cafenele:

— Eu, tovarăşe Ifim, aşa văd lucrurile...

— Bine, într-un fel ni se par nouă lucrurile şi altfel sunt în realitate. N-avem timp, cum ne învaţă un proverb de la noi, să spargem piatra ca să găsim înăuntru sufletul furnicii din poveste.

Simigiul se apără aşa cum bănui tu sau n-are habar c-ai venit la Constanţa. Oricum ar fi, ceva e sigur: că nu i-ai dat de urmă. Eu nu mă descurajez. N-a fost bună tactica mea, alegem alta şi – dacă n-o fi mai norocoasă nici asta – trecem la un atac decisiv...

Vorbind de „atac decisiv", Ifim o privise, cu înțeles, pe tovarășa Natașa.

Planul nou, din nefericire, nu fusese mai norocos.

Lustragiul crezuse că Ivan nu s-a priceput să-i facă pe trântorii din port să-și dezlege limba și încrezător în darurile lui excepționale de informator prețios al tovarășilor din orașul spre care pleca, săptămânal, nevasta lui, își mutase scăunelul și cutioarele de vax pe trotuarul cafenelelor. Prostănac și somnoros, cum apărea întotdeauna printre oameni, el îi salutase pe armeni și pe greci de departe și-i rugase – ca să câștige încrederea negustorilor de cafea și de stafide cu năut și să adoarmă bănuiala calicilor cu șapcă și atitudini de căpitan – să le văxuiască încălțămintea și să le curețe cozoroacele de carton lăcuit cu o piele de căprioară. Se blestema: să moară de ciumă, dacă nu le face oglindă. Taxa? Altădată. Nu-i nimic, să fie el sănătos, că gologani – de la niște grânari și armatori ca ei – poate să ia oricând! Nimeni nu-și părăsește vaporul în port și nu-și lasă comerțul de zeci de mii de lei, ca să scape de Ifim și de o datorie așa de neînsemnată. Bogătași, cum erau mușterii lui de acum, aruncau zece bani la un cerșetor. Drept să spună, în ziua aceea lucrase așa de mult că-și agonisise hrana pe o săptămână. Trai de om sărac: alva cu pâine. Bună pâine și minunată alva, când ești sănătos. Cafeluța, numai una, dacă i-ar permite căpitanii să stea la masa lor, ar fi un lux. Poate s-o bea și pe scăunelul lui dar te simți altfel la masă, mai îndrugi o vorbă și mai afli, de la oameni deștepți, ce se mai petrece prin oraș...

Ivan rămăsese, deocamdată, fără însărcinare. Nu mai era nevoie să-și piardă și el timpul, dacă se ocupa Ifim de

Maro și promisese să dezlege, în trei zile, misterul în care se învăluia enigmatica soră de la Candia. Până atunci, gospodin ar face bine să stea în cameră, să mănânce și să doarmă, să se întremeze, că-l obosise drumul de la București până la Constanța și-l slăbiseră mult zilele de zbucium și nopțile pierdute, cu toți nespălații, prin cafenele.

Rusul, însă, nu se împăcase cu sfatul bun al tovarășei Natașa.

— N-o să am astâmpăr, stând în casă ca o cloșcă și asta mai rău m-ar obosi. Bine face Ifim, că-l așteaptă pe Tino în port dar nici eu n-o să fac rău, dacă o să plec să-l caut la el în ascunzătoare. Câștigăm timp și-l încolțim. Acum îi întindem două curse. Nu se poate să nu cadă grecul uscățiv în una din ele...

Ivan umbla toată ziua pe străzile din centru, atent la firme și tresărind cu fiecare trecător ce i se părea că seamănă cu Tino sau cu unul din cei doi ilfoveni și cutreiera mahalalele grecești, căutând – la fiecare geam – perdelele spre care privise de atâtea ori, de la masa lui cu unelte de cârpaci. Cumpăra covrigi din toate plăcintăriile și intra în vorbă cu toți simigii, deseori cu slugile lor, adolescenți mai încrezători ca stăpânii și mai sinceri. Dar răspunsurile lor mai rău îl încurcau. Una din slugi auzise că un grec, Tino Stavros, fusese prin Constanța dar nu-l văzuse nimeni pe stradă, fiindcă plecase după un ceas în altă parte, poate la Galați sau la Brăila, unde – jupânul spusese asta – ar mai fi loc pentru un plăcintar priceput să coacă brânzoaicele. Alta, știa sigur că Tino se îmbarcase pe un vapor, împreună cu nevasta, chiar în ziua când ajunsese la Constanța și că ilfovenii lui au să facă armata la marină – poate au și fost urcați pe bordul unui vas...

Seara, gospodin se întorcea la tovarășa Natașa istovit, plin de praf, cu buzunarele doldora de covrigi și de corăbioare – trist, încredințat că Maro era pierdută pentru vecii vecilor.

— Nimic, Ifim, nicio veste bună?

— Niciuna, Ivan.

Căutau, zadarnic, de patru zile.

— Nimic, Ivan, nicio veste bună?

— Niciuna, Ifim.

— Ar fi ceva – le răspunsese nevasta lustragiului, cu un surâs modest, stins în paloarea figurii – că mi s-a făcut milă de voi și am dat – cum ar spune Ifim – atacul decisiv, fără să-l mai întreb.

Natașa spălase rufe la polițaiul orașului. Servanta, o lipoveancă tânără, prietenă bună, de încredere, cu tovarășa lustragiului, îl cunoscuse pe Tino Stavros. Simigiul venise în ajun la boier, cu o plângere și un plocon. Lipoveanca ascultase prin crăpătura ușii, aproape un sfert de oră și aflase ce-i cu Maro, cu grecul uscătiv și cu ilfovenii lui.

Tino închinase, de când sosise la Constanța, o cămăruță și o magazie, la un tătar. Nu se mutase în mahalaua grecească deoarece nu găsise casă. Plăcintării făcuseră plângere la colonia elenă că dau faliment din cauza concurenței și niciun covrigar, de atunci, nu mai era primit cu confienta patriotică a grecilor de altădată. Dacă ești simigiu și vii la Constanța, te poftește cineva de la colonie să te întrebe ce cauți în oraș și să te amenințe, dacă nu pleci la Brăila sau la Sulina, oriunde, cât mai curând. Prigoana asta nu-l supăra prea mult pe Tino, care se încăpățânase să rămână acolo și să deschidă, în ciuda compatrioților, o plăcintărie model, ca la Constantinopol, cu brânzoaice și

covrigi dar și cu baclavale, cu corăbioare și dovlecel copt dar și cu bomboane și siropuri – ceva adevărat oriental, să intri flămând și însetat la Tino Stavros și să pleci fericit, răcorit și îmbuibat de toate bunătățurile.

Firește că, atunci, n-o să-l uite el tocmai pe domnul polițai – un adevărat părinte al cetățenilor și îndeosebi al unui plăcintar prigonit de toate **curaturile** țărmurilor grecești.,.

Acum îl adusese alt necaz, mai mic, un nimic de care Tino o să scape foarte ușor dacă o să se îndure boierul să dea ordin să-l lase în pace tătăroaica la care se mutase, de la început, ca să vadă colonia elenă că lui nu-i pasă de compatrioți. Un plăcintar și un grec veritabil, ca el, e întotdeauna om cumsecade. Slugile aduse de la București, doi țărani, dorm în magazie – liniștiți și rușinoși ca niște fete mari. Dacă așa-i sunt slugile, cum poate să-i fie nevasta? Maro are un singur păcat: se scoală devreme și pleacă pe malul mării, să vadă cum răsare soarele. Un gust nevinovat, ce nu supără pe nimeni, pentru simplul motiv că nu are de ce să supere! Atunci de ce strigă tătăroaica și spune la lume că i-a spurcat casa? Nebună nu-i dar are gură murdară, cum se zice că au unii armeni. Fără îndoială că Tino o să se mute, că nu-i el om să stea într-o biată cămăruță și insultat dar – până o găsi altă casă – s-o pună domnul polițai cu botul pe labe pe tătarcă...

Gospodin și Ifim n-o mai ascultau, demult, pe tovarășa Natașa. Puțin le păsa de necazurile grecului. Aflaseră ce-i interesa, dezlegaseră misterul.

— Mâine – strigaseră amândoi, înviorați – mâine, la răsăritul soarelui, pe malul mării...

CAPITOLUL IV

ISPITA SOARELUI

Ivan nu dormise şi nu fusese în stare să asculte sfaturile date de Ifim şi de tovarăşa Natașa.

Lustragiul afirmase că e unul din cei mai buni cunoscători ai sufletului femeiesc şi se pricepe, mai mult ca o mărunțică proastă şi numai nervi, cum îi era nevasta, cum se încântă o inimă şi cum se astâmpără, ca să nu te mai uite, un trup în care şi-a făcut culcuş înfricoşătorul şi mereu triumfătorul Eros.

— Zdravăn, Ivan şi... mă pricepi: să nu-i dai timp să vadă când şi cum a trecut soarele la apus! Pe urmă, vine după tine ca o viţică de lapte...

Natașa, firește în glumă dar plină de ciudă, îl amenințase pe bărbat cu papucul. Ifim îmbătrânise dar minte la cap nu-i venise. Spusese o vorbă de ruşine, de faţă cu un tovarăş ca Ivan Fedotici Karasoff, când era şi ea în cameră. O ispravă de mujic beţiv. Pe lângă asta, se gândeşte numai la blestemăţii. Bine că tovarăşul musafir, împurpurat în obraz când l-a auzit ce-a spus, i-a făcut semn că nu-l ia

în serios. Nici nu poţi să te porţi altfel cu un om convins că viaţa unei femei aşa de încercată de ispite dar şi de dragoste curată, împinsă până la sacrificare de sine – vorbise cu mustrare în glas, privindu-l pe lustragiu – poate fi minţită uşor, cu o poftă săturată fără să-i întrebi sufletul şi să i-l simţi cum bate – ca inimioara unei vrăbii strânsă în palmă, s-o încălzeşti...

Ivan să nu încerce nimic cu sila, să nu se bucure de nimic, dacă nu i-o auzi – în felul cum o să se poarte Maro cu el – sufletul ciripind.

Tovarăşa Natașa mărturisise că, dacă ar fi bărbat şi în locul lui Ivan, aşa ar proceda pe malul mării: ar apare lângă grecoaică şi ar aştepta, fără cuvânt, fără gest ori surâs. Dacă adorata ar continua să se uite la soare sau i-ar vorbi peste umăr, prefăcându-se mirată că-l vede, ar pleca, să-şi caute norocul în altă parte. Dorinţa şi-o poate împlini cu ea, că o femeie se dă din silă, să scape de tine şi uneori din răzbunare, să te îmbete cu mustul cărnii şi să te facă paiaţă în mâinile-i meştere să tragă sforile dar nimic frumos şi durabil, nicio fărâmă de fericire, nu se poate clădi pe temelia sufletului ei. Dacă Maro, dimpotrivă, i-ar sări de gât şi s-ar înfiora toată în îmbrăţişare, fără să mai aştepte un cuvânt de chemare şi nepăsătoare dacă o vede sau nu cineva, nu s-ar mai îndoi o clipă că a fost aşteptat şi dorit şi ar binecuvânta soarta ce i-a scos-o în cale...

— Soarele, oricât ar fi de frumos, ea să-i întoarcă spatele, ca să te privească numai pe tine!

— Prostii – bombănise Ifim, trântit în pat – aiureli de muiere cu cap de gâscă – şi se întorsese cu faţa la perete, dispreţuitor, să adoarmă – prostii şi-atâta tot, ascultaţi-mă pe mine...

Afară se spălăcise întunericul şi se cârâiau, încă somnoroase, găinile popii de alături. Departe, dincolo de locurile virane şi peste acoperişurile joase, de olane sparte, tremura o geană de lumină. Lustragiul adormise trudit. Lampa de pe masă fumegase şi-şi pâlpâia, obosită, flacăra. Cocoşii spintecau văzduhul cu un cântec de deşteptare - strigat la fel pentru toate neamurile din oraş şi pentru destinul cârpaciului din casa cu nebuni.

Ivan scuturase capul, să scape de îngândurare şi se apropiase de tovarăşa Natasa cu mâna întinsă.

— Dacă nu mai mă-ntorc, să ştiţi că sunt ori mort ori fericit.

Şovăise în prag, cu capul întors, să ascundă tremurul umed al genelor.

— Mămucă, l-am ucis pe Dumnezeu în noi, de când ne-am uns pe frunte cu mirul roşu al sângelui ce o să-l vărsăm pentru libertate şi cu care o să ne plătim, cei mai mulţi, visul revoluţionar dar tot a mai rămas în noi un pic de credinţă: în adevăr şi în izbândă. Ridică în inima ta, din picul ăsta de credinţă, o bisericuţă frumoasă, ca în satul de la poalele munţilor şi roagă-te pentru mine, mămucă...

Tovarăşa Natasa s-a săltat în vârfuri dar tot mărunţică a fost şi-atunci Ivan a ridicat-o de subsuori, ca să-l poată binecuvânta cu o sărutare pe frunte.

— Noi, Ivan Fedotici Karasoff, orice-ar spune tiranul de Ifim, care m-a adus în halul ăsta, din ce-am fost şi-o să-mi mănânce zilele - şoptise femeia, îndurerată - revoluţionari suntem dar tot ruşi am rămas! Să nu fii mâhnit dacă o să mă rog la Maica Precista să te ocrotească.

— Bine, mămucă, aşa să faci...

Plecase repede, fără să se uite înapoi.

Strada îl aştepta cu o imagine biblică.

Un turc urca, încovoiat în mers şi îngândurat, spre bariera oraşului. Nevasta cu un prunc în braţe îl urma, pe un asin. Plecau spre altă zare, parcă de frica unui tiran.

— Fuga în Egipt - sfânta familie...

Căruţele zarzavagiilor coborau spre oraş, încărcate.

— Hei, Ibrahim, încotro, frăţioare?

Turcul i-a răspuns vag, arătând cu mâna în lungul străzii iar bulgarul, înduioşat poate ca şi Ivan, de sărăcia adunată în legătura ce atârna de căpăstrul animalului şi pătruns de taina întrezărită şi de gândul pios al rusului, i-a pus femeii în braţe câteva fire de usturoi şi un codru de pâine.

— Hei, Ibrahim, noroc bun - frăţioare...

Omul nu l-a auzit sau n-a ştiut cum să-i spună, în limba lui, bogdaproste.

Urca strada, încovoiat în mers şi îngândurat, spre bariera oraşului...

Ivan închisese ochii, să păstreze imaginea în el şi s-o încrusteze pentru totdeauna în amintire şi s-a întrebat de ce erau atâţia dumnezei, când sufletul omenesc e unul singur şi necazurile la fel, de la un capăt la celălalt al pământului.

Cerul se împurpurase spre răsărit. Lumina se adunase, sfioasă la început, în geamurile mici şi se revărsase limpede, plină, victorioasă, pe străzi şi pe figura obosită, prelungă, palidă, a cârpaciului. Somnul era încă stăpân, prin casele bogate ale centrului dar în portul cu pânzele corăbiilor înfiorate de adierile vântului şi spălate în primele raze ale soarelui, munca începuse de mult. Urca, de pretutindeni, un murmur surd de glasuri şi de paşi grei şi repezi pe punţile înguste, aruncate spre pântecul flămând al vapoarelor

– cântec de robie și de putere stoarsă, înfiripat din sânge clocotitor și din porunci scurte, din priviri piezișe și tăceri amenințătoare, din pocnetul sfârcurilor de mătase ale bicelor ce mângâiau, cu usturimi, spinările încovoiate.

Spuma valurilor se spărgea în muchii de piatră și se aduna în adăpostul stâncilor iar pescărușii se ridicau în stol, din larg și în jocul de pietre prețioase al stropilor și zburau spre soare, să-i ducă o solie nouă de la stăpânul adâncurilor din ape și din suflete.

Ivan grăbise pasul.

Malul era înalt și domina depărtările, de la port și pe marginile orașului în sus, spre gurile de departe ale fluviului.

Gospodin cobora potecile în fugă și le urca ușor, ca într-un fâlfâit de aripă, cercetând locurile cu ochii mari, atenți, dornici să îmbrățișeze mai curând, cu o privire caldă, vinovată și pură, de pirat flămând și de pelerin ajuns la liman, arătarea albă a adoratei, venită sa se închine soarelui cu toată frumusețea ei păgână. Uneori se oprea, prea puțin ascuns după o buruiană și aștepta, ca un animal la pândă, prada. Va veni Maro, cum îl anunțase tovarășa Natașa (roagă-te la Maica Precista, pentru Ivan, mămucă din casa de lângă biserică...) sau lipoveanca din serviciul polițaiului scornise o poveste așa de minunată dinadins, ca să-și bată joc de sufletul lui păcălit cu atâta răutate? Servanta nu mințise. Nu mai încape minciună, când îți joci viața în vârful degetului, ca un măscărici al durerii. Maro trebuia să vină la mare, cu fiecare răsărit de soare. Așa spusese și în casa surorii de pe Grant, asta dorise: să ajungă la Constanța, să se uite cum pleacă și se întorc vapoarele dinspre insula în care-i răscolise sângele, pentru întâia oară, sălbaticul Eros! Ce împrejurare potrivnică și ce vrajă, de oloagă în cărucior,

ar fi putut-o opri, tocmai atunci, să vină? Tovarășa Natașa (roagă-te, surioară, la toți sfinții, că în toți am să cred, dacă ți-or asculta șoapta...) nu se înșela niciodată în preziceri. Nevasta lustragiului îl asigurase că, în dimineața aceea, va juca o carte mare. Așadar, Maro era fatal să apară, din valuri sau printre buruieni, ca o zeiță născută din spumă sau ca o sălbăticiune a necuprinsului verde.

Alteori, furat de neastâmpăr, prea plin de bucuria ce-i încurca toate gândurile și le lua la goană, ca pe niște armăsari, cu un chiot de stăpână tot așa de zburdalnică, Ivan se ridica din umbra rară a buruienii ce-i tăinuise pânda și pleca, pe povârnișuri și printre stânci, cu sărituri mici și repezi de vietate necunoscută. Se muia, cu strigăte mici, în apa privită și atinsă de Maro, poate, de atâtea ori și speriat de cel mai mic zgomot, bănuind în fiecare floare de câmp o privire cercetătoare și în orice tulpină un trup cu forme armonioase, de iubită pierdută pentru totdeauna, cum ar fi fost și Maro, fără ajutorul tovarășei Natașa (Maică Precistă, ascultă ruga roabei tale de pe strada pe care mi-ai apărut, adineauri, cu pruncul în brațe...) urca din nou spre creste și căuta alt mărăcin, pentru pânda ochilor mai luminoși acum și încrezători.

Sirena unui vapor își adusese aminte să salute soarele ce ieșise din mare și se scuturase de stropi, ca un taur victorios și la semnalul acesta de cele stă bună-vestire, Ivan a simțit cum se sparge și moare, risipit în el, un strigăt de biruință.

Maro apăruse – pentru dragoste și pentru flacările ce o așteptau departe, s-o purifice în scrâșnet de spaimă și durere – pe câmpul cu flori și singurătate, ca o păstoriță desprinsă din legendă și profilată pe albastrul transparent al

zărilor. Părul, despletit, se revărsa pe umeri și peste pelerina cu marginile fluturate în vânt. Cânta, în ritmul pasului egal și ușor, ca o lunecare ce nu voia să sperie somnul firelor de iarbă, furată – în liniște și lumină – de misterul ce trebuia să-l oficieze. Trecuse, ca în vis, peste poteci, cu ochii mari și robiți de soare și coborâse panta repede, spre nisipul ce tivise cu aur hotarul capricios al apelor, în același pas egal și ușor, de plutire în poveste și vraje. Se oprise, dreaptă și parcă mai înaltă, să-și moaie vârful piciorului în spumă și lăsase să-i cadă de pe umeri – cu un gest simplu și fără priviri bănuitoare aruncate împrejur, fără să se întrebe dacă o vede cineva, cu o nepăsare de lume și de falsa ei pudoare impusă parcă de sălbăticia supusă a locului – mantaua neagră, rochia cu volănașe albastre și cămașa albă, ca să se desprindă, din împletirea moale a vestmintelor subțiri și din amestecul lor de culori, trupul gol. Brațele s-au întins – invocare soarelui – dar mijlocul fraged s-a frânt, leneș, încet, ca într-o îmbrățișare ce-i mistuia puterile și Maro s-a prăvălit în nisipul încins, cu un suspin de dăruire și de adorare mărturisită – ca în ceremonialul erotic din insula copilăriei, când se lăsa posedată de chipul făcut din lut și trecut modelat prin inelul larg al celor două degete unite cap la cap, ca să-l simtă cum crește și-i frige pulpele, cum îi suge sânii și o pătrunde, cu un răget triumfal...

Ivan rămăsese în ascunzătoare, sugrumat de emoție, paralizat de uimire și adunat, cu suflet și gând, în ochii măriți, nemișcați, plini de o strălucire stranie, ce apropia nebunia de vis și miracol. Uitase de el și de orașul cu lespezi, de tovarășa Natașa (ai milă, Sfântă Fecioară, de mințile robului tău...) și de sfaturile ei de femeie și de revoluționară ce nu trădase credința în Maica Precista, de Vladimir Iljici

Uljanov și de Puișor din casa cu nebuni. Trăia, scos din timp și din logica de până atunci a vieții, în vârtejul momentului acela unic de revelație.

Maro se ridicase din nisip, sărise peste pietre ca o ciută și din înălțimea unei stânci ce nu-i lunecase și nu-i sângera piciorul, s-a aruncat în valuri. Se afundase ca o săgeată, despicând apele fără sgomot și fără să le salte și să le împrăștie în stropi, ca să apară târziu și departe, plutind ca o lebădă.

Helada, în toată măreția miturilor ei legendare, reînviase pe malurile milenarului Tomis și trăia, legănată pe valuri, în trupul cu sideful mângâiat de mâna magică a pietrarilor ce i-au eternizat frumusețile în marmură.

Dezmeticit, Ivan s-a târât pe brânci până la stâncă, s-o aștepte pe Maro și să se simtă mai aproape de nisipul ce-i păstrase formele și de cămașa ce o îmbrățișa, cu moliciunea caldă a mătăsii.

Maro se apropia de mal – cu viața și cu moartea lui Ivan se apropia, fără să știe...

Când i-a văzut umbra prelungită pe pământ, grecoaica a tresărit și s-a aplecat, cu un gest frânt de panică și de apărare, să-și ia vestmintele și să fugă – să dispară printre stânci ori să se destrame în lumină, ca orice arătare pierdută odată cu ultima fâlfâire a visului. Ivan era lângă ea, însă, uriaș și copil cu brațele întinse în rugă mută. Maro l-a privit lung, uimită ca el și la fel de înfiorată. Ce gând a fulgerat, atunci, în ochii ce nu-i dezvăluiseră niciodată sufletul, ce poftă răscolită de prezența masculului atletic sau ce îndemn de dragoste nouă, curată, biblică? O taină mai mult și nu ultima, în existența ei de animal superb și atâta tot. Grecoaica s-a ridicat fără urmă de nerușinare în goliciunea ei sanctificată prin perfecțiune

și a deschis brațele, îngânând – cu capul dat pe spate și pleoapele lăsate – numele mirelui dorit acum.

Nebun, Ivan a ridicat-o pe palme și-a început să fugă cu ea pe malul mării, sărind prin apă și peste pietre, ca un țap...

FLĂCĂRI PURIFICATOARE

CAPITOLUL V

ARIPĂ FRÂNTĂ ÎN ZBOR ÎNALT

Ivan scăpase ușor de bocitoare.

Vesele că rusul le zâmbise prietenos și le întrebase numai, prin semne, dacă au înnebunit sau nu, în loc să le frigă spinările cu lovituri de curea, cum se purta cu surorile de la bordel și cu Mădălina-picior-de-lemn, când se încăierau sau cu oricine îl scotea din fire, prin intrigă și nerușinare, nevestele tinere și cumetrele din sobor plecaseră repede în mahala, să ducă vestea mare a întoarcerii lui Ivan și a biruinței lui surprinzătoare: Maro îl lăsase pe grecul uscățiv cu buza umflată, la Constanța, ca pe un neputincios bătrân și-i părăsise pe ibovnicii ilfoveni, sătulă de îmbrățișările lor de țărani murdari de cocă și făină – Maro era în casa de scânduri și-l sărutase pe gospodin, în văzul tuturor, ca să convingă mahalaua cu nume rușinos că isprava ei de acum a fost făcută numai din dragoste de femeie ce-și găsise, în sfârșit, mirele visat și stăpânul...

Meștere, în fantezia lor neastâmpărată, cumetrele explicaseră – cu câteva zile mai înainte – de ce era fatal să moară Ivan în orașul de pe malul mării.

Amănuntele, numai cele de mică importanță, ar fi putut să difere de la o țață la alta. Fiecare din ele avea un gust special, în relatarea întâmplărilor și o predilecție anume, în alegerea armelor de ucis și a locurilor cu o atmosferă cât mai prielnică misterului ce învăluia, întotdeauna, o simplă răzbunare și mai ales o crimă. Faptele, însă, stabilite mai întâi în taifasul soborului, trebuiau respectate, să nu fie nicio contrazicere între tovarășele de cafeluță iar minciuna să împrumute prestigiu de adevăr etern – cum se spune că sunt, în genere, adevărurile.

Cumetrele povestiseră, în ultima săptămână, de cine, unde și în ce împrejurări fusese omorât Ivan.

Tino, sângeros și răzbunător ca orice grec, când e vorba de nevastă, îl atrăsese în cursă pe rus – un prost ca orice îndrăgostit ce oftase și tăcuse atâta vreme, convins că așa o să înduplece inima unei femei stricate cum era grecoaica – și îndemnase cele două slugi să-i sfărâme capul cu toporul, să-l împartă în felii, ca pe dovleci și să-l arunce în cuptor.

— Numai inima – strigase el – numai de inimă să nu vă atingeți! Să mi-o lăsați la o parte, că am gust s-o toc și s-o fac plăcintă cu carne...

Ilfovenii, câinoși la suflet ca simigiul, nu șovăiseră. Unde ar mai fi găsit ei o amantă ca Maro și un dobitoc ca Tino, să se bucure că-i pune nevasta coarne cu doi nespălați voinici ce trăiau împărătește, din munca și din agoniselile lui de plăcintar stors de vlagă? Ivan o implorase pe iubită să vină s-o mai vadă odată, ca să moară împăcat dar lifta de la Gândi a i-a trimis vorbă că tocmai atunci purica pisoiul și n-avea timp, prin urmare, să coboare în pivniță, să-l scuipe în gură când și-o da sufletul.

Gospodin a plâns de fericire că adorata s-a îndurat să-i răspundă și a pus capul pe butuc, așteptând lovitura.

Acum le era tot așa de ușor, femeilor din sobor, să inverseze rolurile și să-l facă pe Ivan erou, pe Tino neputincios bătrân, pe ilfoveni țărani murdari de cocă și făină, incapabili să apere și să păstreze o ibovnică frumoasă iar pe Maro o vecină de caracter, îndrăgostită sincer și dispusă să împartă, cu cârpaciul din casa cu nebuni, sărăcia și dezmierdări le, munca și grijile ei de nevastă cu bordeiul în spinare dar să se bucure, în același timp și de culcușul bărbatului chipeș ce și-l alesese – namilă de urs, gata oricând să-i pârâie oasele în îmbrățișare și să-i astâmpere, în fiecare noapte, dorințele. Oricum, un sâmbure de adevăr nu ar fi stricat, în povestea pe care soborul era dator s-o ticluiască.. Neapărat, până a doua zi. Așadar, trebuia să afle cineva și cât mai curând, ce se întâmplase la Constanța. Un prilej favorabil nu era greu de găsit. Auzind că Maro, ca orice gospodină harnică, vrea să scuture în noua ei locuință – că era murdară, cum o lăsase Ivan la plecare – cumetrele o rugaseră pe Bica-mărunțica s-o ajute și plecaseră liniștite, sigure că nevasta tânără o să aibă ocazia, în timpul scuturatului, s-o tragă de limbă pe grecoaică și să-i fure toate tainele.

Soborul, însă, nu avusese noroc.

Sora de la Candia o lăsase pe Bica-mărunțica să-și rupă oasele muncind singură.

Vrăbioara scosese rafturile și patul în curte, stropise și măturase prin casa de scânduri, ușurică și neobosită ca niciodată și se oferise, gentilă – după ce cărase calabalâcul la loc și bătuse pernele, preșurile și cearceaful cu nuiaua – să așeze calapoadele în dulap după mărime, să pună la o parte materialul pentru comenzi și într-o pungă de stambă resturile

de piele, pentru petice și să aleagă, în două cutioare de tablă, cuiele de lemn și cele de fier, răsturnate și amestecate printre sculele de pe masă, în graba dereticatului. Nimic nu era greu și nimic nu ar fi fost umilitor pentru Bica-mărunțica, dacă – la toate întrebările ei, puse cu rost – ar fi avut un singur răspuns precis, spus din toată inima.

Maro, însă, nu făcuse altceva decât să surâdă și să ridice din umeri...

Nevasta tânără nu mai știa cum să interpreteze surâsul acesta misterios, când prefăcut prostesc, când ascuțit și rău și ce înțeles să acorde gesturilor ei nesigure, încurcate parcă dinadins, ca s-o inducă și mai mult în eroare. Grecoaica trecuse, în adevăr, prin aventura de la Constanța, ca o păpușă de cârpă sau nu voia să-i satisfacă – printr-o mărturisire sinceră – curiozitatea, de frica țațelor din sobor – toate mincinoase, cum le cunoscuse mai de mult, intrigante și răutăcioase, învățate să facă din țânțar un armăsar și capabile să umple mahalalele cu scornirile lor veninoase? Bica-mărunțica era gata să jure că nu le va spune un cuvânt, că se certase cu ele de curând și nu mai era proastă – de când le aflase cine sunt și ce caracter josnic au – să se facă slugă la dârloagă, alergând toată ziua prin soare și praf ori muncind ca o disperată și încă pe gratis, ca să afle o mofturoasă ca Batoza și o doftoroaie de boli lumești, ca Smochina, ce se mai petrece prin lume.

Maro n-o certase că trăise, până atunci, în destrăbălările din sobor și nu o felicitase că scăpase, în sfârșit, de țațe și de cumetria lor compromițătoare. Liniștită, zâmbise și ridicase din umeri, privind-o inexpresiv...

— Cum se poate, dragă – se revoltase Vrăbioara, în cele din urmă – să nu ai nimic de spus dintr-o poveste așa de nu știu cum?

— Atâta știu – a răspuns grecoaica, naivă – și atâta spun. A venit Ivan la Constanța și m-a luat la București. Am ajuns în gară și pe drum zice gospodin așa: „vezi, Maro, că vecina Bica-mărunțica, pe care o lăudai odată că e bună gospodină, o să-ți ajute la scuturat. Poftim, să-i dai o băncuță, ca să nu i se mai pară că a muncit ca o disperată și încă pe gratis"...

Vrăbioara plecase acasă târziu, clocotind de necaz.

— Lifta dracului! Acum, după ce s-a întins cu toate slugile și cu toți grecii din lume, face pe mironosița! Crede c-o să mor, dacă nu mi-a spus ce-a fost cu ea și cârpaciul, la Constanța. Am să încurc mâine o poveste, în sobor, să se ducă pomina! Nu de alta, s-o învăț minte cum să se poarte cu o vecină ca mine. O să vadă că n-a câștigat nimic dacă mi-a ascuns adevărul. Nu știe, proasta, că am eu adevăruri mult mai ieftine, când e vorba să afle mahalaua cum și ce fel? Am să potrivesc niște minciuni s-o usture la ficați, când le-o auzi din gura lumii...

Oricum, până la taifasul soborului, necazul trebuia sugrumat iar băncuța luată de la grecoaică ascunsă, să nu-i scoată careva ponosul că a fost sluga cârpaciului din casa cu nebuni.

Ivan, între timp, plecase pe Grant, să-l anunțe pe Fane că se întorsese cu bine de la Constanța și să se sfătuiască, împreună, ce au de făcut.

Salomia a plâns de bucurie, când a aflat că Maro revenise așa de curând la sfaturile ei iar pușcăriașul frumos din Cotroceni l-a îmbrățișat pe gospodin și l-a felicitat că l-a învins atât de ușor, în carnea și în sufletul surorii de la Candia, pe atotputernicul Eros din insula copilăriei.

— Așa-i că nu mai plângi, rusnacule, ca pe vremea când o luasem anapoda prin mahalale, să bem tot vinul

din cârciumi și să ne dăm, de disperare, cu capul de ziduri? Te-ai convins că dragostea face minuni și că barba ta de sfânt a îmbolnăvit-o pe sora de la Candia? Știam eu că aici o să ajungem cu sălbăticiunea asta frumoasă! Așa se câștigă o comoară: cu ofuri și uneori cu sânge, nu cu bezele – că nu-i vorba de o femeie ca oricare alta. Altădată să ai încredere în poveștele mele, că n-am făcut altceva în viață decât să-mi înfloresc zilele și să-mi pierd nopțile cu fetele și cucoanele, mânca-le-aș sufletul...

Ivan recunoscuse, fără înconjur, că e fericit. Nici nu se aștepta să-l urmeze Maro. Plecase la Constanța fără speranță, să moară, să termine odată cu o viață ce nu mai avea niciun rost. Suferise prea mult și îndurase destule mizerii – prea i se risipiseră visurile, unul după altul, ca să mai rămână, după ce-l refuzase grecoaica, un biet cârpaci, sărac și singuratic, într-o lume ce nu fusese niciodată curioasă să-l vadă în adevărata lui lumină. Dacă n-ar fi fost Salomia, bună ca o soră și Fane, cu petrecerile lui de stăpân al orașului dar și cu îndrumările pline de înțelepciune, nici nu mai lua drumul Constanței. Renunța, repede și simplu, fără păreri de rău, la viață. Numai ei meritau recunoștința lui, că-l prinseseră de o nădejde și-l înviorașeră, inspirându-i o încredere oarbă, binefăcătoare, în dragoste. Acum era așa de fericit că nu știa cum să se poarte cu Maro și cu vecinii, să nu-l creadă nebun. Venise la Salomia și la Fane, ca la niște rude mai în vârstă, să-i consulte. Amândoi îi dăruiseră fericirea ce-l prostise parcă, amândoi erau în măsură și datori să-l învețe ce are de făcut. Altminteri, dacă-l lasă de capul lui, cu siguranță că strică totul, cu stângăcia și cu poznele...

Fane și amanta au râs cu poftă și l-au asigurat – Salomia strângându-i mâna și privindu-l cu ochii umezi de

înduioșare iar pușcăriașul frumos din Cotroceni bătându-l ușor pe obraz, ca pe un copil drag – că n-o să-l lase ei să se înece tocmai acum, ca țiganul la mal.

— Fără grijă, gospodine – strigase Fane, sărind prin casă, fericit ca rusul și înduioșat ca ibovnica – fii fără grijă, că n-au mai rămas decât nimicurile și fartițiile. Piedica mare ai sărit-o singur. Te felicit încă odată și te pup cu toată frăția, pentru isprava asta. Ce să-ți spun, smeu ai fost! Nici eu, că sunt doctor la femei, nu altceva, nu o încântam atât de ușor... Lasă, că despre asta o să mai stăm noi la o parolă serioasă, când n-or fi cucoane rușinoase de față, să ne audă, Până una alta, vorba dumitale, gospodin: să ne sfătuim. Poftim la masă, că mi-e foame și ești flămând ca orice călător...

Ivan rămăsese în picioare și se uita, încurcat, la Salomia.

Mâncase deseori la prietenii de pe Grant, încântat că i se face atâta cinste și sfințind bucatele alese și vinul bătrân și parfumat, cu pofta lui de dulău înfometat dar acum i-ar fi fost imposibil...

Maro rămăsese acasă, să scuture și să pună un pic de rânduială în harababura lăsată de el, în ultima noapte. Acum îl aștepta cu masa pusă, spălată de fumul și de praful de pe drum și pieptănată cu cărare la mijloc, flămândă și surâzătoare, frumoasă și supusă: nevasta lui de toate zilele și din toate fericirile...

— Ce făcuși, Fane – strigase Salomia luminată, înțelegând în sfârșit de ce sta gospodin în picioare și o privise așa de stângaci, când îl invitase pușcăriașul frumos din Cotroceni să mănânce cu el – ce diavol ne-a luat mințile la amândoi? Ai uitat că Ivan Fedotici Karasoff nu mai e singur pe lume? Cum l-ai poftit numai pe el la masă? Crezi

că mai suntem acum un an sau doi, de sărbători, când îmi aducea cadou o pereche de papuci de casă? Acum e om cu nevastă și ceva mai mult: ne înrudim...

Fane scăpase paharul din mână.

— Așa-i, domnule, bătu-m-ar...

Amanta a făcut haz de figura lui plouată și de încurcătură dar pușcăriașul frumos din Cotroceni nu era de loc dispus să râdă. Furat de bucuria revederii și preocupat din nou și tot așa de serios, de grija noului cămin – grijă pe care un gospodin timid și prea fericit i-o arunca în spinare, printr-o mărturisire și cu un surâs palid de copil speriat de minuni – Fane o uitase cu desăvârșire pe Maro.

— Te rog să mă ierți, batiușca! Mi-ar pare rău să crezi că, dinadins...

Ivan îl asigurase că a avut și are deplină încredere în prietenia celor doi binefăcători și în eleganța din gândul și din fapta omului ce se purta, cu cei mai aprigi inamici, ca un adevărat cavaler. Marele vinovat era el, pentru că venise singur în casa de pe Grant. Fără îndoială, nu fusese o simplă întâmplare.

Surorile se despărțiseră dușmance.

Maro o înfruntase pe stăpâna casei cu nebuni, strigase la ea, cu pumnii strânși și-i întorsese spatele, o umilise, poate o îndurerase cu ura ce scăpărase în ochii mari.

Salomia avusese dreptate să se supere.

Acum le apropia din nou destinul iar gospodin se gândise, încă de la Constanța, că o împăcare era imperios necesară.

Fosta nevastă a simigiului, cu tot temperamentul ei de sălbăticiune, ascultase umilită, mică pe banca vagonului,

vădit tulburată, tot ce-i spusese Ivan – ca să recunoască, în urmă, că-i vinovată și-i pare rău. Aștepta, nerăbdătoare, clipa revederii, s-o îmbrățișeze pe sora mare, să-i plângă cu capul pe umăr și s-o implore s-o ierte, că-i mai mică și a fost proastă, nebună, amețită de pumnii lui Tino și ticăloșită de viața trăită până atunci.

Rusul șovăise, totuși, s-o aducă pe Maro în casa părăsită în împrejurări așa de tragice. Voia, mai întâi, s-o roage pe Salomia să uite tot ce a fost, să rămână – așa cum o cunoscuse de când i-o scosese norocul în cale – miloasă cu el și cu oricine se oprise în pragul ei binecuvântat, plină de înțelegere, adevărată stăpână și soră.

Altminteri, oftase gospodin, i-ar fi peste putință să-și împartă inima egal, între cuibul lui sărac și casa ei bogată, între nevastă și rudele ce-l răsfățaseră cu ajutorul lor, atunci când nu era altceva decât un biet cârpaci în mahalaua cu nume rușinos, între femeia lui de toate zilele și prietenii de totdeauna.

Salomia i-a răspuns cu un surâs plin de amărăciune, tristă că un om ca Ivan se îndoise – ca altădată pușcăriașul frumos din Cotroceni – de sentimentul ei statornic de dragoste. Plânsese, despărțindu-se de sora de la Candia și-i mărturisise amantului că oricât de adânc ar răni-o ingratitudinea cu care fusese răsplătită și insultele firește nemeritate, ea nu uită și n-o să uite niciodată că nerecunoscătoarea e sânge din sângele căpitanului Paminonda.

Acum avea un motiv mai mult să ierte și să îmbrățișeze: Maro îi ascultase sfaturile și se întorsese cu alt suflet, cu adevăratul ei suflet, lângă bărbatul ce i-l alesese – Maro era

nevasta lui Ivan și în fața fericirii lui, așa de scump plătită, ar fi fost o crimă să nu tacă o supărare ce trecuse fără să lase urme adânci.

Așadar, sluga să pună caii la trăsură iar Fane să se îmbrace în haina lui de sărbătoare și să plece spre mahalaua cu nume rușinos, s-o invite și s-o aducă la masă pe gospodina din casa de scânduri.

Surorile s-au împăcat, cum era de așteptat, cu o sărutare ce le amestecase lacrimile pe obraz și cu un legământ citit de gospodin în ochii adânci și tovarășii, prin frumusețe: nimeni și nimic n-o să le mai despartă, de atunci încolo! Maro încercase să îngâne ceva, poate să-și recunoască păcatul și să-l blesteme pe covrigar, cum făcuse în tren, că o sălbăticise prin maltratări și o înverșunase împotriva oamenilor și a vieții dar Salomia a sărutat-o încă odată pe gură și nu a lăsat-o să articuleze. Nimeni nu era vinovat pentru că nu fusese nimeni jignit. Se întâmplase, oare, ceva între ele? Sora mare nu-și reamintise. Atunci ce să ierte și pe cine? Maro plecase la Constanța, cu două săptămâni în urmă și se întorsese, așa cum plecase, drăgălașe, plină de afecțiune, să-și vadă de casă și de bărbat, nevastă tânără și harnică, stăpână pe inima ce și-o alesese, ca orice grecoaică, leagăn și scut. Asta era tot și nimic altceva decât un prilej minunat de petrecere, ca între rude, cu fripturi în sânge, cu vin călugăresc și cântece de lume...

După masă, femeile s-au retras în dormitor, cu tainele din șoapta lor rușinoasă și cu somnul prins, fără veste și la timp, în genele mari iar Fane și Ivan au rămas lângă pahare și serioși, să se sfătuiască și să precizeze, de comun acord, ce au de făcut.

Planul fusese stabilit de mult.

Maro și gospodin vor mânca și vor dormi, deocamdată, în casa de pe Grant. Tâmplarii, zidarii și zugravii – aleși de pușcăriașul frumos din Cotroceni și tocmiți de Salomia – vor transforma simigeria, între timp, în atelier de încălțăminte și reparațiuni, cu rafturi și vitrine, cu firmă comandată la un meșter din oraș, cu mese pentru lucrători și scăunele rotunde pentru ucenici – prăvălie de lux, cum o visaseră odinioară.

Camera de dormit va fi zugrăvită, fără îndoială, după modelul ales de sora de la Candia și tot ei îi va reveni sarcina să comande mobila și rufăria – după gustul inimii.

Ivan, ca orice bărbat, o să dicteze în atelier. Să nu facă, în niciun caz, economie de scânduri, de cărămizi și de var, de vopsele și uleiuri, că târgul e plin de marfă iar Salomia are de unde plăti. Mai ales, să nu cumpere scule proaste și puține ori material de calitate inferioară pentru comenzi, că n-a mai văzut nimeni încălțăminte de lux croită din piele de ciubotă și lucrată în papainoage. Toate haimanalele din mahalalele bucureștene au să-și facă, la gospodin, ghete cu tocuri înalte, cu elastic și scânteietori. Băieții știu să se poarte și se pricep să laude dar să și înjure. Ivan, așadar, să fie atent, pentru că lui Fane nu i-ar conveni s-audă, pe stradă sau prin cârciumi, o vorbă în doi peri. Meșter în lucru subțire îl cunoaște. Dacă pune și material bun, ajunge în câțiva ani – cum scrie pe unele firme din oraș – furnizor al curții regale...

— Facem și inaugurare, batiușca – se entuziasmase pușcăriașul frumos din Cotroceni – cu vin, cu lăutari și cu masă-ntinsă, să se ducă pomina în lume...

Cârpaciul din mahalaua cu nume rușinos se uita în pahar, tăcut, copleșit de generozitatea prietenului de alături

și supărat că nu găsește, în sfiala lui de copil uriaș, un cuvânt potrivit, să n-o indispună pe Salomia și să-l împace pe Fane, în același timp, cu gândul că visul lui poate fi realizat tot așa de bine, mai târziu, fără să mai fie cineva obligat să sacrifice bani și timp.

— Nu știi – îngânase, fără să ridice ochii din pahar – eu nu știi dacă pot să primim, de la voi...

Harnic, încrezător în destinul lui, de când îl urmase Maro, Ivan era convins că, în doi ani de muncă și de viață cumpătată, ar strânge capitalul necesar instalării unui atelier modern de cizmărie, în casa cu nebuni sau în altă parte, dacă – între timp – proprietăreasa ar găsi un negustor serios, să-i închirieze simigeria. Fapta asta l-ar crește în inima adoratei, bucuroasă desigur să renunțe pentru un an doi, la petreceri și la găteli și l-ar scăpa de mustrări. Rusul nu se îndoia că Salomia l-ar ajuta cu sentimentul că încălzește și crește la sân fericirea unor ființe dragi și că nu ar fi nimic umilitor, pentru el și pentru Maro, în dania ei de soră mai mare. Se întreba, însă, dacă un bărbat sănătos, încă în putere, pentru care viața abia începuse, putea să aștepte ca un trântor, împăcat în conștiință, un rost de stăpân și de covrigar ajuns ca Tino – rost cu totul nemeritat, pentru că nu l-ar răscumpăra cu o lacrimă sau un strop de sudoare, cel puțin...

— Fugi d-aici, gospodinule – a strigat Fane, umblând prin cameră cu pași mari – să mă lași în pace, că mă supăr! Cum vine asta, dacă vrem să fim oameni deștepți? A meritat vârcolacul ăla râios de plăcintar nevastă cu zestre și tu n-o meriți? Bun, foarte frumos ce-ai spus: să câștigi și să faci totul prin tine! Te-ai gândit bine în câți ani de muncă și de foame aduni un fișic de arginți? Nu mai suntem așa

tineri, batiușca, să lăsăm timpul să zboare, nepăsători! Un an dus pe apa Sâmbetei și mai ales un an de trudă și de lipsuri, lasă urme ce nu se mai șterg. Tu gospodinule, dimpotrivă, trebuie să te grăbești, să câștigi timpul. Nu uita, de asemeni, că Maro e tânără și frumoasă, că n-a fugit din robia grecului uscățiv ca să se înhame la alt jug. Fă-i viața cât mai ușoară, mai plină de daruri, să simtă că, lângă tine, e altceva! Altminteri, batiușca, o pierzi și te pierzi! Nu uita că Maro e ultimul tău vis și cel mai periculos, pentru că de el atârnă viața și moartea, pentru tine! Ceasul rău te-ar frânge de mijloc, ca pe un mușunache de cârpă și ți-ar săpa mormântul fără să prinzi de veste. Mai bine ascultă-mă pe mine, frățioare și las-o pe Salomia, că are de unde, să te ajute. Fă-mi și mie gustul să te văd, mai curând, cum te doresc de mult, stăpân pe un atelier cu încălțăminte de lux. Să viu la tine-n prăvălie și să n-am loc de lucrători și de ucenici, de marfă și de cumpărători. Mai târziu, dacă ți-o merge bine și-o să ai gologani de prisos, n-o să te oprească nimeni să socotești ce ți-a dat Salomia și să-i plătești datoria sau, mai bine, să-i cumperi o trăsură cu muscal cu tot...

Ivan n-a mai avut ce spune.

Doi țigani salahori, a doua zi, au venit cu tărăboanțele, să încarce gunoiul strâns din încăperi și molozul din fosta simigerie și să-l care în groapa din Cărămidari. Podul era plin de saci rupți și grămezi de făină amestecată cu susan și bucățele de dovleac stricat iar pivnița era un muzeu de tăvi sparte și de șoareci morți, de țoale mucegăite și de scaune rupte, de gazornițe cu toartele rupte și fundul turtit, tot așa de devorate de rugină ca și tăvile în care se rumeniseră, odinioară, brânzoaicele privite cu jind, întotdeauna, de

plozii mahalalelor. Țiganii au muncit pe brânci, câteva zile, până l-au scăpat pe gospodin de murdăria ce i-o lăsase Tino Stavros amintire.

Meșterii și lucrătorii, toți tovarăși de petrecere cu pușcăriașul frumos din Cotroceni, umpluseră curtea casei cu nebuni de scule, de porunci și cântece.

Zidarii începuseră să cojească pereții. Bulgării albi se sfărâmau în varnița de la poartă, în clocotul astâmpărat, din când în când, de apa rece turnată la timp și cu stropi fierbinți săriți pe picioarele copiilor adunați ca la urs.

Zugravii își lăsaseră bidinelele în căldări și desfășurau șabloanele, așteptând cuvântul hotărâtor al stăpânei. Maro, însă, întârzia să-l spună, încurcată în fața modelelor frumoase ca un copil între jucării minunate. Nu știa la ce să se uite mai întâi și-l ruga pe batiușca să vină s-o scoată din încurcătură.

Ivan, înconjurat de tâmplari și de meșteri, desena pe coli mari de hârtie, cumpărate de la ofticosul cu catastiv, dulapuri cu uși de sticlă ce se vor trage neapărat în lături, cu despărțituri anume pentru papuci și ghete, pentru pantofi și cizme ofițerești, rafturi pentru calapoade, suluri de piele și de talpă, mese pentru calfe și scaune. Un lucrător încercase, cu degetele butucănoase strânse pe plaivazul muiat mereu în gură, să schițeze un plan de mobilă, pentru dormitor. Gospodin, de asemeni, trebuia să aleagă culorile pentru uși și ferestre, pentru dușumele și fațadă, să fixeze unde să se spargă zidul, ca să-i fie mai la îndemână intrarea din casă în atelier și să stabilească dimensiunile vitrinei.

Meșterii tâmplari umblau de colo până colo, numai în cămăși și cu mânecile sumese. Plecau la fabrică, să aleagă materialul și se întorceau în fugă, cu lista de prețuri.

Puișor îl rugase pe Ivan și în urmă pe șeful atelierului de tâmplărie mecanică, unde lucra, să-l lase pe el să împartă și să fasoneze lemnăria necesară, trecută de la circular la grosime și de acolo în tăișurile abrichtului, sub controlul lui atent și prietenesc.

Țiganii cu mistriile își făcuseră chivăre de hârtie, ca împărații și ostașii din jocurile de altădată, de pe maidanul cu basculă și cântau în limba lor amestecată și ciudată, cu voia bună a muncii sănătoase, ce le asigura traiul de azi pe mâine. Tâmplarii își aduseseră tejghelele și rândelele, fierăstraiele și ciocanele, cutiile de cuie și dălțile, sub cearceafurile întinse pe sfoară și prinse, în colțuri, de copaci și de streșinile casei de scânduri – umbrare, în arșița verii.

Bica-mărunțica, surprinsă de forfota găsită, a doua zi, la noi în curte, uitase de minciuni și de răzbunare. Țatele și cumetrele din sobor nu mai aveau timp să se ocupe de povestea de la Constanța, uimite de noua ispravă a cârpaciului și năpădite, în fuga pașilor mărunți și neobosiți ai nevestelor tinere, de vești în adevăr extraordinare.

Tino rămăsese sărac, în orașul de pe malul mării. Fugind cu Ivan, Maro îi furase o cutie cu giuvaericale și o pungă plină cu aur. Acum construiau, cu banii grecului uscătiv, o fabrică de papuci și de cizme pentru soldații din cazărmile Marmizonului. Cârpaciul s-a boierit peste noapte iar grecoaica o să-și cumpere trăsură cu doi armăsari negri, mai ceva ca ai Salomiei.

Mai mult, Șari aflase de la slugile birtului economic că Maro l-a chemat pe Tino, printr-o scrisoare iscălită și de rus, cu scrisul lui înflorit și mărunt, să-l facă portar la fabrică...

— Vai de mine, ce răutate de muiere! Ce crezi matale, țato: vine grecoteiul sau nu vine?

— Dacă l-o sili foamea, ce-o să facă?

— Vine, nu-i așa?

— Te cred!

— Sărăcuț de maica lui, să intre slugă – din stăpân cum era – și tocmai la nevastă...

— Și ce slugă, țață!

— Că bine zici: ce slugă...

— Mde, soro – strâmba nasul Șari, rămasă cu pică pe fostul simigiu, fiindcă nu-i primise odată un ban de aramă, găurit – nu aduce anul ce aduce ceasul! Să se-nveţe minte – că destul i-a mâncat zilele, sărăcuța...

Curioase, nevestele tinere veneau de câteva ori pe zi la poartă, să întrebe ce mai e nou și ce se aude cu simigiul, cât bănet o să coste fabrica și ce-o să facă stăpânii cu coșmeliile surorii de pe Grant. Plecau în urmă grăbite, vesele că pot broda, pe grăuntele de adevăr pe care-l aflau uneori, minciuna uimitoare, pasionantă și înflorită, ce avea să cutreiere mahalaua cu nume rușinos.

Toată casa cu nebuni era plină de cântece și ciocănituri, de talaș și unelte, de găleți cu var și cutii de vopsele, de scânduri și pervazuri abia încheiate, de praf și miros de ulei, de scrijelituri de fierăstrău și bucățele de lemn în toate formele și grosimile, cum cădeau de sub pânza dințată și strălucitoare în soare. Ivan da porunci și controla lucrul, în camere și mai ales în prăvălie, se amesteca printre lucrători cu o glumă sau un îndemn prietenesc, primea materialul trimis de la fabrică de Puișor și nu uita să-i scrie Salomiei, câteodată la prânz și întotdeauna seara, că nu poate veni la masă, prins cum era de griji și de muncă și i-ar fi imposibil să lase tot materialul din curte și de la poartă, peste noapte, în voia întâmplării. Maro, ca orice nevastă iubitoare, nu vrea

să se despartă de el. Fane, prin urmare, să nu fie trist iar sora lor bună să nu se supere dacă au să mănânce, laolaltă cu meșterii tâmplari și zidarii – oameni și ei, de ispravă și pricepuți – ce vor găsi mai gustos în oalele și în cratițele ofticosului cu catastiv sau dacă au să doarmă cuprinși în brațe, ca să aibă loc în patul lui de singuratic, din casa de scânduri.

Salomia și pușcăriașul frumos din Cotroceni veneau în fiecare dimineață, cu trăsura, să vadă ce s-a mai lucrat, să dea aconturi la meseriași, să plătească materialele și să aștepte, poftiți pe scaune, cafelele cu caimac, făcute special de Maro și turnate în ceștile turcești cu îndemânare.

Gospodin se așeza lângă ei, pe o ladă și le da toate lămuririle. Uitase să numere zilele de muncă dar era sigur că, peste o săptămână cel mult, atelierul va fi gata și camerele zugrăvite. Mobila au s-o aducă tâmplarii mai târziu. Ivan, după sfatul lui Fane, o comandase și o lucra în fabrică. Mobila gata, de la negustorii de pe Carol sau din Văcărești, e vechitură. Arunci câțiva pumni de gologani pe scândură subțire, udă ori scorojită și – dacă ai un pic de noroc te mai umpli și de ploșnițe. Asta-i sigur. La fabrică, însă, pune un material nou, sănătos, durabil, ales de tine, fasonat de un prieten ca Puișor și lucrat după un plan întocmit în amănunt și pe dimensiunile odăilor. Dacă și Salomia e de părere că sfatul lui Fane a fost cât se poate de înțelept, lui Ivan nu-i mai rămâne decât să aibă un motiv mai mult de recunoștință și să treacă mai departe. Dulapurile și rafturile așteptau vopsitorii. Firește, dacă i-o permite Salomia, o să facă, din scânduri, un fel de cămară, în pod sau în pivniță, să rămână casa lui de cârpaci, bucătărie. Sculele de cizmărie le arvunise, la un negustor mare din Bărăție. Calapoadele

nu-i sosiseră încă. Mai bine. Nici n-ar fi avut unde să le pună, deocamdată. Se trudise mult, în adevăr şi o obosise şi pe Maro lângă el dar nevasta îndurase totul fără murmur, cu credinţă şi dragoste, ca o adevărată tovarăşe. Cum să se mai plângă el de oboseală? Nici nu avusese când s-o simtă. Trăise în neastâmpărul şi în bucuria muncii fără popas ce-i crescuse şi-i apropia visul, clipă cu clipă, de împlinire.

— Fericit – striga Ivan, cu ochii umezi – rusul eşti aşa fericit...

Fericire pe care niciun nor nu o ameninţase încă.

Zilele treceau egale, în robot şi cântec, în ciocănituri şi glume dar într-una din seri, senină cum fuseseră toate serile până atunci, Ivan a venit de la poartă cu pasul împleticit. Se rezonase, să nu cadă, de o stivă de scânduri, palid, cu o cută adâncită între sprâncene, în încordarea ce o făcuse să se ţină în picioare sau – poate – numai să-şi păstreze gândurile în frâu.

Maro se speriase, lucrătorii l-au stropit cu apă.

— Spune, gospodin – îl rugau meşterii – ce s-a întâmplat?

Batiuşca a scuturat capul, cu un gest de voinţă, s-a uitat la Maro lung, cu o privire rătăcită şi umedă, plină de dragoste şi a încercat să surâdă.

— Nu-i nimic – a îngânat, cu buzele albe – nu întâmplat nimic...

Fana mi-a făcut semn să mă duc pe maidanul cu basculă, că are să-mi spună ceva.

Când am ajuns la poartă, am avut impresia că mi se împleticesc şi mie paşii: Nedu apăruse la cârciuma de peste drum...

Sluga simigiului se aşezase la o masă şi fuma – liniştită.

CAPITOLUL VI

UMBRĂ STRÂMBĂ PESTE ICOANĂ

Maro nu aflase nimic în prima seară.

Ivan o minţise că i s-a făcut rău din cauza oboselii şi o mângâiase, cu surâsul uitat în paloarea figurii. Se speriase ca un copil. Nu era nimic. Un vârtej ce-l clătinase o clipă şi trecuse. La noapte o să doarmă bine şi mâine o să fie din nou în putere şi o să cânte în rând cu lucrătorii, tot aşa de vesel şi de harnic. Nici acum nu era slab şi cu atât mai puţin trist, cum îl bănuia. De ce să fie trist, un om cu norocul lui, alături de o tovarăşe ca Maro? Comandase la birt o cafea tare, amară – băutură de beţiv cu sufletul îngenunchiat de obidă – să-l mai învioreze. O rugase să rămână lângă el, până i-o aduce Criste cafeaua, s-o simtă aproape, tânără, caldă, frumoasă şi bună – sfântă desprinsă cu adevărat din gravurile ceaslovului...

Stam la poartă, cu Fana, să-l urmărim pe Nedu. Presimţisem că numai el era cauza tulburării lui Ivan şi aşteptam, curioşi să vedem ce are de gând să facă, lipiţi de zidul de la intrare.

Tănăsică aflase, de asemeni, de apariția ilfoveanului și trecuse drumul, să-i strângă mâna ca la un prieten de demult și să-l întrebe ce treburi l-au adus, musafir, prin mahalaua cu nume rușinos. Sărăcia și necazurile, a răspuns Nedu, altceva ce să-l aducă? Fugise de la grec și se despărțise de Neicu. Venise în București să intre undeva la stăpân, la un plăcintar ca Tino sau la o fabrică, poate hamal la gară, ca Gore. Nu căutase nimic până atunci. Umpluse chimirul cu banii strânși în atâția ani de muncă și se bucura – o săptămână sau mai mult, până i-o isprăvi – de libertate și de mâncare bună, la birturile din oraș, că se săturase de covrigii și de feliile de dovleac ale veneticului la care slugărise atât amar de vreme. O să vadă el, mai târziu, în ce jug nou o să aplece grumazul. Haimana de câteva zile prin oraș, se oprise întâmplător acolo, la cârciuma din fața casei cu nebuni, să fumeze o țigară și să-și mai aducă aminte de ce-a fost. Ivan o să se mute în locul lui Tino? Om bun, gospodin și muncitor – merită un atelier mare. Dacă ar fi fost simigiul liniștit și cinstit ca rusul, acum n-ar fi tăiat frunză la câini, sărac și bolnav...

— Așa, mă băiatule – oftase Nedu și se ridicase de pe scaun – așa plătesc unii și la fel se ridică alții. Acum mă duc. Rămâi sănătos...

Tănăsică îi reținuse mâna în palma lui aspră, umflată, cu rănile căpătate în camera de tortură încă mustind de coptură și de sânge a mestecat cu lăturile din hârdăul de spălat vasele.

— Să-i spui grecoaicei, frățioare, c-ai venit? Ilfoveanul a ridicat din umeri, cu nepăsare.

— Cum ți-o fi în caracter, Tănăsică.

Plecase, râzând, cu o strălucire curioasă în priviri.

— Poți să nu-i spui, că de simțit prin apropiere tot o să mă simtă...

Tănăsică mă liniștise cu gestul lui leneș de flăcău clăpăug. Nimic, nicio grijă să n-avem. Ivan se speriase ca un cal de pocnitură. Nedu nu are și nu poate să aibă ceva în gând. Tino îi dăduse răvaș de drum sau plecase singur, să nu se usuce de foame, ca sfântul Sisoe, lângă stăpânul rămas fără corăbioare și nevastă. Obosise, umblând fără rost pe străzi și se oprise la cârciumă, ca femeile în stufăriș, să mai răsufle. Plecase, după ce se odihnise, cum îl văzusem și noi, să mănânce cu boierii într-un birt din centru și pe urmă să găsească o slujnicuță drăcoasă, să-l culce în patul ei curat și să nu-l lase să doarmă. Mâine o să-l caute pe domnul Stârcu de la gară. Nedu visa de mult să fie funcționar cu bluză albastră și număr de tablă prins la inimă, ca o decorație. Mare minune, după asta – glumise Tănăsică, în hazul lui amar – să nu se încurce și el cu o țigancă numai osânză, ca Safta, ca să nu rămână mai prejos de Gore. După un an apare Neicu la ei în casă, să viseze într-o noapte că stă în luncă, la taifas, cu o codană de văcar și gata: altă poveste cu Paler și cu nășicu...

— Curva de viață, fă fato – oftase Tănăsică, privind-o pe Fana cu ochii plini de neguri – face jocuri la fel cu inimile. Toate încep de unde au rămas, toți ne învârtim ca la călușei, până ne crapă sufletul și-l scuipăm – sufletul mă-sii de comisar, că numai de la el mi-au rămas vâjâiturile astea în cap!

Pasul lui șovăielnic, târșâit în nisipul de sub șopron: ca un gemăt trezit în mine – mersul lui clătinat, printre scaune și pe după mese, de umbră încovoiată și topită în culorile prevestitoare ale amurgului: ca o materializare a tristeții ce

mă învăluia, de câte ori îmi aduceam aminte de întâmplările din noaptea de pomină...

— Mi-e frică, Puișor – se înfiorase Fana, furată ca mine de amintiri dar cu altă presimțire în glasul șoptit – tare mă tem că nici din încurcătura asta cu Ivan și cu Nedu n-o să scăpăm ușor. Nu știu de ce, mi s-a năzărit mie că ilfoveanul l-a mințit pe Tănăsică.

Supărat că iar cobește fără rost, ca o Tincă oloagă și dușmancă pe liniște, am lăsat-o singură la poartă și am intrat în curte, să adun bucățele de scândură și să ridic, ca altădată din cărți de joc, un castel cu turnuri și porți grele, cu stăvilar în apropiere și copaci înalți cum erau bețele de chibrit înfipte în pământ, cu bariere aruncate peste drumuri săpate în țărână, ca să despart și să hotărnicesc suferință ca a noastră între cocioabe, maidane și triaj. Uneori mă revoltam că prea sunt multe mahalale cu săraci, împrejurul unui singur castel și plecam, cu pumnul strâns, pe toate drumurile închipuite, să rup, să arunc, să amestec cu țărâna barierele, ca să înfrățesc lumile și să poată trece cocioabele, ca niște ființe eliberate, spre porțile grele și spre turnul în care niciun suflet nu palpita.

Vis și joc de copil rău, predestinat să înfunde – cum prezisese mumia din cărucior – pușcăriile...

Luna răsărise, rotundă și fără strălucire în norii de praf ce pluteau peste triaj.

Meșterii plecaseră acasă, ca în fiecare înserare. Lucrătorii tineri și țiganii, zidari și salahori laolaltă, mâncaseră la birt și se adunau în grupuri mici, să-și facă – pe stivele de scânduri sau în iarba moale a maidanului – culcuș pentru somnul lor adânc și puțin. Toată ziua țipaseră la salahori și la tovarășii, după o mistrie de var sau o unealtă.

Casa cu nebuni se cutremura de ciocănituri și cântece, întretăiate de voci poruncitoare și de chemări, în ritmul înviorător, robitor, al muncii. Acum vorbeau toți în șoaptă, parcă ar fi fost alți oameni.

Somnul îi astâmpăra, întinși pe țoale ori tolăniți în iarbă.

Numai vrăbiile piruiau, în plopii de pe maidan și în tăcerea ce se lăsa, stropită de razele lunii.

— Noapte bună!

— Noapte bună, fraților...

Somn ușor în truda ce-mi închisese ochii, ca o mână de soră și de vraje.

Singur Ivan n-a dormit, în noaptea aceea – numai Maro s-a prefăcut că doarme...

Meșterii, când au venit în zori, l-au găsit pe gospodin înviorat, zâmbitor cum îi întâmpinase în celelalte zile de muncă și mai darnic. Comandase cafele, pentru toți lucrătorii și le cumpărase tutun la zidari.

Tănăsică făcuse minunea asta.

Sluga de la birt se sculase mai devreme, îl găsise pe rus umblând prin curte, nervos ori pândind la poartă și-i povestise scena cu Nedu. Ivan îl ascultase tăcut, încruntat la început, neîncrezător, ceruse lămuriri și cântărise fiecare cuvânt al ilfoveanului, întrebase ce făcuse Nedu vorbind, ce gest, ce figură împrumutase când îl asigura că venise numai ca să-și caute un stăpân sau ce priviri îi arunca peste umăr, ca să surprindă minciuna ce s-ar fi putut ascunde dincolo de nepăsarea lui și de o poveste ce nu-i era greu s-o scornească, priceput ca orice cumătră din sobor să-și tăinuiască adevăratele gânduri. Tănăsică îi răspunsese sigur, sincer ca în fața procurorului, îi dăduse lămuriri și se jurase

că sluga simigiului s-a ciocoit, de când și-a luat simbria de la fostul stăpân. Acum i se urcaseră gărgăunii la cap, cum pățesc toți proștii, când dau cu mâna în gologani ca într-o plăcintă coaptă la soare.

Gospodin a râs de gluma amară a flăcăului clăpăug – se liniștise, convins, furat de logica argumentelor lui de adolescent desfigurat pentru adevărul unic al vieții vinovate de mascarada din Săptămâna Patimilor și de toată batjocura la care ne supune, pe rând, ca pe niște maimuțe cu lănțișorul legat de picior.

— Maimuța mamii lui de pricuror, rusule – suspinase Tănăsică, apăsându-și palmele cu bube și umflături pe inimă – nu mor, zece trenuri de marfă să treacă peste mine, până nu dau ochii cu el, așa cum îmi place mie...

Ivan l-a lăsat cu mâinile încrucișate la piept și s-a apropiat grăbit de Maro, să-i sărute mâna și să-și înfioare degetele prin părul ei lung, ondulat, parfumat. Gospodin era din nou fericit. Altădată, cârpaciul din casa de scânduri ar fi ascultat și înțeles altfel cuvintele lui Tănăsică, poate l-ar fi îmbrățișat și s-ar fi simțit frate cu el și cu toți asupriții din mahalaua cu nume rușinos. Acum, sora de la Candia se pieptăna, cântând grecește și admirându-se într-un ciob de oglindă, proaspătă și solară în prospețimile răsăritului iar batiușca se bucura de frumusețe, pentru prima oară surd la chemarea din cuvântul suspinat al flăcăului clăpăug.

Viața ce ne supune batjocurii, unul după altul, ca la moară...

Venise, probabil, rândul lui Ivan Fedotici Karasoff, tovarășul și soldatul lui Vladimir Iljici Uljanov, ale cărui batalioane liberatoare se risipiseră prin toate orașele pământului și în început de legendă...

Abia atunci, trist în veselia ce mi-l fura, ca o apă și ca o pâclă, pe cel mai bun și mai drag prieten, am început să întrezăresc adevărul ce mi-l spusese, nu de mult, Lică Păun: numai în suferință rămânem oameni, numai prin suferință înțelegem și ne înălțăm cu adevărat!

Nobilul moscovit cânta, în cor cu lucrătorii și alături de țigani și trecuse – cântând – pe lângă epava martirizată a slugii de la birt și peste durerea ce-l striga din răni și din coptura palmelor – orb, nepăsător, vinovat, desgustător ca toți fericiți! pământului...

Tănăsică, însă, rămas – sub masca lui de vânătăi și spaimă – mult mai bun ca mine și mai statornic ca Ivan în credința ce ne împletise de atâtea ori sufletele, mi-a surâs de departe, trist, înduioșat parcă de veselia ce ne înconjura.

— Săracu gospodin – a spus el, clătinând capul – e așa de bucuros că are nevastă ca grecoaica și o să fie stăpân pe un atelier cum n-a mai fost la noi în mahala, că – nu știu cum și de ce – mi se face milă când îl văd și-mi vine să plâng...

CAPITOLUL VII

SUFLETE CA ÎN MIORIȚA

Când au fluierat fabricile a doua oară, pentru începerea lucrului de dimineață, Nedu – în ciuda asigurărilor lui Tănăsică și dușman ca în presimțirile Fanei – a apărut la cârciuma de peste drum. Fără să se intereseze ce se petrece în casa cu nebuni, a cerut o cafea, s-a așezat la masa din ajun și-a început să fumeze, tot așa de liniștit.

Ivan a simțit din nou că i se împleticesc picioarele și a scrâșnit o înjurătură, răsturnând – cu o lovitură de cizmă – scara zugravului peste căldările și cutiile cu vopsele, supărat – cum îi încredința pe meșteri și pe zidari – că negustorul din Bărăție nu-i trimisese încă sculele arvunite de atâta vreme.

Maro, însă, nu s-a mai speriat că-l vede palid, tremurând de ciudă și clătinat ca o arătare și nici nu s-a mai dus lângă el, să-l dezmierde sau să-l întrebe, cel puțin, ce are. Tresărise, ca o bestie mică și rămăsese într-o atitudine de ascultare, cu capul ridicat și ochii pironiți în gol, mari, fără clipire, plini de o strălucire metalică iar gâtul i se încordase,

alb pe linia rotundă a umerilor strânși, ca într-o mișcare de pândă. Nările i se înfiorau, trandafirii. Chipul începuse să-și piardă trăsăturile armonioase, de nevastă supusă, devotată și harnică. Se transfigura, în frigul ce o scutura lăuntric și-i înfiora carnea în zbateri mici, repezi, ca niște unde de lumină lunecând, fulgerat, pe sub piele.

— Acum, Puișor – mă întrebase Fana – mai mă faci nebună și cobe ori ai priceput că Nedu nu s-a oprit întâmplător la masa de peste drum? Ai văzut-o cum încremenise și se schimbase la față?

— Poate s-a speriat că iar i se face rău lui Ivan. Aseară tot așa se speriase...

— Aseară, ilfoveanul abia sosise de la drum și ea n-a avut vreme să-l adulmece în aer. Altminteri nu s-ar fi dus, așa de îngrijată, lângă rus. Adineauri, însă, nici nu s-a uitat la bărbat și nu s-ar fi sinchisit dacă batiușca ar fi murit între scânduri. Nedu începuse s-o stăpânească.

— Fugi că ți se pare, Fano! Maro nici nu l-a văzut pe Nedu la cârciumă. Era după casă. De acolo nu se zărește poarta.

— Și dacă? Ai uitat ce-a spus ilfoveanul, c-o să-l presimtă ea în apropiere? Așa-i și cu mine, câteodată: nu te văd și te simt umblând prin curte, departe – pe stradă – sau aproape, pe maidanul cu basculă. Oriunde te-ai duce, se ține gândul meu după tine și-mi spune ce faci. Când vii spre casă ori te gândești la mine, îmi bate inima altfel...

Nedu a rămas toată ziua la cârciumă. Mâncase, la prânz, ca un fecior de bani gata iar după masa a răsucit o țigară, tacticos, a aprins-o și-a vrut să facă, din fum, colaci – fără să se ocupe de ceilalți mușterii, de mutrele mirate sau de șoaptele lor pline de nedumerire. La un moment dat ne-a

surprins apărând și dispărând în gangul de la poartă, curioși să-l vedem ce face sau dacă are de gând să plece și-atunci, indispus ca orice om cumsecade sâcâit de priviri indiscrete, s-a întors cu spatele la casa de nebuni, cu un gest ce ne întreba ce avem cu el, de ce nu-l lăsăm în pace, pentru ce nu pricepem că e un călător oprit să răsufle și i-ar place să nu se intereseze nimeni de el, cum nu se interesa nici el de alții? Tănăsică a trecut din nou drumul, să afle dacă-l găsise pe domnul Stârcu de la gară și câți gologani îi ceruse, să-l facă funcționar în bluză albastră dar ilfoveanul l-a măsurat de sus până jos, ca și cum nu l-ar fi cunoscut și nu i-a răspuns.

— Nu v-am spus eu – bombănise sluga de la birt – că i s-au urcat fluturașii la cap? S-a suit scroafa-n copac...

Ivan încercase, de câteva ori, să se smulgă din vârtejul ce-i încurcase gândurile și se amestecase printre lucrători și meșteri, să le asculte cântecele și glumele, să le schițeze alte modele ori să le corecteze pe cele vechi, să controleze munca migăloasă a zugravilor și să numere câte flori de bronz încap pe un perete, să dea porunci sau să ceară lămuriri, să lucreze în rând cu zidarii, murdar ca ei și stângaci ca un danci ucenic, să facă orice, numai să se distreze, să se preocupe cu ceva, să uite. Tâmplarii, însă, nu știau câte cărămizi au fost întrebuințate în zidul ce despărțise atelierul propriu zis de prăvălia cu încălțăminte gata. Țiganii salahori auziseră, firește, că bronzul e scump dar nu ținuseră minte – dacă aflaseră vreodată prețul, întâmplător – cât costă și câte pachețele sunt necesare pentru o cameră.

— De ce nu întrebi matale, săru' mâna, pe zugravi, că asta-i meseria lor...

Ivan își apăsa tâmplele cu podul palmelor, să se dezmeticească dar de la un grup de lucrători la altul, ceața

i se lăsa din nou pe gânduri, întrebările îi erau tot așa de anapoda iar poruncile la fel de încurcate. Meșterii îl aprobau de formă, să nu-l supere dar continuau lucrările după planul și instrucțiunile din primele zile iar meseriașii se închinau prin colțuri și clătinau capul în urma lui, cu compătimire.

Amețit, mai rătăcit după fiecare tentativă de dezmeticire, gospodin își îngropa fruntea în palme, căzut pe un morman de surcele ori ascuns sub umbrarele tâmplarilor, să nu se întristeze Maro că-l vede iar palid, risipit sufletește, pierdut. Tănăsică îl înșelase, învoit cu

Nedu să-i adoarmă orice bănuială sau îl mințise și pe el sluga simigiului? Ce voia ilfoveanul, cine-l trimisese sau cu ce gând venise, ce urmărise în prima seară și ce așteptase toată ziua, în fața casei cu nebuni, ce răspuns la o scrisoare neprimită sau ce semn de înțelegere și cu cine? Tino, dacă ar fi urmărit o răzbunare sau ar fi avut ceva să-i reproșeze – că i-a ademenit și furat nevasta – ar fi venit singur, să-l scuipe, cum făcuse în noaptea de revelion, fără să-i fie frică de furia și de pumnul lui de uriaș ori să plângă, sărutând papucul Salomiei și cerșindu-i îndurarea.

Fugit de la stăpân și ajuns, în mahalaua cu nume rușinos, ca orice hoinar plecat în lume să-și găsească alt rost și să-și croiască altă viață, nimeni și nimic nu l-ar fi oprit pe Nedu să le bată la ușă. Maro i-ar fi deschis-o cu siguranță, bună cu el și cu oricine, gata să-l ajute. Ivan ar fi fost tot așa de bucuros să-i cunoască și să-i aline nevoile. Nu se despărțiseră prieteni, în casa de pe Grant dar nici dușmani. Nu l-ar fi dușmănit mai ales acum, când nu mai era nicio legătură între el și fosta stăpână.

Nedu, însă, prin Tănăsică, îl indusese în eroare: o dovadă că venise de la Constanța cu un scop, că urmărea

ceva. Atunci de ce-şi pierdea timpul la o masă de cârciumă şi ce însemna gestul lui de totală indiferenţă, când s-a întors cu spatele la casa cu nebuni? Ivan îl căutase o săptămână şi mai bine, în oraşul de pe malul mării, pe covrigar – ferm decis, dacă-l află, să pătrundă în cuibul lui de pirat al sufletului şi să lupte cinstit.

Maro îi spusese, de când pornise cu Nedu spre Constanţa, că are să-l aştepte. Ascultase o chemare, o poruncă lăuntrică, fusese o învoială. Adorata nu o uitase. Plecase cu el, de pe malul mării, fără cuvânt ori împotrivire, supusă, robită în îmbrăţişare, fericită. Ce ispită sau ce sentiment îl adusese pe Nedu, ce învoială? Rusul era convins că grecoaica e mai presus de orice suspiciune. Maro îi dovedise, numai în câteva zile, dragoste şi credinţă. Nevasta împărţise cu el, fără murmur, patul mic din casa de scânduri şi blidul cu mâncare proastă, fără gust, din cratiţele ofticosului cu catastiv şi se bucurase cu ochii plini de lacrimi, ca un copil, că batiuşca împarte cu ea, la fel, munca, necazurile mici şi satisfacţiile depline, că o consideră tovarăşe, nu roabă şi-i respectă gustul, în alegerea modelelor de mobilă. Ea hotărâse, de asemeni, cum va fi zugrăvit dormitorul (neapărat cu flori de bronz) şi comandase rufăria de pat, perdelele, covoarele, prosoapele şi batistele. Nimic nu o nemulţumise şi ea prin nimic nu-şi dezminţise simţămintele şi devotamentul.

Sigur, în logica lui simplă, că o femeie cu o singură cută a sufletului tăinuită nu s-ar fi purtat aşa şi nu s-ar mai interesa, cu atâta perseverenţă şi încântare, de un cămin în care n-a pus şi n-o să lase urmă de iubire, Ivan revenise, obsedat, la primele întrebări: ce urmărise Nedu, în prima noapte şi ce aşteptase toată ziua, la cârciumă, cu ce scop plecase pe drumul lung şi obositor al bărăganului secetos

şi cine plănuise, prin el, o răzbunare? Gândurile, însă, rămâneau cu salturile spânzurate în gol, ca nişte lilieci încremeniţi sub streaşina frunţii...

Maro şi-a revenit în fire mai uşor.

Harnică şi convinsă că numai prin muncă poate să se distreze, să uite, să scape de tulburare – gospodin încercase, tot prin muncă, să se elibereze – grecoaica îşi făcuse de lucru prin casă, măturase în bătătură, adunase talaşul şi bucăţelele de lemn în grămezi şi-i rugase pe meşteri – bărbat cu sfatul limpede şi porunca temeinică, în locul lui Ivan – s-o întrebe ce mai au de făcut şi cum să împartă lucrul. Stăpână, controlase şi iscălise bonurile de materiale, potrivise culorile şi le amestecase, să nu-şi mai piardă zugravii timpul cu ele şi luase cuţitaşul în mână, să chituiască geamurile de la uşa dulapului.

Nimeni nu ar fi bănuit că s-a petrecut ceva şi în sufletul ei dacă nu ar fi avut, din când în când, clipe de uitare, de tresărire repede stăpânită sau de încremenire cu ochii în gol, parcă ar fi ascultat ceva, un zvon venit de departe, poate înfiripat în ea ca o muzică şi crescut până la robia gândului.

Maro se încrunta uşor, în gestul ei de voinţă şi cătuşa era sfărâmată lăuntric.

Victorii mici, în lupta ce abia începuse...

Nedu nu se descuraja.

Ştia că va învinge.

Tino i-o dăruise pe Maro, din prima noapte – Tino îl învăţase cum să se poarte, ca să-şi recâştige ibovnica şi să-i aducă nevasta acasă – Tino era marele meşter şi diavol...

Nedu nu s-a mişcat, în tot cursul săptămânii, de la masa lui de aşteptare şi pândă. Venea, ca lucrătorii şi poate în tovărăşia lor, când fiu erau fabricile, să se aşeze, nepăsător,

pe scaun şi să comande o cafea. Pleca târziu, când se întuneca – muşteriu salutat cu ploconeli de prăvăliaşi, musafir de care nimeni nu s-ar fi putut plânge. Nu se supăra, orice s-ar fi întâmplat la mesele vecine şi nu renunţa la ţigară şi la mişcările lui leneşe, liniştite, egale, de om fără griji şi fără ambiţiuni, împăcat în conştiinţă cu fapta şi cu existenţa lui de oaspe fericit că-l lasă toată lumea în pace. Niciodată nu încercase s-o vadă pe Maro sau să-i comunice ceva. Fuma, cu spatele întors la casa cu nebuni ori se juca, aruncând firimituri de pâine la vrăbiile din roşcovii sălbatici. Făcea impresia că nu trăia pentru altceva, că nu mai avea sau nu vrea să audă de alte pasiuni şi preocupări.

— Ce planuri are – mă întrebam şi eu acum, frământat ca Ivan şi ca el cu fruntea în palme – şi cât o să ne chinuie aşa, cu jocul lui fără sfârşit şi fără niciun rost? Asta o să mă scoată şi pe mine din fire...

Odată, într-o înserare cu nori ca nişte tauri mânaţi să se adape cu lumină din caucul soarelui, nu mi-am mai putut stăpâni curiozitatea şi m-am dus la masa lui. M-a privit nedumerit şi a tăcut. Am rămas, îndărătnic, lângă el şi am vorbit, fără necaz dar şi fără sfială. Se poate să nu mă mai cunoască. Nu mă mir. Trecuse vreme de când plecase. Să nu se supere dacă o să-i aduc aminte. Am fost prieteni. Nedu şi Neicu, ilfovenii din copilăria ce murise. M-au luat în braţe, într-o seară, m-au ridicat în sus şi ne-am privit lung, cu dragoste. Prietenia îmi zâmbise, pentru întâia oară, în ochii lor – în ochii lui Nedu mai ales. Asta nu se uită niciodată. Eu, cel puţin, n-am să uit niciodată. Pe urmă, am mâncat tustrei o brânzoaică luată din tava lui Tino. Am râs, înfulicând cu poftă – au râs şi ei cu mine, fericiţi poate că mai pot fi o clipă copii...

Nedu rămăsese cu bărbia în piept - nemişcat.

Acum erau alte timpuri – parcă trecuseră, de atunci, ani fără număr – şi noi eram alţi oameni, dacă începusem să uităm...

Mai era o întâmplare, cu mine şi Neicu. Asta a fost când a plecat Tino din casa cu nebuni. Ilfoveanul venise, alături de stăpân, să-şi ia rămas bun de la noi. Nu ştiu dacă i-a părut rău că pleacă dar nu se pricepea cum să prindă, la pălărie, floarea de la Domnica şi unde să pună fotografia ce i-o da, amintire, Sultana. Când s-a uitat la mine, i-au tremurat buzele şi mi-a spus numai atât: „să ne vedem cu bine, puiul nenii pui!"

Nici glasul lui umed, tremurat, nu-l uitasem...

— Pe mine nu mai mă cunoşti dar pe Neicu nu se poate să nu ţi-l aduci aminte. Am să te rog, dacă o să-l mai întâlneşti cândva, numai atât să-i spui: că mă gândesc mereu la el şi dacă ar fi Constanţa aproape, m-aş duce să mai mâncăm odată, împreună, o brânzoaică de la Tino sau de la alt covrigar şi să ne uităm unul în ochii celuilalt, ca atunci...

Am întors capul repede, să nu-mi vadă lacrimile şi am vrut să plec.

Nedu m-a prins de mână şi a ridicat spre mine o privire limpede, sinceră, caldă – ochii lui mari şi învăluitori, din seara când mă luase în braţe. Aruncase masca. Ne regăsisem, prieteni.

— Puişor – m-a întrebat, cu o tristeţe adâncă în glas – ce ştii matale din viaţa asta, copilule?

Când a vrut să mă mângâie, i-au tremurat buzele – ca odinioară lui Neicu.

— Puiul nenii pui...

CAPITOLUL VIII

TINO, DIAVOLUL-MEȘTER

Ivan nu mai era de recunoscut, în ultima vreme.

Umbla toată ziua fără rost, printre lucrători și peste bălăriile de pe maidanul cu basculă, din casa de scânduri în atelierul zugrăvit, vopsit, așteptând numai dulapurile și mesele cu scule și de la poartă în cucutele culcate sub pasul lui mare și apăsat, de namilă înfuriată. Nervos, gata să se supere pentru orice fleac, rău uneori și întotdeauna nemulțumit, mofturos, cicălitor, striga la meșteri că și-au bătut joc de el și de Salomia, de material și de bani și-i învinuia că nu se pricep în meșteșug. Puteau să-și ia zugrăvelile și rafturile, zidul și mistriile, cu varniță cu tot, să le ducă unde le-o place, că el nu mai are nevoie de nimeni și de nimic. Dacă îngâna cineva un cuvânt, în apărare, rusul amenința cu gesturi dezechilibrate și iar o lua razna, prin curte și peste maidanul cu basculă, cu ochii rătăciți și părul vâlvoi.

— Ce-o mai fi și asta, nenișorule – se cruciseră toți – că era o bunătate de om, până mai ieri-alaltăieri și acum nu se mai înțelege nimeni cu el...

Fane venise, într-o seară, să-l urce în trăsură și să-l ducă pe Grant.

Aflase, de la lucrători, ce se petrece în casa cu nebuni și nu se îndoia că Ivan s-a îmbolnăvit de nervi. Zdruncinat de zbuciumul și disperările din săptămânile ce au urmat după plecarea surorii de la Candia, obosit de drum și de căutările lui de copoi ce cutreierase mahalalele tuturor neamurilor din orașul de lespezi, gospodin trecuse fără popas, fără clipă de odihnă și de reculegere, la grija continuă, la încordările și la munca nu mai puțin istovitoare ce o reclamă, fatal, transformarea unei cocini de plăcintar, murdar din fire, în locuință de om simțit și mai cu seamă, în atelier și magazin cu încălțăminte de lux.

— Ai făcut minuni, batiușca – îl felicitase pușcăriașul frumos din Cotroceni – dar minunile se plătesc tare scump, dacă nu ne trezim la timp. Vinovat sunt eu, că nu m-am gândit la sufletul tău greu încercat. Nimeni, însă, n-ar fi fost în stare, ca tine, să facă dintr-o spurcăciune de văgăună năpădită de gândaci și șoareci, o bomboană de clădire – palat nu altceva! Acum au mai rămas nimicurile și te poți odihni. Așa a spus Salomia și așa te rog să faci: să mergi la noi și să te pui, până la inaugurarea prăvăliei, pe somn, pe mâncare bună și pe liniște. Odihnă și liniște de schit, batiușca: nici musca să nu te supere...

Ivan se încruntase.

— Fii fără grijă – continuase Fane, bătându-l pe umăr, ca o asigurare în plus – că aici o să rămân eu cu Maro. Nevastă-ta știe toate rosturile. Tot tu conduci lucrările. Ne spui, în fiecare seară, ce să facem a doua zi și noi o să te ascultăm cu sfințenie. Să nu zici nu, că se supără Salomia

și – pe lângă asta – secretar deștept și credincios ca mine nu mai găsești, să cauți tot pământul...

Stănică Robu, un moldovan blajin și cinstit, meșter tâmplar și tovarăș cu sfatul serios de câte ori se ivise o încurcătură, la fabrică ori cu negustorii, îl rugase la fel pe gospodin, în ajun – în baza prieteniei ce se statornicise între amândoi și speriat de accesele lui din ce în ce mai dese și mai violente – convins, ca și Fane, că numai supărările și oboseala îl aduseseră în starea aceea de plâns. Omul era de bună credință dar Ivan l-a privit pe sub gene, lung, bănuitor și a rânjit: i s-a părut că înțelege cine-i vorbește prin Stănică Robu și ce urmărește. Nedu, bestia de peste drum și de fiecare clipă, vrea să scape de el și încerca, prin cuvântul mieros al unui prieten cumpărat, să-l expedieze în casa de pe Grant, să doarmă ca un bivol, în timp ce Maro – rămasă fără, apărare —să fie mai ușor atrasă în cursă și silită, prin promisiuni și amenințări, să se întoarcă lângă grecul uscățiv și în culcușul murdar al ibovnicului tânăr.

Rusul scăpase, de mult, de nedumeririle din primele zile. Gândul i se luminase și în lumină găsise adevărul. Nedu venise după Maro, trimis de Tino și împins de dorul ce i se făcuse de trupul minunat al fostei stăpâne. Luptau, jupân și slugă, prin vicleșug, în ascuns, lași, cum trăiseră. Oricum, era o întrecere, scârnavă dar mărturisită. Fusese nevoit, cu tot dezgustul ce-l cuprinsese, în fața armelor și a potrivnicilor, să primească lupta, încrezător în puterile lui și îndeosebi în inima leală, statornică, a adoratei. Nu aștepți niciodată, de la inamici ca Tino și Nedu, cavalerism. Fapta lui Stănică Robu, însă – bănuit un instrument al ilfoveanului – îl scârbise. Oricine, un țigan salahor sau Tănăsică, un lucrător tânăr,

încolțit de nevoi și lipsuri ori buruiană ca Pascu, dacă ar fi întins mâna după gologanii lui Nedu, nu s-ar fi supărat. Oamenii sunt la fel. Dacă începi să-i cunoști, nu te mai miri și nu te mai întristezi de nimic. Meșterul tâmplar, însă, nu era un calic sau un golan de pe stradă. Prefăcut, îi înșelase prietenia, se tocmise ca Iuda, ca să profite cât mai mult de pe urma trădării și merita, fără îndoială, altceva decât o simplă mustrare. Ivan îl prinsese de umeri și-l scuturase, îl repezise cu putere în zid și uriașe amenințări la adresa dușmanilor de afară și din casa cu nebuni.

Meseriașii ce-l salvaseră pe Stanică Robu, cu mare greutate, din mâinile nebunului, tremurau prin colțuri acum, speriați că vor fi martorii unui nou scandal, mai crâncen. Pușcăriașul frumos din Cotroceni nu era slab și fricos ca un meșter tâmplar, să se facă mic și galben de spaimă, în fața pumnilor încleștați, gata să-i mute nasul la urechi și gura la frunte.

Șoapta trecuse de la unul la altul: „o să fie păruială sângeroasă"...

Ivan, în adevăr, îl ascultase încruntat pe Fane dar nu se mai înfuriase și nici nu amenințase. Amantul Salomiei era un om și un prieten mai presus de orice suspiciune. Nimeni nu l-ar fi putut bănui și cu atât mai puțin gospodin, de complicitate cu servitorul plăcintarului de la Constanța. Rusul ridicase capul, cu altă lumină pe figură, ca și cum intervenția pușcăriașului frumos din Cotroceni l-ar fi trezit dintr-un vis rău. Abia acum își da seama în ce hal ajunsese.

— Dacă și dumita spui, gospodin Fane – murmurase cârpaciul din casa cu nebuni, impresionat – dacă și tu ai venit la mine să dai poruncă: „rusule duci la culcare" – atunci eu nebunit...

Prietenul ar fi înțeles ușor, dacă ar fi cunoscut adevărul, de unde începe și cum s-ar putea tămădui nebunia ce o îndurerase deseori pe Maro și-i zăpăcise pe meșteri și lucrători.

Ivan, însă, n-a avut curaj sau i s-a părut că e mai bine să nu-l amestece pe Fane într-o încurcătură pe care nimeni – afară de el și Marc – nu ar fi știut cum s-o dezlege și l-a mințit – trist că e obligat de împrejurări să se poarte așa cu un frate bun și devotat – că totul se reduce, cum afirmase și pușcăriașul frumos din Cotroceni, la un exces de muncă. Salomia să fie liniștită, că el terminase – cum constatase și amantul – cu grijile și cu ostenelile mari. Rămăseseră numai mărunțișurile: șuruburi la balamalele de la galantare, grund la uși și ferestre, vitrina de vopsit. Ar fi fost ridicol să se ascundă tocmai acum, de frica lor, sub plapumă de mătase și între perne de puf. Mai mult, azi-mâine trebuia să-i vină comenzile și numai el singur știa câtă și ce fel de marfă are de primit. Negustorii mari și fabricanții sunt pungași. Dacă nu te pricepi sau ești novice în meșteșug, te încarcă la factură, fără să prinzi de veste și te alegi cu scule stricate și material de calitate inferioară. Ar fi fost păcat și de hărnicia celorlalți și de banii Salomiei, să lase lucrurile baltă și să se întindă cu burta la soare.

— Bine, gospodin, văd că ai dreptate și te las pe șantier dar să știi că te leg și te iau pe sus, dacă te mai prind odată cu mâța supărării în sac...

Fane se urcase în trăsură, petrecut până la poartă de meșteri și de lucrători, ca un adevărat stăpân dar Ivan i-a făcut semn vizitiului să-și țină armăsarii în frâu. Așteptase să se întoarcă meseriașii la uneltele din curte, ca să-l roage ceva, între patru ochi, pe pușcăriașul frumos din Cotroceni.

Prietenul să nu se mire și nici să nu râdă. Așa era el: prost, nemernic și slab ori nebun, cum îl credeau – firește, cu mai multă sau mai puțină dreptate – tovarășii de muncă și de blid, sub șopronul birtului economic. Oamenii, toți, se purtaseră frumos, îl serviseră cu credință, ca pe un domn și un frate dar gospodin le răsplătise ostenelile cu urlete și devotamentul cu amenințări. Fane să-l certe, că merită mustrările dar să nu-l întrebe cum și de ce și-a pierdut mințile, că l-ar încurca și mai mult. Fără îndoială că, mai târziu, când o scăpa de balamuc și de tortura ce-l zăpăcise în ultimele zile, o să-și adune gândurile și n-o să-i ascundă nimic. Acum, însă, îl apăsa ceva pe suflet și-l rugă să nu plece până nu i-o asculta și împlini dorința.

— Sunt al dumitale, batiușca – a răspuns pușcăriașul frumos din Cotroceni, surprins de umilința din gestul și din glasul rusului – sunt cu totul al dumitale...

Ivan oftase și ridicase din umeri, cu o descurajare mai adânc întipărită pe figură, deși Fane îl asigurase de tot concursul lui, bănuind – probabil – că iar e vorba de bani sau numai de intervenția lui ori a Salomiei, pe lângă unul din furnizori. Asta, a răspuns gospodin, ar fi fost ușor. Nu se frământase niciodată pentru astfel de nimicuri, de când se bucura de protecția Salomiei și a prietenului predestinat. Lipsa de arginți, șicanele și ciupelile negustorilor mari și mici din centru, nesiguranța ce i-o inspira surâsul lor profesional și cursa întinsă cu fiecare cuvânt slugarnic, lipicios, toate erau fleacuri pe lângă impasul moral în care se afla, de când îi umilise pe lucrători și pe meșteri, la fel și-l bruscase pe Stănică Robu.

Nimeni, niciodată, nu-i așa de vinovat încât să te facă să uiți că ai în fața ta un om, un egal, un tovarăș cu mândria

și cu adevărul lui. Ivan uitase, îl insultase și lovise pe cel mai apropiat sfetnic și-i terorizase pe ceilalți, cu toanele și cu furia lui de satrap bun de pus la zid și împușcat. Nu mai avea astâmpăr, de la isprava asta, îi era rușine să apară în fața fraților nedreptățiți și nu știa cum să se poarte, ce să facă, prin ce să răscumpere iertarea și prietenia meșterului tâmplar. Fane, cum era și firesc, n-ar fi putut să-l împace cu propria lui conștiință. Scapi de mustrări prin ispășire uneori și câteodată prin moarte.

— Vorbe mari, gospodinule – strigase pușcăriașul frumos din Cotroceni, alarmat de ușurința cu care alunecase rusul pe panta tragicului – gogoși de copil ce scormone pământul cu surcica și e convins că l-a oprit din mers. Ai strigat la zidari și la zugravi ca orice român supărat și gata, nu s-a făcut gaură-n cer. Nu te mai gândi la ce-a fost, că lucrătorii și meșterii sunt dălcăuții mei de petrecere și scandaluri – băieți buni, învățați să creadă la supărare. Lasă-i încolo...

Ivan clătinase capul, cu amărăciune. Ce bine ar fi fost să se împace și sufletul lui tot așa de ușor. Să spună, ca Fane: dă-le-ncolo de mustrări – și să nu le mai simtă povara...

— Atunci ce-i de făcut, batiușca dragă – zâmbise prietenul, ca să-l asigure că el nu vede niciun motiv serios de îngrijorare, în tot ce se întâmplase – cum despotmolim sacaua conștiinței?

Gospodin găsise o salvare: prima pereche de cizme (are s-o lucreze cu mâna lui, în atelierul nou) ar fi pentru Stănică Robu, dacă pușcăriașul frumos din Cotroceni l-ar ruga pe meșterul tâmplar s-o primească – dar umil și prinos adus unei prietenii pe care nu o merita. Fane, de asemeni,

urma să-i convingă pe lucrători să-l lase pe Ivan să le repare ghetele și să le văxuiască.

— Ei, drăcia dracului – se speriase amantul Salomiei – la toți, fără bani?

— Da – suspinase rusul, cu un început de înviorare în gest – fără bani...

— Parșiv mai e, nenișorule și sufletul ăsta moscovit – mormăise Fane, cu mirare și ciudă, neștiind cum să scape din încurcătură fără să-l supere pe gospodin – și fistichii sunt cărările matale, sfântule din cer! Bine, frate rusnacule, o s-o potrivim noi și p-asta, cum o fi mai bine – continuase amicul – da' nu acum, că e târziu și oamenii se îmbracă să plece acasă. Mâine viu iar și nu-i las până nu ți-or face pe plac.

Ivan se întorsese împăcat, cântând, în cuibul lui de cârpaci, să-și pună la îndemână sculele, peticele de piele și sibiașul. Nădăjduia să scape, prin muncă, de chinul ce-i măcinase nervii. Rașpelul, însă, nu mai era pe masă. Bicamărunțica, în seara când o ajutase pe Maro să scuture prin casă, nu așezase calapoadele cum trebuia. O cutioară se răsturnase și ajunsese, de-a dura, sub dulap. Căutând pe întuneric, indispus că nu-și găsește lucrurile la locul știut, cum era învățat și mutând sulurile de talpă de colo până colo, ca să poată ajunge cu mâna – cocoșat și lipit de perete – până la cutioara din care se vărsaseră țintele, gospodin obosise și se lăsase greu, abia răsuflând, pe scăunelul lui rotund de papucar fără noroc.

Fane avusese dreptate.

Ivan simțise de mult nevoia de odihnă: să se întindă undeva, pe un țol sau în iarbă, cât mai departe de lume și să adoarmă.

Somnul – numai pentru el și ciudat, ca o împletire de veghe și de uitare – să-l legene în liniște ca în neființă dar să-i păstreze gândul viu: cruce crescută din suflet spre lumină și viață – oglindă ce ar răsfrânge și păstra, apărată, făptura adorată.

Surprins, la început, de apariția lui Nedu, înșelat de asigurările lui Tănăsică și urmărit în urmă, stăpânit, frământat și răsucit în așternut de bănuieli, gospodin încercase să dezlege misterul ce învăluia fapta spionului din orașul de lespezi și se zbătuse, neputincios, să scape din plasa în care se încurcase mai rău, cu orice întrebare rămasă fără răspuns. Noaptea, după ce o adormea pe Maro cu dezmierdări și laude, ca pe un copil minunat, abia regăsit și din nou amenințat de primejdii, Ivan pleca afară, să umble ca o nălucă printre tejghelele tâmplarilor și grămezile de scânduri, vorbind singur și fără șir ori să încremenească în fața dălților de oțel și a teslelor cu tăișul strălucitor în lumina lunii – uitat, obsedat de un singur gând, scăpărat sub frunte în clipa când înțelesese ce-i cu Nedu și ce urmărește.

Lama subțire și ascuțită, smulsă din mâner și ascunsă în mânecă, s-ar înfige în țeasta dușmanului ca într-o tărtăcuță crudă. O simplă țâșnire de sânge, o rostogolire în țărână și un strigăt bolborosit în colțul buzelor reci. Mai ușor: o încleștare a degetelor în beregată și ochii s-ar întoarce în orbite, mari, bulbucați, albi, sticloși.

Numai câteva secunde și drumul ar fi curățat.

Umbra grecului uscățiv ar dispare.

Cârciumarul ar aștepta zadarnic, a doua zi, să-i vină mușteriul cu firimituri de pâine în palma întinsă spre vrăbiile din roșcovii sălbatici,

Simigiul de la Constanța n-ar îndrăzni să-și caute complicele sub gunoiul aprins din groapa vechilor cărămidării.

Căzut pe un morman de talaș, cu capul îngropat sub crucea brațelor ori rătăcind printre mărăcinii maidanului cu basculă, ca o adevărată vietate a întunericului, gospodin trăia crima în toată voia instinctului scăpat din frâu și în cele mai mici amănunte. Se urmărea, pas cu pas și tremura de voluptate și de neastâmpăr, așteptând – în ascunzătoarea ce i-o scotea fantezia în cale și cât mai prielnică – victima cu același gust de pradă și de moarte, în jocul halucinant ce-o apropia. Trupul se încorda, să se destindă arc în saltul ce plănuia să-l facă, din bălăriile ce-i tăinuise pânda în spatele inamicului dar Ivan nu vrea să ucidă fără judecată. Suferise prea mult ca să nu-și țipe, cu toată furia, revoltele și scârba împotriva vieții ce nu-i îngăduia o fărâmă de fericire. Rusul acuza și se asculta atent. Cuvintele erau auzite numai în ecoul lor lăuntric și usturau ca flăcările, înveninau ca mușcătura de reptilă și bucurau ca sărutările.

Nedu, însă, printr-un miracol, ca în aventurile din vis, când nu mori niciodată cu adevărat, scăpa de lama cu lovitura dată în gol ori din cătușa degetelor neîndemânatice iar Ivan se deștepta singur și buimac, scăldat de sudoare, în lumina crudă a zorilor. Speriat, cu dinții clănțănind, ca un răufăcător surprins și urmărit de umbre lungi și deșirate, se strecura în casă și se ghemuia lângă Maro și sub plapuma trasă peste cap – să nu i se mai pară că-l aude pe ilfovean gemând la ușă și să nu-i mai vadă masca însângerată tremurând în lumina din sita rară a perdelelor.

Mișcată și smulsă din vis dar cu somnul încă rămas în gene, grecoaica își apropia trupul leneș, cald, dezgolit și

proaspăt în răcoarea dimineții, de bărbat și-i căuta, fără să deschidă ochii, cu palma lunecată înfiorat ca o chemare abia îngânată, umărul voinic, să-și mângâie obrazul de el și să aștepte, în beția ce o legăna, prinosul mirelui.

Ivan se aduna, din spaime și frig, ibovnic cu îmbrățișare pătimașe.

Salutau, ca odinioară pe malul mării, în ceremonialul lor păgân, soarele biruitor.

Rusul binecuvânta lumina ce topise vedeniile și dragostea ce i-o dăruia pe Maro, ca în orice revărsat de zi, tovarășe și amantă. Acum nu se mai zbuciuma, nu-l mai chinuiau vedeniile și nesiguranța. Nedu era liber să stea la pândă și se bucura că Tino aștepta, ca un prost, la Constanța. Putea să aștepte mult și bine. Liber era și el, ca sluga cu nume bulgăresc, să bată drumurile fără odihnă, din mahalaua tătărască la gară și de acolo acasă. Ivan nu mai tremura, nu mai căuta taine și înțelesuri ascunse, acolo unde era un singur adevăr, mare, limpede, consfințit prin iubire: Maro era lângă el, în brațele lui viguroase și a lui de-acum și pururi, cum îngânau plozii în rugăciune. Numai un nebun ar fi putut plănui, temeinic, să-l suprime pe ilfovean. Gândul se rătăcește, orb și slab în întuneric dar sufletul nu se lasă învins, nu se clatină și nu-și uită cântecul de slavă și biruință.

Soarele urca pe cer, risipind nori albi cu forme ciudate de pasări, de cucoane în malacov și de ilfoveni tot așa de albi, plecați la drum lung în corăbii legănătoare.

Lucrătorii așteptau în curte, mai tineri și cu puterile înviorate, după o noapte cu somn, să fluiere fabricile iar meșterii îmbrăcau bluzele albastre, cu gesturi sigure de oameni care știu ce au de făcut.

Ivan îi întâmpina cu voia bună a tovarășului liniștit, împăcat cu semenii și cu viața ce se îndurase să-i surâdă iar, promițătoare – dornic și el de muncă și de glume, stăpân cu sfatul priceput și ascultat, copil cu ochii strălucitori de mulțumire și de încredere.

Maro, însă, renunțase – în ultimul timp – la stihurile grecești și la cântec. Nu se mai pieptăna, ca altădată, privindu-se în ciobul de oglindă, mulțumită de sine și uita, de multe ori, să facă – în ibricul mare, de tablă – cafele cu caimac, pentru meșteri. Când se supăra gospodin și pleca furios pe maidan, cum îi era obiceiul, lăsând totul baltă, sora de la Candia nu se mai amesteca printre lucrători, de frică să nu răspundă tot așa de anapoda și să dea porunci mult mai încurcate ca bărbatul cu mințile rătăcite, azi ca și ieri, din cauza musafirului nepoftit de la cârciuma de peste drum.

Patul sta toată ziua cu plapuma răsucită peste perne și cearceaful lunecat pe jos și călcat în picioare, cum îl lăsa stăpâna când se scula. Gunoiul era măturat din ce în ce mai rar și parcă mai în silă, în casa de scânduri iar muștele roiau în cești și peste tacâmurile nespălate, ascunse după ușă.

Femeie, Maro încerca să se prefacă, să înșele cu un surâs privirile mirate și poate să se înșele dar surâsul era șters, pasul nesigur, gestul obosit iar ochii îngânduraţi.

Ivan se uita după ea, tăcut și ofta, tot mai întunecat și convins, odată mai mult, că nu mai are ce face cu banii Salomiei și cu magazinul de lux, cu mobila nouă, cu rafturile și prietenia lui Fane, cu sculele și calapoadele, cu vitrina, cu florile de bronz din dormitor și cu viața toată. Sfârșitul, bun sau rău, era aproape și se bucura, cu sufletul frânt: bine că se termina, mai curând, cu suferința de până atunci!

Gospodin nu-i pomenise niciodată, surorii de la Candia, despre Nedu dar nici nu o împiedicase să se ducă la poartă ori să întrebe vecinele ce se mai petrece prin mahalaua cu nume ruşinos. Ar fi fost ridicol să n-o lase să afle adevărul dar nu avusese curaj să i-l comunice singur. Aşteptase – uneori năpădit de presimţiri, alteori sigur că dragostea şi credinţa adoratei vor birui năpasta – s-o audă pe Maro într-o seară, la masă ori dimineaţa, între o sărutare şi alta, vorbindu-i de apariţia ilfoveanului ca despre o întâmplare fără importanţă.

— Batiuşca Ivan – ar fi trebuit grecoaica să-i spună, cu surâsul ei de copil mirat – tu ştiai că una din slugile lui Tino vine, de o săptămână şi mai bine, la cârciuma din faţă? Tănăsică a stat cu el la taifas, din prima zi şi pe urmă o cumătră, care a fost adineauri pe la mine. Nici n-am fost curioasă să ascult ce-i cu Nedu şi cum a rămas plăcintarul ăla bătrân, la Constanţa. Se vede că n-a găsit prăvălie, până acum şi nici nu are speranţă de aşa ceva, dacă i-au fugit ilfovenii în lume, să-şi caute alt stăpân...

Numai atât, câteva cuvinte simple şi o privire sinceră, să-i recunoască sufletul curat în limpezimile ei şi Ivan n-ar mai fi avut niciun motiv să sufere, să se fărâmiţeze în zile de pândă şi de scandal şi în nopţi de coşmar. Cuibul la care munciseră amândoi cu atâta râvnă, la început, ar fi crescut singur, ca în poveste. Sufletul cârpaciului din casa cu nebuni n-ar mai fi plâns, strivit între cărămizi, amestecat în culori şi tăiat în fiecare scândură. Traiul le-ar fi fost împăcat, fără griji, scăpat de lacrimă şi de necazuri, munca uşoară, prilej de cântec mai mult iar dragostea răsplată şi joc...

Maro, dimpotrivă, îl obligase – prin muţenia ei suspectă – s-o spioneze ca pe sluga simigiului uscăţiv.

Asta era, de când se întorsese cu ea de la Constanţa, întâia mare durere...

Femeia lui de toate zilele şi din toate visurile – cum o mângâia, de câte ori vorbea cu Salomia şi cu Fane despre sora de la Candia – nu rămăsese acum decât o amantă ca oricare alta, capabilă să-l mintă, să-şi ascundă sentimentele ca pe nişte răni ruşinoase, să-l înşele cu un surâs de comandă, să-l privească în ochi şi să nu-l asculte, să se culce lângă el dar să sărute, pe buzele lui, gura celuilalt – Nedu de afară şi din toate nopţile ei de groază şi încântare.

Gândul acesta îl umilea aşa de mult că încerca, deseori, să se convingă că totul nu era decât o părere a lui şi bolnăvicioasă, bănuială de om prost, rătăcire în care-l împinsese ura veche împotriva lui Tino şi poate gelozia pe flăcăul mult mai tânăr şi crezut mai frumos.

Maro se schimbase, în ultima săptămână, pentru că nici el nu mai era Ivan din trecut, cârpaciul blând şi iertător, gospodin înfrăţit cu oamenii. Batiuşca de acum urlase la lucrători, fără motiv, îi jignise pe meşteri şi-l lovise pe Stănică Robu, ofta toată noaptea cu ochii în tavan ori pleca pe maidan, cu paşi de răufăcător. Unde se ducea, de ce nu dormea, ce avusese cu zugravii şi cu meşterul tâmplar? Era bolnav, cum bănuia puşcăriaşul frumos din Cotroceni sau avea ceva pe conştiinţă? Oricum, manifestările lui din ultima vreme, curioase, vecine cu nebunia, o speriaseră, cum era şi firesc. Umbla îngândurată. Poate ţipase o duşmancă sau o soră şi în inima ei, că nu mai are nevoie de nimeni şi de nimic, cum urla el, când se înfuria. Numai avea gust de vorbă şi de râs, de găteli şi de cântec, de casă şi de glume. Se închisese în ea şi căuta să fugă de vecini şi de lucrători, ca să nu-i mai afle nimeni durerea şi să nu-i vadă

el lacrimile. Știa că asta l-ar nemulțumi și mai rău. Preferase să-și tacă supărările și se silise să i le ascundă, lui mai ales, prefăcându-se veselă dar o trădau privirile umede, furate, ațintite uneori în gol, alteori speriate, rătăcite.

Ochii ei sunt prea frumoși ca să mintă, se asigura Ivan, în aceste momente de răstălmăcire a faptelor și se apropia vinovat, cu recunoștință, de femeia ce suferise și continuă să sufere, resemnată, din cauza lui. Mic și nemernic, îngenunchia lângă Maro și-i căuta mâna, să i-o sărute, să-și culce fruntea în palma ei și să ceară iertare – cum făcuse după tapajul din primele zile de enervare.

Maro, îngrijorată atunci, îl rugase să-i spună ce are, de ce s-a supărat pe lucrători, ce material au stricat meșterii și-l mângâiase, necăjită că iar au fost oamenii răi cu el.

Acum își lăsa mâna moale, rece, sub buzele lui. Nu-i mai purta degetele prin păr și nu mai era curioasă să știe cine-l scosese din fire sau ce durere nouă îl încovoia. Sta nepăsătoare, nemișcată, absorbită, pierdută pentru tot ce era frământare și mai rămăsese vis, în casa cu nebuni.

Gospodin se ridica mătăhălos, ametit și se depărta, fără cuvânt, de femeia în care nu mai rămăsese niciun gând închinat iubirii și nicio dezmierdare pentru el.

Lămurit, Ivan nu se mai întreba cine i-o înstrăinase așa și ce are de făcut.

Obsedat, în plină zi ca în orice noapte, de tăișul teslelor și de strălucirea lamelor de oțel, se rezema de zid și se uita lung, prostit, cu un început de mirare în ochii măriți, la lucrători. Pentru cine munciseră și ce voiau să facă tâmplarii din scânduri? Uși la dulapuri sau coșciuge, mese pentru atelierul de lux ori cruci? (Tovarășe Natașa din orașul de lespezi, roagă-te la Maica-Precista pentru robul

cu drumurile închise de moarte...) Gospodin avea impresia că toată curtea se umple de sicrie, ca un cimitir și pleca pe maidanul cu basculă, printre cucute și călcând peste mărăcini, ca un lunatic...

Agonia, oricum, s-ar fi prelungit.

Maro amenința să nu iasă, așa curând, din mutenia și indiferența ei de făptură cu sufletul căzut alături de timp și de forfota ce-o înconjura. Nu mai ceruse și nu se plânsese de nimic. Părea că nu mai are de ce să fie veselă sau tristă. Lăsa să treacă zilele și nopțile cu o nepăsare de plantă veștedă, pe care nu o mai înviora soarele și nu o scutura întunericul și ridica spre gospodin, din când în când, cu o mișcare automată a capului, o figură ca o mască, rece, inexpresivă. Uneori îi tremurau pleoapele sau i se înfiorau buzele – parcă o răsfrângere palidă a unei tresăriri lăuntrice – dar după o clipă, cu o încruntare de voință, grecoaica împrumuta o figură tot așa de imobilă, să nu surprindă nimeni clocotul de dincolo de nemișcare și tăcere.

Ivan, pe de-altă parte, laș în bucuria lui stângace de sărac cu banul de aur abia apucat și strâns în pumnul sângerat în toate colțurile de stâncă – pumn ce lovise și sfărâmase piatra, în căutarea norocului – nu avusese tăria ori nu se pricepuse cum să se rupă, cu o clipă mai devreme, din vâltoare.

— Dacă am putea să privim în suflete, ca într-un izvor ori să citim în inimi, ca într-o carte – se gândise cârpaciul din casa cu nebuni, într-una din nopțile lui din urmă – viața nu ne-ar mai lega așa de îndemânatic, cu toate lintițile și volburile ei de baltă infectă și o evadare în moarte nu ne-ar mai cere atâta zbatere și o șovăială mai rușinoasă și mai dureroasă ca o dezertare de la adevăr. Minciună, firește

că-i minciună speranța mea – de atâtea ori înșelată – într-o Maro ce stă îngândurată numai pentru că mă vede trist dar iluzia asta e tot așa de frumoasă și de atrăgătoare ca și dragostea. Nu renunți la ea până când nu simți cum se rupe ultimul fir sau nu te aruncă singură peste bord, ca pe un leș. Cum să lămuresc un adevăr ferecat într-un suflet pe care logica îl demască dar iubirea îl apără, cu înverșunare și îl împodobește? Dacă adevărul, în cele mai multe împrejurări, nu-i decât un joc al gândului sau o amăgire mult mai goală ca minciuna, cum să cer ori să fac o mărturisire ce ar împinge-o poate, pe Maro, în brațele lui Nedu, de dragul unei rătăciri ce mi se pare adevăr? Tânăr revoluționar, am crezut că adevărurile se învață pe dinafară, papagalicește ori se culeg din cărți, cu ușurință. Abia acum îmi dau seama că adevărul meu e numai în mine, că-l simt dar nu pot să-l explic, că-l trăiesc și adevărul acesta e unul singur: Maro, viața și bucuriile mele toate – Maro pe care sunt dator s-o apăr, până voi fi pus în fața unei dovezi sigure, puternice și de neînlăturat, ca o mână ce te prinde de chică și te aruncă peste bord...

Ivan a avut, curând, dovada și n-a mai șovăit...

Când s-a culcat, într-o seară, Maro s-a lipit de perete, să-l simtă cât mai departe pe bărbat – oricum, să nu-l atingă. Se apărase, de asemeni, cu capul îngropat în perină și ascuns sub plapumă, de răsuflarea lui și se speria, la cea mai mică mișcare a trupului de alături, ca și cum ar fi amenințat-o, prin simpla și nevinovata lui apropiere, un pericol. El a vrut s-o sărute și să-i ureze somn ușor, cum obișnuia în fiecare noapte dar grecoaica și-a astupat gura cu palmele, s-a zbătut și a țipat, exasperată de stăruința lui:

— Lasă-mă!

Gospodin și-a luat repede mâinile de pe umerii ei, parcă l-ar fi fript și a privit-o mirat, cu intenția s-o întrebe ce se întâmplase, ce are, de ce îl respinge cu atâta cruzime dar cuvintele, altele, s-au precipitat pe buze și le-a rostit aproape fără voia lui, ca un ecou târziu al unor frământări anterioare.

— Maro, tu știai să Nedu a venit demult, de la Constanța și că-și petrece zilele la cârciuma de peste drum?

Grecoaica a tresărit și a rămas cu ochii la el, surprinsă, speriată, incapabilă să articuleze, cu toate gândurile risipite în panică. Nu se aștepta, așa curând, la gestul acesta brutal de sfâșiere a vălurilor în care își ascunseseră, amândoi, rănile. Nu știa dacă e pregătită să trăiască un moment așa de dureros și de hotărâtor, în destinul, lor. Nu tremura pentru ea. Numai atât ar fi vrut să-i spună lui Ivan: să amâne pe altădată, mâine, oricând, o lămurire sortită să le întunece și mai mult sufletele!

Rusul, însă, sta în fața ei masiv, într-o atitudine imperativă de titan cioplit în piatră și cu o figură ce-și adâncise, strâmb, toate trăsăturile.

Maro și-a încrucișat brațele în dreptul ochilor, să nu-l mai vadă și-a îngânat, cu un glas ce nu era al ei: „acum, mai bine acum – să scap, să scăpăm odată, într-un fel sau altul..

— Maro, tu știai că Nedu a venit de mult, de la Constanța și că-și petrece zilele la cârciuma de peste drum?

Ivan se speriase la fel, ascultându-se, conștient de furtuna ce o dezlănțuia dar – cu sau fără voia lui – zăgazurile erau rupte iar zarurile aruncate în sfârșit. Acum nu mai era posibil să dea înapoi. Vor luneca, în pantă, până la capăt, prinși de mână și prieteni ori dușmani dar cu un blestem tot așa de crâncen scris în frunte. Dezmeticit o clipă de gemătul cu care adorata, îngenunchiată între perne, își acoperise

ochii, gospodin a înțeles că adevărata luptă dintre el și Nedu se da în sufletul surorii de la Candia – ca în jocul cu păpuși, cu inimi și cu flori, încercat odinioară de pușcăriașul frumos din Cotroceni – și s-a aplecat, cu mâinile întinse, s-o ridice în brațe și să-i asculte inima zvâcnind.

Maro, însă, s-a apărat cu un strigăt nu mai puțin exasperat.

— Lasă-mă!! La-să-mă, te implor...

Numai întrebările rămăseseră, înfipte în creier.

— Maro, tu l-ai văzut pe Nedu și – dacă l-ai văzut ori nu – n-ai fost curioasă, adorato, să afli pe cine așteaptă el, în fiecare zi, la masa de peste drum?

Grecoaica s-a spovedit, ca în fața unui duhovnic.

Când s-a întors Ivan de la poartă, în prima seară, cu pasul împleticit, ea nu știa nimic de sluga lui Tino dar a avut impresia precisă că s-a întâmplat ceva neobișnuit. La masă, după ce și-a revenit rusul, i se părea că stă cineva la spatele ei și-i urmărește orice mișcare. Firește că, a doua zi, nu se mai îndoia de prezența lui Nedu. Jura că nu-l văzuse și nici nu încercase să-l vadă, în zilele următoare. Spera că o să-i fie lupta mai ușoară așa. Nu minte: tresărea dimineața, când venea ilfoveanul la cârciumă, îl vedea ce face fără să se ducă la poartă și când pleca, seara, parcă se rupea ceva din sufletul ei și se lua după fostul ibovnic, ca un cățel sau ca o pasăre.

— Maro, nu-i așa că pentru tine a plecat de la Constanța și pe tine te așteaptă?

— Da – a recunoscut ea, cu glasul tremurat, ca în fața unui procuror cu întrebări și priviri sfredelitoare – pentru mine, pe mine...

— Ar fi fost mai cinstit, atunci, să te anunțe de la început, să-mi iasă în cale și să mă provoace. Doi bărbați au luptat și vor lupta întotdeauna, cavalerește, pentru o femeie. Când am plecat la Constanța, așa plănuisem: să te caut în cuibul lor, să nu le ocolesc ochii, pumnii și cursele. Dacă mă lăsai, după ce ne-am întâlnit pe malul mării, mă duceam în casa lor tătărască, să le comunic veste bună: că mă iubești și te întorci cu mine în casa cu nebuni.

— La ce bun? Le spusesem, cu câteva zile mai înainte: plec! Numai atât. Nu știam unde și de ce am să plec, dar era în mine un neastâmpăr curios. Tino a strigat: te duci la Ivan! Nu i-am răspuns și nici ei nu m-au încuiat în casă.

La prânz, când au văzut că nu m-am întors încă de la mare, au înțeles – cu siguranță – ce se întâmplase și ce-i cu mine. O dovadă: Nedu a venit de la gară drept la cârciuma de peste drum, sigur că numai aici mă poate găsi...

Ivan rămăsese un copil dacă visa să lupte cinstit cu grecul uscățiv.

Nedu cunoscuse, prin stăpân, adevărul întrezărit și de gospodin, cu câteva clipe mai înainte: numai prin sufletul adoratei îți învingi, cu adevărat, dușmanul. Un inamic poate fi lovit, îndepărtat, ucis dar nu-i posibil să sugrumi, cu o armă la fel, dragostea din inima unei femei – dragoste ce trece, deseori, dincolo de mormânt.

Ilfoveanul nu-l căutase pe Ivan și nici nu se interesase de el.

Simplu mușteriu, își alesese o masă la cârciuma din fața porții și așteptase ca ispita deșteptată, prin simpla lui prezență, în fosta stăpână și amantă, să-i învenineze sângele și să se adune în carne – strop și picur prelins, otravă puternică – să-i înfrângă, clipă cu clipă, credința față de noul ibovnic și s-o dezarmeze, s-o cuprindă – ca o beție – și să i-o aducă – supusă ca o roabă – la picioare.

— Și tu, Maro...?

Grecoaica luptase, la început stăpână pe gând și pe suflet, cu toată dragostea ei mărturisită, adâncă, pentru Ivan – în care întâlnise sufletul elegiac al simigiului și frumusețea voinică și neobosită a flăcăului ilfovean – dar ispita fusese mai puternică.

Tino lucrase inteligent, sigur – în planul ce-l făcuse – de izbândă iar Nedu nu-și pierduse timpul în zadar.

Fugind cu Ivan de la Constanța, Maro era stăpânită de un sentiment ciudat de eliberare dar și de părere de rău pentru cătușa ce fusese ruptă. Dacă ar fi apărut atunci, în drumul lor de îndrăgostiți, covrigarul cu nostalgia brânzoaicelor rumenite în vâlvătaia cuptorului din casa cu nebuni ori ibovnicul tânăr, ea ar fi rămas pe loc, slabă, fără gest de voință, neștiind ce să facă și cum să-și împartă inima – fulg...

Vântul ar fi putut s-o ducă într-o parte sau alta, cum i-ar fi plăcut...

Nedu și Tino, din fericire, erau departe, în mahalaua lor de piatră, cu tătarca rea de gură și la cuget, cu promiscuitatea din magazia în care Neicu și tovarășul lui de muncă trăiau ca șobolanii și cu sărăcia din odaia cu miros de pește sărat, de trup bătrân și asudat și de boarfe murdare, aruncate prin colțuri, grămadă, la întâmplare, în timp ce Ivan – răsărit ca din pământ lângă ea și simțit numai al ei, în sânge și în toate speranțele de mai bine – o purta pe brațe, o legăna, o săruta și o chema cu nume de floare, de zeiță, de pasăre și de fecioară din legende ce reînviau sfinți și diavoli cu chip și vestmânt aurit, de prinți ai luminii și ai întunericului. Surprinsă, furată de jocul ce nu-l visase, ametită în fuga și sub răsuflarea lui fierbinte de țap, Maro se dăruise cu o

înfrigurare egală de animal cu patima țipată ca o durere și se dezmeticise mai târziu, în tren, în fața unui tovarăș de drum și de viață, liniștită, fără amintiri și fără mustrări, cu senzația că începe – pentru adevărata lor iubire, înflorită în surâsul blând și în privirile lui robite – o altă existență.

Acesta a fost norocul lui de atunci și prin el, poate, era scris să se piardă Maro – acum...

Primele zile, după apariția ilfoveanului, trecuseră ușor.

Grecoaica nu se speriase. Pericolul nu era mare: o tresărire repede stăpânită, zvonuri venite de pretutindeni și muzicalizate lăuntric, ascultate câteva clipe – în trecere – ca să fie, în urmă, uitate ușor și – foarte rar – o tristețe fără înțeles, ce i se lăsa peste ochi ca o umbră în care toate gândurile își încurcau zborul frânt. Maro se apărase prin munca și preocupările ei de gospodină și de stăpână, dispusă să asculte glumele meșterilor, să cânte laolaltă cu lucrătorii dar să și comande și se așeza la masă, în fiecare seară, cu o singură grijă: Ivan, furia lui fără motiv, privirile tulburi și isprăvile ce-i alarmase pe meseriași și pe vecini. Fane o convinsese că rusul e bolnav de nervi și ea măsură timpul: peste o săptămână, poate mai curând, atelierul o să fie gata iar batiușca o să cheme un doctor – poate pe tovarășul Graur, domnul acela mărunțel, în redingotă și cu ochelari, ce-l entuziasmase pe Puișor...

Când și-a dat seama, într-o zi, că gospodin se frământă din pricina musafirului nepoftit de la cârciumă, sora de la Candia s-a mirat: cum nu descoperise ea, mai curând, adevărul acesta așa de simplu? Ivan pândise la poartă, umblase de colo până colo, prin curte și pe maidanul cu basculă, prin atelier și printre mesele birtului economic, plecase și se întorsese din oraș cu tramvaiul. Oriunde s-ar

fi dus și orice mișcare ar fi făcut, trebuia să treacă prin fața lui Nedu și era firesc să-l vadă – mai ales că dușmanul de afară nu se ascunsese. Tănăsică îl zărise din prima seară iar cumetrele și țațele din sobor aflaseră, tot așa de repede, de sosirea oaspelui de la Constanța. Zvonul se răspândise, prin ele, în toate mahalalele. Surd și orb să fi fost rusul, încremenit într-un cărucior, ca Tinca oloaga ori încuiat în casă, ca Lenora și tot nu i s-ar fi putut tăinui adevărul purtat de nevestele tinere din casă în casă și de pe o uliță pe alta, de când se sculau găinile și până adormeau bețivii cu capul pe masă, prin cârciumi.

— Nu știu cum s-a întâmplat asta, batiușca dar nu m-am întrebat niciodată dacă ar fi bine ori nu să-ți spun ce se petrece afară, ce șoptesc vecinii despre Nedu și ce răzbunare urmărește Tino, prin el. Mi-ar fi ușor să găsesc o minciună, ca să te împac. Oricine m-ar crede și tu în primul rând, mărturisind – de pildă – că mi-a fost frică, bolnav de nervi cum te știam, de o nenorocire: să nu-l omori, în furia ce te-ar fi cuprins ori... să nu te găsim, într-o noapte, în șanț, ucis mișelește. Asta ar fi minciuna. Adevărul e că nici nu mi-a trecut prin minte să-l apăr ori să te apăr de moarte. Trăiam lângă tine dar cu toate gândurile pornite spre ispita de peste drum. Mă împărțisem între amândoi, cu alt suflet pentru fiecare, cu alte sentimente. La tine mă, uitam cu dragoste și eram gata de orice sacrificiu, numai să nu te mai aud oftând, să nu te mai văd, alături de mine, nenorocit iar de el mă apăram fără să-l urăsc, înșelată de speranța că norul e trecător și nu am, prin urmare, niciun motiv de îngrijorare. Oricum, când am înțeles de ce te zbuciumi, m-am bucurat că nu mai sunt singură, în lupta pe care o începusem dar tot

atunci mi-am dat seama că se schimbase ceva în mine, fără să prind de veste...

Maro nu mai intervenise în cearta dintre Ivan și meșteri (nu-și explica de ce, parcă o lega cineva de mâini...,) și nu-l mai întrebase ce s-a întâmplat ori ce-l doare, de ce e trist și nu mai are odihnă, zi și noapte (erau atâtea mici neînțelesuri, în atitudinea ei din ultima săptămână, cărora nu mai era în stare să le găsească un rost...) dar se uita la el cu milă – cu mila ei de soră – și cu recunoștință. Gelozia, ura lui împotriva covrigarului și a slugii, nopțile albe și scandalurile, nu, erau altceva decât mărturii de dragoste. Nebună și femeie, se gândise și la astfel de nimicuri. Mai mult, a crezut ca nu-i păcat să fie măgulită, mândră, fericită chiar, că un bărbat ca batiușca o omagiază prin suferința lui mută.

— Prietene Ivan – îl întrebase Maro, zâmbind cu amărăciune, printre lacrimi și renunțând, pentru o clipă, la spovedanie – nu-i așa că te mâhnește ușurința mea, gândul acesta neserios ce mă fura, în timp ce tu te încovoiai în durere? Te-ai convins, bunule, că sunt și eu o adorată ca oricare alta, nevinovată ca îngerii în toată inconștiența și cruzimea firii mele de sălbăticiune?

Batiușca nu i-a răspuns.

Dacă grecoaica nu s-ar fi ferit cu atâta spaimă, poate cu atâta oroare, de atingerile lui, fără îndoială că i-ar fi sărutat mâna cu recunoștință, pentru că nu-i înșelase așteptările: se gândise la el, în vâltoarea ce-i prinsese, fusese tristă și pentru el și nu se îndoise, un moment, de iubirea ce i-o închinase. Asta era mult – cea mai caldă mângâiere pe care mai putea s-o viseze un cârpaci îmbătrânit de necazuri, de nevoi și dezgusturi...

— Mai departe, povestește mai departe și fără taină, te rog, ca să pot înțelege și de ce ți-a fost scârbă și-ai fugit de mine, adineauri...

— Bine – a îngânat Maro, rămasă îngenunchiată între perne – așa am să fac. Nu mai încape nicio taină între noi. Suntem două suflete încurcate prin bălăriile ultimelor întâmplări și speriate de întunericul ce le amenință. Minciuna le-ar rătăci și mai rău. Numai adevărul le-ar scoate la lumină dar adevărul din faptele, din inima și din gândurile mele, nici eu singură nu-s capabilă să-l lămuresc. Am spus că s-a schimbat ceva în mine dar mi-ar fi imposibil să găsesc o fărâmă de logică pentru acele mici neînțelesuri de care ți-am vorbit...

Nu mai ai timp să cauți logică, în tot ce faci și nu ți-ar folosi la nimic, dacă trăiești sincer, adânc, un destin ce nu ți l-ai ales – mai cu seamă când știi bine că nimeni și nimic nu-l înduplecă. Adevărul e numai în viață iar viața nu se lasă dezgolită așa ușor și de oricine, chiar atunci când se poartă cu noi – cum a spus sluga de la birt – ca o curvă...

Maro a simțit, într-una din zile, că-l urăște pe ilfovean – o ură crâncenă, de moarte.

— Nedu, sosit de la Constanța ca să-mi fure norocul! Sluga ce vine în fiecare dimineață, ca o pacoste, să-l scoată din fire pe batiușca! Nu mai avem, din cauza lui, o clipă de împăcare și de mulțumire. Așa mormăiam, tremurând de ciudă, încredințată că numai acesta era motivul urii mele. Nu-mi dam seama că-mi întind singură o cursă. Altminteri nu pot să pricep cum am ajuns, de la nepăsarea din primele zile și de la necazul de mai târziu, la neliniștea și la dorul ce mă roade acum.

Sora de la Candia se culcase, într-o seară, cu o singură grijă: a doua zi iar o să apară Nedu și din nou o să se înfurie Ivan! Se frământase în așternut, toată noaptea: cum să-și apere iubitul, prin ce mijloace să scape de năpasta ce le-o aruncase pe cap grecul uscățiv? Planurile, toate, erau legate de primejdii. Drumurile sigure, drepte, plecau spre moarte. Maro se înfiora, cu ochii mari în beznă plină de șoapte și de presimțiri: sângele cere sânge – nimeni nu și-a crescut și cules bucuriile de pe morminte...

— Eu, necredincioasa, m-am rugat odată și am plâns, i-am pomenit pe toți sfinții și le-am implorat ajutorul. Nu am uitat-o pe Maica Precista a tovarășei Natașa de la Constanța și nici pe cuviosul ce-l apăra pe căpitanul Paminonda, de câte ori pleca pe mare, cu corabia lui ca o fantomă. Ruga asta m-a liniștit și am adormit împăcată, sigură că una, cel puțin, din multele puteri cerești cărora le cerșisem îndurarea, o să ne apere.

Maro se deșteptase, în dimineața următoare, cu o singură întrebare pe buze: venise Nedu ori nu? Tremurând de nerăbdare, ca și cum ar fi așteptat, prin el, o veste mare sau un dar, grecoaica aruncase plapuma de pe ea peste masa cu scule, se îmbrăcase repede, cu ce găsise la îndemână și ieșise din casă, zăpăcită în graba cu care pornise spre poartă, să vadă dacă ilfoveanul era sau nu la masa lui de peste drum. Gospodin, însă, umbla prin curte cu pașii mari, furios ca întotdeauna iar adorata nu și-a putut stăpâni un suspin de ușurare: furia lui era cea mai bună dovadă că Nedu venise! Maro se oprise lângă masa cu catastive și planuri, a meșterului tâmplar, încurcată, rușinată că o văd lucrătorii desculță, nepieptănată, cu broboada – prea scurtă ca să-i

acopere cămașa – aruncată în neștire pe umeri și speriată la gândul că i-ar fi peste putință să îngâne un răspuns, dacă ar întreba-o cineva ce spaimă, ce dorință sau ce curiozitate o scosese afară în halul acela. De ce se grăbise, ca niciodată, să afle ce-i cu Nedu și ce însemnase suspinul ei de ușurare? Se bucurase că sluga simigiului nu plecase, că-l simțise din nou aproape? Asta, se asigurase grecoaica, în niciun caz. Ilfoveanul era dușmanul lor mărturisit și ea îl urâse, până atunci.

Acum, în adevăr, ura nu-i mai era așa de adâncă (poate nici nu merita Nedu atâta importanță...) dar pentru nimic în lume nu ar fi înviorat-o prezența unui individ ce-i terorizase atâta vreme și continua – câinos la inimă ca Tino și încăpățânat ca orice flăcău cu nume bulgăresc – să le întunece și să le schimbe viața în iad. Nu se rugase ea de Maica Precista și de toți sfinții, să le apere casa și sufletele de ispită și să alunge duhul rău pe pustii locuri? Lacrima din ruga ce o prosternase în fața icoanelor se uscase pe obraz dar urma ce o lăsase, lunecând spre bărbie, nu se șterse încă.

Pecetluise un jurământ de credință, față de cârpaciul din casa cu nebuni și rămăsese, în egală măsură, mărturia unui sentiment la care nu renunță nimeni, peste noapte. Cum ar fi putut, atunci, să se bucure că Nedu stăruia în planul diabolic al plăcintarului de la Constanța? Grecoaica nu s-a liniștit și nu și-a adus aminte de ciobul de oglindă (să se pieptene cântând, ca în orice dimineață) și cu atât mai puțin de cafelele meșterilor, până nu a găsit o altă explicație a faptelor – singura ce i s-a părut logică. Adormise încredințată că rugăciunile ei către Fecioara cu pruncul la sân vor fi ascultate și se trezise a doua zi, cum era și natural,

curioasă, dornică să afle mai curând dacă se întorsese Nedu la cârciumă ori plecase spre mahalaua tătărască din orașul de lespezi. Fără îndoială, oftase când îl văzuse pe gospodin încruntat, tristă, îndurerată că i se spulberase speranța. Avusese, poate, impresia că i se ridică o povară de pe inimă dar asta fusese, neîndoios, o simplă părere, din moment ce nu o văzuse nimeni zâmbind cel puțin.

— Cum ne prindem, batiușca și cu câtă disperare, de umbre și de toate nimicurile; când ni se clatină pământul sub picioare! Credem în minciunile ce le scornim și în atotputernicia sfinților „șapte tineri din Efes," a căror milă o cerșim și o așteptăm zadarnic. Mult mai târziu, când ajungem în prag și nu mai avem ce pierde, ne dăm seama ce proști și ce orbi am fost, trecând prin viață și ce limpezi sunt tainele ce ni s-au părut altădată de nepătruns. Astăzi, la prânz, Stănică Robu a spus o glumă iar meșterii ce stau cu noi la masă, sub șopronul ofticosului cu catastiv, au făcut mare haz. Am râs și eu dar nu de gluma tâmplarului. Mi-adusesem aminte, tocmai atunci, că mi-a fost scris și mie să stau câteva ceasuri la taifas cu bărbile albe și preacuvioase din ceaslovul tău, din calendare și din icoane. Fii sigur că mă rugam și acum, tot așa de neserioasă și mult mai îndepărtată de adevăr, la poze și la semne, dacă lucrurile nu luau, în ultimele seri, o întorsătură neașteptată. Ți-am spus cum m-am culcat și ce grijă m-a stăpânit, în ziua când am simțit că-l urăsc pe Nedu – îngrijorare de o singură noapte, ca și credința în Maica Precista a tovarășei Natașa...

Dușmănia împotriva ilfoveanului ținuse tot așa de puțin.

Posedat, robit tot mai mult de ideea crimei, Ivan vagabonda toată noaptea printre cucute și mărăcini, în timp

ce Maro, mai slabă în întunericul din casa de scânduri, se răsucea în pat, frământată de o singură preocupare: va veni Nedu și mâine? Grija cu care se gândise la el, în ajun, se făcuse întrebare din ce în ce mai stăruitoare acum și ajunsese, cu timpul, dorință învăluitoare, chemare cu fiecare clipă mai pătimașe și mai răscolitoare. Amintirile, mute până atunci, reînviaseră. Tino se înfiripa, vedenie albă și strâmbă și se apleca deasupra ei, glorificându-i frumusețile trupului cu glasul lui melodios, legănător, serafic, de adolescent. Nedu îi înfiora pulpele cu răsuflarea lui încinsă dar nu o îmbrățișa, îi mușca sânii și se destrăma, umbră și el ca tovarășul ceremonialului erotic de odinioară, de câte ori încercau să-l prindă și să-l apropie mâinile înfrigurate ale surorii de la Candia. Jocul se repeta ispititor, mai chinuitor cu cât erau mai dese și mai zadarnice îmbrățișările în gol, până în zori. Maro sfâșia cearceaful cu patima, cu sălbăticia cu care ar fi sângerat trupul ce-i răscolise toată noaptea poftele dar nu se lăsase atins și își țipa înfrângerile și plânsul fără lacrimi, arcuită peste plapumă și în razele sprintene ale răsăritului.

Soarele, însă, pierdut între nori ori ascuns în perdele, n-o mai astâmpăra, ca în nisipul încins de pe malul mării iar grecoaica, istovită, cu dorința rămasă în carne ca o rană, se frângea de mijloc, amețită, dezarticulată, toropită într-un somn adânc ca un leșin. Se deștepta în urletele lui Ivan, cu toate gândurile încurcate și capul greu, ca un hamal după un chef cu țuică. Venise Nedu ori nu? Maro își arunca un șal pe umeri și pleca afară, nerăbdătoare. Nu-i mai păsa că o văd meșterii dezbrăcată și-i erau indiferente glumele lucrătorilor sau ale vecinelor, uneori destul de răutăcioase. Numai ilfoveanul o interesa, numai pe el l-ar fi văzut și chemat dar rusul îi tăia drumul, încruntat, cu părul vâlvoi

și privirile tulburi, bănuind parcă încotro o duc pașii repezi și pe cine caută. Maro se închidea în ea, ca într-o armură prin care nicio privire iscoditoare nu putea pătrunde și încremenea pe scaun, mută, absentă, desprinsă din forfota de șantier a casei cu nebuni. Lucrătorii cântau, tineri și cu munca în spor dar numai glasul lui Tino era ascultat. Șoapta lui gospodin era blândă iar întrebările lui pline de dragoste dar numai Nedu i-ar fi putut împlini, cu adevărat, dorința crescută noapte după noapte și din zi în zi mai puternică, până în seara când sora de la Candia nu a mai putut suferi atingerile lui Ivan și s-a ferit de el cu palmele, cu lacrima, cu strigătul nestăpânit și cu zvârcolirile corpului cutremurat de oroare.

Lupta fusese pierdută.

Tino biruise.

Scârba simțită de Maro, în momentul acela de cumpănă, în fața bărbatului ales, era întâiul semnal de renunțare. Zbuciumul din ultima săptămână fărâmițase și risipise dragostea nouă, cum se risipește orice vis abia înfiripat. Sufletul fusese învăluit, copleșit, îmbolnăvit de ispita ce reînviase, în sânge și în fiecare gând, în cea mai ușoară tresărire, amintirile atâtor ani de patimă pe care numai grecul uscățiv se pricepuse s-o deștepte și s-o crească prin cântec și Nedu singur fusese în stare s-o sature.

— Amândoi, stăpân și slugă – a plâns sora de la Candia – m-au crucificat în patul plin de flori și de spini și mi-au crestat, în carne și în suflet, porunca iubirii lor stigmatizate. Tino și Nedu, alături de mine, n-au să scape de osânda asta, în vecii vecilor! Sunt așa de murdară de dezmierdările și de poftele lor, că numai flăcările ar mai putea să mă spele...

CAPITOLUL IX

CÂNTEC MIC ÎN PRAG

Spovedania îi apropiase: tovarăși surprinși și amenințați, deopotrivă, de furtuna ce le rătăcise pașii în întunericul din care nu mai știau cum să iasă.

Maro plânsese, disperată în gestul ei de renunțare la vis, sinceră în aversiunea ce o înstrăină de îmbrățișările și de sărutul pătimaș al cârpaciului dar și în lacrima ce-i mărturisise, omului și prietenului lovit de același blestem, suferința ei de pasăre cu zborul frânt, osândită să se reîntoarcă în colivia unui trecut ce nu iartă. Știa că nicio privire de îndrăgostit n-o să se mai ridice spre ea și nimeni n-o să mai încerce s-o elibereze. Tovarăș cu durerile tăcute, ascunse, sugrumate, în fața unei nefericiri de neînlăturat, Ivan o ascultase pe grecoaică înduioșat și o mângâiase stângaci, cu mâna lui mare și albă, de cizmar și de frate înțelegător.

Maro se încolăcise lângă el, ca o cățelușe și tremura, rămasă fără gând și cu sufletul gol, după spovedania în care

femeia își țipase pătimirile cărnii iar prietena îi închinase lui batiușca, prin lacrimă, cel din urmă prinos de laudă.

Deprimată, istovită în efortul ce-l făcuse ca să retrăiască, pentru Ivan și cât mai aproape de adevăr și de înțelegere, zbuciumul din ultimele săptămâni, sărutase mâna ce o mângâiase până atunci și și-o făcuse căpătâi, să adoarmă ori să moară așa – totuna i-ar fi fost – să se destrame și să rămână, în palma lui, ca un bob de nisip sau ca un fulg smuls dintr-o aripă.

Gospodin o ridicase ușor, să nu-i sperie somnul și o culcase, ca pe un copil, în leagănul brațelor. Mișcase buzele, să îngâne un cântec mic, de doică moscovită, pentru prunc răsfățat dar cuvintele se încurcau și se amestecau, scuturate de înțeles iar melodia tremurase o clipă pe buze, ca un suspin și murise. Avea impresia, în pustiul ce se despicase în el, că n-ar mai fi nicio întrebare de pus și niciun răspuns de așteptat.

Totul părea lămurit, priceput, rânduit anume pentru momentul acela rupt din vreme, din bine și din rău – clipă de reculegere, sub semnul încremenit al tăcerii ori de cuminecare în moarte.

Viața însăși, parcă, se oprise – ca o călătoare rătăcită – la ușa casei de scânduri și ceruse adăpost, obosită ca Maro și tremurând ca ea – dornică să-și culce fruntea pe umărul lui Ivan...

Perdelele se înfioraseră, în adierea dimineții, fluturând colțurile desprinse din funda de panglică peste părăluțele albe din ghiveciul de la geam și se deșteptaseră rândunelele în cuiburile de sub streșini.

Gospodin tremurase pleoapele și întorsese capul spre fereastră, încet, să n-o deștepte pe sora de la Candia. Când

și cum trecuse noaptea, fără s-o simtă? Soarele, dacă o să mai răsară, de dragul cui o să coloreze norii și cine o să mai asculte cearta vrăbiilor din plopii de pe maidanul cu basculă? Singur flăcăul cu firimituri în palma întinsă, dacă n-o să i se pară și lui, ca dușmanului din casa de scânduri, că nu mai are niciun rost să te bucuri ori să te întristezi, să te miști ca să te convingi că mai trăiești, să asculți șoaptele frunzelor ori să hrănești pasările cerului, dulăii străzilor și haimanalele pământului.

Naiv, ca orice copil furat de năluci, te smulgi – nepăsător de ce va fi mâine – dintr-o lume ce te răsfață și te învață să fii stăpân și tiran, renunți la averi adunate numai pentru tine, calci peste inimi și pleci să te înfrățești – prin suferință – cu cei încovoiați, să înțelegi prin propria ta durere, să lupți pentru libertate și adevăr, pentru fericire mai ales și când ți se pare că ai ajuns la un liman – după ani de peregrinare, de muncă și de așteptare – te convingi că toate visurile, toate speranțele și toate elanurile tale spre mai bine și mai frumos, se reduc – într-o noapte a tuturor încercărilor – la bucuria amară a cârpaciului cu sufletul îngenunchiat în pragul ce i-a închis toate drumurile.

Nedu, dușmanul ce-i numărase zilele cu soare, puține și scump plătite, visa alt noroc, după săptămânile lui de pânda? Bătrân și stors de vlagă, covrigar și el, ca Tino, într-o mahala oarecare ori istovit de nesomn și zbucium, cu sufletul sfâșiat cum era sufletul lui Ivan acum, ilfoveanul o să tresară la fel, după o noapte ce n-o să-l ierte și o să închidă, tot așa de repede, ochii usturați de lumină și împăinjeniți de plâns, nefericit că dimineața i-a bătut cu degetul în geam, ca o vecină neastâmpărată, în loc să-l lase împietrit, pentru

totdeauna, în gestul lui de titan învins, cu marmura rară a trupului adorat culcată pe brațele cioplite în granit...

Abia atunci, ajuns la un pas de moarte, scăpat de toate îndoielile și spaimele, crescut peste necazuri și piedici, puternic, de neînvins în nebunia lui de ins ce nu mai are ce pierde, Nedu o să-și aducă aminte de Ivan dar n-o să mai aibă timp să-și adune gândurile, ca să poată înțelege că răspunsul cel mai usturător, pentru dușmanul de afară, este surâsul amar ce înțelege și iartă.

CAPITOLUL X

MARO ERA ULTIMUL VIS

Sâmbăta era așteptată cu nerăbdare de toți săracii și meseriașii din mahalaua cu nume rușinos.

Munca, în ateliere și fabrici, înceta – după amiază – cu o oră mai devreme. De la cinci la șase, meșterii controlau carnetele de comenzi și însemnau, cu plaivaz colorat, materialul trecut, în cursul săptămânii, prin topitoare și forme ori prin mașinile de fasonat și trimis la binalele din oraș și pe șantiere, în magazine și la particulari. Alte comenzi, nu mai puțin urgente, tot așa de bine plătite la birou și poate mult mai periculoase pentru muncitorul amenințat, la fiecare pas, de curele și transmisiuni, de cuțite și de macarale, își așteptau rândul. Până luni de dimineață, însă, când vor începe din nou să clocote topitoarele și să țipe scândurile în dinții circularelor și între sulurile negre ale grosimilor, lucrătorii erau liberi să-și curețe sculele și să le așeze în dulapuri, să-și scuture hainele și să se spele, în timp ce hamalii și ucenicii, împărți ți pe echipe pentru curățenia

generală, dau zor să mătură prin ateliere și să care afară, în coșuri și saci, talașul și sgura.

Când anunțau sirenele de la cele două fabrici pentru industria lemnului și clopotul de la turnătorie, ora șase, figurile se luminau. Bătrânii respirau adânc. Trecuse încă o săptămână de trudă și din viața lor. Scuturau capul, să scape de gânduri (nici ele nu mai erau bune la nimic...) și scuipau, plini de silă pentru ieri și azi și mâine, zile la fel și de prisos. Numai cei tineri chiuiau, aruncând șepcile în sus, spre traverse și plecau, în fugă și în grupuri gălăgioase, spre birou. Strânși grămadă la ghișeu, se călcau și se înjurau, cu necaz ori în glumă, se dau unii pe alții la o parte, să ajungă mai curând în fața casierului și întindeau mâinile înfrigurate, flămânde, peste umerii tovarășilor, spre plicul galben: leafa, banii – puțini dar ai lor, cu sudori și amărăciuni câștigați dar ai lor...

Datori la băcan și la ofticosul cu catastiv, la brutar și la oltenii cu zarzavaturi, uneori la jupânul cu ace – nasturi – mosorele și întotdeauna la cârciumar, oamenii știau că până Luni, când vor începe o nouă săptămână de trudă și de foame, n-o să le mai rămână nicio para dar până atunci erau bogați, numărau gologanii și-i vărsau dintr-o palmă în alta, îi zornăiau în buzunar și puteau să cumpere, de la negustorii ambulanți ce așteptau la poartă, cu coșurile pline de bunătăți, acadele și bigi-bigi pentru plozi ori o pungă de fructe pentru nevasta bolnavă de acasă. Necăjiții și cei singuri pe lume, hamali cu cerul gurii amar de obidă și turnători cu ochii sperietor de albi în masca de funingine a figurii, se înfundau prin cârciumi. Ucenicii plecau pe maidan, să joace rișca, după ce se îndopau cu gogoși și zaharicale.

Toți, tineri și bătrâni, bețivani și oameni cumsecade, trăiau câteva ore cu iluzia belșugului și a libertății.

Meșterii și lucrătorii din casa cu nebuni așteptaseră, plini de speranțe, ultima zi din săptămână. Pușcăriașul frumos din Cotroceni le promisese petrecere mare, cu lăutari și isprăvi ce vor trezi mahalalele din somnolență, dacă vor termina, la timp, rafturile și reparațiunile de la fațadă. Fane era om de cuvânt, mai ales când avea ocazia să răscumpere, prin cântece și vin, un gest de devotament. Nici dușmanii de moarte nu se îndoiau de cavalerismul și de dărnicia proverbială a ibovnicului de pe Grant. Simpla lui dorință a fost poruncă pentru Stănică Robu și tovarășii cu mâna sigură pe ciocan și pe teslă, pe mistrii și pensule. Patru zile, meșterii au muncit alături de lucrători, din zori și până se însera, cu tragere de inimă și cu spor, neîntrecuți în cântecele lor de lume dar și în meșteșug.

Când au venit, după prânz, să vadă ce mai rămăsese de făcut și să-l întrebe pe gospodin dacă i-au sosit sculele și materialele de la furnizori, Salomia și Fane au găsit dulapurile și mesele puse la locul lor, în atelierul curat, strălucitor. Vitrina era luminoasă și încăpătoare, ușile în canaturi deschise larg, dușumelele vopsite, scaunele pentru mușterii lustruite și tapisate iar mobila așezată în dormitor.

— Gata – se mirase pușcăriașul frumos din Cotroceni – gata tot?

— Cum te văd și mă vezi – a răspuns meșterul tâmplar, zâmbind, mulțumit de sine și de hărnicia dălcăuților în tricou – gata, cum ne-a fost învoiala! Numai să-și aducă jupânul calfele și să se umfle muzicanții în tromboane – cum ai zis odată: să se ducă veste în șapte mahalale, ca de popă tuns! Mie, ce mai tura-vura, atât mi-a mai rămas: să-i

dau cheile lui batiușca Ivan, ca la un adevărat stăpân și să-i doresc sănătate bună – că de noroc nu se poate plânge...

Gospodin a încercat să spună ceva, o mulțumire pentru Stanică Robu, poate câteva cuvinte de recunoștință pentru Salomia și pușcăriașul frumos din Cotroceni dar i-au tremurat buzele și a întors capul. Se îngânau în el, ca în ecou îndepărtat, cuvintele meșterului prieten: „că de noroc nu se poate plânge – sănătate bună, că de noroc nu se poate plânge"...

Maro, lângă Ivan, era frumoasă și absentă.

— Rusnacule dragă – strigase Fane, cu ochii umezi de fericire – uite, mă frățioare, că ne-am văzut visul împlinit! Așa atelier și magazin cu încălțăminte de lux meritai tu de mult, moscovitule! Săptămâna viitoare au să-ți aducă firmele, rufăria și ce a mai rămas, din sulurile de talpă și de piele. Tot săptămâna viitoare viu la tine cu lucrători, calfe și ucenici, să-i alegi pe sprânceană iar Duminică, la prânz, îi trage muzica un marș și noi facem masă mare, cu toți calicii din mahala, pentru inaugurare. Până atunci, eu am o vorbă cu meșterii și – dacă nu se supără Maro și mă iartă Salomia – am să fac aici, în curte, un fel de cinste. Adică, luăm un mizilic și câteva ocale de vin, până dă gospodin lefurile la oameni și pe urmă plecăm pe Grant, să încingem o petrecere. Ce zici, batiușca? Asta, cum am spus adineauri, numai dacă mă iartă Maro, că-i fac tevatură la dornicii și dacă nu te superi tu...

Ivan i-a răspuns cu o imputare ușoară în surâs. Cum o să se supere, tocmai pe el și într-o împrejurare așa de importantă, pe care o visaseră și așteptaseră amândoi, ca pe-o sărbătoare? Lucrătorii se purtaseră, mai ales în zilele din urmă, ca niște prieteni și meritau un pahar de vin. Ar fi

fost datoria lui de gazdă și de stăpân, să le strângă mâna și să-i invite la o petrecere. La asta se gândise de mult, ca orice cârpaci cu un pic de bun simț. Acum, însă, uitase tot. Se prostise, parcă nu mai era nimic al lui și nu-l mai lega nimic, de oameni și de viață. Veselia lui Fane și glumele tâmplarilor ce turnau vin în pahare și căni, teslele înfipte în scânduri ca în niște cranii și norii albi și pufoși ce plecaseră după soare, ca niște corăbii cu pânzele umflate de vânt, vorba serioasă a Salomiei și culorile în care erau vopsite ușile și ferestrele, totul îl enerva și toate i se păreau fără rost. Firește că se întâmplase ceva, că era un motiv de dincolo de faptă și de pricepere umană, ce i se înfipsese în inimă ca un vierme sfredelitor. Altminteri nu-și poate explica pentru ce e așa de pierdut în tot ce face și ar voi să spună, de ce-i vine să cânte și să plângă dar nu are putere să-și descleștеze fălcile.

Batiușca se uitase lung la pușcăriașul frumos din Cotroceni, sincer, cu sufletul răsfrânt în priviri. Spera că prietenul o să-i poată citi, în ochi, gândurile ce-l frământau în momentul acela. Simțise, mai mult ca oricând, nevoia să fie înțeles și nu știa cum, prin ce semne, prin ce cuvânt tainic și atotcuprinzător, să-l asigure pe Fane că Maro nu era cu nimic vinovată de zăpăcelile lui.

Spovedania ei din ultima noapte, îl îndurerase în adevăr și-l convinsese, încă odată, că trebuia să isprăvească de mult și fără șovăială, cu sluga plăcintarului uscățiv. Se mustrase că o lăsase atâta timp să se zbuciume, deși i-ar fi fost așa de ușor s-o scape de Nedu și de toate amintirile rele ce reînviaseră în ea, odată cu apariția de la cârciuma de peste drum. Numai gândul că adorata suferise atât, din cauza lașității lui, îl îndurerase. Altă pricină nu ar fi avut. Maro îi mărturisise tot, numai ca să-și descarce sufletul.

Tino închipuise un plan drăcesc dar fosta lui nevastă luptase eroic cu ispita ce i-o deșteptase în carne, prin farmecele lui de vrăjitor stafidit. Sora de la Candia nu-i spusese nimic lui Ivan, la început, ca să-l lase, liniștit, la munca lui, să nu-l împovăreze cu alte necazuri și – mai cu seamă – să nu-l împingă, prin gelozia ce i-ar fi stârnit-o fatal, la o ispravă așa de necugetată, încât să-i piardă pe amândoi. Credea că va fi în stare să reziste tentațiilor și să învingă singură. Firește că tocmai lupta asta surdă, ascunsă, mai dureroasă cu cât era mai sugrumată lăuntric, o istovise și-o obligase, în cele din urmă, să capituleze și să se pună sub scutul lui gospodin, odată cu mărturisirea ce i-o făcuse.

Ivan încercase, ascultând-o pe Maro, să fie cât mai atent dar înțelesurile erau așa de multe iar cuvintele așa de grele, uneori și de neașteptate, că și-a îngropat fruntea în palme, amețit, fulg în vârtejul ce se stârnise și-l furase și speriat de golul ce se adâncea în el, cu fiecare țipăt de disperare al surorii de la Candia.

Spaima asta îl încremenise până în zori, când plecase afară, să n-o mai vadă pe Maro tremurând și să n-o mai audă suspinând în somnul ei zbuciumat, cu visul târât ca o râmă, printre primejdii și aruncat, ca o punte a suspinelor, peste genuni.

Singur, între cucutele de pe maidanul cu basculă și dezmeticit, înviorat de aerul tare al dimineții, gospodin recapitulase – din gesturi, din cuvinte și din frânturi de frază, din tot ce i se păruse că i-a rămas lămurit în minte – întâmplările de peste noapte. Alesese, din destăinuirile grecoaicei, adevărurile pe care nădăjduia să le facă înțelese și de Fane, prin tremurul buzelor și felul cum clătinase capul, prin ochi mai ales. Asta era tot ce reținuse, tot ce putuse el

pricepe din amestecul acela bizar, uluitor, de strigăte și de brațe frânte în chemări întreţesute de gemete și de lacrimi: că Maro suferise – ca o roabă stăpână pe dragoste și vis – alături de el și sărutase mâna predestinată s-o apere de ispita de afară și din carne.

Atunci – i s-a părul lui Ivan că se miră pușcăriașul frumos din Cotroceni, ca un răspuns dat gândurilor ce-i fuseseră transmise – de ce mai era trist, de ce nu ciocnise paharul de vin cu el, cu Salomia și cu lucrătorii, pentru ce nu renunța la mutra aceea palidă și prelungă de cioclu căzut – după băutură – într-o stare bolnăvicioasă de uitare de sine, de prostire? Adorata îi dovedise încă odată, făcându-l părtașul dramei ei interioare, trăită cu atâta intensitate și eroism, iubirea și încrederea ei oarbă în brațul ce și-l făcuse scut, împotriva dușmanului comun. Asta, firește, numai în cazul când batiușca era perfect convins că nu rămăsese alt înțeles, ne descifrat și nu avuseseră alt rost, ascuns, mărturisirile din timpul nopții...

Ivan nu se îndoia de sentimentele femeii lui.

Fericit că a găsit, în amintire, un drum luminos, culesese și păstrase, din toată povestea aceea de necrezut cu Nedu și cu avatar ele sufletului ei, numai ce-i convenise, fără să descurce firele prea mult și fără să le despice, ca să poată pătrunde și cerceta faptele în adânc. Nu era nebun să se lase prins în cursa unor interpretări pe care logica omului sănătos, încleștat cu amândouă mâinile de viață, după ce trecuse, de atâtea ori, pe lângă moarte, nu le putea admite. Nici copil nu era, să scormone în cenușa aruncată peste cărbunii încă aprinși ai întâmplărilor. Se mulțumise cu adevărurile lui, binecuvântate pentru că îl întăriseră în credința că nu mai are niciun motiv de îngrijorare – fără să

se întrebe (poate nici nu avusese curajul acesta) dacă erau ori nu temeinice...

Fane se mirase că gospodin nu era vesel, deși credea că nimeni și nimic – de atunci încolo – n-o să-i mai amenințe căsnicia, uitând că Maro nu era, pentru el, o amantă obișnuită, să te interesezi de ea numai când o culci sub tine sau nu ai altceva mai bun de făcut. Trăise, atâția ani, numai pentru ea și exista acum, se mișca, năzuia, se bucura și se îndurera, se încrunta și ura ori se înseninase și dezmierda, prin sora de la Candia.

Spovedania ei, cum era de așteptat, clătinase răsturnase ceva în el – poate stricase cumpăna dintre gând și faptă.

Oricum, se schimbase mult. Nu mai era nenea – rusu din jocurile cu plozii și câinii de pe maidanul cu basculă și nu mai rămăsese urmă din prietenul ce-mi arătase pozele cu orașele din vis și-l convinsese pe Puișor de la fabrică, într-o noapte, că nimeni nu-i stăpân pe viață. Nu mai tremura, în el, uriașul timid ce plecase odată, în plin viscol și întuneric, spre casa de pe Grant, s-o anunțe pe Salomia că-l ucide pe Tino pentru că o tortura, în sufletul lui, pe Maro din vis.

Fane nu-l mai întâlnise pe rusnacul ce făcuse minuni și se aruncase cu capul prin geamuri, în săptămâna cu petrecerile lanț iar grecoaica, dacă ar mai fi păstrat în inimă o urmă – oricât de slabă – din sentimentul ce le împletise sufletele, în primele zile, ar fi fost nefericită că nu-l mai recunoaște pe batiușca...

Ivan nu-și dăduse seama, la început, ce se petrece cu el dar a doua zi, umblând printre lucrători, avusese senzația că merge strâmb, că e frânt de la mijloc și aplecat într-o parte, ca și cum l-ar fi apăsat cerul pe un singur umăr. Fane i-ar fi putut spune ce-i asta sau îl observase, cel puțin? Vesel, între prieteni

tot așa de însetați de vin și de cântec, pușcăriașul frumos din Cotroceni îl lipsise tocmai acum, pe rus, de sprijinul și de sfatul lui de meșter păpușar și de frate înțelegător. Cum să-l scoată dintre amicii cu tricoul la fel, sub bluza lucrătorului și sub surtucul meșterilor sau prin ce semne, înțelese numai de el, să-și strige singura dorință ce-i mai rămăsese: să plece, să-i lase toată lumea în pace, ca să-i poată spune sincer, de la o inimă la altă inimă de tovarăș, tot ce pătimise! Fane, din nefericire, era așa de mulțumit că văzuse atelierul instalat mai curând decât se așteptase, că nu mai avea timp și nici liniște să asculte și să împace un suflet pe care-l bănuia scăpat, pentru totdeauna, de lovituri. Singura lui gri je era petrecerea promisă dălcăuților ce-i împliniseră dorința, muncind toată săptămâna pe brânci. Ivan nu-l învinuia. Știa că pușcăriașul frumos din Cotroceni se bucura pentru el și Maro, pentru dragostea și norocul lor. Cine, cu ce inimă colțuroasă, fără milă, ar fi avut cruzimea să-i smulgă de pe față vălul prin care totul i se părea trandafiriu, statornic, în destinul viitorilor stăpâni ai magazinului cu încălțăminte de lux și cum, prin ce împerechiere de cuvinte, l-ar mai fi putut cineva convinge că ar fi mai nimerit să plângă decât să plece la chef? Gospodin lăsase firul întâmplărilor să se deșire în voia lui, se resemnase. Dacă existau fericiri – cum o convinsese Fane pe amantă – a căror taină nu-i era scris oricui s-o pătrundă, nu era mai puțin adevărat că existau și dureri blestemate să rămână necunoscute, pecetluite.

Salomia plătise lefurile și-i achitase pe furnizori – în locul lui Ivan, încurcat în socoteli din primul moment – ciocnise paharul cu meșterii, ascultase snoavele lucrătorilor ce prinseseră gust de vorbă și-i mulțumise ibovnicului pentru laudele ce i le adusese, în fața tuturor, cu un sărut

apăsat pe gură – gest ce-l măgulise și entuziasmase pe Fane și le furnicase inimile celor tineri – dar nu o pierduse o clipă, din vedere, pe Maro.

Stăpâna casei cu nebuni nu-i acordase o importanță prea mare lui gospodin, a cărui stare și-o explicase ușor: două săptămâni de muncă și de griji, toate rămase pe capul lui, îl obosiseră peste măsură. Bine că-și văzuse prăvălia scoasă la lumină, mobila adusă, dulapurile și rafturile puse la loc și uneltele asigurate, plătite. Scăpase de balamuc. Până la inaugurare avea șapte sau opt zile de somn adânc și de mâncare bună, de liniște și putea să-și revină, să se întremeze, să-și adune gândurile și să-și refacă puterile.

Sora de la Candia, însă, era de nerecunoscut. Altădată, încântată că o vede pe Salomia, alergase la poartă, sprintenă, s-o întâmpine – ca un copil răsfățat – cu un potop de întrebări și de vești frumoase, de laude pentru batiușca, s-o îmbrățișeze cu efuziune și să-i sărute, cu recunoștință, mâinile de soră și de cucoană, gâtul de lebădă, fruntea fără cută și buzele cu linia în desen precis – buzele calde, pătimașe, incomparabile, ale căpitanului Paminonda...

Acum o privise lung, curioasă – parca întreba o străină cine e și ce caută...

Luase paharul cu vin, oferit de Salomia, cu un gest șovăielnic, plin de nedumerire, ca și cum nu s-ar fi priceput ce să facă cu el și se uitase tot timpul peste oameni, străină în veselia lor, surdă pentru urările ce i le adresase Stanică Robu și mută în fața complimentelor lui Fane – moartă cu priviri reci, tăioase, dușmănoase pentru tot ce era sentiment și gând legat de viața din casa cu nebuni.

— Dar voi, surioară, cum o mai duceți? N-a mai fost nimic nou sau vi se pare că, de aci-ncolo, soarta voastră nu

ne mai privește? Altminteri nu înțeleg de ce tăceți așa. Poate v-am supărat cu ceva. Spuneți, oameni buni, ca să știm ce să facem, cum să ne purtăm – păcatele mele...

Sora mare tremura, enervată, jignită de purtarea ei curioasă, inexplicabilă. Vorbindu-i, o bătuse stăruitor pe umăr, s-o readucă la realitate. Situația devenise penibilă. Lucrătorii, cei tineri, mulțumiți că li se dăduse un pahar cu vin și încântați că avuseseră prilejul – un prilej rar, pe care amantul nu-l oferise oricui și în toate zilele – să stea alături de Salcmia, să-i surâdă și să-i ureze sănătate, îl uitaseră pe Ivan și nu se interesaseră de sora de la Candia dar meșterii se priviseră lung, semnificativ iar Fane izbise sticlele goale de pământ, una după alta. Strigase, păstrând masca omului bine dispus, că e mai inteligent să spargi sticlele la începutul petrecerii, când ești sigur pe mână, decât la sfârșit, când ți se împăinjenesc ochii și nu mai știi pe ce lume te afli. Stăpâna casei cu nebuni, însă, presimțise că – sub masca lui jovială – e supărare mare și încercase, pentru ultima oară, nestăpânită acum, s-o facă pe Maro să renunțe la purtarea ei ciudată, să-i descleștеze fălcile.

— Lasă mutra asta acră, jivină dulce și catadicsește odată să ne onorezi cu o vorbă, cu o lămurire sau cu ocări, dacă nu merităm altceva de la tine – numai să nu te mai vedem stând așa, ca o pacoste. Vrem să plecăm și nu ne lasă inima, că nu știm ce-i cu voi. N-am venit să vă fim povară. Nu vă cerem decât să ne spuneți păsurile, ca să vă putem da o mână de ajutor. Dacă s-a ivit un necaz neașteptat sau a fost o neînțelegere între voi, ca între bărbat și nevastă...

Lovită, în ciuda cu care fusese prinsă și smucită de mână, trezită din visul ei cu umbre ademenitoare și întoarsă

între oameni, grecoaica ridicase capul spre Salomia, tresărit și o privise drept, clocotind, furioasă că nu era lăsată în pace și stăpânită încă de gândurile ce o robiseră până atunci, gata s-o umilească din nou și să-i aducă aminte, ca în ziua când se recunoscuseră, pentru întâia oară, surori și se despărți seră dușmance de moarte, că nu-i altceva decât o femeie ca oricare alta, iubită la timp de pușcăriașul frumos din Cotroceni și mereu la fel, proastă stoarsă de parale, orătanie călcată numai de cocoșul pintenog din ogradă – venetică în care nu se rătăcise o fărâmă din sufletul mare și veșnic călător al superbului curvar Paminonda. Dar vâlvătaia de vreascuri a mâniei se stinsese tot așa de repede. La ce bun să se mai zbuciume pentru niște ființe de care nu o mai lega nimic, de ce s-o mai facă pe Salomia să plângă, ce rost ar fi avut să provoace revolta unor făpturi cu nevoi și pofte de cârtiță și cui i-ar fi folosit, pe cine ar fi transfigurat, elanurile ei înaripate de atotputernicul Eros? Totul ar fi fost de prisos, fără sens. Fiecare își trăia osânda lui și pentru toți se rotunjise, apropiat, strâmt, plin de neguri, același orizont cu luceferii stinși. Niciunul nu zărise steaua surorii de la Candia, strălucitoare în tăria ametitoare a văzduhului și nimeni nu ar fi avut curajul să ajungă până la ea, cel puțin cu gândul. Cine să-i certe și de ce să-i disprețuiască, pentru o vină ce nu era a lor? Meritau, mai curând, un cuvânt de împăcare – dacă ar fi fost posibil ca sufletul ei, înfrățit cu sălbăticia și culmile, să-și desfacă și să-și rotească aripele în văgăuna ce hotărnicise și sugruma viața din mahalaua cu nume rușinos.

Maro se lipise calină de Salomia și-i căutase mâinile, să le dezmierde și gura, să i-o sărute – poate sărutul lor de adio...

— Nu avem nimic. Ai fost așa de buna cu noi, până acum, că nu mai știm, de mult, ce-i necazul. Ivan e istovit, cum îl vezi și pe mine mă doare să-l știu așa, trudit, vai de capul lui! Asta-i tot, dacă poți să mă crezi...

Salomia a râs, cu ochii plini de lacrimi, înduioșată de spovedania ei simplă, în care crezuse, cum era și firesc și fericită că nu se întâmplase nimic grav, că nicio intrigă (erau așa de spurcate la gură și așa de răutăcioase, cumetrele și nevestele tinere din sobor...) și nicio grijă nu întunecase dragostea și buna înțelegere din casa de scânduri.

— Tare ești prostuță, Maro, că te sperii de toate fleacurile, în loc să-l trimeți pe Ivan să se culce și mult mi-ești dragă!

Surorile s-au îmbrățișat și au rămas așa, mute, cu tâmplele apropiate în același zvâcnet al sângelui – parcă voiau să fure o clipă și încă una, cât mai multe, eternității ce amenința să le despartă iarăși – Salomia senină, încrezătoare, binecuvântând minciuna ce o liniștise iar Maro palidă, cu lacrimile prelinse sub masca ce-o împrumutase și ametită în efortul făcut ca să-și tacă adevăratele sentimente și să înșele presimțirile.

Oricum, pentru musafiri, norii fuseseră risipiți.

Stănică Robu turnase ultima sticlă cu vin iar paharele, după datina respectată întotdeauna de pușcăriașul frumos din Cotroceni, cu sfințenie, au fost băute și sparte, cu putere, de ziduri,

— Acum, fraților, gospodin se duce la culcare, că merită o noapte de odihnă – hotărâse Fane – iar noi mergem pe Grant, că mi-e dor de cântec și mă frige o sete cum nu s-a mai pomenit. Bem acasă până mâine, așteptându-l pe batiușca. Sigur că rusnacul n-o să-și lase nevasta acasă. O

aduce la petrecere, că pentru amândoi ne bucurăm. Pe urmă, facu-i morții sufletul scuipătoare, întoarcem mahalalele cu susu-n jos și cui nu i-o place isprava asta, **aiurusum**: să ne pupe... Batem darabana pe spinările comisarilor și-l plesnim peste zotcă pe oricine-o-ndrăsni să ne scoată din pepeni cu morala lui sau cu țâvna! Asta-i lege și-acum la drum, fraților...

Plecaseră cântând, prin mijlocul drumului, în urma trăsurii.

Ivan îi petrecuse până în stradă și-l asigurase pe Fane, la despărțire, că-l arde și pe el o sete năprasnică, de vin, de muzică și de plâns. Nimeni să nu-i mai zică pe nume și să nu-i mai întindă mâna, ca la un nemernic, dacă n-o să bea toată săptămâna și n-o să joace căzăceasca pe mesele cârciumilor din toate mahalalele bucureștene, până i s-o face milă somnului, uitării sau morții, de gândurile și de sufletul lui scuturat – ca o ramură, primăvara, în furtună – de toate florile dalbe.

Vorbind, privise pieziș spre cârciuma de peste drum.

Nedu era acolo, la masa, ticălos și mai frumos – cruce înfiptă în inima lui.

Când s-a întors în curte, mai târziu (rămăsese la poartă și-i urmărise pe musafiri, cu privirile nesigure în lumina amurgului, până se topiseră în depărtare și în norul de praf de dincolo de barieră) gospodin a găsit-o pe Maro în picioare, singură între cioburile colorate de sticlă și pahare, cu mâna dusă streașină la frunte. Nemișcată, cu ultimele raze ale apusului împletite în păr, ca niște fire de beteală, grecoaica se uitase cum alunecă soarele printre nori și cum își stinge făclia pe linia zării, ca un pelerin ajuns la poarta din urmă a visului. Ce cântec de laudă, adusă stăpânului

din slavă ce-i dospise poftele din carne, în insula copilăriei și încinsese nisipul ce o îmbrățișase, pe malul mării și-i păstrase formele, se înfiripase în ea și ce presimțire o înfiorase, ce tristețe îi fluturase palma, ca la o despărțire, spre norul ce mai păstra, din lumina ce murise, un tiv de aur? Ivan nu se întrebase. Nici nu i-ar mai fi fost posibil, după frământările ce răsturnaseră în el toate înțelesurile, să caute și să afle un răspuns ce l-ar fi pus, fatal, în fața unui adevăr pe care-l ocolise până atunci, cu frică și laș în graba cu care se prinsese și-și făcuse reazim din minciuna crezută și de Salomia.

Sigur că Maro nu mai putea să aibă nicio grijă și niciun motiv de tristețe, după spovedania ce o împăcase cu propria ei conștiință, gospodin uitase de Nedu și de ura ce-i încleștase pumnii și se apropiase în vârfuri, cu pași de joacă și de glumă, s-o prindă în brațe și s-o ridice, ca pe-o ofrandă, spre ultimele pâlpâiri de lumină și culoare ale apusului ori s-o culce în așternutul lui curat, de cârpaci și s-o adoarmă cu cel mai frumos cântec de leagăn și de adorare ascultat, vreodată, de odraslele din parcurile și palatele moscovite dar sora de la Candia se ferise și se depărtase de el cu același gest de oroare.

— Lasă-mă!

Furată, copleșită de sărutările ei lingușitoare și înșelată – în același timp – de accentul cald, convingător, din glasul pe care grecoaica îl tremurase și topise, cu meșteșug rar de cabotină, în suspinul ce împrumutase o nuanță de sinceritate, minciunii ei grosolane, Salomia uitase de tresărirea ce-o avusese, intrând în curtea casei cu nebuni și de bănuiala ce crescuse în ea, cu cât privise mai atent, cu mai multă încordare, la figurile palide, mortuare, ale protejaților din casa cu nebuni.

Fane, mai generos după câteva pahare cu vin și dispus să creadă tot ce i se spune – mai ales când era în joc o lacrimă de femeie frumoasă – plecase convins că Maro avusese dreptate să fie tristă.

Suferința ei mută îl impresionase.

— Să știți de la mine, fraților, că adevărata durere nu poate fi spusă prin vorbe și că numai cu durerea asta poți măsura dragostea! Dracu să-l pupe și pe rusnacul ăsta, c-a ajuns o arătare, nu altceva. M-a luat și pe mine cu amețeli, adineauri, când l-am văzut așa, străveziu și cu părul în ochi. Cum să se mai uite la noi, nevastă-sa și să mai aibă gust de vorbă și de petrecere, săraca? Alta, în locul ei, ar fi plâns, s-ar fi văicărit, să adune mahalaua la poartă. Maro a tăcut. Atât. Destul! Cine a avut un pic de inimă și de minte, a înțeles. Cucoană, mă și nobilă! Se cunoaște că-i fată de căpitan și de marinar...

Pușcăriașul frumos din Cotroceni vorbise inspirat, cu o melancolie – în surâs și în privirile duse departe – pe care amanta nu încercase niciodată să și-o explice iar meșterii și lucrătorii tineri clătinaseră capul, necăjiți ca Fane că Ivan e bolnav și tot așa de încredințați că grecoaica e o nevastă nobilă.

Singură în trăsură, Salomia se lăsase în voia gândurilor.

Fără îndoială că Maro merita toate laudele, ca orice femeie tânără și frumoasă, rămasă – în cele mai grele impasuri – tovarășe credincioasă pentru bărbatul ce și l-a ales. Nici stăpâna casei cu nebuni, în definitiv, nu ar fi avut un motiv serios să se îndoiască de sinceritatea surorii de la Candia. Grija ei, văzându-l pe batiușca din ce în ce mai slab, spaima că munca și nopțile albe din ultimele două săptămâni îl sdruncinaseră așa de mult încât n-o să mai poată niciodată

să-şi revină, panica prin care trecuse, de câte ori îl auzise strigând la lucrători ori îl găsise căzut pe un maldăr de talaş, alb, ameţit, incapabil să spună ce-l doare – toate erau logice, firești: stări sufleteşti ce fac din omul cel mai blând şi mai atent cu vecinii şi cu rubedeniile, o adevărată sperietoare. Nu mai ai, în niciun caz, gust de taifas şi mai cu seamă de musafiri căzuţi din senin pe capul tău, ca o pacoste, să te oblige să bei, să le asculţi drăcoveniile cu şi fără haz şi să te prefaci încântată că-i vezi, când ţi-e silă şi de tine. Maro avusese o atitudine surprinzătoare: tăcuse, în loc să-şi strige revolta împotriva nesimţirii cu care tovarăşii puşcăriaşului frumos din Cotroceni îi ultragiau suferinţa, prin veselia lor zgomotoasă – zâmbise numai, în timp ce Fane sfărâma sticlele de pământ, deşi ar fi putut să-l ia de mână şi să-l dea afară din curte, să-l trimeată la cârciumă, cu toţi beţivanii tineri şi bătrâni după el şi răspunsese la brutalităţile surorii mari şi la cuvintele ei aspre, cu un sărut ce binecuvânta, prin dragoste.

Salomia cumpănise bine faptele şi era gata să recunoască, fără înconjur, nu numai sinceritatea adoratei din casa de scânduri dar şi eleganţa cu care voia să-şi facă supărările înţelese – eleganţă călcată în picioare de toţi ceilalţi, nevinovaţi în bucuria lor că Ivan scăpase, cu o clipă mai devreme, de balamucul cu furnizorii şi de truda reparaţiunilor.

Oricum, mai presus de această recunoaştere şi indiferent de părerile bune şi de omagiile ce i le adusese Fane, stăpâna din trăsură nu uitase impresia aceea curioasă, tot mai obsedantă, de ceva care a fost şi nu mai poate fi, de înstrăinare parcă, de plutire în golul ce se adâncise

între inima ei şi inima făpturii ce încremenise alături, de îndepărtare şi de estompare a sufletelor.

Salomia băuse şi ascultase vorbele de duh ale meşterilor, fusese – ca niciodată – îngăduitoare cu cei tineri şi se amestecase, cu tot dinadinsul, în taclalele lor de flăcăi cu şoapta şi cu ochii îndrăzneţi, numai ca să scape de obsesie dar cu cât o privise mai stăruitor, cu mai multă atenţie, îşi dăduse seama mai bine, mai lămurit, mai precis, de ce tresărise când îi apăruse grecoaica în faţă: între imaginea păstrată până atunci în suflet, luminoasă, dragă, mângâiată cu fiecare gând şi Maro de acum era o mare deosebire. Sora de la Candia nu mai păstrase nimic din cumînţenia ei de copil supus şi. Nu mai rămăsese urmă din frăgezimea frumuseţii ei primăvăratice, fermecătoare, de adolescentă transfigurată prin dragoste. Se trezise din nou în ca animalul cu privirile reci, străpungătoare? Semăna, în adevăr, cu sălbăticiunea ce-şi ţipase odată, în faţa ei, setea de patimă şi libertate, ca să se întoarcă – în urmă – la promiscuitatea ceremonialelor erotice din casa covrigarului ori era o simplă părere? Stăpâna casei cu nebuni se cutremurase: redeşteptarea bestiei cu nostalgia plecării ar fi o lovitură pe care gospodin nu ar mai suporta-o, cu siguranţă...

Maro sărise din pat, în ziua aceea a tuturor ispăşirilor, mai sprintenă, mai limpede la cap. Somnul, puţin şi destul de zbuciumat, o înviorase totuşi. Spovedania făcută în cursul nopţii, pentru Ivan şi în egală măsură pentru împăcarea sufletului ei bătut, până atunci, de toate neliniştile, ca un steag înfipt pe hotarul dintre două lumi, o eliberase de toate îndoielile şi de toate visurile ei deşarte de gospodină cu noroc şi de ibovnică iubită la timp şi mereu la fel – ca Salomia şi ca

oricare altă femeie. Era o ființă nouă, proaspătă, cu gândurile limpezi. Nu o mai lega nimic de viața din casa de scânduri (avea impresia că e în trecere numai, musafir ca ilfoveanul la cârciuma de peste drum) și n-o mai interesa altceva decât dorul de ducă. Așteptase toată ziua, ca odinioară în salonul de pe Grant, să vină Nedu la poartă ș s-o cheme ori să intre în curte, s-o ia de mână și s-o ducă la gară, de acolo la Constanța ori în altă parte, oriunde. Ar fi plecat fără lacrimă, acum – să n-o mai păstreze batiușca pe obraz, ca la întâia despărțire – și fără să se uite înapoi.

Nedu, însă, nu apăruse.

Soarele apusese, se întunecase de mult, ceasurile se scurseseră din ce în ce mai încet, mai apăsătoare dar ilfoveanul nu se îndurase s-o strige pe nume. Nu era vina lui. Sora de la Candia a priceput că mai rămăsese o cătușe nesfărâmată: batiușca, frica lui de a înțelege, lașitatea cu care se prinsese de speranța că un vis de dragoste mai poate dăinui, cârpit cu peticele tuturor renunțărilor. Trebuia să-l elibereze cineva și pe el, să-i prindă inima în pumn și să i-o scuture, ca pe-o ramură, de toate omizile minciunilor!

— Azi noapte, când ai vrut să mă îmbrățișezi, gospodin și adineauri, în curte, când mi-ai pus mâna pe umăr, am fugit de tine și am țipat să mă lași în pace. Asta-i o dovadă că nu ne mai suferim, că – de aci încolo – dacă mai rămânem unul lângă altul, o să ne chinuim fără niciun folos. Azi suntem doi oameni ce stau față în față și se pot privi drept, fără necaz și fără imputări. Mâine, dacă nu avem acum curajul să ne spunem adevărul, așa cum îl simțim, o să ajungem la ură și ar fi păcat, dureros pentru amândoi...

Ivan a îngenunchiat lângă pat și i-a căutat, în întuneric, brațul rotund și degetele albe, nervoase, să i le

sărute și s-o convingă încă odată – prin sărut, dacă buzele nu ar fi găsit niciun cuvânt nou de adorare – că-i păstrase dragostea neatinsă, curată, mult mai năvalnică și gata de orice sacrificiu. Fără îndoială că-l duruse nespus gestul de spaimă și dezgust, prin care se apărase de atingerile lui, cu atât mai mult că nu se știa cu nimic vinovat dar asta nu avea nicio importanță. Suferința sanctifică și împletește, mai strâns, destinele. Cine, ce nebun sau ce dușman, pomenise de chinuri și cum se gândise la ură? Asta n-o să se întâmple niciodată, pentru că o iubire ca a lor nu moare, nu poate să moară. Trecuseră câțiva nori de furtună iar umbra lor. Târâta pe pământ și peste inimi, amenințătoare, o speriase dar vor începe, în curând, altă existență, armonioasă, ferită de lipsuri și departe de zvonul asurzitor și pestriț, de iarmaroc, ai vieții din mahalaua cu nume rușinos și-atunci, în noul lor cămin, vor regăsi surâsul și buna înțelegere, dorul de muncă și drăgălășeniile din primele zile de nădejde și de pasiune. Uitase cum visau, strânși de mână, în fiecare înserare și cu câtă nerăbdare așteptaseră să vadă crescând, ca un castel din poveste, atelierul cu firmă și ușa în canaturi, cu vitrină bogată și material de prima calitate? Dar dormitorul cu mobilă și rufării de comandă, cu flori de bronz și perdele ușoare, ca un abur în țesătura lor fină? Toate erau ale lor. Visul se împlinise. Norii se risipiseră. Soarele o să răsară iar – soarele la care se închinaseră pe malul mării...

Maro i-a prins capul în palme, ca la un copil și l-a rugat să tacă, să nu se mai îmbete de vorbe. Zbuciumul lui era zadarnic. Nu simțise că orice argument ar invoca, ar fi de prisos? Porunca venise din nepătruns, de dincolo de milă și de voință – fulger ce n-a fost niciodată stins cu o lacrimă.

— Plec!

Sora de la Candia a avut putere să surâdă și să-i poarte mâna prin păr, ca și cum i-ar fi spus: batiușca, noi am uitat astă seară să mâncăm – ori: ce drag îmi ești – sau: și eu sunt convinsă că iubirea noastră nu poate muri decât odată cu noi...

Ivan nu a priceput, la început, cuvântul mic, simplu, muzicalizat ca o dezmierdare în loc să fie smuls ca din cremene de pe buze, ca orice veste rea, uluitoare. Maro, probabil, regreta conduita avuta față de Salomia și ar fi vrut să se ducă pe Grant, s-o împace – poate să-i destăinuiască întâmplările cu sluga plăcintarului de la Constanța și...

Grecoaica, însă, nu-l lăsase să-și termine gândul.

— Plec cu Nedu!

— Cum – a bâlbâit gospodin, surprins – unde să... cu cine – cum se poate să...?

Maro – presimțind în neputința lui de a înțelege adevărul, în gestul acela frânt de nedumerire și încremenit de spaimă, un joc prefăcut, o cursă întinsă dorinții ei de evadare spre orizonturile largi ale orașului de lespezi – s-a destins ca un arc, animal elastic și a repetat nestăpânită, desfigurată de ură, cu degetele încleștate, ca niște gheare gata să sfâșie și ochii mai mari și mai scăpărători în întunericul din casa de scânduri:

— Plec cu Nedu! Nu mai pot! Mâine plec cu el sau mor...

Amețit, Ivan și-a acoperit repede fața cu palmele, ca și cum țipetele surorii de la Candia l-ar fi plesnit în plină figură, ca niște bice iar peste vârtejul ce-i furase și încâlcise toate mințile, a scăpărat – ca un fulger – avertismentul pușcăriașului frumos din Cotroceni: „nu uita că Maro e

ultimul tău vis și cel mai periculos, pentru că de el atârnă viața și moartea, pentru tine"...

Batiușca a întins mâna și a căutat orbește, împrejur, un colț de masă ori un spătar de scaun, să-și facă un sprijin pentru umărul ce-l apăsase cerul toată ziua, până la strivire dar degetele s-au frânt și s-au strâns, ca niște râme ale dezgustului iar palma s-a retras, înfiorată: atinsese umărul adoratei, carnea aceea blestemată și murdară pe care – cum mărturisise Maro singură – numai flăcările puteau s-o spele...

— Bine – a răspuns batiușca stins, cu glasul uscat – mâine pleci sau....

Gândul, singurul ce-i mai rămăsese, s-a păstrat înfipt sub frunte și a crescut – cu nebunia și cu cel din urmă cântec de durere.

CAPITOLUL XI

VIAȚA I-A SPUS „PAȘOL" LUI IVAN

Seara, la masă, am vrut să vorbesc despre Ivan și sora de la Candia dar tata a oftat și nu mi-a răspuns la întrebare iar Puica m-a prins de ciuf și m-a scuturat: să tac, să nu mai mă amestec în viața celor mari – că sunt copil...

Puișor de la fabrică a fost mai lămurit, în sfatul ce mi l-a dat: nu era frumos și nici folositor, nu câștigam și nu învățam nimic, interesându-mă de supărările și dedesubturile din traiul ticălos și necăjit al celor mai bătrâni ca mine.

Sufletul unui băiat cum eram eu, Puișor mic și drag, e mai plăpând ca o aripă de flutur. Nu-i așa că prinsesem fluturi pe maidan, când eram mai necopt la minte și-i strânsesem într-o groapă acoperită cu o bucată de geam, ca să-i privesc, în urmă, cum se zbat să scape din capcană? Atunci văzusem, cu siguranță, cum li se scutura polenul de pe aripi, la cea mai ușoară atingere. Tot așa se întâmplă și cu sufletul unui copil: pierde din frăgezime și din strălucire, cu fiecare zvon dureros ce ajunge până la el, cu orice ispravă în care ține, cu tot dinadinsul, să fie părtaș.

Firește că nu mă considera nimeni o fetiță peltică și străvezie, ca Lenora, să stau lângă fusta mamei și să nu pătrund, până la măritiș, rostul lumii. Așa ceva nu ar fi putut să susțină nici Puica, deși mă trăsese de păr. Mă supărasem că-mi răsucise puțin perciunii? Asta ar mai lipsi, ca să râdă și curcile de noi că ne pretindem bărbați serioși dar nu suntem în stare să stăpânim o lacrimă. Plâng sau mă ustură ochii de somn? Am protestat: cum, de ce să plâng? Tata m-a bătut pe umăr: bravo, îi dădusem un adevărat răspuns de om ce se respectă...

Acum, după dovada asta de maturitate, se convinsese că sunt o persoană de caracter și putea să discute cu mine o problemă mult mai gravă: în ce măsură suntem datori să cunoaștem viața și cum ne putem folosi de învățăturile culese, fără să ne scuturăm polenul de pe aripi.

Nimeni nu se mai îndoia că, la toamnă, am să intru ucenic la un electrician sau într-un atelier de strungărie – poate într-o fabrică – să învăț un meșteșug subțire, mai bănos dacă nu mai curat și mai lipsit de pericole. Așadar, peste câteva luni, o să fiu și eu un luptător pentru pâine și – cum spusese Lică Păun – pentru libertate și adevăr. Munca la care o să mă înjug, necazurile mele și ale tovarășilor, samavolniciile celor puternici și nedreptățile, revoltele ce n-o să pot să le strig și clipele rare de înfrățire cu robul tânăr de alături și cu încovoiatul lăsat în urmă – tot ce-i obidă și înflăcărare, renunțare și eroism, în existența unui proletar din mahalaua cu nume rușinos – au să mă fortifice.

Lupta oțelește, suferința te face mai bun și mai înțelept.

Soarele, desigur, n-o să mi se mai pară, ca azi, când un Făt-Frumos, când o diademă de domniță. Multă vreme n-o să mă laud, de asemeni, cu nevinovăția și cugetul senin.

Toate vor fi comori pierdute pe vecie. Fără îndoială că am să mă mângâi cu ideea că am câștigat, în locul lor, mai multă putere și o înțelegere mai adâncă asupra oamenilor și a tainelor din destinul lor tragic.

Oricum, era o mare deosebire între toate aceste frământări ce mă vor prinde în horă, cât de curând, cu sau fără voia mea și dorința măruntă de intrigă și clevetire, caracteristică țațelor și cumetrelor din sobor, ce mă împinsese cu râtul până în pragul unor vecini a căror durere merita, din parte-ne, un pic de respect. Strădania și sacrificiile, pe frontul muncii, au să facă din mine un meseriaș plătit împărătește de patroni, un tovarăș ascultat de cei din primele rânduri ale mișcării socialiste și un frate al celor nevolnici, un soldat disciplinat, fără frică, al cauzei comune și un cetățean conștient de îndatoririle dar și de drepturile lui – prin urmare un om, în cel mai bun înțeles al cuvântului. Minciuna și preocupările meschine, bârfelile și gustul de defăimare al nevestelor tinere, dimpotrivă, mă vor duce de nas de la o poartă la alta, trepăduşul șoaptelor veninoase și al răutăților, secătură în care n-o să mai rămână – cu timpul – nicio urmă de elan, de mândrie și de generozitate – păduche prins între unghii de viață și strivit fără milă. Dacă nu cred, să mă uit la Tinca oloaga și să-mi aduc aminte de Safta țiganca: una ajunsese stârpitură în cărucior, pacoste pe capul fetelor și duh necurat ce ne furase liniștea, atâția ani, cu ocările și scandalurile ce le provocase – cealaltă, după o tinerețe terfelită prin grădinile de vară și o căsnicie tot așa de dezgustătoare, murise ca o lighioană, sângerată, strivită sub picioare, amestecată cu țărâna...

— Bine, Puișor de la fabrică – am suspinat, umilit de disprețul cu care mă privise tata, vorbindu-mi de mumia din

cărucior și de nevasta hamalului de la gară, parcă n-ar fi fost nicio deosebire între ele și mine – eu nu zic că n-ai dreptate. Uite, dacă vrei, nici nu mă apăr! Matale ai să oftezi că: „măi femeie, vai de noi, ce prămatie de copil și ce progenitură avem" – iar eu, cum am spus: poftim că nu mă apăr, tac și te las să mă certi. Na, că nici nu mai mi-e foame! Știu că nu-i frumos să te superi pe masă, da'... numai pot să mănânc! Tinca tot așa crede: că am să fiu un ticălos, pentru că port în frunte, ca vitele duse la abator, semnul celor născuți și crescuți între ticăloși – da' oloaga e o bufniță sau altă pasăre a dracului, blestemată să cânte a moarte, pe când matale ești un Puișor scump și necăjit, ce nu m-a înțeles...

Tata m-a privit lung, tăcut, cu ochii lui îngânduraţi. Am simțit că-i pare rău că mă întristase cu o mustrare nemeritată, poate și-am încercat să râd, să-mi reamintesc o glumă cu greierul și cu vecina sa furnică, să i-o spun între două tumbe – ca în dimineţile când nu mai știam ce să fac, numai s-o văd pe Puica zâmbind. Voiam să-l conving, împrumutând masca asta de saltimbanc bătrân și fără haz, că am rămas un copil destul de nesimțitor și prea prost ca să poată suferi din cauza unei nedreptăți dar mâna lui mare și osoasă, mângâindu-mă pe obraz, mi-a atins pleoapa iar lacrima, ascunsă până atunci, s-a desprins din gene și s-a rostogolit spre bărbie, ca o mărturisire.

— Puiul tatii pui...

Am tresărit, cu o imagine proaspătă în amintire: Nedu, la masa de peste drum, în seara cu nori ca niște tauri mânați să se adape cu lumină din caucul soarelui, muzicalizându-și tristețea odată cu sentimentul pur ce mi-l păstrase, în acel neuitat „puiul nenii pui" al tuturor despărțirilor și am recunoscut, în mâna ce mă dezmierda acum, cu o dragoste

egală, prietenia ce încercase să mă păstreze cât mai departe de atmosfera viciată în care trăiau și se împerecheau, câinește, robii din mahalaua cu nume rușinos, răspunzând la toate nedumeririle, revoltele și dezgusturile mele, cu o întrebare ce mi se păruse tot așa de goală de înțelesuri: „ce știi matale din viața asta, copilule?" Nimeni nu văzuse altceva în mine decât un plod cu ochii mari de vițel melancolic – niciunul din tovarășii de joacă și de sfat, deși mă apropiasem de toți, tineri sau bătrâni, cu sufletul ca o carte scrisă pe înțelesul tuturor, nu-mi presimțise clocotul lăuntric.

Uneori, împovărat de gânduri, chinuit de întrebări și mai curios să descopăr adevărul cu cât era mai misterios surâsul cu care Ivan și Puișor de la fabrică amânau răspunsul pentru mai târziu, îmi venea să râd cu hohote de intransigența lor morală de bunici cu aripioare, ce nu prinseseră de veste când și cum le luaseră nepoții înainte ori să le strig în față, sincer, fără sfială, cât sunt de neserioși sub masca ce-o împrumutau numai pentru mine, ce puțin mă cunoșteau și ce dureroase erau rănile ce mi le adânciseră în inimă, prin refuzul lor de a mă călăuzi, cu o clipă mai devreme, spre lumină. Ce știam eu din viața asta? Mai rămăsese, oare, umilință să nu o-ndur, scârbă să nu mă cutremure, răzvrătire să nu-mi încleștеze pumnii, suferință să nu mă crucifice, taină să nu-mi fure nopțile, pericol să nu-l înfrunt, vis să nu-l cresc în suflet, speranță la care să nu renunț și era posibilă o nerușinare mai dezgustătoare ca dezgolirile și împreunările din soborul țațelor? Numai fraged și strălucitor – aripă de flutur, cu polen, cum îl bănuia Puișor de la fabrică – nu-mi rămăsese sufletul, după toate încercările prin care trecusem.

— Nu m-ai înțeles, adineauri și te rog să mă ierți, tată, că eu sunt vinovat. Mama o să mă certe că m-am sculat de la masă ca un țigan mofturos și-o să mă tragă încă odată de perciuni și mai tare, ca să-i pot mulțumi: „săru' mâna, Puică bună, nu mai fac!" Așa ne împăcăm noi întotdeauna, ca Talion – fecior-de-domn cu vecina sa furnică. Pe matale, însă, nu știu cum am să te împac, Puișor. Am recunoscut că numai eu sunt de vină, fiindcă niciodată n-am avut curajul să-ți mărturisesc că, mic și prost cum sunt, am văzut și am priceput și eu multe lucruri, am rumegat destule amărăciuni și am căutat, de multe ori, să mă ridic până la gândul ce-mi era ascuns de oamenii mari, ca o rușine ce nu se spune. Uite, aici e tot păcatul meu: matale mă crezi prea copil iar eu, ca un nerușinat, am intrat cu râtul și am răscolit prin toate necurățeniile. Acum, ce să fac? Vai de brăcinarul și de sufletul meu...

Mama s-a prefăcut, la început, că nu mă ascultă. Luase un șervet de pe masă și-l îndoise, atentă, în patru, în opt, până-l făcuse mototol în pumnul strâns. Jocul se repetase, tot așa de meticulos, cu alt șervet și în urmă cu batista purtată de obicei în manșetă.

Niciodată nu-i plăcuse să asculte ori să facă mărturisiri.

Safta țiganca venise de multe ori, la noi, s-o întrebe ce are și de ce stă retrasă ca o pustnică. Taifasul cu vecinele te vindecă de tristețe – o asigurase nevasta hamalului de la gară – mai ales când nu-ți lipsește cafeluța cu caimac și o țigară bună, de cinci parale una. Asculți o glumă, îți spui necazurile, râzi sau oftezi – poți să și plângi, că nu te oprește nimeni. Una din ascultătoare suspină cu tine, să nu te simți singură în durere, alta te învață ce să faci, ca să scapi de nevoi

și de dușmani iar țațele și cumetrele, dacă le tragi de limbă, au un sac fără fund cu întâmplări și amintiri din tinerețe. Numai așa îți ușurezi sufletul și uiți de necazurile de acasă.

Mama, însă, prin răspunsul ce i l-a dat, a silit-o pe țigancă să-și ascundă pliscul sub aripă și să tacă.

Fiecare suflet își are păcatele și zburdălniciile, mâhnirile și mulțumirile lui ascunse, pe care nu putem să le destăinuim oricui și în orice împrejurare. Cine are ușurința să-și scoată astăzi sufletul pe taraba soborului, mâine o să-și dezgolească trupul în văzul tuturor, ca orice Fofoloancă nebună, în care n-a mai rămas nimic sfânt. Nevestele tinere își arată pântecul gol și povestesc, în amănunt, cum le potolesc și le satură bărbații poftele cărnii? Bine, asta nu-i de mirare. Oricine e liber să-și bată joc de sufletul și de trupul lui, cum îi place.

Vecina Safta să facă bunătate să-și vadă, mai departe, de cafeluță, de țigări și de nerușinările din sobor.

— Pe mine să mă lăsați în pace, așa singură și tristă cum mă vedeți, că mă simt tare bine! Am mai spus că dau și cămașa de pe mine, numai să mă lăsați în pace...

Ivan, de câte ori îl poftise tata la masă, ne istorisise ce viață strălucitoare lăsase în palatele moscovite, ce mizerii îndurase în anii lui de vagabondaj pe toate drumurile imperiului rusienesc, câți tovarăși și ce fel de femei întâlnise prin cârciumile, hotelurile și bordeiele din orașele ce le cutreierase, de când fugise în lume de frica țarului și ce deosebire era între cocotele convinse să lupte sub flamurile roșii ale noului Mesia și cele patru fiice, liliale și perverse, ale guvernatorului. Fără îndoială că, după câteva pahare de vin, gospodin uita de amintiri și ne dezvăluia, ca la niște prieteni

de încredere, nenorocirile lui de cârpaci și de revoluționar uitat de Vladimir Iljici Uljanov și de cei mai apropiați tovarăși, într-o mahala necunoscută de oraș cu înfățișare ce păstra toate păcatele ulițelor fanariote. Singur, într-o lume ursuză, viciată, istovită de muncă, închis cu săptămânile în casa de scânduri și încovoiat peste calapoade și papuci, Ivan se trezise, deseori, speriat de singurătate, cu toate nopțile de neodihnă adunate în ochii șovăielnici, stinși, ce nu mai deosebeau, în lumina mioapă a lămpii cu petrol, firul de sibiaș de marginile lucioase ale cutioarelor cu ținte și cuie de lemn și cu fiecare gând crescut dintr-o dezamăgire sau o revoltă, ca buruiana otrăvită de pe coclauri.

Oricine, în aceste momente de apăsare, ar fi căutat un prieten, un om de pe stradă, un dușman chiar, numai să simtă pe cineva aproape, să nu mai fie singur, să-și poată descărca sufletul. Puișor de la fabrică, alături de Fane, îi rămăsese în adevăr prieten și era firesc să afle lângă el, în cuvântul și în sfatul lui sincer, cinstit, de tovarăș ce se luminase și urcase spre înțelepciune prin suferință, un sprijin pe care nu l-ar fi găsit la niciun alt vecin din casa cu nebuni. Nu era nimic umilitor în nevoia lui de mărturisire și cu atât mai puțin în dorința bătrânului de a-l înțelege.

Puica, totuși, îl ascultase întotdeauna cu un sentiment nelămurit de sfială și de tristețe, ca și cum – prin simplul fapt că lua parte la o spovedanie ce n-o ceruse și n-ar fi provocat-o vreodată – ar fi comis un act de impietate și era fericită când găsea un motiv să plece în casă – să nu-l mai vadă stând pe scaun ca un osândit și să nu-l mai audă oftând.

— Să nu încerci niciodată – mă sfătuise mama, netezindu-mi părul pe frunte – și nici să nu te bucuri,

copilule, că poți să despoi un suflet! Asta-i păcatul cel mai mare: să furi podoabele unei icoane și să umilești un om – lăsându-l să plângă în fața ta, ca un învins...

Puica era sigură că nu am să rămân la gluma tristă cu Talion – fecior-de-domn ori vecina sa furnică și cu atât mai puțin la surâsul amar cu care refuzasem să mă apăr de învinuirile ce mi le adusese Puișor de la fabrică. Presimțise că am să stau și eu pe scaun, în curând, ca un osândit ce nu-și mai poate apăra tainele și rănile lăuntrice de privirile curioase ale ascultătorilor și netezise șervetele cu podul palmei pe masă, le îndoise cu grijă și le mototolise în pumn, ca să-și ascundă enervarea și să i se pară, prin atențiunea ce-o acorda jocului ei stângaci, că nu-i prezentă și nici vinovată, prin urmare, de noua impietate.

Când m-a auzit suspinând că e vai de sufletul meu, mama a tresărit și s-a sculat de pe scaun.

— Nu vă supărați, da' nu mi-e tocmai bine și mă duc să mă culc...

Am liniștit-o, făcându-i semn că am priceput de ce vrea să ne lase singuri și am mințit, prefăcut ca orice țață din sobor – ca să n-o mai supăr.

— Nu, nu-i adevărat nimic din tot ce-am îndrugat adineauri, ca un prost la necaz. Un copil ca mine, un năpârstoc și un mucos abia întors de pe maidane, ar merita o păruială zdravănă, să nu se mai laude, altădată, că a rumegat amărăciuni. Săru' mâna, tată, că m-ai certat și m-ai învățat ce-mi poate folosi și ce nu, în viața asta. N-am știut, până acum. Numai atât vreau să te rog: să nu crezi că te-am întrebat ce-i cu gospodin și cu Maro ca să umblu pe urmă, cu vorba, din ușă-n ușă, ca Bica-mărunțica. Nu știu cum să spun. Ivan mi-e așa: ca matale și ca Puica. Mi-a dat poze și

mi-a spus povești, s-a jucat cu mine... și... mi-e frică să nu i se întâmple ceva rău! A spus cineva, mi se pare că Tănăsică ori... asta, nu știu cine, că Maro o să fugă iar cu Nedu și după ce fuge ea, gospodin se spânzură, săracu! Asta ar fi – nu-i așa, Puișor? – o mare nenorocire...

Tata a râs dar nu m-a privit – un râs ce nu era al lui.

— Ai văzut, băiatule, la ce prăpăstii ai ajuns, dacă te iei după gura lumii? Te poftesc să nu mai tragi cu urechea, altădată și să nu mai crezi aiurelile unui prostălău ca Tănăsică și nici șoaptele de babă-cloanță ale oloagei. Așa, copilule! Și-acum...

Puișor a pocnit degetele nervos, căutând în gând – poate alăturând și potrivind cuvintele – o frază precisă, limpede, să mă asigure că un om serios ca Ivan nu se poate tocmi cu viața și cu moartea, mai ales acum, când și-a văzut toate visurile împlinite – așa cum nu i-a trecut o clipă prin minte, surorii de la Candia, legată pentru totdeauna de batiușca, prin iubire, să plece în lume ca orice stricată, cu o slugă la o dârloagă de plăcintar pricăjit. Firește că era vorba de o minciună – binecuvântată apă vie cu care încercasem, în seara aceea, să ne descântăm, unul altuia, spaimele și presimțirile. Tata, însă nu știa să mintă – nici atunci când vrea să-i facă un bine cuiva...

— Asta am vrut să spun, drăguțule: că... e târziu și ar fi timpul să ne culcăm! Dă fuga-n pat, că mâine altă zi de muncă ne prinde de chică și... gata: somn ușor, Ciufule mic...

Mama s-a ridicat în vârful picioarelor, înaltă și mlădie și a stins lampa atârnată în cuiul bătut în pervazul ușii dintre cameră și sală.

— Să nu dormi afară – m-a sfătuit, închinându-mi perina ca odinioară, când eram un plod speriat în vis de

bătrânul cu capul țugui și gura strânsă ca o pungă, din rama descleiată – că în noaptea asta parcă miroase a furtună! Și altceva – a șoptit Puica, aplecându-se să mă sărute pe frunte – dacă ții la mine: să nu te mai plângi, altădată, că e vai de sufletul tău! Nu-i frumos! Dacă și tu începi cu ofurile, de acum, ce ne mai rămâne? Știi bine că altă bucurie, afară de tine, nu avem pe lume. Lasă-ne, cel puțin – oricât ar fi de goală și de vremelnică – speranța că o să trăim, prin tine, o viață mai milostivă și c-o să răzbuni – prin norocul tău de mâine – toată sărăcia și prigoana ce-am îndurat-o noi, în casa și în mahalaua asta a dracului...

— Bine, Puică bună, jur că așa am să fac...

Singur, în întunericul din sală, mă trântisem îmbrăcat peste așternutul curat, prea obosit ca să dezleg brăcinarul de sfoară, să-mi arunc pantalonii, la întâmplare, pe un scaun sau peste coșul cu zarzavat ori să schimb cămașa și totuși nerăbdător să mă strecor afară ca un răufăcător, după ce vor adormi bătrânii.

Fana, firește, mă aștepta în patul ei din pălimar, ca în fiecare noapte. Mâine iar o să plângă și-o să mă amenințe că pleacă să se facă fată de bordel, în alt oraș, cu bogătași ramoliți iar eu am s-o asigur, încă odată, că mi-e tot așa de dragă și-i simt lipsa ca înainte dar nu-i mai calc pragul până n-o convinge pe oloagă să se culce devreme ori să intre în casă când răsare luna și mă aude cântând – cel mai bun semnal că viu să-i văd fata și o poftesc să ne lase în pace. Scurt și cuprinzător. Fana să nu se mire și nici să nu încerce să surâdă, că nu-i nimic de glumă. Tinca era prea neputincioasă s-o urăsc dar din seara când rânjise spre noi ca un diavol, prevestindu-ne un viitor înfricoșător, de ticăloși sortiți să moară în jug și nerușinare, îmi era imposibil s-o

mai rabd alături de mine. Nu mai vream să-mi spioneze toate mișcările și să ne asculte șoaptele. Mi se părea o crimă să eternizez, între stele și fata dorită, umbra mumiei din cărucior.

Sora mică inventase și invocase fel de fel de motive, își pusese în joc toată inteligența și prefăcătoria ei de adolescentă hotărâtă să accepte orice compromis și să nu se dea în lături de la niciun sacrificiu, numai să-și salveze dragostea. Tinca, însă, îi dejucase toate planurile, nu se lăsase impresionată de amenințări și nici încântată de daruri și dezmierdări. Fana plânsese, se certase cu bătrâna, își strânsese bulendrele în legăturică, să plece din cuibul acela de răutate și desfrânare.

Totul fusese zadarnic.

Oloaga rămăsese în pălimar.

Lucrurile ajunseseră așa de departe, la un moment dat, că Salomia a fost nevoită să pună piciorul în prag.

— Surioară, dragă-mi ești, mânca-ți-aș ochii ăia frumoși, da' să nu faci pe târâtura cu noi, că te iau de păr! Să nu crezi că mă duci cu preșul! Știu de ce vrei să rămâi singură, în pălimar și atât îți spun: să nu mă superi, că iau cureaua lui gospodin și te ard peste buci până-ți trece pofta de musiu Iacov...

Salomia și mumia din cărucior, în definitiv, ar fi putut să doarmă liniștite. Acum nu eram de loc dispus să le stric somnul, dând – în jurul pălimarului – târcoale de urs învățat la stupul cu miere. Mă gândisem la Fana în treacăt și fără nicio dorință. Puica mă sărutase pe frunte, cu câteva clipe mai înainte și-mi stârnise toate tristețile și remușcările, cu o rugă pe care n-am s-o uit vreodată. Șoapta ei, rămasă în mine ca un cântec, mă spălase de ticăloșenia ce mă frământase, până atunci, în așternut. Voiam să mă culc afară pentru că

mi-era urât în sală dar amânam, de la o clipă la alta, să-mi iau perina, cearceaful și prеșul în spinare – leneș, lipsit de voință, poate presimțind, la rându-mi, furtuna din sfatul ce mi-l dăduse mama. Stăm nemișcat, cu palmele sub cap, obosit deși mă tolănisem toată ziua în soare, pe o grămadă de talaș. Nu știam ce-i cu mine. Regretam că nu sunt în curte, să urmăresc fuga nesimțită a stelelor (cer, peste el alt cer și pe urmă altul – până unde...?) și mă bucuram că sunt în casă, la adăpost, în culcușul alb pregătit de Puica, din vreme, cu grijă. Perina era moale și mătăsoasă pentru că fusese atinsă de mâna ei subțire de Mărie, maică din cer și din morți iar plapuma păstra, neîndoios, căldura privirilor adânci ce se împletiseră cu ața ce înseilase cearceaful și cu gândul ocrotitor al Precistei cu sufletul abia acum întors din poveste, pentru scriptura asta păgână și nouă a tuturor crucificărilor...

Lumina de la candelă, răsfrântă risipit în oglindă, ca o pată murdărind întunericul, îmi fura mereu privirile.

Când am închis ochii, să scap de formele galbene și de umbrele bizare ce creșteau din sâmburul de foc ce mă obsedase, am avut – ca în nopțile de coșmar de altădată – senzația că mă desprind din mine și plutesc, că lunec ușor sau mă înalț, într-o legănare de fulg sau de suflet eliberat, purtat peste culmi și grădini. Era un amestec ciudat de vis și de realitate – un vis ce păstrase toate ecourile vieții și o cristalizare în conștiința rămasă de veghe, să-mi apere somnul trupului de un pericol ce nu-l știam de unde și cum va veni. Dormind, mă minunam de priveliștile cu care mă contopisem, eu însumi rază de soare uitată pe un creștet singuratic de munte ori nufăr deschis în singurătatea apelor și trăiam, în același timp, tot așa de intens, impresiunile

celuilalt, tovarășul de pază, cu șoaptele trimise până dincolo de hotarul miraculos al visului – vești ce se îngânau și se amestecau în mine: acum suspină Puica în somn – un liliac s-a izbit în geam, ca o mingie aruncată de un înger mic peste ulucile cerului – face manevră un tren de marfă în barieră, aud lămurit semnalele și înjurăturile acarilor cu pașii împiedicați printre traverse – în clipa asta e liniște, probabil că toți liliecii s-au adunat în clopotnițe și n-a mai rămas, în triaj, nicio locomotivă, ca să cutremure – în trecere – casa cu nebuni...

Priveliștile s-ar fi șters, încetul cu încetul iar zburătorii cenușii și trenurile s-ar fi întors, să mă înconjure și să mă amenințe, ca în orice noapte de coșmar dacă tăcerea neobișnuită, prevestitoare, ce se lăsase între cele patru ziduri ce-mi ocrotiseră odihna, nu ar fi fost sfâșiată, neașteptat, de glasul sălbatic, rupt parcă din carne, al cârpaciului din casa de scânduri. Ivan cânta ca pe vremea scandalurilor cu Tino și Maro – cântecul lui de dragoste nemărturisită și de durere. Acum, însă, nu mai era rugă și nici mărturisire, ca în melodia ce ne înfiorase pe vremuri. Batiușca se destăinuia nopții, pentru ultima oară, prin scrâșniri și țipete de stepă, ca un mujic nebun de vutcă și de disperare – soldat și rob așteptând, călare pe armăsarul lui aprig și încremenit în scări, un iureș din care știa bine că n-o să se mai întoarcă...

Puica și tata se treziseră. Așteptam să-i aud umblând prin casă, șoșotind și căutând o scăpărătoare, să aprindă lampa. Mama, însă, n-a deschis fereastra, ca în nopțile de altădată iar Puișor de la fabrică n-a oftat, trist că e atâta durere în lume încât n-o să putem niciodată s-o înțelegem și s-o cuprindem într-un pumn de țărână. Ascultau tăcuți, mirați, poate speriați ca mine. Ce se întâmplase, oare, cu

gospodin şi ce rost avea cântecul lui sfâşietor, inuman, prin care mi se părea că-şi strigă răzvrătirea şi nefericirile toţi dezmoşteniţii mutilaţi prin fabrici şi în triaj? Mai putea fi vreo legătură între batiuşca de acum, omul fericit – cum îl bănuia tata – pentru că îşi văzuse visurile împlinite şi cârpaciul ce o mângâiase pe Maro numai în gravurile ceaslovului şi-i plânsese de milă cu privirile topite în lumina unei candeli aprinse la icoană, în fiecare noapte? Adevărul ce încercase bătrânul să mi-l ascundă, prin minciuna lui stângace de copil trist, se limpezise mai curând decât ne aşteptam, în jocul capricios al destinului.

— Am să te-ntreb ceva, Puişor, dacă nu te superi. Nu ţi se pare, matale, că Ivan ne-ntoarce cu nu ştiu câtă vreme în urmă? Uite, eu tremur de nelinişte şi-mi vine să fug afară. Mi se pare că-i văd pe vecini adunaţi la uşa simigiului şi-o aud pe Safta ţiganca implorându-l pe grec să nu-şi mai bată nevasta. Pe urmă, altceva:. Socoţi matale că ăsta-i cântec de ins fericit? Spune-mi, bunule, ca să-ţi zic încă odată săru' mâna, pentru morala ce mi-ai făcut-o la masă...

Tata n-a mai avut timp să-mi răspundă.

Fana avusese – de asemeni – un somn agitat şi se deşteptase, de câteva ori, speriată de vedeniile ce o urmăriseră în vis.

Tinca se culcase.

Luna apusese ori trecuse dincolo de casa cu nebuni, peste maidane şi spre groapa de gunoi. Oricum, nu mai era mult până să răsară soarele. Singură, în patul din pălimar şi încă sub impresia spaimei ce o trezise, fata îşi trăsese plapuma peste cap şi strânsese pleoapele, să adoarmă din nou. Isprava lui Ivan o necăjise numai. Rusul, se vede, nu mai era în toate minţile. Altminteri – bombănise Fana, cu

ciudă – n-ar fi urlat aşa, tocmai atunci când era somnul creştinilor mai dulce.

Sora mică nu ştia ce să facă: să-i bată în geam şi să-i aducă aminte că mai erau pe lumea asta şi vecini dornici de odihnă ori să aibă răbdare până i-o trece rusului pofta de petrecere – dacă, în ceasul acela târziu al nopţii, un om destul de serios până atunci, ca Ivan, ar fi fost capabil de o faptă aşa de surprinzătoare. Fără îndoială că, în cele din urmă, se resemnase să aştepte. Chiriaşii stăpânei de pe Grant trecuseră prin impasuri mult mai grele şi se învăţaseră să-şi ierte, unul altuia, toanele şi furiile. Neajunsul de acum – ni se furau câteva clipe de linişte şi altceva nimic – nu se compara, în orice caz, cu momentele de teroare şi dezgust din epoca neuitată a beţiilor epilogate de hamalul de la gară, după obicei, cu păruială, cu văicăreli şi cu pumni în nasul turnătorului şi a ceremonialurilor amoroase ce făcuseră din inima lui Tino alăută şi smulseseră de pe buzele adoratei – însângerată sub loviturile lui de mire stors de vlagă – chemări disperate.

Recules, poate obosit numai, Ivan îşi domolise glasul, în cele din urmă, într-o melodie tot aşa de bizară, în care se armonizau acorduri grave de amvon şi suavităţi pastorale.

Fana – moleşită în căldura de sub plapumă – ar fi adormit curând, încântată că i-au mai rămas câteva ore de odihnă, dacă nu ar fi auzit, în casa rusului, un sgomot curios, înăbuşit, parcă o zbatere de pasăre cu zborul orb şi izbit, frânt de pereţi şi în perdele sau un clocot de cazan cu supapele închise. Fata ascultase intrigată, mai atentă. Nu mai era nicio îndoială că se întâmpla ceva neobişnuit în atelierul cârpaciului. Cântecul, tot mai stins, era întrerupt uneori de gemete şi de paşi repezi şi mici – ca şi cum în cerca un beţiv

să fugă și se lovea de lucruri – iar alteori acoperit de fâlfâiri și trosnituri de șipcă uscată.

Fana a aruncat plapuma în lături și a sărit în picioare.

Casa de scânduri era lângă pălimarul lor și intenționa să se uite pe fereastră ori să bată la ușă și să întrebe cine geme și ce se petrece înăuntru dar ochii i s-au mărit de groază și picioarele i s-au împleticit.

Târziu, a avut putere să-și descleștеze fălcile și să strige – cu o voce nerecunoscută, la început, de vecini.

— Foc!

Speriat, smuls din așternut, încremenisem în întunericul din sală. Tata, nu mai puțin surprins, se întrebase, cu șoapta tremurată pe buze: „ce fel, unde să ardă tocmai acum, păcatele mele?" Puica se închina și căuta chibriturile: „Maică Precistă, îndură-te de noi!" Nu știam ce să fac. Mă miram că nu aud un semnal de locomotivă, că nu fluieră fabricile și n-au umplut încă strada pâlcurile de haimanale și cetele de gură cască. Focul era, probabil, în altă mahala – dacă nu făcuse cumva, un bețivan în trecere, o farsă sinistră. Ne mai scosese un nebun din casă, într-o noapte. Voiam să plec în curte, să caut pe cer jocul flăcărilor sau la poartă, să-i trag o înjurătură de anafură și de bunică, dobitocului cu gust de glumă proastă dar o pârâitură de acoperiș năruit m-a făcut să mă strâng în mine, tresărit, într-un gest instinctiv de apărare. Sala a fost inundată de o lumină roșie iar în cadrul ușii au început să joace scântei.

Fana a năvălit în casă, despletită, tremurând, desfigurată de groază.

— Arde... casa lui Ivan – arde...

Am avut impresia că se despică pământul sub mine și m-am târât până în prag ametit, ținându-mă cu mâinile

de scaune, de zid, de ușa ce se legăna cu mine. Slugile de la birt, meșterul ungur, Pascu și ofticosul cu catastiv, umblau de colo până colo, zăpăciți, neștiind ce să facă. Mădălina picior-de-lemn, Lenora și mumia din cărucior, țipau – o locomotivă, oprită în barieră, da semnale prelungi, înfiorătoare, de alarmă.

— Să nu mă încurcați – strigase tata la slugi și la meșter, scos din fire – că vă iau de turul izmenelor și vă arunc în foc! Ce-mi umblați ca nebunii? Apă, aduceți apă! Fuga, Tănăsică, sparge ușa de la pompă și dă drumul la apă...

Casa de scânduri era cuprinsă de flăcări pe dinăuntru. Un perete se desprinsese și lăsase un colț al acoperișului, mistuit în vâlvătăi, să lunece în jos, cu trosnituri de bârne și în alt joc de scântei. Geamurile plesniseră. Fumul era gros, înecăcios. Mirosea a gaz și a pi ele arsă. Unde, întrebase cineva, ce-o fi cu Ivan și cu Maro? Plecaseră, poate, pe Grant, la cheful de la Salomia. Flăcările urcau, prin spărturile din tablă și pe sub streșini, în limbi subțiri, sprintene, colorate. Singur Puișor îndrăznise să le înfrunte dogoarea și să se apropie de ușă dar era încuiată. Umărul lui voinic o izbise cu putere, de câteva ori. Broasca se desprinsese, sărise dar ușa rezista: era baricadată. Tata se retrăsese, cu părul și sprâncenele pârlite, neputincios. Buimac, la rându-i, m-a privit lung și m-a întrebat, mai mult cu ochii: ce-o fi, unde-i Ivan și grecoaica? Nimeni nu-i văzuse plecând de acasă. Am încercat să-i răspund bătrânului că, din moment ce ușa era proptită pe dinăuntru, nu mai are niciun rost să ne întrebăm dacă batiușca plecase ori nu la petrecere dar buzele mi s-au mișcat albe, uscate, fără cuvânt.

Tănăsică – religios și sărac cu duhul, de când scăpase din mâna procurorului – a avut, atunci, întâia lui viziune de apocalips.

— Arde – bâiguise flăcăul clăpăug, sprijinit de zid, cu genunchii îndoiți și mâinile bălăbănind pe lângă trup – voi nu-l vedeți pe Ivan, în mijlocul flăcărilor? Uite-l cum arde, cu nevastă-sa în brațe...

Slugile de la birt și stăpânul cu catastiv, Mădălina spălătoreasă, cu Lenora și meșterul ungur, se apropiaseră de Tănăsică și priviseră, ca el și cu ochii tot așa de holbați, spre casa de scânduri dar nu văzuseră altceva decât un nor de fum, răbufnind printre limbile de foc.

— Fugi la dracu, aiuristule, că ți s-a părut! Cum o să ardă el acolo, fără să strige ajutor? Mai bine cară apă și lasă glumele, că s-aprinde și coșmelia oloagei și pe urmă ne prăjim ca șoarecii, nu altceva...

Numai eu l-am crezut...

Gospodin din toate jocurile mele cuminți și din toate sfaturile ce-mi luminaseră copilăria, Ivan cu barba ca mătasa porumbului, prietenul ce-mi ascultase nedumeririle și-mi risipise îndoielile, tovarășul ce-l convinsese pe tata că nu-i nimeni stăpân pe viața ce nu-i și nu va fi niciodată „al nostăr", era acolo, în flăcările ce trebuiau s-o spele pe sora de la Candia de toată murdăria cărnii și de ispita flăcăului cu firimituri de pâine în palma întinsă spre vrăbiile din roșcovii sălbatici...

Adevărul – acesta era adevărul ce voiam să i-l spun lui Puișor, la masă și încercam acum să-l țip, în auzul tuturor dar gura mi-a rămas strânsă, cu buzele paralizate. Semnele disperate ce le făcusem, spre casa de scânduri, au rămas tot așa de neînțelese și-atunci m-am năpustit în ușa baricadată, orb, înnebunit – s-o sparg și să-l scot pe Ivan din para focului ori să sting – cu lacrimile mele – vâlvătăile.

Flăcările pătrunseseră prin scânduri dar nu le simțisem usturimile.

Ars, desprins din scoabe, peretele din față se legăna, de câte ori mă repezeam cu pumnii și cu umărul în ușă – amenința să se răstoarne peste mine și să mă îngroape sub povara lui incandescentă.

Cineva m-a prins în brațe și m-a luat pe sus, m-a bătut cu palma peste mâini și pe spate – poate să-mi stingă cămașa ce se aprinsese. Furios, m-am zvârcolit să scap, am plâns și am mușcat brațul ce mă înlănțuise dar puterile m-au părăsit, curând iar capul mi s-a înclinat, moale:

— Maria, maică a lui Isus – Maria, mămucă din morți – îndurați-vă de noi și de sufletul lui Ivan, milostivelor...

CAPITOLUL XII

PE URMA N-A MAI FOST NIMIC

Casa de scânduri a ars până în pământ.

Soarele a trimis târziu, printre nori – peste șipcile negre și resturile de scândură, încrucișate de-a supra mormanului de cărbuni încă nestinși sub cenușă – o rază palidă, sfioasă, ca o binecuvântare abia șoptită...

Speriată de incendiu și înspăimântată de sfârșitul tragic al cârpaciului, Puica iar scuipase sânge în batista ascunsă cu grijă, sub perină. Tata adormise istovit, cu capul pe masă. Meșterul ungur, de asemeni, se culcase. Varlam și Criste, nu mai puțin obosiți, sforăiau cu gura căscată, întinși pe spate între cucutele de pe maidanul cu basculă, murdari de fum și cu hainele pârlite. Firește, ofticosul cu catastiv rămăsese în birt. Duminica era vânzare bună și ar fi fost o pagubă mare să nu ridice obloanele. Mai mult, îi poruncise lui Varlam să-i ajute bucătarului să curețe, să spele și să pună zarzavaturile la fiert, îl însărcinase pe Criste să plece după cumpărături și-l amenințase pe Tănăsică – o amenințare niciodată uitată – că-l spânzură de limbă sub șopron dacă nu-i face, în doi

timpi și trei mișcări, cratițele și tingirile oglindă. Somnul, însă, fusese mai covârșitor ca poruncile și amenințările stăpânului. Flăcăul clăpăug dispăruse iar tovarășii lui de trudă căutaseră un petic de umbră pe maidan. Mădălina picior-de-lemn își încuiase progenitura în odăiță și plecase să calce rufe, undeva, în oraș, la o casă mare. Pascu și Fana, după ce așezaseră boarfele scoase în curte, în timpul nopții, să nu-i lase calici focul ce s-ar fi putut ușor întinde și la coșmelia lor, picotau pe scăunele, lângă căruciorul oloagei, pe care – întâmplare de necrezut – soarele o surprinsese, pentru întâia oară, toropită de somn.

Casa cu nebuni părea un fel de anticameră a morții – o curte de spital improvizat, într-o regiune sinistrată sau, mai curând, o sală de așteptare într-o gară mică, năpăstuită, de târg uitat și ocolit de oameni, unde se rătăciseră – nici ei nu mai știau de când – câțiva flămânzi fără țară și fără cuvânt în fața sfinților, mângâiați numai de speranța că va veni, odată și un tren al norocului lor – poate trenul pe care numai Ivan și Maro îl presimțiseră aproape și avuseseră curajul să se agațe de el, din mers...

Singur, în atmosfera asta covârșitoare de lume îngenunchiată de istovire și durere, mă cocoșam sub grinzi și încercam să le ridic cu umărul, după ce aruncasem, în lături, toate șipcile și scândurile nemistuite de flăcări. Tănăsică îmi spusese că acolo, sub lemnăria acoperișului prăbușit, văzuse trupurile arse, negre, chircite, răsucite de usturime și moarte. Mă revoltase, până la lacrimi, atâta nesimțire. Cum se poate una ca asta? Puișor și Bela, Criste și Varlam se culcaseră, în loc să-l scoată pe Ivan de sub dărâmături și să-i facă un pat de flori surorii de la Candia? Sluga de la birt a surâs amar și m-a liniștit. Batiușca și Maro trecuseră dincolo, unde

nu mai e durere şi nici zbucium. Totuna era pentru ei: sub grinzi sau între flori, îngropaţi în jăratic ori adiaţi de vânt şi sărutaţi de soare. Un ciot negru lângă alt ciot de cărbune. Nu mai simt şi puţin le pasă unde sunt, nu mai au Duminică şi nici petice de pus la papuci. Aleluia! Să le fie de bine şi la mulţi ani! Acum zboară – poate c-au ajuns la prima vamă a văzduhului. Ivan se tocmeşte cu un negustor de portar ce le cere – după regulament – un gologan de aramă, ca să-i, lase să se ducă mai departe, în timp ce Maro se uită spre casa de nebuni, mă vede plângând şi-i vine să râdă că sunt aşa de prost şi-i bocesc, în loc să-i fericesc şi să le fac cu mâna: „pa, Bijule, mânca-ţi-aş ochişorii, că tare-au mai fost frumoşi, nenicule şi drum bun"...

Uitasem, pe de altă parte, că atunci când se întâmplă o crimă, o sinucidere sau o nenorocire, nu are nimeni voie să se atingă de victimă, până nu vin autorităţile în cercetare la faţa locului. Asta a fost spaima ce-l făcuse pe Tănăsică să lase cratiţele şi tingirile ofticosului cu catastiv nespălate şi să dispară: procurorul, care o să umple de sânge altă haimana, ca pe Rel şi o să-i ordone subalternului să-i scoată criminalii din pământ – şi comisarul, gata oricând să aresteze mahalaua cu nume ruşinos şi s-o martirizeze în beciurile din Casa Suspinelor.

— Aşa şi pe dincolo... – îi înjurase flăcăul clăpăug pe oamenii legii, pomenind târlicii de pâslă ce-i purta Maica Domnului când umbla prin cer, să nu-l deştepte pe Dumnezeu din somn – a doua oară nu le mai rabd batjocura şi bătăile! Le muşc beregata, nu altceva şi se alege praful de mine, putrezesc în ocnă! Mai bine o iau la sănătoasă, ca să scap de nebuni...

Tănăsică mă sfătuise să mă ascund în pod, până trece pericolul şi plecase, lăsându-mă cocârjat sub grinzi. Nu tremurasem ca el, vorbind de procuror şi mi-ar fi fost scârbă de mine să mă fac şoarice, de frica unui subaltern mustăcios şi prost. Nu mă ştiam vinovat cu nimic. Toţi vardiştii şi judecătorii din lume erau liberi să mă cerceteze. Sufletul, dacă au să mi-l pretindă, ca să vadă ce taine ascund, am să-l arunc pe masă. Sigur că au să rămână şi ei cu gura căscată, miraţi că poate să încapă atâta durere şi revoltă într-un Năpârstoc din casa cu nebuni.

Sluga de la birt pătimise ca un Christos. Unui flăcău clăpăug, năucit în bătăi, cu groaza în carne şi sânge ca un frig, nu i se mai cereau gesturi de voinţa şi temeritate.

Mie, însă, nu-mi era îngăduit să tremur şi cu atât mai puţin să fug, ca un laş ori să mă ascund în pod, ca borfaşii. Ivan, mort cum era şi cărbune, ar fi râs de mine. Murdar ca un coşar, cum mă aflam şi cu ochii roşii de plâns şi de fum – copil de bogdaproste, nu altceva, cu cămaşa arsă pe mine şi nădragii în vine – o să fac haz de necaz când mă vor prinde comisarii printre şipcile arse şi o să le mărturisesc adevărul: vream să găsesc, în scrum şi în licărul multicolor al jarului, mâna ce mă dezmierdase, ochii albaştri şi inima ce bătuse pentru toţi dezmoşteniţii pământului dar pentru o singură dragoste şi eram curios să văd dacă focul avusese tăria să se atingă şi să strice formele perfecte ale adoratei – trupul superb, gol şi sidefat în lumina lunii, zărit ca în vis pe braţele lui Ivan, în noaptea când o scăpase de pumnii covrigarului.

Muncă de copil prost şi fără putere. Am renunţat la ea cu adâncă părere de rău. Umerii mei erau prea plăpânzi ca să poată ridica, oricât de mare mi-ar fi fost dorinţa, bârnele

și tabla răsucită a acoperișului. Tot ce puteam să fac era să scormonesc cu un băț prin cenușă, ca o țigancă în groapa cu gunoi.

Umblasem pe brânci, pe sub crucile negre ale grinzilor, adunând resturi de unelte și bucăți scorojite de talpă și piele, un petic din rubașca de mătase a lui gospodin, un ciucur de la papucii de atlas, lucrați de cârpaci pentru Maro și câteva pagini din ceaslovul cu sfintele ce le tăinuise și crescuse iubirea, un ciob de oglindă și un petic de hârtie cu un rând dintr-o scrisoare a Salomiei, scăpat ca prin minune de flăcări: „acum sunteți fericiți, dragilor și..." – nimicuri ce mai păstrau, totuși, o urmă, un ecou, o lacrimă ori un surâs, din viața omagiată de sora de la Candia cu fiecare îmbrățișare pătimașe și umilită de Ivan prin toate renunțările lui...

Nici lada în care își păstrase Ivan amintirile nu scăpase de pârjol. Oare să nu fi mai rămas nicio cutioară frumoasă, niciun nasture de sidef și nicio panglică, niciun chip de boier moscovit – înalt și subțire, mândru în costumul lui de cazac cu priviri scrutătoare – și nicio poză colorată – nimic, nicio fărâmă din toate acele mici drăgălășenii, adunate de gospodin cu o pasiune de copil uriaș, pentru un plod sărac și necăjit ca mine? Căutam, târându-mă pe burtă – căutam...

Dogoarea tăciunilor îmi înroșise și ustura obrazul.

Mâinile mi se umflaseră și mă înjunghiau, de câte ori umblam prin cenușa încinsă.

Nu-mi păsa, acum, de dureri și primejdii.

Adevărat, mă înfiorase gândul că s-ar putea, cum mă apropiasem prea mult de mormanul de cărbuni, să-mi ia foc nădragii și să nu mai am timp, fiind încurcat printre șipci și sub lemnăria acoperișului, să ies afară și să mă arunc cu bucile aprinse într-o tingire cu apă rece – dar fusese un fior

de o clipă, un gând în trecere, căruia nu-i acordasem nicio importanță. Mare pagubă, la urma urmei, n-ar fi fost să ard și eu ca o făclie. Din păcate, nici la un sfârșit mai frumos nu-mi era iertat să visez. Numai un om ca Ivan Fedotici Karasoff merita o moarte așa de tragică și de înălțătoare.

Iacov din casa cu nebuni putea, cel mult, să culeagă – în urma lui – un petic de mătase și un ciucur de papuc, nimicuri pe care trebuia să le păstreze cu evlavie, ca să-și aducă oricând aminte că batiușca avea ochi senin iar Maro picior mic și alb, cu vine trandafirii..

SPRE CE EMAUS, DRUMURILE MELE...?

CAPITOLUL XIII

PAIAȚA CARE UITASE SĂ RÂDĂ

Trecuse o săptămână de atunci, poate mai mult – nu mai știam...

Stăm toată ziua în curte, pe scăunel, cu bărbia în palme și privirile nicăiri, singur între oameni ce începuseră să uite și să-și vadă de necazuri – cum rămăsesem singur în durerea pe care n-o profanasem, împodobind-o cu doliu, cu buchețele de flori și lumânările și nici nu mai avusesem putere s-o strig prin lacrimi.

Firește că venise comisarul în cercetare, că Salomia leșinase iar pușcăriașul frumos din Cotroceni plânsese, îngenunchiat lângă ruina casei de scânduri și înconjurat de meșterii și lucrătorii cu care petrecuse până atunci, în acareturile de pe Grant ale ibovnicii, că mahalaua se adunase la poartă iar țațele și cumetrele din sobor se luaseră la întrecere, în bocetul lor strident și fals până la dezgust și revoltă.

Fugisem în triaj, printre vagoane, să nu le mai aud.

Procurorul apăruse, în mahalaua cu nume rușinos, pe la prânz. Subalternul îi raportase cele constatate iar omul legii ridicase ochii spre cer, furios și înjurase casa blestemată ce-i arunca în cârcă altă pacoste, după misterioasa asasinare a țigăncii. Ageră, inteligența lui găsise imediat formula salvatoare: mort ori viu, să nu se miște nimeni până nu sunt descoperiți sau nu se predau criminalii! Gardistul scosese tesacul și se uitase în ochii superiorilor, gata de atac: pe cine să aresteze, în numele legii? Mahalagii se îngălbeniseră. Fane, însă, a întors capul spre procuror, încet și l-a privit pieziș, peste umăr.

— Ascultă, coane procurorule, ia-o mai domol – cu mine, cel puțin – că mi s-a vărsat tot veninul în sânge, de disperare c-am pierdut un tovarăș ca gospodin și e prăpăd dacă ne supărăm unii pe alții! Mai m-a supărat cineva odată și am bătut trei mahalale. Așa că... mai cu vorbă bună! Comisarul matale ne-a cercetat, i-am spus tot ce știam. Dânsul mă cunoaște: am ucis odată, da' n-am mințit în viața mea! Dacă nu crezi că Ivan și-a dat foc, ia-mă pe mine la tribunal, da' pe oameni să-i lași în pace. Numai un lucru să nu uiți, matale: că un pluton de jandarmi nu mă scoate d-aici, dacă-mi sare țâvna! Așa, coane. Noi avem o durere mare și matale ai venit cu gust de glumă proastă, că: mort ori viu, să nu miște nimeni! Eu zic că ar fi mai bine să dai poruncă să scoatem cadavrele, c-am fost oameni destul de cumsecade dacă te-am așteptat până acum și pe urmă să ne lași în pace, să le plângem și să le-ngropăm în legea noastră...

Comisarul, care încercase de câteva ori, cu fălcile, pumnii pușcăriașului frumos din Cotroceni dar nu-i uitase nici bacșișurile princiare, îl prinsese de braț, slugarnic, pe procuror și-i explicase în șoaptă, confidențial și strict oficial,

ce-i cu Fane și ce persoană serioasă era Salomia. Ceva mai mult, garantase el pe onoare și conștiință, că era vorba – de astă dată – numai de o tragică sinucidere. Fără îndoială că nu ar fi stricat să se opereze câteva arestări, printre răufăcătorii și haimanalele din mahala, ca să nu uite cetățenii și criminalii din născare că autoritățile există și stau de pază dar asta după înmormântarea victimelor, să nu aibă Fane impresia că i se caută nod în papură. Nimeni nu se îndoia că unui procuror nu-i e frică de un pușcăriaș ca oricare altul dar era mai bine să nu-L provoace...

— Nu de alta, coane – îl sfătuise comisarul pe superior – dar e nebun rău și pe lângă asta, știu bine că are o boieroaică, una care-l scapă din toate încurcăturile.

Procurorul a admis, în cele din urmă, să se procedeze cu victimele în litera strictă a legii și a plecat grav, nu mai înainte de a-i recomanda subalternului să fie atent și să facă, oricum, cercetări discrete, deoarece – după opinia lui competentă și autorizată – nici acum nu era lucru curat la mijloc...

Salomia făcuse toate sacrificiile bănești iar Fane își pusese în joc toată priceperea și simpatia de care se bucura, printre haimanalele bucureștene, ca înmormântarea lui Ivan și a surorii de la Candia să se desfășoare într-un cadru cât mai impresionant. Sicriile de stejar fuseseră depuse în salonul casei de pe Grant iar cortegiul trecuse – în ocol – pe la biserica rusească, unde oficiase un sobor de preoți.

Chiriașii casei cu nebuni, cumetrele și nevestele tinere din sobor, haimanalele și toată adunătura de bărbați fără căpătâi și de femei fără stăpân, se încolonaseră după dricuri, în convoiul ce-i condusese, pe cei doi eroi ai flăcărilor, spre locul de veci.

Cum era şi natural, Maro a fost îngropată alături de batiuşca.

Puşcăriaşul frumos din Cotroceni comandase o cruce mare, de marmură, să-şi întindă braţele albe – după dorinţa Salomiei – printre crengile unui tei – acel „teiul sfânt şi dulce" al tuturor melancoliilor...

Acasă, în ziua înmormântării, rămăsesem numai eu cu Tinca.

Fana se mirase cum era posibil să lipsesc de la trista solemnitate? Să nu fiu prost, că n-o să mai văd – a doua oară – atâta lume şi popi aşa de mulţi, cu odăjdii de episcop şi n-o să mai am prilejul să străbat oraşul, de la un capăt la altul ori să aud corul de la biserica ruşilor. Cum şi cine mă supărase, de nu voiam – tocmai cu, prietenul lui nedespărţit şi plodul răsfăţat – să mă scutur de lene, să-l întovărăşesc pe ultimul drum şi să-i duc fostului cârpaci, dacă nu o lacrimă, cea din urmă floare? Am răspuns, răsucit în mine, cu pumnii strânşi pe tâmple, că nu-mi plac marafeturile de fir ale popilor şi-mi vine să urlu, când îi aud pe ţârcovnici fornăind rugăciuni!

— Uite de ce nu merg şi gata: lasă-mă, lăsaţi-mă-n pace!

Adevărul e că n-am putut niciodată suferi aceste triste solemnităţi – triste, în primul rând, prin grotescul ce insultă taina morţii şi ultragiază adevărata durere.

Acum, mai mult ca oricând, mi se păruse totul nepotrivit, fără rost – risipă inutilă de bani şi de vreme, ca să creştem şi să adâncim în noi zădărnicia tuturor zădărniciilor.

Salomia se rostogolise la picioarele ibovnicului, când a înţeles că sora de la Candia e tăciune şi scrum, sub grinzile negre dar leşinul ei nu mă impresionase. Murmuram în mine, privind-o pe stăpâna casei cu nebuni întinsă în praf:

„parcă asta o învie pe Maro ori s-ar fi putut face alifie, să nu-l mai usture focul pe batiuşca!" Fane, de asemeni, mă convinsese – prin ambiţia lui de a da o strălucire cât mai mare unui ceremonial la care ar fi fost logic să luăm parte numai noi, în miez de noapte şi la lumina torţelor – că nu se apropiase niciodată, prea mult, de adevăratul suflet al omului şi al soldatului lui Vladimir Iljici Uljanov şi că nu se ridicase cu gândul până la semnificaţia gestului sălbatic şi unic, de purificare în flăcări.

Când îngropi un singuratic, un gospodin nepriceput de oameni, la ce bun să aduni o mulţime pestriţă şi prefăcută şi ce rol au să aibă popii strălucitori şi îmbuibaţi, cum şi cărui stăpânitor celest au să se roage? Sfinţilor din calendar şi chipurilor din icoane, poate dar în niciun caz, Dumnezeului tuturor renunţărilor – singura divinitate recunoscută de nobilul moscovit...

Puica mă mustrase, tristă că rămăsesem un prostănac, un Ciuf-Ciufulici hai-hui la cap.

Oamenii, de oriunde şi din toate neamurile, răi sau buni, proşti ori deştepţi, săraci şi bogaţi, se simt legaţi numai prin suferinţă şi o mărturisesc la fel.

Salomia o iubise pe Maro şi-l primise în casă, pe Ivan, ca pe un frate. Fane, de câte ori avusese ocazia, le dovedise o dragoste tot aşa de sinceră.

Mare păcat ar fi să le pun sentimentele la îndoială!

Nici nu mă gândisem la aşa ceva...

Atunci să nu mai clevetesc ca o ţaţă din sobor. Mama a repetat, ca să-mi intre în tărtăcuţă odată pentru totdeauna: musafiri vremelnici pe pământ, oamenii au prea multe prilejuri şi prea puţine mijloace să-şi spună necazurile şi să-şi strige disperările pe înţelesul tuturor. Oricum, o

înmormântare frumoasă a fost și va rămâne, în orice colț al pământului, o dovadă sigură de adâncă întristare. Pe lângă asta, moartea e prea hâdă ca să n-o împodobim cu flori cât mai multe, cu lumini și panglici – pentru noi, dacă nu pentru cel adormit întru Domnul...

Așa era durerea lumii: colorată, zgomotoasă, înzorzonată cu funde și cofeturi, cu lumânările și patrafire, sinceră și dezgustătoare ca o femeie ce se dezgolește în văzul tuturor, ca să-și atârne melci în cârlionți – și altfel durerea mea tăcută, ascunsă, ursuză, ciudată...

Mă stăpânise, în primele zile, un sentiment tot așa de ciudat, necunoscut până atunci, de istovire și de sfârșit de drum, de încremenire în pragul tuturor sfârșiturilor – ca și cum, dincolo de moartea lui Ivan, pentru mine, nu mai era posibil niciun pas, în suferință și taine, în înțelesuri.

Surprins că mahalagii se adună și pornesc, în cete și pâlcuri guralive, spre casa Salomiei, mă întrebasem dacă era posibil să se mai întâmple ceva, după incendiul în care cârpaciul își îngropase inima, o data cu toate nefericirile. Salomia, în vestmântul ei de soră jalnică, mă nedumerise. De ce era îndurerată și pentru ce se clătinase, palidă, în fața trupurilor arse, scoase de sub grinzi? Mai rămăsese un motiv de întristare, dincolo de disperarea ce-i furase mințile lui batiușca și ce însemna spaima din privirile surorii de pe Grant, pe lângă groaza ce o cutremurase pe Maro, în clipa când se simțise cuprinsă, îmbrățișată de flăcări? Stăm mut, surd pentru toate șoaptele ce încercau să mă smulgă din nemișcare, în fața locului pe care se ridicase, odinioară, casa de lemn – minune asemănată de Ivan cu o corabie adusă la mal de pescarii de pe Volga sau cu o țărăncuță cu mijlocul strâns în scurteica de culoarea vișinei putrede, așteptând să i

se întoarcă dragostea plecată la drum lung, în troica trasă de șase cai cu zurgălăi – și mă miram că oamenii nu înțeleseseră încă – în primul rând cei plecați cu flori și lumânările, în urma dricurilor – că tot ce aveau mai bun de făcut era să se adune în jurul meu, pe scăunele și să tacă, încremeniți cu ochii la șipcile arse și la mormanul de cenușă – să se împărtășească și să se spele în liniște, ca într-o apă sfințită prin chinul și prin fapta revelatoare a rusului...

Vecinii, însă, se întorseseră de la înmormântare împăcați sufletește, convinși că-și făcuseră – cu prisosință – datoria față de morți și de cei vii. Grijile și lipsurile îi așteptau acasă – numai ale lor – să-i învețe și să-i ajute să uite tristețile de azi pentru necazurile de mâine. Viața, nici atunci, nu avea timp să vadă și să-i pară rău de ce lăsa în urmă. Amintirile – în fuga fără popas a clipelor de muncă și obidă – se făceau din ce în ce mai palide și se stingeau – de cele mai multe ori, neștiute. Nimeni nu avea ce face cu ele. Nici bătrânii nu mai știau cum să le păstreze și să înfrumusețeze, cu fermecătorul „a fost odată", o existență de prisos. Pacostele și împilările, sărăcia și certurile de acasă, truda și prigoana de la fabrică, toate neajunsurile mici și mari abătute, din senin, pe capul ticăloșilor fără vină din mahalaua cu nume rușinos, împovărau așa de mult sufletele, de la o zi la alta, că-i surprinsesem deseori, pe lucrători și hamali, nepăsători, nesimțitori aproape, în fața unor întâmplări ce-i cutremurase altădată și le scăpărase revolta în priviri.

— Sunt așa de plin de ale mele – oftase odată un turnător, lângă un tovarăș strivit de o macara – că nu pot să-l plâng și nici să-l căinez măcar. Nu mai are loc și durerea asta, în mine...

Abia acum îmi dam seama de ce se îmbulziseră rudele, prietenii şi cunoscuţii, în convoiul ce pornise – cu muzici şi bocete – spre biserica rusească. Fiecare, ducându-şi prinosul lui de petale şi lumină, încerca să-şi scape sufletul – cu o clipă mai devreme – de o sarcină pe care – odată întors la nevoile şi la ofurile de acasă – n-ar mai fi putut s-o poarte. Plânsul – sincer ori nu, dezlănţuit din milă pentru Ivan şi Maro sau numai din nevoia de a destinde nervii – le făcuse bine la toţi. Lacrima îi mângâiase, le limpezise gândurile şi ochii, poate-i împăcase, încă odată, cu nenorocul şi minciuna morfolită în gingii de popi, la căpătâiul oricărui tovarăş cu numele şters prea curând de pe cruce şi din amintire, că paradisul va fi al celor flămânzi şi năpăstuiţi, dacă au să se lase, până la ultima răsuflare, loviţi şi storşi de vlagă, în folosul stăpânilor.

Maro fusese uitată, după câteva zile iar Ivan era pomenit din ce în ce mai rar, între o şoaptă prinsă din zbor şi dusă mai departe, cu evlavia ce consfinţise intriga în sobor şi o glumă cu subînţelesuri, de cumătră ştirbă.

— Auzi, Puişor – a surâs Puica fără tristeţe, într-o seară – cântă lăutarii sub şopronul ofticosului cu catastiv. Sâmbătă. Au luat oamenii leafa şi sunt veseli, petrec – la doi paşi de locul unde a pătimit gospodin. Să nu te miri, dragule şi – mai ales – să nu le faci, din asta, o vină. Toţi suntem la fel. Dumnezeu a lăsat aşa: să uităm uşor! „Muritorule – zice c-a spus preasfântul către Adam, când l-a gonit din rai – te blestem să înduri ca nicio altă lighioană de pe pământ dar să ştii că-ţi las şi-o mângâiere: să uiţi repede – ca să nu-ţi crape inima din pricina necazurilor şi a nevoilor ce-o să le aduni în ea, ca într-o desagă de osândit". Adam a răspuns şi el cum s-a priceput: „bine, milostivule, săru' mâna" – şi uite cum,

de atunci, nu facem altceva decât să ne mințim suferința, de azi pe mâine, cu doftoria asta a uitării...

Fără îndoială că toate poveştile cu sfinţi şi cu oameni erau la fel. Fana le învăţase pe dinafară iar eu le răstălmăcisem pe înţelesul plozilor de pe maidane, să le alin necazurile cu un cuvânt de laudă sau cu o binecuvântare trimeasă de sus pentru nemâncaţii şi dezbrăcaţii de pe toate coclaurile, ce vor răscumpăra – prin suferinţa lor îndurată fără murmur – bucuria de a fi primiţi, după moarte, în cetele de îngeri mici din jurul tronului dumnezeiesc. Haimanalele mă ascultau cu religiozitate şi se înfiorau de câte ori se uitau spre cer. Minciuna, frumoasă, le împrumuta aripi. Unii se vedeau, ca în poze, zburând prin norul de argint de la picioarele lui Isus – alţii se auzeau cântând, ca nişte dascăli în biserică, un imn de „slavă şi mărire, tatălui şi fiului şi sfântului duh". Atunci, în faţa copiilor transfiguraţi de o născocire goală ca un basm cu cocoşul roşu, am prins rostul jocului ce-l fac popii, ca nişte scamatori de bâlci, cu sufletele drept-credincioşilor bătrâni şi mai naivi ca progeniturile adunate, în umbra mărăcinilor, din toate mahalalele de pe cele două maluri ale gârlei. Urmărise mama, repetând povestea cu moş Adam şi nemărginita îndurare a lui Dumnezeu, să mă înşele cu un joc la fel? Oamenii îl uitaseră pe Ivan şi erau liberi să petreacă. Firește că nu mă miram şi nici nu mă revoltase uşurinţa cu care săriseră, de la flori şi lumânărele, la cântece de lume. Gospodin trecuse, prin mahalaua cu nume ruşinos, neînţeles şi singur, un paria bun să coasă papuci şi să alimenteze fantezia neastâmpărată a ţaţelor şi a cumetrelor din sobor.

Uimitor, în adevăr, era numai faptul că nicio nevastă tânără şi niciuna din cotoroanţele bătrâne, meştere în

nerușinare și intrigă, nu inventase încă, în jurul morții lui Ivan, o poveste năstrușnică. Nu trebuia să fie exclusă, din această poveste, o aventură cu Salomia – amanta din tinerețe a cârpaciului revoluționar, după zvonul lansat de Safta țiganca – și cu atât mai puțin răzbunarea pușcăriașului frumos din Cotroceni, ce dăduse foc la casa de scânduri ca să scape – odată pentru totdeauna – de un potrivnic ce nu renunțase la ibovnica de pe Grant nici după bătaia zdravănă ce i-o dăduse, într-o noapte, la groapa de gunoi. Asta era lumea ce-l plânsese pe gospodin, în ziua înmormântării, ca să-l poată uita mai curând și fără păreri de rău. Nimeni nu le-ar fi putut cere mai mult nevestelor străvezii și muncitorilor din ateliere și din triaj – simpli muritori, cu toate speranțele reduse la somn și la coaja de pâine ce le-a mințit și-o să le mintă foamea ori socialiști cu visuri de egalitate și înfrățire, ce nu prinseseră încă de veste ce tovarăș – sfânt și nebun prin renunțare – pierduseră...

— Oricum, Puică bună, e o deosebire între mine și ăia care cântă, acum, la birt. Matale nu știi ce drag... Ivan, cum mă doare și nu pot, ca un prost, să spun... Copilăria mea a murit cu el și... dacă surâzi și nu mă crezi – ce să fac? – tac și... lăsați-mă-n pace!

— Surâd, năsturaș cu ciuf, fiincă te văd inimos. Și gata să prinzi și să ridici pământul în coarne, ca un paraleu! La anișorii matale, vitejia asta e comedie mare. Știam, de mult, că nu ești un flecușteț de plod nesimțitor și prost, că e ceva sfânt în sufletul matale – mânca-l-ar maica pe el de sufletel drag! Nu mai încape îndoială că un om fără noroc și un vecin minunat, cum a fost Ivan, merită să fie plâns. Mai mult, o să punem mână de la mână, să-i facem toate pomenile și să-l pomenim la soroc, după datină și rânduială, c-a fost

și el, orice s-ar spune, un pravoslavnic. Bine-bine, sigur că revoluționar da' un revoluționar rus, adică un creștin ca orice rusnac. Acum, dacă nu te superi, să trecem la altă poveste. Mătălucă n-ai de unde știi, că ești copil da' mie mi-a spus un moș de o sută de ani, de la Padina, că morții – acolo unde sunt, pe alte tărâmuri – nu umblă fără rost, tăind câinilor frunză. Dușii de pe lume, până să ajungă dincolo de ultima vamă a văzduhului, trec prin încercări mari (ia să ne închipuim că ești pasăre, acum ori abur și zbori până la soare sau mai departe, până aproape de lună – vezi bine că nu-i glumă...) și tocmai d-aia au nevoie de liniște. Dacă ne gândim zi și noapte la cel mort, îl legăm de noi, dă din aripi și nu despică văzduhul – cum s-ar zice, îl zăpăcim și-i încurcăm zborul, îl istovim și-l ținem, ca niște răi, în calea vânturilor turbate. Mai mare păcat ca ăsta nu se află, dragoste mică și cu perciuni. Atunci, nu știu cum se face, da' vin răposații să ne roage să-i uităm, să-i lăsăm în pace, ca să ajungă mai repede la judecată și – dacă o merită – la răsplata cerului. Firește că matale nu știai taina asta, în zilele când nu te mișcai de pe scăunel, cu toate gândurile duse și legate de Ivan și de Maro dar pe urmă a trimis batiușca o păsărică să-ți fure o lacrimă și lacrima asta a fost întâiul semn de uitare...

Cuvintele se repetau și se muzicalizau în mine și în melancolia anilor puțini de atunci: primul semn – semn de uitare...

Mama îngânase, cu o tristețe ușoară în surâs: „uitarea e în noi și în firea tuturor celor văzute și nevăzute."

Fără îndoială că nu leșinasem, ca stăpâna casei cu nebuni, să-i conving pe vecini cât de mare era nenorocirea ce mă lovise și nici nu bocisem ca o țață oarecare.

Puica a recunoscut că rămăsesem și în durere – în durerea de acum și de oricând – un zăpăcit cu nazuri și cu toane. Nebun cum nu se mai afla altul în lume, încercasem un joc de neînțeles: tăcusem, cu încăpățânare, când răsuna toată mahalaua de bocete și-mi venise gust să plâng după o săptămână și mai bine de la înmormântare, când nu mai rămăsese urmă de tristețe în suflete.

Am vrut să mă apăr, să explic – pentru Puica și poate pentru îndoiala ce crescuse în mine, cu fiecare cuvânt ce mi-l spusese – că în fapta și în toanele mele de Puișor hai-hui la cap – cum mă bănuia – era, oricum, destulă nefericire și logică – dacă ambiționam, cu orice preț, să căutăm așa ceva și în nenorocirile ce le știam foarte rar de unde vin și niciodată cu ce rost anume.

Simțisem, ca odinioară, nevoia să-mi descarc sufletul, să-l eliberez printr-o mărturisire ce m-ar fi apropiat de mama, pentru întâia oară, cu rănile dezlegate din bandaje și oblojeli, din sfială și minciună dar în năvala și în amestecul acela curios de sentimente ce se voiau – cu o clipă mai devreme – cunoscute și înțelese, gândul – limpede uri moment – a șovăit, s-a zbătut și s-a risipit în toate ecourile lăuntrice – ca să nu-l mai pot înfiripa. Am ridicat din umeri, descurajat. Mumia din cărucior avusese dreptate: trebuia să renunț, eram blestemat – ca Ivan și ca orice ticălos din mahalaua cu nume de rușine – să rămân un neînțeles, să-mi tac durerile și să-mi ascund frământările, ca pe niște bube. Inima, de câte ori încercasem s-o dărui – ofrandă – în palma întinsă, se făcuse spin. Acum era o buruiană sălbatică și fără nume, cu fructul otrăvit și în țepi, spre care ochii buni ai mamei nici nu se întorseseră măcar...

Făcusem, în adevăr, în ultima săptămână – cum afirmase Puica – un joc nefiresc, de cumătră gata să râdă și să plângă la comandă ori de progenitură cu mofturi și ifose, preocupată să nu se asemene cu oamenii nici în durere? Nu mai știam. Nici nu mai mă interesa.

Dacă mama ar fi avut fantezia să mă curte că mi-am înzorzonat tristețea cu panglici și flori – cum făcuseră vecinii toți, la înmormântare – cu siguranță că mi-ar fi părut inutil să protestez și cu atât mai puțin să-i aduc aminte cine se revoltase împotriva zorzoanelor și ce Puică dragă și uitucă le binecuvântase fiindcă înfrumusețau – cu strălucirea lor de-o clipă – moartea hâdă. Fără îndoială că nu ar fi fost prima și nu era ultima nedreptate pe care mă resemnasem s-o îndur fără murmur.

Oamenii de atunci – buni sau răi, deopotrivă – scăpau ori bănuiau că scapă de remușcări – când și dacă aveau, în adevăr, mustrări de conștiință – împovărând sufletul unui vecin sau al unui om de pe stradă – indiferent – cu păcatele lor mari și mici – câteodată fără vina și de cele mai multe ori fără înțeles.

Pe lângă asta, totul trecuse – începuse să fie poveste: bocetele stridente ale nevestelor tinere din sobor, parigoria florilor și a patrafirelor, viața lui Ivan și sfârșitul năprasnic al surorii de la Candia – la fel...

Ar fi însemnat să mă zbucium de prisos, reamintind isprăvi pe care toată lumea se grăbise – cum era și natural – să le uite cât mai curând ori să strig adevăruri asupra cărora nu mai avea nimeni timp să se oprească.

Tănăsică, în filosofia lui de flăcău prostănac, mă convinsese că un dezmoștenit, ca mine sau ca el, începe să fie deștept din clipa când învață să tacă și să surâdă.

— Crezi tu, mă vericule, că nu m-a usturat la ficați și pe mine, când l-am văzut pe rusnac în flăcări și că nu mi-a venit să urlu de scârbă, ascultând bocetele babornițelor și târâturilor din sobor? Ba bine că nu! Mare usturime, frățioare și a dracului disperare. Noroc că, fără să știu cum și ce fel, parcă a împietrit în mine și inima și gândul și vorba și lacrima. Atât am priceput eu, ca o slugă proastă de birt: că nimeni și nimic nu-l mai învie pe Ivan și nu mai poate scoate, dintr-un ciot negru – parcă răsucit și el de durere și groază – o frumusețe cum a fost Maro! Asta-i sigur! S-au dus, amândoi! Pune-le sare pe coadă, că orice-am face și oricât ne-am da cu tărtăcuța de riduri, morții de la groapă nu se mai întorc! Aleluia și – cum s-ar zice: să ne mai scrii pe – o cărămidă poștală, dorind ca mica mea epistolie să te găsească în cele mai fericite momente ale vieții matale, pricurorule! Asta-i, sări-i-ar ochii mă-sii cui știu eu...

Tănăsică se ridicase, prin suferința ce-l lăsase sărac de lacrimă, mai presus de îndoială și de revoltă. Trăia, apărat de surâs, în mutenia lui de flăcău rămas fără haz și fără credință, de când înfruntase ispita din biroul capitonat și trecuse prin Casa Suspinelor, în numele unui adevăr nepriceput de subalternii cu sau fără tesac. Scăpase, de mult, de nevoia mărturisirilor și puțin îi păsa, acum, dacă mai rămăsese ceva de spus și de înțeles – în el și în existența pestriță a haimanalelor de pe toate coclaurile pământului. Crucificată pe zidul rece al beciului polițienesc, sub loviturile namilei cu galon, sluga de la birt se apropiase de marea înțelepciune a tăcerii, cu evlavia ce mă încremenise și pe mine, în primele zile, în fața șipcilor arse.

— Bine ar fi, Puică – am oftat, ascultând lăutarii ce cântau sub șopronul ofticosului cu catastiv – să pot și eu

să scap, ca Tănăsică, de toate ofurile din mine! Nici nu știi, matale, ce bine era când stăm nemișcat pe scăunel, cu inima împietrită. Nu mai mă supăra nimic, nicio grijă, niciun vecin și nicio întrebare. Stare de prostire o fi fost asta, cum a zis Puișor, da' era mai bine așa, decât să te trezești cu o lacrimă pe obraz și pe urmă să simți cum se adună în tine un fel de pustiu ce te apasă și te face s-o iei la fugă, orbește, ca un câine cu tinicheaua de coadă...

Dacă totul s-ar fi redus la minunata poveste cu pasărea trimeasă de cei morți, ca să-i uit cu o clipă mai devreme, cu siguranță că visul din primele zile – de cuminecare în liniște și de negare a durerii – nu s-ar fi spulberat odată cu lacrima ce-mi umezise genele și mă furase, fără să prind de veste, din tăcere și nemișcare – ca dintr-un cuib pentru suflet. Cântecul uitării venise de dincolo de ziduri, cu întâiul hohot de râs al Vrăbioarei și cu orice gest de nepăsare, făcut – de dușmani și de prieteni – cu o ușurință egală. Mirat, la început, că vecinii din casa cu nebuni au putut găsi – ca nevestele tinere din mahala și cumetrele din sobor – un motiv de durere sau numai de bocet, într-o moarte omagiată numai de Tănăsică, prin cucernicia lui mută, mă trezisem – mai târziu – tot așa de mirat, într-o lume nu mai puțin ciudată, prin graba cu care se lăsase furată de necazuri mărunte dar și de petreceri, în loc să simtă – ca mine – ce gol adâncise, în viața tuturor, fapta cârpaciului certat cu oamenii și cu Dumnezeu...

Trist, la rându-mi și gata să adun flori de pe maidan și din margine de șanț, să le împletesc cunună și să le depun, cu lumânările și panglici, lângă ruina casei de scânduri – ca orice țață meșteră să-i sature pe morți cu cofeturile și merele dulci ale pomenilor – așteptam să se adune, lângă mine, plozii rătăciți printre cucutele și mărăcinii maidanelor și

codanele din mahala, să plângem și să ne țipăm disperările, să cântăm pe nas, ca dascălii, „slavă și mărire celui de sus" și să gătim moartea cu nimicuri strălucitoare, ca să nu ne mai înfricoșeze.

Năpârstoc hai-hui la cap, cum mă caracterizase mama, condamnam o atitudine socotită, până în ajun, o exprimare pură a durerii și regretam că nu luasem parte la ceremonialul lumesc cu bocitoare și leșinuri, cu popi și cu ciocli – ceremonial ce mă revoltase în primele zile, pentru că mi se păruse că ultragiază, deopotrivă, simplitatea morții și memoria tovarășului cu sufletul răsucit în flăcări.

Făcusem, în jocul ce o mirase pe mama, un salt de saltimbanc speriat de inconștiența cu care își schimbase măștile și sufletul. Lacrima rostogolită pe masca lui hilară, pecetluise o taină. Nimeni și nici el singur nu ar fi putut s-o dezlege.

— Nu știu, Puică, să mor dacă știu ce-i cu mine... Mai întâi a fost ca un fel de silă de Tinca, de Bela și de toți oamenii. Lasă-mă, lăsați-mă-n pace! Uite-așa mi se năzărise să le strig la toți. După sila asta, cu fiecare râs de țață, cu orice vorbă de haz sau de nepăsare, m-am simțit singur și tot mai singur și fără rost, până m-a pătruns singurătatea asta ca frigul și ca întunericul de pivniță. Acum parcă mă apasă ceva și nu mă lasă de loc să răsuflu – îmi vine să țip și să plec, s-o iau la fugă într-acolo sau în altă parte, să scap de casa asta cu nebuni și de vecini, de barieră și de triaj, de tot ce văd! Cum a spus Puișor odată: parcă mă simt murdar și-mi vine să mă arunc unde-i apa mai adâncă.

CAPITOLUL XIV

DACĂ ERA ȘI ASTA O FERICIRE...

Sultana dormise acasă.

Fana îmi spusese, în trecere, că sora mare a fost liberă peste noapte și va pleca la bordel după prânz. Am ridicat din umeri, plictisit și am întors capul în altă parte. Nu mă interesa viața celorlalți. Nu mai eram curios să aflu dacă Domnica renunțase ori nu la pianul ei de răzbunare. Puțin îmi păsa de isprăvile scârnave ale pricoliciului înhămat la cărucior, de strâmbăturile Lenorei, de vioara meșterului ungur și de pasiunile lui vânătorești, de mandarinele și bucățelele de zahăr furate de Mădălina de la stăpânii vremelnici, pentru progenitura cu fundă de cârpă în păr și nu mai mă înfiorau strigătele de. Disperare și răzvrătire de dincolo de zidurile casei cu nebuni. Fana, de asemeni, nu mai mă pasiona, ca altădată. Uitasem de când nu-mi mai apăruse, în vis, ispita trupului ei plin de pofte, de neastâmpăr și de frumusețe. Singur și fără somn, în întunericul din sală, mă gândisem de câteva ori la tovarășa de joc și de isprăvi. Mă întrebam: „ce-o fi mai făcând Fana" – cu melancolie, ca și cum se scurseseră

ani, între noi și se ridicaseră piedici și depărtări. Nu o mai căutasem, însă, în patul ei din pălimar și nici nu-i ascultasem chemările, din seara când ne scosese din fire, cu prevestirile ei rele, mumia din cărucior. Cearta cu bătrâna, provocată de mine, firește și – mai ales – amenințările Sultanei, care înțelesese ce gând vinovat ne apropiase în ultimul timp, mă siliseră să stau cât mai retras. Sora de la bordel strigase că pune mâna pe bici, îmi pomenise numele și ne lăsase să înțelegem că, la cel mai mic prilej, nu va șovăi să ne facă de râsul lumii. Nu vream să-mi văd visul de dragoste terfelit în gura țaților și nici s-o aud pe Bica-mărunțica sau pe oricare altă intrigantă, pricepută în clevetiri, vorbind de mine și de Fana cum vorbiseră, odinioară, despre Paler ori Stârcu de la gară și Safta țiganca. Soborul ar fi fost bucuros să ne amestece și pe noi în lăturile în care se bălăciseră ceilalți, să fim – după chip și asemănare – armăsar tânăr, în locul lui Tănăsică, pentru pofta răscolită în practicele nevestelor tinere și codană cu priviri jucăușe, provocătoare și buzele înfiorate și senzuale, bună să prindă minciuna din zbor și s-o ducă de la o poartă la alta ori să asculte, să învețe și – cu timpul – să trăiască mascările și nerușinările ce făcuseră, pe vremuri, din casa hamalului de la gară, un adevărat tractir. Asta nu trebuia să se întâmple.

Preferam s-o întâlnesc, din când în când, tristă cum era acum, cu ochii roșii de plâns și de neodihnă – s-o las să plece în lume, cu boarfele în legăturică și să n-o mai văd niciodată, decât să lunecăm, prinși de mână și să ne afundăm, clipă cu clipă, în mocirla de unde n-ar mai fi putut nimeni să ne scoată în lumină.

Puișor de la fabrică îmi spusese într-una din seri, cum stăm la taifas pe scăunele, că din toate nenorocirile

ce-l amenință pe un om simțitor, una singură îl scoate din rândul lumii și-l duce la balamuc, după ce l-a purtat prin toate rătăcirile minții și ale decăderii: moartea sufletului! Tâmplar mecanic și Puișor cu surâsul scump, moștenind de la bătrâni câteva cărți cu scris înflorit de credință și o tristețe de toamnă ce-și scuturâ și plânge frumusețile, tata îl evocase pe Iov (parcă o ascultam pe mama, în seara când îi fusese frică să ne lase, în casă și în întuneric, numai cu gândurile, vorbindu-ne de omul plin de bube și părăsit de rude și prieteni, care învinsese suferința pentru că își păstrase sufletul neatins, sănătos și puternic) și nu uitase – pomenind de Fofoloanca și Tănăsică – să profileze, pe cer și în fantezie, același copac uscat, rămas ca o arătare a morții într-o margine de drum.

— Nu-l mai înfioară ploile, băiatule, nu-l mai cutremură vânturile și nu-l mai dezmorțește și înflorește soarele primăverii.

Anotimpurile trec și vor trece, pe linia zodiacului, cu rostul lor dar copacul – pierdut, ca un om cu sufletul mort, pentru vecii vecilor – n-o să le mai simtă adierile, fâlfâitul și șoaptele...

— Sufletul, fată bună, atât mai avem de apărat! Nu mai plânge, că la toamnă intru la fabrică și pe urmă plecăm în lume. Acolo, departe, uite unde-i cerul frumos acum, n-o să mai fie nici Sultană să ne facă de ocara vecinilor și nici sobor, așa că n-o să mai avem de cine să ne ascundem. Numai unul lângă altul o să fim – cum stăm, acum un an, pe maidan ori sub podul de piatră...

Fana se resemnase să numere zilele, una câte una, până la toamnă și să plângă, ascunsă în magazia de lemne, uimită, îndurerată, umilită că pot să trec pe lângă ea fără s-o

privesc. Uneori, înduioşat de lacrimile ei, surprins şi nu mai puţin mustrat de conştiinţă că am tăria s-o fac să sufere, o aşteptasem între cucutele de pe maidanul cu basculă, dornic – la rândul meu – s-o mângâi, să-i prind capul în palme – fără cuvânt – şi să-i sărut ochii, s-o legăn ca pe un copil şi să-i mărturisesc – potrivind cuvintele pe o melodie ce se înfiripa atunci şi numai în mine – că mi-e mai dragă şi se face mai frumoasă, cu fiecare clipă ce ne desparte.

Sultana, însă, ne descoperise culcuşul.

— Ascultă, mă... Puişor al mamei şi-al dracului – mă certase, strângând şi tremurând pumnii cu ciudă, spre mine – fii cocoşel cu cine-ţi place, da' pe Fana să nu te prind c-o faci găină, că e prăpăd! Asta, să ştiţi, e ultima oară când vă iert scârnăviile. Altădată, dacă vă mai găsesc în bălării, ca pe borfaşi, vă dezbrac la piele şi plec cu voi prin mahala, legaţi cot la cot şi cu bucile goale, să vă râdă şi curcile...

Sora de la bordel ne întorsese spatele şi plecase, după ce ne săgetase cu o privire rece, tăioasă, de mumie întinerită ca prin farmec, desprinsă din cărucior şi trimeasă – pas cu pas – pe urmele noastre, să ne fure şoaptele, să ne spioneze mişcările şi să ne afle gândurile, să ne învenineze sufletele – din nou – cu o ameninţare ce ne încremenise, muţi, în umbra risipită a cucutelor. Mă uitam în pământ, ruşinat – deşi nu făcusem altceva decât să-i spun fetei, în cântec din alte vremi, că „la nunta mea, o să cadă o stea" – vinovat şi mic, necăjit pe lume şi pe mine că nu avusesem putere să-mi înfrâng sfiala şi să-i răspund Sultanei tot aşa de tăios cum îi fusese uitătura. Fana îşi muşca buza, nervoasă şi nu ştia – în ciuda ce-i risipise tot sângele din obraz şi-i umpluse ochii de lacrimi – ce să facă şi ce să spună, ce cuvânt de revoltă ori numai de ocară să arunce în urma surorii mari şi cum

să-şi stăpânească plânsul şi tremurul mâinilor. Surprinşi în ascunzătoare tocmai când nu ne aşteptam, sărisem amândoi în picioare şi strânsesem pumnii, gata – cu toată panica din primul moment – să ne apărăm de duşmanul ce ne descoperise urma. Sultana, însă, nu se speriase de poza noastră războinică. Nici nu tresărise măcar. Voinică, sigură de sine, ne mă surâse cu o privire uşor încruntată, în care mi s-a părut că întâlnesc, în egală măsură, sfidare, dojană şi mirare – un fel de „poftim, scârbele mici, cum se umflă în pene" – şi aşteptase liniştită, cu mâinile în şolduri, parcă mai înaltă şi mai puternică, fără să ne piardă o clipă din vedere, să descleştăm pumnii şi să înclinăm capul, învinşi.

— Proşti, să ştii că aşa suntem – suspinase Fana, clocotind de necaz, după ce plecase sora de la bordel şi ne dezmeticisem – nişte proşti cum nu se mai află! Bine face Sultana că-şi bate joc de noi! La urma urmei, de ce-am tăcut, ca mormolocii? Ne-a fost frică de pumnii ci? Ar fi ea în stare să ne dezbrace şi să plece cu noi pe stradă, cum ne-a ameninţat? Mai vezi de altul, că nu-s de cârpă şi de fulgi! Stăm lângă tine şi ascultam cum cântai. Asta-i toată isprava. Atunci de ce, de cine ne-a fost frică? Nu-i mai rău aşa, c-o lăsăm să creadă câte-n lună şi în soare, numai fiindcă n-avem curaj să deschidem pliscul? Vezi bine că da! Nu mai ştiu ce-i cu noi, că altădată, pe maidane, nu ne speriam de nimeni şi de nimic şi azi, cum se strâmbă Sultana sau altcineva la noi, ne ia piuitul..

Plânsese cu parapon de plod încolţit de câini şi zgâriat în toţi mărăcinii maidanelor.

— Ce să mă fac? Asta nu mai e viaţă! Ce să mă fac – vai de sufletul meu, că aşa n-o mai duc, nu se mai poate s-o duc mult...

privesc. Uneori, înduioșat de lacrimile ei, surprins și nu mai puțin mustrat de conștiință că am tăria s-o fac să sufere, o așteptasem între cucutele de pe maidanul cu basculă, dornic – la rândul meu – s-o mângâi, să-i prind capul în palme – fără cuvânt – și să-i sărut ochii, s-o legăn ca pe un copil și să-i mărturisesc – potrivind cuvintele pe o melodie ce se înfiripa atunci și numai în mine – că mi-e mai dragă și se face mai frumoasă, cu fiecare clipă ce ne desparte.

Sultana, însă, ne descoperise culcușul.

— Ascultă, mă... Puișor al mamei și-al dracului – mă certase, strângând și tremurând pumnii cu ciudă, spre mine – fii cocoșel cu cine-ți place, da' pe Fana să nu te prind c-o faci găină, că e prăpăd! Asta, să știți, e ultima oară când vă iert scârnăviile. Altădată, dacă vă mai găsesc în bălării, ca pe borfași, vă dezbrac la piele și plec cu voi prin mahala, legați cot la cot și cu bucile goale, să vă râdă și curcile...

Sora de la bordel ne întorsese spatele și plecase, după ce ne săgetase cu o privire rece, tăioasă, de mumie întinerită ca prin farmec, desprinsă din cărucior și trimeasă – pas cu pas – pe urmele noastre, să ne fure șoaptele, să ne spioneze mișcările și să ne afle gândurile, să ne învenineze sufletele – din nou – cu o amenințare ce ne încremenise, muți, în umbra risipită a cucutelor. Mă uitam în pământ, rușinat – deși nu făcusem altceva decât să-i spun fetei, în cântec din alte vremi, că „la nunta mea, o să cadă o stea" – vinovat și mic, necăjit pe lume și pe mine că nu avusesem putere să-mi înfrâng sfiala și să-i răspund Sultanei tot așa de tăios cum îi fusese uitătura. Fana își mușca buza, nervoasă și nu știa – în ciuda ce-i risipise tot sângele din obraz și-i umpluse ochii de lacrimi – ce să facă și ce să spună, ce cuvânt de revoltă ori numai de ocară să arunce în urma surorii mari și cum

să-și stăpânească plânsul și tremurul mâinilor. Surprinși în ascunzătoare tocmai când nu ne așteptam, sărisem amândoi în picioare și strânsesem pumnii, gata – cu toată panica din primul moment – să ne apărăm de dușmanul ce ne descoperise urma. Sultana, însă, nu se speriase de poza noastră războinică. Nici nu tresărise măcar. Voinică, sigură de sine, ne mă surâse cu o privire ușor încruntată, în care mi s-a părut că întâlnesc, în egală măsură, sfidare, dojană și mirare – un fel de „poftim, scârbele mici, cum se umflă în pene" – și așteptase liniștită, cu mâinile în șolduri, parcă mai înaltă și mai puternică, fără să ne piardă o clipă din vedere, să descleștăm pumnii și să înclinăm capul, învinși.

— Proști, să știi că așa suntem – suspinase Fana, clocotind de necaz, după ce plecase sora de la bordel și ne dezmeticisem – niște proști cum nu se mai află! Bine face Sultana că-și bate joc de noi! La urma urmei, de ce-am tăcut, ca mormolocii? Ne-a fost frică de pumnii ci? Ar fi ea în stare să ne dezbrace și să plece cu noi pe stradă, cum ne-a amenințat? Mai vezi de altul, că nu-s de cârpă și de fulgi! Stăm lângă tine și ascultam cum cântai. Asta-i toată isprava. Atunci de ce, de cine ne-a fost frică? Nu-i mai rău așa, c-o lăsăm să creadă câte-n lună și în soare, numai fiin'că n-avem curaj să deschidem pliscul? Vezi bine că da! Nu mai știu ce-i cu noi, că altădată, pe maidane, nu ne speriam de nimeni și de nimic și azi, cum se strâmbă Sultana sau altcineva la noi, ne ia piuitul..

Plânsese cu parapon de plod încolțit de câini și zgâriat în toți mărăcinii maidanelor.

— Ce să mă fac? Asta nu mai e viață! Ce să mă fac – vai de sufletul meu, că așa n-o mai duc, nu se mai poate s-o duc mult...

— Nu te mai amăgi, fată bună și dragă. Asta, numai asta de acum e adevărata viață. Anii de isprăvi și de joacă, de libertate și de înfruntare a primejdiilor, prin toate mahalalele și pe toate potecile maidanelor? Gata. S-au dus. Nu ne mai întâlnim cu ei. Știam eu, astă primăvară, de ce plâng. Tu nu vezi că am pierdut, una după alta, toate bucuriile de atunci? Ce ne-a mai rămas? Nici curajul s-o luăm la rost pe Sultana. Te superi pe mine, că nu mai am încrederea de altădată, în tine și în mine? Parcă tu o mai ai... Asta-i, fată de la stăvilar: nu mai suntem ca înainte. Noi n-am prins de veste cum și ce fel, da' timpul și viața din casa cu nebuni și-au făcut mendrele cu noi, cum le-a plăcut, până ne-am uitat în oglindă și nu ne-am mai cunoscut. Ivan mi-a spus odată că, pe măsură ce crești și intri în lume, simți în tine un fel de durere de a trăi. Mult n-am prea înțeles eu din ce mi-a spus batiușca, atunci, da' uite că în sila ce mă cuprinde, uneori, de tot și de toate și în disperarea ta de acum, e un fel de durere ce crește în noi – ca o bubă... Mumia aia din cărucior și Sultana? Ani și ani am scos limba la una, nepăsător de prevestirile și ocările ei. Acum ne sfredelește inima cu o singură uitătură. Cum vine asta? Sultana nu ne-a fost niciodată dușmancă și-ar fi ușor s-o împăcăm – oricum, s-o facem să ne lase în pace – dacă n-am începe să tremurăm și nu ni s-ar înclești fălcile, când ne iese în drum. Până acum de ce nu s-a amestecat în viața noastră? Se vede că e altceva, în felul cum tresărim și ne uităm unul la altul ori le urmărim mișcările celorlalți, că s-a cuibărit în noi un duh pe care-l simțim numai atunci când ne zbatem și nu suntem în stare să ridicăm mâna ori să dezlipim buzele. Bine, azi n-am făcut altceva decât să cânt și să te legăn, da' știi tu ce se ascunde dincolo de tot ce ni se pare nouă fără nicio vină? Așa ceva singură Sultana poate

să ne spună, că-i mai mare ca noi. Ne frământăm și nu știm de ce, mai rău ca proștii și ca nebunii. Pe lângă asta... dracu să mă ia! Uite, ca să vezi ce harababură e în noi: mă doare gura, de când toc verzi și uscate și nici eu singur nu-mi aduc aminte ce-am spus...

Supărat, aruncasem cu un bolovan în plopi, să gonesc vrăbiile gureșe.

— Fano, ai avut dreptate! Am fost proști! La o adică, te cred: cine ce are cu noi? Sultana să ne lase în pace! Altminteri, dacă se mai ține de noi, facem scandal.

Sora de la bordel ne-a mai prins odată, singuri și pe întuneric, în magazia de lemne dar în fața pumnilor ei strânși, uitasem de jurământul făcut și tăcusem, vinovat, cu ochii în pământ, alături de tovarășa tuturor lașităților mele de acum.

Sultana, totuși, nu ne ura.

Fana se bucurase, în certurile cu Pascu ori cu Domnica – mai dese, în ultimul timp și mult mai strașnice – de tot sprijinul ei de aliată loială și de stăpână pe mizeria și pe norocul celor din coșmelia cu pălimar. Pricoliciul, furios într-una din seri că fata mică nu-i adusese scaun la masă, ridicase palma, s-o lovească dar sora mare l-a prins de piept și l-a repezit în zid, cu putere. Trântorii – strigase ea – să nu-și ia nasul la purtare. Când stai toată ziua cu burta la soare, ca o pacoste, poți să pui mâna pe un scaun, fără să mai faci mofturi. Domnica încercase să-l apere pe bătrân dar Sultana, fără să-i răspundă la ocări și fără să arate cea mai mică urmă de supărare, i-a înfipt mâna în beregată și i-a frânt mijlocul pe masă. Meșterul ungur, atras de văicărelile disperate ale mumiei din cărucior, abia a putut să-i descleștеze degetele. Scăpată din cătușa ce amenința s-o

sufoce, Domnica se prăbușise, mototol, la picioarele oloagei. Bela a ridicat-o în brațe și a dus-o în sală, s-o întindă în pat și să-i facă respirație artificială dar până nu i-a turnat sora mare o cană cu apă în cap și nu i-a dat cu oțet de trandafiri pe la tâmple, nu și-a venit în fire.

Mai mult, Fana găsise într-o dimineață; sub perină, o pereche de ciorapi, un măr și un șorțuleț cu dantelă...

Când s-a dus să-i mulțumească pentru darul ce i-l făcuse, fata a găsit-o pe Sultana ascunsă în casă, plângând.

— Surioară, surioară, mânca-ți-aș ochii ăia frumoși, tare – ar fi bine să scapi tu, cel puțin, de balamucul de aici și de robia în care mă zbat eu – sufletelule...

Scena, povestită de Fana, mă înduioșase. Ciorapii, firește, erau destul de scumpi iar șorțulețul frumos, alb și mătăsos, parcă anume ales să încingă, cu fundă la spate, mijlocul fraged al fetei dar mult mai prețios mi s-a părut mărul acela cărnos și dulce, lăsat de sora de la bordel – ca o inimă ascunsă în dantele – sub căpătâiul copilului pe care-l visa apărat de toate ispitele și stricăciunile. Oltenii nu aduseseră niciodată, în mahalaua cu nume rușinos, bunătăți așa de scumpe. Sultana luase fructul de la un negustor din centru – poate venise pe jos, de la bordel, flămândă și obosită, după o noapte de muncă, numai ca să aibă cu ce să-l cumpere – ori îl primise cadou de la un mușteriu de zile mari: un fecior de bani gata, rătăcit – după o petrecere – printre pensionarele de pe malul gârlei sau un negustor din hală, avar și libidinos, învățat să plătească o marfă prin alta, ca să i se pară că-l costă mai puțin și face o afacere până și cu îmbrățișările tarifate ale caselor de toleranță. Fana era așa de încântată de ciorapi și de șorțuleț mai ales, că nu s-a

gândit sau n-a mai avut vreme să caute frăgezimi de suflet și înțelesuri, în darul mic și strălucitor găsit sub perină. Fericită, zburdând prin curte cu pachetul în brațe, venise să-mi arate și să mă roage să pipăi, să mângâi dantela, să lunec pe obraz, ca o mângâiere, nansucul alb al șorțului și să mâncăm împreună, frățește, mărul domnesc.

Când am văzut-o pe fată mușcând, cu dinții albi și dornici, din fructul cărnos, am avut – cu toată pofta ce mi-o făcuse – o tresărire lăuntrică. Fana, mirată că șovăi să-mi fac parte egală din mărul ce mi-l oferise, rămăsese cu mâna întinsă. Nu știa ce-i cu mine. Mă supărasem că oprise, pentru ea, întâia mușcătură? Odinioară, pe maidan, nu făcusem tot așa? Flămânzi, înfulicasem când unul, când altul, din codrul de pâine sau din felia de pepene, până ne săturam. Uitasem ori acum eram mari și trebuia să ne fandosim cu furculița și cuțitul, ca Gore și țiganca lui, când era portarul de la gară invitat la masa lor cu vin puțin și câteva sticle de sifon? Să nu tac. Mai bine să-i spun tot ce gândesc, sincer – să știe cum să se poarte cu mine. Am râs, nu fără tristețe. Să nu fie proastă mică și nici răutăcioasă. Nu mă gândisem niciodată și cu atât mai puțin acum, la fandoseli de hamal cu guler tare. Șovăisem să iau mărul fiindcă – nebun și hai-hui la cap, cum eram – mi s-a părut, tocmai atunci, că șoptește cineva lângă mine, așa: „uite, Puișor, dacă ai fi în clipa asta, cu Fana, la voi acasă, acolo departe, unde vezi întotdeauna cerul frumos, ți-ar fi ușor să faci o policioară, să pui mărul pe ea și să-l păstrez?"...

— Cum adică – se minunase sora mică – de ce să-l păstrăm?

— Așa, ca să ne uităm mereu la el și să ni se pară că vedem sufletul Sultanei, frumos și bun ca un măr domnesc...

— Stai, musiu, ca te-am prins! Dacă are sufletul bun, de ce fugi de ea, de ce nu mai vii pe la noi, s-o-ntrebi ce mai face și să stăm de vorbă – să ne vadă scârba de Domnica și să moară de ciudă că ne avem bine cu Sultana? Așa-i că numai ai ce spune? Bine, cel puțin, că recunoști – capsoman cu părul lins pe frunte...

Fana mă certase, mă trăsese de urechi și – ispravă neașteptată – îmi stricase freza, răvășindu-mi părul cu degetele nervoase. Freza de dare eram așa de mândru! O alesesem cu câteva clipe mai înainte, cu grijă și migală, cocoțat pe un scăunel, să pot ajunge până la ciobul de oglindă din rama bătută de mama, dinadins, cât mai sus, ca să-mi piară gustul gătelilor...

Sora mică mă supărase așa de mult, prin fapta ei de copil frumos și nesuferit, că n-am știut – câteva clipe – cum să mă răzbun: s-o prind în brațe și să-i muşc buzele până la sânge ori să-i întorc spatele, hotărât să nu-i mai vorbesc până diseară sau mai mult, până s-o convinge mumia din cărucior să ne lase singuri, în fiecare noapte, în patul din pălimar? Firește că nu mi-a fost greu să pricep de ce se necăjise, vorbind – în trecere – de Sultana și – cu toată stăruința – de popasurile ce eram dator să le fac în patul din pălimar – cum încercase să mă convingă, naivă și dragă, cu toate că-mi stricase freza: ca să moară Domnica de necaz! Acum era rândul meu să-i fac cu tifla și să răzbun părul ciuf și încurcat, smuls și rămas – trofeu – printre degetele ei neastâmpărate.

— Să nu crezi că sunt prost și n-am înțeles! M-ai ciufulit ca să uiți de câte ori ai plâns, când mă rugai să viu la tine-n pat. Sunt sigur că aștepți de mult un prilej, să-ți sări inima cu mine. Poftim, acum poți să fii împăcată: ai-o inimă

ca o solniță. Mai vrei ceva? Atât să știi: poți să-mi strici freza și mâine și poimâine și peste un an, că nu mă prinzi în pălimar până nu dispare bufnița aia bătrână în casă! Asta-i Și încă ceva: dacă mai râzi, când mă cert cu tine, te fac... urâtă și... zbârcită ca Tinca! Gata? Acum să mă lași în pace...

Fana încercase să surâdă – un surâs plin de tristețe și poate de mirare că acordam atâta importanță unei glume nevinovate. La urma urmei, nu se făcuse gaură în cer și nici nu era să-mi iasă bube dulci în vârful nasului, dacă și-a încurcat o clipă degetele în părul meu. Nu simțisem că în gestul ei fusese un pic de ciudă, poate dar și multă dragoste? Eu de câte ori n-o despletisem, să văd cum îi cad buclele negre pe umerii albi? Ea nu se supăra și nici nu mă făcuse nesuferit și zbârcit. Mă sărutase, cu recunoștință și-mi mușcase sfârcul urechii, ușor, ca un cățeluș ce latră și se preface mânios dar nu uită că e joacă la mijloc. Trăiam în paradis? Nu ne apăsau destule necazuri? Atunci de ce ne mai bosumflam pentru toate nimicurile. Ca să fim mai nefericiți? Mai bine să ne împăcăm, să turbeze Pascu și sora mijlocie când vor auzi că și cearta de acum fusese un fel de „poa să nu se prindă" și să mâncăm mărul după cum ne învoisem: o mușcătură eu, o mușcătură ea, altă mușcătură eu și pe urmă...

Oricum, să nu mai fiu trist din cauza frezei. Să-i sară ochii mă-sii cui minte, dacă nu era strâmbă și cu firele de păr încurcate. Mi-o stricase dinadins, ca să mi-o aleagă ea, pe urmă, mult mai frumos, cu pieptănul nou. Aflasem că Domnica uitase sub perină, ca o proastă, o sticluță cu parfum scump? Fata îl păstrase pentru mine. Numai câteva picături în păr și se alege o cărare ca un bulevard. Asta n-are să fie nimic. Fana se jurase încă odată și mă asigurase c-o

să-mi aducă – să n-o întreb, că nu-mi spune de unde – toate miresmele și cosmeticurile din bărbieriile de lux, dacă n-o să mai fac botișor de urs cu mofturi și n-o s-o mai ocolesc, de atunci încolo – ca un prost cu musca pe căciulă sau ca un sălbatic – pe sora de la bordel.

— Am zis noi că Sultana-i a dracului, fiindcă nu ne lasă-n pace și ne amenință, când ne ascundem în cucutele de pe maidan și nici acum nu înțeleg de ce s-o fi amestecând unde nu-i fierbe oala, da' uite că tot ea, săraca, mi-a cumpărat ciorapi și șorțuleț. Soră, nu altceva, miloasă și darnică – nu scorpie ca aia bătrână și intrigantă ca Domnica. Odată, nu știu cum se face – asta, numai ca să vezi că ține și la tine, Puișor – mă ia la o parte și: „ia ascultă, fă" – zice – „de ce fuge Iacov ăsta de mine?" Am vrut s-o dreg c-o minciună, că ești bolnav adică, da' n-am apucat să deschid gura că ea, de colo: „spune-i Fano" – zice – „că am să-i încredințez un secret – numai să nu fie farfara la limbă"...

Sultana nu mă îndurerase niciodată, ca mumia din pălimar și nici nu mă dezgustase de oameni și de viață, ca sora mijlocie ori ca Vrăbioara, deși se amestecase în toate scandalurile din casa cu nebuni – uneori s-o apere pe bătrână, deseori s-o smulgă pe Fana sau pe Domnica și nu odată pe Pascu, din pumnii țigăncii lui Gore ori din ghearele Mădălinei. Dincolo de ocări și de țipete, de isprăvile pensionarei de la bordel și de nerușinările ce le patrona oloaga și le specula pricoliciul înhămat la cărucior, parcă trăia altă ființă, bună, resemnată, poate ea însăși scârbită de faptele ce le făcuse fără să fie ale ei, cu acea „durere de a trăi" întipărită pe figură, în vorbă, în gesturi și mai ales în priviri. Sultana era o învinsă, una din multele ultragiate ale vieții, întâlnite în mahalaua cu nume rușinos. Sufletul ei crescuse,

ca al meu, răsucit și strâmb. Soră cu mine, prin suferință și cu Ivan Fedotici Karasoff, prin visul lui de înfrățire și de chemare a păcătoaselor de pretutindeni sub stindardul tuturor dezrobirilor, Sultana îmi inspirase întotdeauna un sentiment curios, nelămurit în sufletul copilului de atunci, de încredere și în același timp de sfială – o sfială ce crescuse cu timpul și se făcuse spaimă, din clipa când ne furase taina și ne descoperise cuiburile din magazia de lemne și de pe maidan. Nu știam unde și cum să mă ascund mai repede, când umbla prin curte ori mă anunța cineva că se întoarce din oraș, numai să nu mă vadă, să nu-i întâlnesc privirile pline de imputare, să scap de dojana ce așteptam, dintr-un moment în altul, să mi-o facă. Fana mă certase, deseori, că sunt fricos. Fără îndoială, mi-ar fi fost ușor să mă apăr, dacă totul s-ar fi redus la cântecul trist al ciobănașului sortit să se nuntească, în curând, cu „a lumii crăiasă" ori la vina brațelor făcute leagăn pentru odihna și lauda trupului feciorelnic dar păcatul era în noi și în fiecare frunză, în orice adiere, în vântul și în arșița ce ne dezgolea pieptul și ne apropia, leneși și tolăniți pe iarbă, furnicați de nu știu ce neastâmpăr și plini de un dor, de o sete nostalgică de contopire în beția ce ne împăinjenise, de atâtea ori, ochii tot așa de leneși. Conștiința acestui păcat mă dezarmase și teama că Sultana cealaltă, fata de la bordel și din toate scandalurile și desfrâurile, ar fi capabilă să ne facă de râsul lumii. Fana nu mă mințise. Sora mare, în ciuda purtării mele suspecte, încercase – de câteva ori – să mă surprindă singur în curte ori pe maidanul cu basculă și-mi trimisese vorbă prin Lenora și Tănăsică, prin Fana mai ales, că nu înțelege de ce stau ascuns când o știu acasă. Să nu fiu prost, că nu are nimic cu mine. Dimpotrivă, i-am fost și-i sunt tare simpatic. Mă sfătuia, prin urmare, să

nu mai fac mofturi de curcă fandosită și să n-o mai ocolesc așa, fără niciun rost, că altminteri se supără și nu-mi mai spune un secret care o să mă bucure foarte mult.

Curios, căzusem într-una din seri în capcană. Sultana mă strânsese de mână și-mi șoptise o glumă cu înțelesuri, mă gâdilase și îmi dezlegase brăcinarul de sfoară – firește că nu dinadins dar cum se întâmplă, uneori, între tovarășii de joacă...

Stângaci, rușinat, îmi prinsesem repede pantalonii cu amândouă mâinile, să nu-mi cadă. În vine și încercasem să fug. Sora de la bordel, însă, mă prinsese de umeri, mă cercetase atentă, de sus până jos și îngânase târziu, cu ochii în gol, fără să mă lase să plec, un „da, da, numai așa se poate", destul de misterios...

— Mâine sunt acasă, singură – mă anunțase, tot așa de misterios, la despărțire – și te aștept. Să nu spui la nimeni. Nici Fana să nu afle. Secret! Numai noi să-l știm. Auzi? Am încredere în tine, că nu mai ești un puștan cu morișcă la gură...

Toată noaptea nu se prinsese somnul de mine. Neliniștit, frământat de întrebări și de presimțiri, nu știam ce să cred, și cum să-mi explic porcăria ce mi-o șoptise Sultana și jocul nerușinat cu brăcinarul dezlegat cu îndemânare de profesionistă, dintr-o singură smucitură. Ce plan avea, în ce cursă voia să mă atragă sau ce veste bună, de soră cu sufletul desfigurat, îmi ascunsese până atunci? Stăruința și felul cum mă rugase să nu vorbesc cu nimeni și în primul rând cu Fana, de invitația ei, mi se păruse bizară. Niciodată nu avusesem taine față de tovarășa tuturor bucuriilor și întristărilor mele. Numai un nemernic ar fi putut s-o mintă. De ce n-o chemam, atunci – nu era nimic dacă-i stricam

somnul – să-i povestesc ce se întâmplase între mine și sora mare și să-i cer sfatul? Fapta asta m-ar împăca, în conștiință, cu Fana dar mi-ar încolți în inimă altă mustrare: o trădam pe Sultana. Pe lângă asta, sora mică – mai puțin stăpână pe nervi ca mine – ar face scandal, cu siguranță.

Adormisem în zori, istovit – încă nu mă hotărâsem cum o să ies, a doua zi, din încurcătură – și mă deșteptasem pe la prânz. Puica se mira că Pascu se îndurase – trebuia să se ducă să-și încaseze pensia – s-o ia și pe Fana în oraș. Sultana cântase în pălimar, se plimbase prin curte, pe urmă se certase cu bătrâna și plecase – trântind ușile. Slavă cerului: eram salvat! Mă bucuram, ca un copil. Uitasem că sora de la bordel nu renunța, așa ușor, la binele dar și la răul ce ambiționa să-l facă...

Cursa, a doua oară, a fost așa de bine întinsă, că n-am mai putut să scap.

Puișor venise acasă, la prânz, flămând dar bine dispus. Strigase, de la poartă, că-i e foame și răspunsese, în trecere, la o glumă a lui Varlam, care era în curte, cu un hohot sănătos de râs. Masa era pusă dar mama nu-l mai întâmpinase în prag, ca de obicei, cu o vorbă bună sau cu un surâs.

Tata să nu se sperie, că Puica n-are nimic. Măturase prin casă, pusese legumele la foc și pe urmă se întinsese puțin în pat, că obosise. Asta era tot. Noi o să mâncăm singuri, ca doi puișori ascultători dar să nu oftăm ori să fim triști, dacă o iubim și nu vrem s-o facem să plângă.

Mama ne încuraja, asigurându-ne că n-avem niciun motiv de tristețe. Nu tușise, nu o scuturau frigurile, n-o lua cu călduri și nici nu se legăna casa cu ea, ca altădată. O simplă slăbiciune. Oricine o sâmte, fără să fie bolnav, dacă pune un pic de inimă în munca și în grija casnică.

Așadar, să lăsăm gândurile încolo și să ne așezăm la masă. Oricum, să nu închidem ușa de la sală, să ne vadă mâncând și să se bucure. Toate ca toate dar să nu tăcem așa, că nu ne întorsesem și nici n-o să ne ducem la înmormântare. Mai bine să vorbim (oare nu se mai întâmplase nimic nou, la fabrică?) să glumim (eu, care știam atâtea drăcovenii cu vecina sa furnică, de ce amuțisem...?) să cântăm ori să strigăm, cum ne-o place – numai să nu încremenim cu capul în palme. Sfinților din cer, ce oameni neînțelegători suntem! Nimeni n-o să mai poată să se întindă câteva clipe în pat, de răul unor puișori neascultători. Să știm că dacă mai stăm așa, ca niște stane și lăsăm mâncarea să se răcească în farfurii (de asta se canonise ea, atâta vreme, lângă mașina de gătit?) se dă jos din pat și începe să fugă prin cameră – să ne convingem că ne speriasem ca niște tonți...

Tata îmi făcuse un semn disperat, spre lingură și felia de pâine: curaj...

Viața mă obliga din nou să împrumut masca hilară a măscăriciului cu lacrima ascunsă. Mâncasem cu noduri, vorbisem tare – începusem dar îmi erau gândurile risipite și nu isprăvisem niciuna din năzdrăvăniile cu care voiam s-o distrez și mai ales s-o mint pe mama că o cred sănătoasă.

Puișor, de asemeni, spusese nimicuri fără haz și se silise să râdă.

Când ne uitam unul la altul, însă, ne tremurau buzele și ni se umpleau ochii de lacrimi. Scuturam capul, cu un gest de voință, să ne stăpânim plânsul și o luam de la capăt, cu alte povești fără sfârșit și cu eforturi nu mai puțin dureroase să părem bine dispuși – fericiți ai pământului.

— Puică dragă, ne-ai dat o mâncare așa de minunată – ca la restaurant, nu altceva – că ne lingem pe degete și nu ne

mai vine să ne sculăm de la masă. Așa nevastă, ca matale, la casa omului, e o binecuvântare! Acum, uite că punem și noi o condiție: să mănânci cu noi, diseară. Dacă ne faci bucuria asta, o să-ți aducem o friptură în sânge și vin tare, de la un drac de cârciumar din barieră. Să nu zici nu, nevastă, că pe urmă ne supărăm – cum te supăraseși matale, adineauri – și nu-ți mai gustăm bunătățurile. Ne-am înțeles, nu-i așa?

Tata așteptase, cu surâsul risipit ca o lumină în trăsăturile figurii, sigur că mama o să se bucure de darul promis dar răspunsul întârziase.

— Puică bună, de ce taci? Am mâncat, am vorbit și-am glumit, cum ți-a fost dorința. N-ai avut, prin urmare, de ce să te superi pe noi. Ori ți-ar place să-ți aducem altceva, diseară? Spune-ne, rogu-te, ca să știm ce să cumpărăm.

Tăcere – o tăcere plină de prevestiri, ce ne încremenise.

— Mamă!

Nimic – nicio șoaptă ori un geamăt măcar...

Palid, Puișor întorsese spre mine o privire nesigură, speriată, rătăcită.

Puica vorbise cu noi, până atunci, se interesase de nevasta mălăierului (i-o fi spus cineva, biata femeie, că murise Oița și Rel...?) și răsese de Talion-fecior-de-domn, care se împiedicase în pinten – plimbându-se cu vecina sa furnică pe bulevard – și căzuse cu nasul într-o cutie cu vax. Acum nimic – niciun cuvânt și niciun semn de viață. Maria, maică din cer și din morți, ce se întâmplase? Smulși de pe scaune de același gând rău și necrezut, în spaima ce ne cuprinsese, ne pomenisem în casă, prinși de mână și galbeni, cu șoapta sfârâmată în clănțănitul dinților. Stăm prostiți, în fața patului. Mama, învelită cu plapuma până sub bărbie, adormise. Respira în adevăr? Mă apropiasem, în

vârfuri și ascultasem. Nu mă înșelase auzul? Slavă cerului, bine că scăpasem ușor, numai cu sperietura și cu frigul încă rămas în oase. Tăcuți, ne privisem lung, cu un început de surâs în colțul gurii dar paloarea nu ne dispăruse din figură: parcă ne era frică să ne bucurăm de norocul ce ne ocrotise încă odată. Lasă c-o să ne venim noi în fire, mai târziu și-atunci o să râdem unul de altul că ne-am înspăimântat – ca niște plozi – de o simplă părere de puișori fără minte. Până una alta, să ne retragem în sală, în vârfuri și atenți să nu lovim un scaun și să închidem ușa după noi, încet, să n-o deșteptăm pe mama.

Fabricile fluierau fără un sfert.

— Hai cu mine, băiatule – mă rugase tata, după ce strânsesem masa și adunasem vasele, grămadă, în coșul de sub mașina de gătit – hai să mai vorbim ce-i cu Puica...

Spaima se risipise..

Nedumeririle, însă, stăruiau.

Mama adormise vorbind cu noi. Trecuse, de la una la alta, fără să prindă de veste – ca și cum ai merge pe stradă și-odată se despică pământul și te duci la fund, fără să mai știi de tine. Putea Puișor să-mi spună ce fel de somn o mai fi și ăsta?

Tata a ridicat din umeri.

Firește că nu era învățat, ca tovarășul doctor, să știe pe dinafară tot ce se petrece cu un bolnav dar o să încerce, așa cum se pricepe, să mă lumineze. Dacă n-o să-mi placă minciuna lui, să mă duc la Graur să-mi ticluiască alta, mai gogonată.

Puica se simțise rău, toată noaptea dar își mușcase buzele și încleștase fălcile, să nu ne strice odihna cu suspinele și poate cu gemetele ei de durere. Boala se îndurase, în zori,

s-o lase în pace. O nevastă harnică, însă – mai cu seamă o nevastă ca Puica – nu poate să-și lase bărbatul să plece la fabrică fără cafeluță și puțin îi pasă de oboseală, când se gândește că, la prânz, amândoi puișorii au să-i ceară de mâncare. Sigur că niciunul din noi nu ar fi pretins fiertură și masă întinsă, dacă aflam cum stau lucrurile. Când ești flămând, o ceapă mare, spartă cu pumnul și frecată cu sare, ți se pare dulce ca un măr iar felia de mămăligă rece, mai bună ca prăjitura de la Aii sau cozonacul. Mama – inimoasă cum o știam și sfântă prin abnegația cu care ne ferise, întotdeauna, de necazuri și lipsuri – robotise prin casă și amețise stând în picioare lângă mașina de gătit. Unde, pe ce coclauri hoinărisem de dimineață? Nicăiri. Atunci o văzusem muncind? Cum să nu. Mai mult, încercasem s-o ajut dar mă lovise cu lingura peste mână!

— Fugi – mă certase – că ești mic și prosti Ce era să fac? Mă uitam la dânsa și mi-era milă, că se clătina pe lângă mine ca o arătare. După munca asta, n-a mai putut să se țină în picioare și s-a trântit în pat, istovită, cu ochii duși în fundul capului și tâmplele zvâcnind.

— Săraca Puica – oftase tata – și mai te miri c-a furat-o somnul așa de repede...

— Mă mir fiindcă... așa au venit pacostele, una după alta, peste noi, că nici eu singur nu mai știu unde mi-e capul! Mama o fi având dreptate: sunt așa de mic și de prost că-mi pierd brăcinarul cum mă prinde viața de chică și mă scutură, ca pe-o javră.

— Lasă, nu te plânge – mă îmbărbătase tata, zâmbind cu amărăciune și bătându-mă cu palma pe umăr, ca pe un tovarăș – că e mai bine așa, dragule – copilule! Ai să simți cum moare în tine ceva, cu fiecare năpastă, până o s-ajungi...

ca o piatră sau ca un lemn. Asta doare la început, că ai și tu o omenie ce se zbuciumă, se revoltă și te apasă, da' pe urmă – după ce n-o mai rămâne în tine un pic de simțire și prin urmare de suferință, să vezi ce bine o să fie. Ai să treci prin lume ca duhurile rele și ca împărații: fără să vezi, fără să înțelegi...

CAPITOLUL XV

SUFLETUL MEU NU PLECA DE ACOLO

La despărțire, în poarta fabricii, tata mă sfătuise s-o las pe mama să doarmă. Să nu mă dau peste cap prin sală, ca în zilele bune și rele de odinioară, să nu cânt și mai ales să nu mă cert cu Lenora sau cu mumia din cărucior. Mult mai bine ar fi să nu intru de loc în casă! Vasele o să le spălăm împreună, diseară. Unul o să mături, altul o să frece lingurile cu cenușă. Oricum, vedem noi cum și ce fel, ca să scăpăm cu față curată dintre blide și crătiți. Deocamdată, numai o singură grijă să am: liniște, cât mai multă liniște (și prin curte să umblu în vârfuri...) să poată Puica dormi – că numai somnul o să-i împrospăteze puterile.

Altminteri, iar o să mâncăm cu noduri, ca niște vădani...

Tropăiam, cu picioarele goale prin praf, în drum spre casă.

Voiam să mint – cu zburdălnicia mea de mânz ce frământă pământul și se îmbracă în nori de praf – un sentiment nou și amar, de înstrăinare în mine și de renunțare la tot ce mai mă lega de lume și de înțelesurile ei fără înțeles.

Puişor, cu sfatul lui de copil bătrân, mă întristase. Să nu fac tumbe prin casă şi să nu mă cert cu vecinii! Asta-i fusese grija şi dorinţa. Prin urmare, aşa mă purta, în gândul şi în sufletul lui: saltimbanc şi cârcotaş! Altceva nu aflase despre mine, altă imagine nu păstrase. Nu mă privise, oare, niciodată în ochi, atent şi nu presimţise – dincolo de masca ce-o împrumutasem, cât timp a fost Puica bolnavă – lacrima plânsă – cu o durere egală – pentru sufletul călător al mamei dar şi pentru revoltele mute, înfrângerile şi descurajările lui de rob trudit între curele şi transmisiuni ori se prefăcuse că nu-mi aude clocotul lăuntric şi nu-mi pricepe frământările, ca să mă ţină cât mai mult legat de iluzia că – în ciuda ifoselor tragice cu care începusem, prea de timpuriu, să privesc viaţa şi să judec oamenii – rămăsesem un măscărici cu ciuf şi nimic altceva, bun să care apă de la pompă şi să spele vasele, să umble în vârful picioarelor prin curte, să creadă tot ce i se spune – ca fericiţii ce vor moşteni împărăţia cerurilor – şi să fie convins că somnul scapă o bolnavă ca Puica de la moarte? Copilul, firește, era dator să se întoarcă între zidurile umede şi reci, căptuşite de guzgani, ale Salomiei dar nu-şi da seama nimeni ce însemna „acasă" pentru mine – ce urât şi ce pustiu, ce apăsare şi ce scrâşnire de silă şi? de disperare, ce sete mistuitoare de evadare în „altceva" – nu mă interesa unde şi cum, numai să scap de obsesia crucilor negre ce se ridicau pe ruina casei de scânduri şi de frigul ce mă scutura de câte ori mă uitam la sigiliile de pe uşa lui Gore ori la florile de bronz din dormitorul în care sora de la Candia n-a mai avut vreme să se culce.

Lebăda iubirii murise fără să mai cânte...

Pasul mi se făcuse din ce în ce mai greu, mai şovăitor în mers.

Puişor îmi spusese, odată, că fabrica e ca o moară ce macină inimi şi sfărâmă sufletele. Ce-ar fi zis, în clipa aceea, de casa cu nebuni, dacă ar fi fost condamnat, ca mine, să aştepte câteva ore încremenit pe scăunel, în faţa grinzilor arse şi să retrăiască – singur şi uitat, într-o curte imensă, sfâşietoare şi goală ca un cimitir în care numai umbrele morţilor sunt vii, întâmplări de ruşine, de spaimă şi de sânge, aşa cum erau răsfrânte şi se răstălmăciseră în mine? Fabrica te stoarce de puteri şi te ameninţă, cu fiecare roată, cu orice stivă de scânduri, cu toate curelele, prin toate macaralele. Dacă ai un pic de noroc, te strecori printre ele şi priveşti spre lumina de afară, respiri adânc şi te simţi – o clipă, când nu te vede meşterul – al tău. Zboară gândul, în secunda asta de libertate, cât mai departe şi ţi se întoarce înviorat, scuturând aripele. Casa cu nebuni scoală duşii de pe lume din morminte şi-i adună pe lângă tine, când nu-şi strânge zidurile şi se face; carceră din care nu mai poţi să scapi. Nimeni şi nici eu singur nu mai ştiam de câte luni trăiam în celula asta a supliciilor. Unde era copilul, ce cânta, odinioară, cu ochii în soare, stăpân pe străzi, pe roşcovii sălbatici şi piatra din praştie, pe viaţa vrăbiilor şi zborul fluturilor? Mi se făcuse dor, în ultimul timp, de mărăcini şi de maidane, de tovarăşii de joacă şi de apa caldă şi adâncă de la stăvilar, de poteci şi de salcâmii ce înconjurau grădinile cu zarzavat ale sârbilor – toate la doi paşi de mine şi parcă n-ar fi fost – dar niciodată nu simţisem – ca atunci – nevoia să sparg zidurile cu pumnii, să rup în dinţi cătuşa invizibilă ce mă robise şi să fug, să zburd, să alerg cu părul în vânt şi privirile topite în soare – să strig, să plâng, să cânt şi să râd, ca un nebun...

— Frumos, domnișorule, tare frumos să lași o domnișoară ca mine să te aștepte ca o proastă! Cum ne-a fost învoiala? Unde te-ai ascuns, în dimineața când..?

Sultana...

Sora de la bordel mă văzuse, din casă, plecând cu Puișor spre fabrică și mă pândise la poartă, gătită, pudrată și întinerită cu roșu aprins de foiță udată cu vârful limbii și frecată pe obraz – gata de plimbare și hotărâtă să nu se mai lase, a doua oară, păcălită de un puștan ca mine. Știa că am să mă-ntorc, era sigură că o să cad – ca un pește mic și suav, cum sunt, în genere, toți peștișorii de apă dulce – în plasa ce mi-o întinsese în cale.

Surprins, zăpăcit aproape, când mi-a apărut în față, am făcut – instinctiv – o săritură mică în lături și am vrut să fug dar Sultana m-a prins de mână și mi-a întors capul, mi l-a cuprins în palme și s-a uitat în ochii mei, drept, adânc, până mi-am simțit privirile înlăcrimate – parcă mă uitasem prea mult în soare. Cum să mă apăr? Sora de la bordel era frumoasă și vorbise repede, supărată și totuși surâzătoare. Mă fâstâcise cu desăvârșire. Ametit, lăsasem pleoapele să cadă, grele, durute, peste lacrimi și peste sufletul speriat și așteptam, resemnat, să mă facă mitocan și cum i-o veni la gură, să mă certe și – dacă i-o place – să mă tragă de păr.

— Apără-te, musiu, spune o minciună cel puțin, daca...

— Niciun „dacă" – am oftat, cu șoapta sfielnică – și dă-o-ncolo de minciună, că numai de asta nu-mi arde mie acum! De ce să mă apăr, dacă sunt vinovat? Fă-mi ce vrei, da' să știi că mi-e inima – și fără păruiala ce-o merit – ca un bulgăr. Țărână și pietricele, nu altceva! Colac peste pupăză: mai ceartă-mă și matale...

— Amărât, nu-i așa?

— Auzi colo! Când mă gândesc că iar o să stau singur în curte, să mă uit la scândurile arse și să plâng de mila lui Ivan, îmi vine să mă urc în pom și să cânt, ca Fofoloanca... Sultana nici nu așteptase altceva de la mine.

— Atunci... hai să ne plimbăm!

Făcusem ochii mari de mirare.

— Cum... să ne plimbăm?

Surâsul, ascuns, îi subțiase buzele.

— Așa, cum se plimbă oamenii: ne urcăm în tramvai și...

Tramvaiul: cutioara galbenă și miraculoasă, cu felinar verde și clopoțel (parcă-i ascultam cântecul în suflet: clinc, cling-clinc-cling, cline...) caleașca minunată ce te rupe din necazurile de fiecare zi și te duce fără să simți, furat ca în vis, prin orașul luminos și mare sub cerul ce se înfrumusețea în fiecare amurg, într-o lume ce nu purta în frunte, ca mine, semnul ticăloșiei...

Tramvaiul ce trecuse de mii de ori prin fața mea, ca o fericire spre care nu-mi era permis să întind mâna...

— Nu merg, țațo! Cum o să merg? Matale nu mă vezi? Copil de bogdaproste, desculț și netuns, cu brăcinar de sfoară și în cămașă lipovenească, plin de praf și murdar pe mâini. Acolo, în oraș, dincolo de bariera ce ne desparte pe unii de alții, sunt alți oameni și m-ar recunoaște numaidecât că sunt o progenitură de tâmplar mecanic, o lepădătură din mahalaua cu nume rușinos. Toți s-ar uita pieziș sau ar râde de mine, dacă nu m-ar lua la goană cu pietre, ca să nu mai am, altădată, cutezanța „să trec în țara lor". Nu merg, țațo, nu pot să merg....

Sora de la bordel mă privise, la rându-i, cu ochii mari.

— Vai de păcatele mele, cine ți-a mai băgat în cap și baliverna asta? Orașul nu-i al meu sau al tău, să zicem, da' e și – al meu și – al tău, carevasăzică, fiin'că putem toți să umblăm pe străzi, să vorbim și să râdem, să cumpărăm de la negustori sau să ne uităm cum trec boierii în birje cu muscali. Totuna, în oraș ca în mahalaua asta...

Sultana mi s-a părut așa de naivă, că nu mi-am putut stăpâni râsul.

— Asta s-o crezi matale! Cum, adică, este în oraș calea Plevnei și șoseaua Basarab cu roșcovi și pompă de apă și poți, pe – acolo, să umbli cu picioarele goale prin praf, să tragi cu praștia în vrăbii și să pleci hai-hui, când îți vine, prin mijlocul drumului, cântând? Crezi că s-ar opri un boier cu muscal și șoșoni ca procurorul, să mă întrebe: „ce mai faci tu, mă, Puișor cu ciuf?" Niciodată, țato, niciodată! Mai curând m-ar da pe mâna gardistului. „Mă, tu ăla cu tesac" – ar zice – „vezi ce-i cu sărăcia asta de pușlama care se crede în oraș ca la mă-sa, în mahalaua cu nume rușinos. Numaidecât să-l cercetezi și să-mi raportezi dacă n-a omorât-o el pe țiganca lui Gore sau pe Oița"...

Supărată că-mi bat joc de ea cu aiureli de Tănăsică fără minte – tocmai eu, un tânăr simpatic și orice s-ar spune, mult mai deștept ca Bimbirică sau alt pierde-vară de la socialiști – Sultana mi-a dat o palmă peste frunte și m-a amenințat că – dacă nu sunt serios – mă, lasă singur cuc în casa cu nebuni. O domnișoară gătită și frumoasă, ca ea, poate să se plimbe și fără cavaler. Fată bună, însă, mă așteptase la poartă și mă invitase în oraș, să mă scoată odată din coșmelia aia blestemată a ibovnicei de pe Grant și să

nu mai mă vadă stând ca o cloșcă bolnavă. Bărbat eram eu ori copil tâmpit din părinți bețivi, ca Lenora, de nu mai plecam de lângă fustele mamei? Orașul? Trecusem vreodată prin centru, să știu dacă-i altă lume ori nu? Mai văzusem eu cândva stradă cu asfalt, palate, trăsuri și vitrine cu toate bogățiile din lume? Știam eu ce gust și ce aromă are o rodie și mă ametise, în vis cel puțin, dâra de parfum lăsată de o cucoană în trecere? Mă dusese cineva sau îmi povestise, măcar, că în oraș nu-i maidan fără călușei și că pe câmpul de la Mihai-Vodă pot trage cu pușca la semn, ca artileriștii ori ca barosanii adunați în grădina aia mare – cum te duci pe strada Izvor, pe lângă Opler, pe dreapta? Aflasem, oare, că la ușa unui cinematograf erau poze cu indieni ce se îmbracă în pene de cocoș și se bat cu săgețile – poze la care se uită oricine fără taxă? Firește că toate au să mi se pară fleacuri, după ce-o să văd alte minunății, mai ceva ca indienii și ca panoramele cu lei, cu maimuțe și cu purcelușii ce poartă pantalonași roșii, ca ofițerii. Mai fac și nazuri, în loc să-i fiu recunoscător că se gândise să mă scoată, până una alta pentru câteva ore, din mizeria casei cu nebuni și din silnicia sugrumătoare a mahalalei cu nume rușinos? Să-mi fie de bine! Acum se convinsese că nu eram sortit și nici nu meritam să fac un pas mai departe, în viață. Nimic! Gata, s-o las în pace! Avusese dreptate Tinca: sărăcia, munca în triaj, ticăloșia și ocna – asta îmi era scris în frunte și altceva nimic! Veșnica pomenire. Pot să mă spânzur, că n-ar fi nicio pagubă...

Mă uitam lung la sora de la bordel, furat de bogăția de imagini și de ispite desfășurate în joc fermecător, cu îndemânare de vrăjitoare și trist, umilit, rănit sufletește, îndurerat până la lacrimi că nici ea nu descoperise altceva,

în mine, decât un copil cu toane, incapabil să zboare – cu gândul – dincolo de zidurile ce-mi hotărniciseră existența și mă stigmatizaseră.

— Nu-i așa, sora Fanei, nu-s de loc așa cum mă crezi...

Adevărat, uneori mi-era frică de oraș: îl visam așa de frumos și de necuprins, că mă rușinam când mă uitam la mine. Sultana era mai mare, o apărau mătăsurile de cucoană, pălăria cu pasăre scumpă, ghetele strânse pe pulpă și mânușile, pudra și roșul ce o înfrumusețau, în timp ce – pe mine – totul mă demască. Asta, poate, n-ar fi fost nimic. Sultana mă umilise dar mă și încăpățânase. Acum nu tremuram de nimeni și de nimic. Orașul? Am să trec fluierând, cu mâinile în buzunare, prin forfota străzilor cu asfalt și parfum de cucoană iar dacă s-o lega cineva de mine, gaia îl mănâncă...

— Bravo, Puișor!

— Bine, bravo pentru asta, că nu mi-e frică, da' mai e ceva! Puica! Bolnavă! Doarme și nu pot s-o las singură! A zis tata să umblu în vârfuri prin curte, că numai somnul...

Sultana nu și-a putut stăpâni un gest de necaz.

Prost – iar eram prost...

Mama, în definitiv, n-o să rămână singură. Fana e acasă și-o să se ducă, din când în când, s-o vadă ce face. Uitasem că sora mică sta toată ziua lângă Puica, să-i arate cum să croșeteze ori să-și spună, una alteia, palavre? Mai mult, ce-am să fac cinci ceasuri în curte, până s-o întoarce tata de la fabrică? Puica o să doarmă, că-i bolnavă sau numai obosită. Dar eu, în vremea asta, cum o să găinez, amărât ca puiul cucului din cântecul lăutarilor sau cum o să sar într-un picior, ca să nu plesnească pipota-n mine de urât? Cinci ceasuri de plimbare? Avem timp să răscolim orașul și să-l

răsturnăm cu zgaiba-n sus, ca pe-o fată mare. Sigur, nu era să ne apucăm, tocmai atunci, de o ispravă ca asta. Sănătoși să fim, că orașul nu fuge și timp – slavă cerului...

— Acum o luăm mai cu binișorul: ne urcăm în tramvai și ne plimbăm, să zicem, până la Manutanță sau la gară. Oricum, nu mai departe de panorama de pe Francmazonă! Asta, numai ca să vezi și tu ce-i aia să fii om ca toți oamenii scoși la lumină. Adică, o plimbare cât ai clipi – că tramvaiul nu-i cotigă, să te poarte ca după mort – și pe urmă venim repede acasă. Niciun ceas! N-o să afle nimeni. Puica nu se scoală așa de curând, nu-i așa? Atunci, de ce mai stai la îndoială? Spune da și fă-i semn vizitiului să oprească. Nu de alta, da' tu ești cavalerul și așa se poartă toți tinerii serioși din centru...

Când am pus piciorul pe scara vagonului galben, am avut impresia că mahalaua cu nume rușinos se strânge și se face mică, din ce în ce mai mică și mai îndepărtată, până a ajuns la fel cu orașul clădit, de atâtea ori, la noi în curte, din scândurelele aruncate de lucrătorii lui Ivan. Mi s-a părut că mă desprind din mine și intru în vis, că plutesc, parcă altfel îmbrăcat și curat, ușor. Mă chemau, în adevăr, din casele minuscule de departe, scâncete mici de hamali și lucrători tot așa de minusculi, speriați, îndurerați că plec fără să privesc în urmă și gata să le uit nenorocul și frământările ori se muzicaliza, în mine, fiorul simțit odată cu sentimentul acela de eliberare dintr-o lume ce mă scârbise de atâtea ori dar nu șovăiam s-o regret acum, oricât de vremelnică ar fi fost despărțirea? Nelămurit în suflet, am prins-o pe Sultana de braț, strâns, să mă asigur că am rămas legat de viața din care pornisem amândoi iar gestul acesta de trezire din vis, de regăsire, m-a liniștit și m-a împăcat în conștiință, ca și

cum – de dincolo de mine – ar fi plecat, pe o aripă de pasăre măiastră, cum numai în beția gândului o întâlnisem, un glas cu puternice rezonanțe lăuntrice, pentru toți liliputanii din mahalaua minusculă: „lasă, puișori, nu mai oftați, că tot la voi am să mă-ntorc"...

CAPITOLUL XVI

SORA DE LA BORDEL

Stăm lângă ușă, mut, încruntat și mă uitam cum se dezbracă Sultana. Camera ei de pensionară cu mătăsuri și găteli semăna cu odăițele din mahalaua lăsată la margine de oraș. Nimic, nicio lipsă și nicio deosebire, în mobilierul tipic unei încăperi de bordel: scaunul, o masă, patul, o cană mare cu apă în ligheanul de tablă de lângă masă, niște perdele de stambă decolorată – avere pe care țața o strânsese cu sudorile și cu ispitele trupului, în tinerețe, ca să aibă Mieluș, mult mai târziu, ce să toace. Sultana încercase să învioreze mizeria asta, caracteristică tuturor caselor de toleranță de pe vremuri, cu o poză în culori, ruptă dintr-o revistă găsită cine știe unde, prin câteva flori de cârpă, rămase de la o pălărie de vară și prinse, buchet, sub trei-patru fotografii de indivizi tineri și mustăcioși, bătute în evantai, la capătul patului.

Văzusem pe coridor, la intrare, înșirate pe lângă zid, o mulțime de lămpi cu sticla afumată.

Mirosul acela de petrol și de pivniță, mă urmărise până în cameră. Respiram din ce în ce mai adânc și mai

des, cu gâtul întins spre geamul deschis dar duhoarea îmi pătrunsese în haine și parcă în sânge.

Mă usturau ochii.

Așteptam și nu știam ce aștept, ce putere mă ține lângă ușă, mut și cu fiecare clipă mai încruntat – așa cum mi-ar fi fost imposibil să spun, lămurit, de ce venisem acolo și ce voia sora de la bordel cu mine...

Drumul, prin oraș, mă fermecase.

Tramvaiul luneca, în trapul mărunt și egal al calului, ca o trăsură din poveste. Eram prinț îmbrăcat în vestminte de fir și dantele și călătoream spre nu știu ce castel, unde mă aștepta o prințesă frumoasă ca Fana, bogată ca Sultana (plătise taxa și pentru mine, fără să mă certe că plecasem la plimbare cu buzunarele goale) și blajină, bună, ca mama. Străzile defilau, într-o desfășurare domoală de vis legănat, ca să pot privi casele mari și grădinilor și femeile cu, trăsurile și soldații cu pasul măsurat de cântecul goarnelor, mărfurile de tot felul de pe tarabele negustor piciorul strâns în pantofi ca de păpușă și mijlocul fraged, mlădiu și subțire, să-l cuprind în cercul degetelor mele de copil. Mă impresionaseră, la început, numai formele și culorile vii: florile din grădini și din coșurile țigăncilor îmbrăcate în verde crud, în galben țipător și roșu de flacăre și-mi fluturaseră mult timp, în fața ochilor, penele mari și în seceră, ale vânătorilor din coloana pe care tramvaiul o întâlnise și o așteptase să treacă – aliniată și în cadență, cu ofițeri și drapel, cu fanioane și mitraliere – spre cazarmă.

Sora de la bordel, însă, nu mă lăsase în pace. Flori, militari și țigănci nespălate, cu un muc de țigară uitat în colțul gurii? Asta era tot ce văzusem și mă entuziasmam – ca un Trică de la țară – pentru nimicuri cărora ea nule mai acorda,

de mult, nicio importanță? Un tânăr deștept, ca mine, nu poate trece prin oraș ca orice gurăcască. Am fost, vreodată, până la Manutanță? Pe urmă vine un regiment de artilerie. Uite că stă la poartă o santinelă. Poate-o fi soldatul Virugă. Firește că, de aici, nu mai ajunge, cu gloanțele din carabina lui, până la becurile electrice din bariera Regiei. Mai departe, sunt călărașii. Sigur că ei stau de pază cu sabie și carabină – nu ca artileriștii – că sunt flăcăi aleși pe sprânceană. Mai e un regiment cu artileriști, spre Francmazonă și la toate cazărmile cu tunuri și cai le zice Marmizon. Fusesem eu, vreodată, până colo, pe câmp, unde erau clăile de fân ale regimentelor? Bravo! Trecusem, cu haimanalele, spre gârlă? Atunci nu eram, cum bănuia Sultana, tocmai-așa de prost. Mai umblasem prin lume. Oricum, pe strada asta de la stânga, unde cotește tramvaiul, n-am fost. Nu-i nimic, o s-o cunosc eu acum. Strada Viting, așa-i zice. Viting? Ce să fie? Așa, un nume, cum ai spune: calea Dudești, strada Fetițelor ori bulevardul Dinicu Golescu. Acum o luăm, la dreapta, pe bulevardul ăsta și-aici e dosul gării. Facem stație. Adică stă tramvaiul să se urce pasagerii și după ce se urcă, plecăm mai departe. Ivan? Cum să nu. A putut să intre și pe aici, ca să ajungă la trenul lui de Constanța dar orășenii cu dare de mână și trăsuri vin pe dincolo, pe calea Griviței. Trenurile nu se văd. Sunt după gardul ăla de scânduri ce se întinde pe tot bulevardul, până la scăricica de la pod. Trenul merge pe după gard, trece – în ocol – pe la bariera magaziilor de mărfuri și pe lângă depoul de mașini, ajunge – prin spatele casei cu nebuni – la bariera Regiei și de acolo o ia pe malul ce împărțise maidanele în două, spre gârlă și mai departe, tocmai la Filaret, unde se oprește și tramvaiul nostru, numai că el are linie prin oraș. Trenul nu se întâlnește cu tramvaiul,

că merge mult mai repede. Uite, aici la stație – Viting colț cu Dinicu – iar am dat de o santinelă la poartă dar nu-i regiment. Acolo, în fundul curții, parcă ar fi grajduri. Poate-o fi spital de cai. De ce mă mir? Au și caii de la armată doctori și spitale. Casa asta înaltă și lungă, de cărămidă roșie, care ține de la poarta din dosul gării și până-n strada Cameliei, e atelier pentru locomotive și vagoane. Vine trenul cu un vagon stricat: șontâc-șontâc și dacă n-are nimeni din gară ce-i face, gata: vânt la atelier, să-l repare fierării sau lăcătușii – cum dau ordin meșterii, că ei sunt doctorii vagoanelor...

Sultana mă trecuse de la un geam la altul, când într-o parte a tramvaiului, când pe platforma din față, să văd mai bine casele și în lungul străzilor laterale (acolo-i biserica fără sfinți, că nu știu ce nebun i-a zis „Cuibul-cu-barză", ca la cârciumă și mai la vale, cum mergem pe strada asta tot cu nume de barză, dăm de Cișmigiu...) ca să țiu bine minte pe unde m-am plimbat și să nu mă-ncurc pe alte ulițe, dacă mi-o veni vreodată gust s-o iau singur razna spre cinematograful cu indieni. Mă zăpăcise vorbind repede (mai târziu, ajuns la bordel, am înțeles că nici nu urmărise altceva...) arătându-mi fel de fel de clădiri și de colțuri pitorești și povestindu-mi întâmplări misterioase cu oameni din alte vremi, animați de credințe mai adânci și stăpâniți de pasiuni mult mai năvalnice.

Uitasem de învoiala ce-o făcusem la pompa de apă: să ne dăm jos din tramvai la Manutanță, la gară sau – în orice caz – la panorama de pe strada Francmazonă, să ne putem întoarce acasă cât mai devreme și fără să prindă cineva de veste că plecasem – așa cum uitasem de mama și de odihna ce nu i-o mai apăra nimeni, acum, de sfada vecinelor și de balamucul din joaca plozilor adunați pe maidanul cu basculă.

Strânsesem pleoapele uluit, copleșit de tot ce văzusem și simțisem, în viteza cu care se înșiruiau priveliștile poleite în lumina orbitoare a soarelui dar sora de la bordel căuta mereu ceva mai interesant de privit și nu mă lăsa să-mi adun gândurile, să mă reculeg. Fără îndoială că mă înduioșase cerdacul bătrânesc năpădit de buruieni (mi se păruse că văd, în umbra lui tainică, o bunică albă împletind la ciorap) și că altădată, dacă ne vom mai întâlni, am să mă opresc lângă alvițarul cu barbă de Mahomed, să-l întreb ce mai face, cum se laudă cu aliș-verișul și ce necazuri îl aduseseră la noi (de multe ori, tot așa stăm de vorbă și cu Ali, negustor ambulant de bragă și de dulciuri, în mahalaua cu nume rușinos) dar în momentul acela nu mai mă interesa o casă, un om, o întâmplare sau o priveliște. Sultana nu simțise (poate la fel cu mulți bucureșteni, a căror existență era prea zbuciumată și împărțită, ca să-i mai afle cineva rosturile și înțelesul) că ființele și lucrurile laolaltă, cu toate frumusețile de odinioară și de acum, moștenite în grădini și case ori clopotnițe și păstrate în povești sau legende, în curți și ruine, în superstiții și în cântece de lume, se contopiseră în clocotul și neastâmpărul străzilor, în larma asurzitoare a piețelor și a bazarurilor încărcate de mărfuri, în orice era mișcare și podoabă, foame și îmbuibare, muncă și petic în coate, lene și insolență, ca să crească – din vis și realitate, din superficialitate și pitoresc, din minciuna luxului și a petrecerilor și din adevărul durerilor fără nume, din elanuri generoase și din lunecări de reptilă, din abnegație și ridicol, din tot ce era Filimon și Caragiale, 11 Iunie și Domnița Ralu, Curtea-Arsă și Hanul cu Tei – sufletul sălbatic și covârșitor al orașului mare, suflet topit în mine și risipit pretutindeni, ca un parfum, ca o muzică și ca o beție în care-mi plăcea să

mă pierd și să mă regăsesc, ca să mă dărui din nou și deplin – transfigurat.

Sfiala desculțului din casa cu nebuni dispăruse cu desăvârșire.

Ciocoiul din trăsura lui Mișca muscalul nu mai mă speria și-i făcusem cu tifla gardistului ce-mi zâmbise și fluturase palma spre mine, ca și cum ar fi vrut să mă întrebe: ce mai faci tu, mă, Puișor cu ciuf, din mahalaua cu nume rușinos? Acum aveam încredere în oameni și în ziduri, în mușcatele albe și roșii de la ferestre și în domnii de piatră și de bronz de pe socluri, în surtucul ponosit și în uniformele strălucitoare. Nimeni și nimic nu-mi mai era străin și dușman.

Orașul devenise prietenul meu, scutul meu, robul și stăpânul meu – leagănul visurilor și speranțelor de mâine...

Nebun, îmi venea să sar din tramvai și să mă iau la întrecere cu faitonul în care se lăfăia o țață în scurteică și cu tulpan de cașmir, să fac tumbe și să mă scald în praf cu vrăbiile, sa strig, să cânt, să joc într-un picior, să îmbrățișez trecătorii și să mă închin la ziduri, să adun în jurul meu o ceată de gurăcască și să le spun o veste năstrușnică și adevărată: că mă întâlnisem cu orașul și-i sărutasem mâna ca la un bunic, că bunicul ăsta drag și providențial (abia atunci și de mine descoperit.) avea un suflet ca al meu, de haimana umilită ce iartă cântând și râde printre lacrimi...

Sultana, însă, avusese grijă să mă scoată la timp din vârtejul ce mă prinsese.

— Gata, Puișor, ne dăm jos.

— Unde?

— Aici. Am ajuns...

Taxatorul anunțase, pentru noi și pasagera cu umbreluță și gropiță în obraz: „liceul Lazăr, domnilor"...

Stăm în picioare, pe trotuar și îngânam, cu o tristețe nelămurită în mine: „am ajuns – aici e Lazăr și am ajuns, domnilor"...

Cine-o fi fost „domnilor", în vagonul cu două cucoane și un desculț..?

Tramvaiul plecase pe bulevard, se pierduse printre trăsuri și camioane, galben și mic. Cântecul tot așa de mic și fraged, al clopoțelului, se topise în zgomotul străzii. Vagonul electric, mult mai mare și parcă mânios că o cutioară trasă de un cal cu capișon alb îndrăznise să-i încurce drumul, amenința să sfărâme trăsura fermecată a prințului cu brăcinar de sfoară. Tresărisem, speriat de viteza cu care trecuse namila cu necazul scăpărat sub roți dar Sultana mă liniștise: lasă, că nu se întâmplă nimic.

Tramvaiul nostru merge pe linia electricului (ce să facă, dacă n-are alta?) până la Princiar. De acolo o ia la dreapta, spre Belvedere și pe urmă urcă dealul de la Casa de Depuneri, ca să-i lase bulevardul liber, spre calea Victoriei, sălbaticului acela îngâmfat și convins că e mare scofală de capul lui dacă merge fără cal. Nu-i vorbă, se face și el de râsul pasagerilor, când nu mai are electrică. Atunci e rândul tramvaiului de la noi din mahala să se răzbune, că trece pe lângă ploșnița de fier, încremenită în mijlocul străzii, fără să-i arunce o privire de compătimire măcar.

Singur vizitiul râde.

— Vezi bine – zice omul – că ți-ar prinde bine căluțul meu cu scufă albă, să te miște din loc, da' nu ți-l dau să te văd cu frunza de mușcată pe gură, namilă neputincioasă!

Mai dormi matale un pic, unde te afli, că noi ne cam grăbim – nu suntem electrici, să adormim pe drum, ca beţivii...

— Foarte bine-i face!

Mă bucuram că avem şi „noi", cei umili, prilejul să mototolim, din când în când, creasta de cocoş pintenog a potentatului cu viteză maximă, de pe bulevard – firește, consideram tramvaiul ce lega mahalaua cu nume ruşinos de dealul Filaretului un proletar în felul lui... – şi eram trist că visul meu sărbătoresc, de cuceritor al oraşului, se spulberase repede.

— Acum – suspinasem, convins că nu-mi era permisă altă fericire, mai presus de bucuria rară a plimbării în tramvaiul cu un cal – nu mai avem altceva de făcut decât să ne întoarcem acasă. Poate c-o fi mai frumos p-acolo, pe bulevard sau pe unde-ai spus matale c-o ia cutioara galbenă, ca să urce la Casa aia de Depuneri, da'... dacă nu s-a putut să mergem, la ce bun să ne mai răcim gura? Hai acasă, ţaţo, că mi-e dor de Fana şi de roşcovii de pe Basarab....

Sultana m-a prins de mână (de ce-o fi tresărit, când am pomenit numele surorii din casa cu nebuni?) şi s-a uitat în ochii mei, lung, cercetător, ca în seara când îmi şoptise la ureche o glumă cu înţelesuri şi murmurase târziu, numai pentru ea, acel „da, da, numai aşa se poate", enigmatic ca şi invitaţia ce mi-o făcuse pentru a doua zi, când îl gonise pe Pascu în oraş, cu Fana alături, să-şi încaseze pensia.

— Te cred, puiul mă-sii – mă asigurase, cu un surâs mincinos şi cald, protejata domnului Mişu, sufletul şi mânzul mămiţii de la bordel – nu mai încape nicio îndoială că aşa o să facem, cum ai spus matale: mergem acasă. Numai atât: să nu dăm zor, că mai avem timp până s-o întoarce Puişor de la fabrică. Patru ceasuri şi mai mult încă. Pe lângă

asta, nu vezi ce arşiţă? Numai vardiştii umblă prin soare. Mai bine... hai să ne mai răcorim, că tot am eu o vorbă cu o prietenă – să vezi ce fată bună, că ai s-o cunoşti – şi pe urmă, după ce trecem pe la indienii de la cinematograf...

Sultana nu mai avusese răbdare să termine fraza şi nici nu aşteptase, din parte-mi, un răspuns. Unde şi ce prietenă o aştepta cu masa întinsă, ce însemna graba cu care mă trecuse strada, printre trăsuri şi gata să ne surprindă şi să ne arunce tramvaiul electric peste cap şi cum putea să fugă aşa de repede, cu piciorul ei mic şi subţire? Mă lăsasem dus de mână, slab, încântat că o să cunosc şi alte părţi ale oraşului, mirat că Dâmboviţa limpede a maidanelor mele ajunge aşa de murdară în centru şi curios să aflu ce ruină de temniţă, de mănăstire sau de cetate era pe dealul de dincolo de gârlă. Am avut impresia, la un moment dat, că râde cineva în urmă, de mine şi mi-am smucit mâna, să scap dar fata mumiei din cărucior m-a prins în braţe şi mi-a făcut vânt pe poarta bordelului, m-a împins în coridor şi nu m-a lăsat să răsuflu până nu m-a văzut prizonier, în camera ei de profesionistă.

Acum se dezbrăca fără sfială, parcă n-ar fi fost nimeni înăuntru s-o vadă, cu mişcări leneşe – dinadins leneşe, stângace şi neatente, ca să-mi dezvăluiască, una câte una, tainele trupului. Uneori se uita la mine pe sub gene şi vrea să pară serioasă, nevinovată, angelică – aşa de pură şi departe de orice gând ascuns, că nu pricepea de ce mă încruntam, privind-o şi mă încăpăţânam să rămân în picioare, la uşă, deşi mă invitase, ca pe orice cavaler, să stau pe scaun.

Ştiam, însă, că întoarce capul ca să n-o văd râzând şi tocmai jocul acesta curios, periculos – deoarece nu înţelesesem ce rost are şi cum va sfârşi – mă mirase şi mă revoltase în egală măsură.

— Nu ți-e cald, puișor al mă-sii?

— Nu mi-e cald!

— Poți să te dezbraci...

— Nu mă dezbrac!

Supărată că-i răspund în doi peri, a scos limba la mine.

— Moașta!

— Bine! D-aia m-ai adus aici?

— Nu fii prost că mă supăr!

— Poftim – că și eu mă supăr...

A scos brasiera și mi-a aruncat-o în cap.

— Moașta!

Am mototolit brasiera în palme, cu ciudă și-am azvârlit-o sub pat.

— Na, să te-nveți minte!

— Scârbo!

— O fi, că n-a fost de mult...

— Urâtule!

— Bine că ești matale frumoasă!

— Scoate brasiera de sub pat, că te bat!

— Olio, parcă eu sunt de cârpă...

Necaz și mofturi de fată răsfățată, mirată că are cineva curajul s-o contrarieze:

— Nu crezi că te bat?

— Nu poți să mă bați!

— Moașta... și încă ceva, știi tu ce!

— Parcă matale n-ai moașe și... încă ceva, știu eu ce!

Surprinsă c-o înfrunt, uitase să scoată și cămașa, să rămână goală în fața mea și cât mai ispititoare. Oricum, ar fi fost un efort în plus și de prisos, după ce aruncase pe jos, pe scaun, în pat și sub masă, rochia, corsetul, pantalonașii cu panglici și danteluță, ciorapii, jartierele și toate pernuțele

și formele de cârpă (turniure indispensabile cucoanelor de atunci) aplicate în față și la spate – dacă nu cu artă, întotdeauna cu destulă bătaie de cap – ca să modeleze corpul, scoțând în evidență un piept de doică lăptoasă și un șezut bombat – pe care, în gluma lui proastă de slugă la birt, Tănăsică era sigur că ar putea să joace un tabinet cu Varlam. Scurtă – abia îi acoperise pântecul – și subțire, transparentă în lumina soarelui, cămașa mă lăsase să descopăr și să mângâi cu privirile toate formele Sultanei – rămase, în ciuda profesiunii, tari, armonioase.

— Astăzi – scâncise fata, cu imputare, jignită că nici acum, în fața trupului ce se dăruia ochilor mei răscolitori, nu făcusem un gest de apropiere – ai spus că sunt frumoasă...

— Am mințit, ca să-mi plătești tramvaiul!

— Atunci ești un pungaș!

— Sunt și gata! Ți-am furat averile! Bine că ești matale înger...

— Te dau pe mâna vardistului!

— Poftim! Mai bine! Scap d-aici...

— Așa mă iubești tu pe mine?

— Să ai să iei, că nu te iubesc de loc! Na, să moară mă-sa cui nu spune adevărat!

Sultana mi-a întors spatele, clocotind.

— Mitocanule și... să știi că te-njur, dacă mai ești obraznic!

— Da' ce, eu n-am gură? Știi matale înjurături de pe maidan, ca mine? Bine, hai să ne luăm la întrecere...

Scoasă din fire că nu găsește, la moment, un cuvânt tare, dureros, nerușinat cel puțin, să-mi riposteze, se trântise în pat, cu cămașa răsfrântă peste mijloc. O rază de soare îi tremura pe pântec – în jocul crengilor de la fereastră, prin

frunza cărora se cernuse tot timpul lumina ce venise de afară – și se încurca în părul negru, cu reflexe albastre. Soarele spăla goliciunea de nerușinare, o strălumina și parcă-i împrumuta o sfințenie de marmură ce cântă, în forma ei perfectă, bucuria și adevărul fără moarte al vieții. Pântecul gol nu-mi deșteptase nicio dorință. Dimpotrivă, nemișcat în fața frumuseții ce se descoperise și împodobise numai pentru mine, în strălucirea unei raze, începusem să mă simt mic și urât, vinovat și în egală măsură mirat că putusem, în ciuda firii mele, să mă port și să fiu așa de rău. Nu mai știam cum și de unde pornise cearta, ce sentiment ori ce gust de cumătră din sobor mă făcuse s-o provoc pe Sultana cu strâmbăturile și obrăzniciile mele și câtă seriozitate pusesem în răspunsurile și în amenințările cu care ne bombardasem unul pe altul – ca niște plozi fără minte...

— Pardon și... hai să ne-mpăcăm!

Sora de la bordel nu credea că am să capitulez așa de ușor și nu se aștepta să-mi recunosc vina și să-i cer iertare cu o părere de rău în tremurul glasului și în priviri – așa de sinceră dar surpriza ce mi-a făcut-o, prin eleganța cu care a răspuns gestului meu de recunoaștere și ispășire, nu a fost mai puțin impresionantă. Mă oprisem lângă pat, sfios, resemnat, gata să-i ascult mustrările și bucuros să-mi îndur osânda – convins că o meritam, oricât de aspră ar fi fost. Sultana ar fi putut să mă certe, să-mi facă morală, să-și satisfacă orgoliul rănit prin umilințele la care era liberă să mă supună, să-mi aducă aminte că-mi plătise tramvaiul, ca la un milog și mă eliberase din cocina și din coșmarurile casei cu nebuni, dându-mi astfel prilejul să trăiesc – după cum mărturisisem singur – o zi în adevăr minunată, revelatoare,

poate hotărâtoare în existența mea de desculț al maidanelor și m-a înfiorat gândul că ar putea, de asemeni, să-mi arate cât eram de nemernic și ce joc de mișel și de animal încercam, în toată povestea aceea cu patul din pălimar și cu ascunzătorile din pod, din magazia de lemne și din umbra cucutelor de pe maidanul cu basculă.

Sultana, din fericire, s-a mulțumit să-mi surâdă – un surâs plin de o bunătate ce înțelege și iartă – și mi-a întins mâna. Ne-am împăcat simplu și am râs prostește, ca și cum nu s-ar fi întâmplat nimic între noi...

— Acum, Puișor, stai matale lângă mine, să vorbim. Să nu crezi că te-am purtat pe drumuri de florile mărului. Vezi că nu te mai mint. Asta vreau, de câteva săptămâni și asta am făcut azi: să te prind la noi, când n-o fi nimeni acasă ori să te aduc aici, să încui ușa, să las perdelele, ca să nu ne vadă cineva și...

Nu mai era Sultana ce-mi zâmbise, cu câteva clipe mai înainte, sinceră, tristă și bună.

Meșteră, cu o ușoară încordare lăuntrică de voință, ridicase lângă mine umbra celeilalte, profesionista cu priviri inocente aruncate furiș pe sub gene, nerușinata ce se dezbrăcase cu mișcări leneșe – dinadins leneșe și neatente, ca să mă facă să tresar și să simt cum mi se împăinjenesc ochii și mi se usucă gura, cu fiecare dezgolire. Pudică de astă dată (stăm alături, pe marginea patului) sora de la bordel se supăra că-i privesc pulpele goale și încerca să le acopere, rușinată, cu poalele cămășii dar nu uita să le dezgolească din nou, cu un gest voit cât mai natural și firește întâmplător – indiferent dacă ridica mâinile în sus, să-și adune șuvițele de păr în coc ori se răsturna în pat, pe spate, sa prindă mai

bine, în covorul de la perete, fotografiile tinerilor foarte cumsecade și mustăcioși, păstrate – nu mai încăpea nicio îndoială – ca veșnică amintire.

— Ascultă, mă... puiul țaței – se hotărâse Sultana, în sfârșit, să-mi spună (cel puțin așa mă așteptam) taina pentru care mă adusese acolo – ai mai fost tu, vreodată, la o casă d-asta, cu fete?

Cămășuța, răsfrântă, descoperise din nou pulpele albe și catifelate.

— Niciodată!

— Minți ca un porc.

— Să-i sară ochii mă-sii dacă...

Sora de la bordel mi-a făcut semn că mă crede și jurământul a rămas nespus.

— Dar așa... singur cu o femeie – la Tănăsică-n pivniță cu Bica-mărunțica, pe maidan cu Fofoloanca sau prin vagoanele din triaj, cu nu știu care alta întinzătură – ai fost vreodată?

Abia acum observasem că Sultana lăsase perdelele în jos. Toată camera era plină de o lumină crudă, parcă fără strălucire, misterioasă. Cald – era o căldură dulce, moleșitoare și un miros răscolitor, de animal cu poftele crescute zvâcnind. Tulburat, mi-am strâns tâmplele în palme, să-mi adun gândurile și să-mi stăpânesc clocotul sângelui, ca să pot răspunde fără șovăială, limpede, precis, că niciuna din ucenicele și din meșterele tinere ce practicau dezmățul și nerușinările, în sobor sau pe maidane, nu intrase în viața și în sufletul meu dar buzele mi se uscaseră, răsuflarea mi se întretăia iar cuvântul a tremurat în auz ca un suspin: niciodată...

Totul, în urmă, s-a petrecut ca într-un vis halucinant, bizar, stupid, brutal, ilogic în sălbatica încleștare a instinctelor.

Amețit de șoapta în care toate tainele trupului erau spuse pe nume și orice dorință susurată ca o rugă și ca o poruncă, mă rostogolisem cu Sultana în pat și-i căutasem gura, orbește, s-o mușc și să-mi satur, în sângele buzelor, setea de viață, de plăcere și poate de moarte, în timp ce mâinile îndemânatice, sigure, ale profesionistei din casa de toleranță încercau să mă dăruie cât mai curând – clocotitor și gol – leagănului dintre pulpe.

Sora de la bordel: prima femeie pe care destinul, capricios, mi-o arunca neașteptat în brațe, caldă, vibrantă, frumoasă și sortită, cu siguranță, să-mi fie întâia mare suferință (prima dragoste – prima durere, cum citisem într-o fascicolă de roman, împrumutată cândva de la Bimbirică...) dacă nu mi s-ar fi părut – în beția sărutului – că părul negru i se adună în bucle pe umerii mai albi, că ochii i se adâncesc, mari și în migdală iar trăsăturile figurii întineresc – Fana din visul meu pătimaș de totdeauna, din toate speranțele și nostalgiile, din tot ce mai rămăsese în mine, până atunci, lumină și cântec. Trăiam, în adevăr, un început de poveste cu minuni – ca Ivan, odinioară, în fața sfintelor din gravurile ceaslovului – sau eram prada unui joc vrăjitoresc, de preacurvă cu suflet de garoafă și de solzi, ce se ascunsese – cu duh și gheară – în ispita fragedă de acum, ca să-mi fie îmbrățișarea brutală și cât mai vinovată? Nu știam dacă pot ori nu să mă bucur c-o am pe Fana alături, în patul acela plin de toate scârbele și terfelirile – dacă era un dar, o amăgire sau un strigăt în negură, pentru credința ce se

clătinase. Oricum, în frumusețea ei de nălucă smulsă din vis și culcată lângă mine, era ceva curios, de neînțeles, straniu aproape. Ochii, plini de o strălucire bizară și fără clipire, se uitau la mine și parcă prin mine, fără să mă vadă. Figura, proaspătă la început, surâzătoare, se învăluise într-o paloare inumană. Nicio tresărire de viață, nicio urmă de tristețe sau de surâs: mască sub care sufletul tremurase o clipă și se risipise, ca o cenușă.

Fana începuse să moară, crucificată peste perinele tari și soioase ale bordelului – ușor, fără zbateri și păreri de rău, fără spaime și fără plâns murea, în conștiința și în toate gândurile mele...

Când i-am atins pleoapele, însă – cu sfiala ce mi-o apropia în cuibul din cucutele de pe maidanul cu basculă, s-o legăn, s-o dezmierd și să-i cânt de dragoste – figurina s-a înfiorat și-a început să prindă culoare, ca în porunca unui semn magic iar din gene s-a scuturat, sfărâmată, o lacrimă de copil îndurerat – cum i-a fost îndurerată șoapta, mută pe buzele mute și încă reci dar crescută în mine cu toate mustrările laolaltă.

— Ticălos și tu, Puișor și tocmai cu sora asta scârnavă...

Sultana, mirată că mă desprind de lângă ea, încercase să mă rețină. Ce se întâmplase, ce însemna cutremurul de oroare cu care-i evitam atingerile? Nici nu trecuse o clipă de când îi căutasem, orbește și-i mușcasem, dornic, bărbat, buzele tot așa de dornice. Scâncetele din ruga ei prefăcută nu mai mă impresionau. Pântecul gol mi s-a părut murdar, păros, diform, respingător iar sânii prea mari și storși, moi, veștezi, să-i aduni într-o mână și să-i mototolești ca pe-o cârpă. Cum am putut să mă las furat, ademenit, robit, de un corp frământat, lăbărțat, mușcat, îmbătrânit și batjocorit de

toți clienții fără număr și fără alegere, ai unui bordel pus în răscruce de drumuri, pentru toate neamurile și poftele? Un singur gând stăruia în mine: să fug, mai repede și cât mai departe, să mă ascund de. Oameni și să plâng – de rușine și scârbă să plâng...

Sultana, însă, mă prinsese de gât și nu mă lăsa să plec. Pătimașe, la rându-i, mă îndemna cu vorbe de rușine și cu alintări. Tremura, zvârcolită în așternut și se jura că nu mai simțise de mult, lângă un bărbat, o dorință așa de pustiitoare, crescută până la durere și pierzare. Orice tânăr, în locul meu, ar fi încântat că i se face o mărturisire de dragoste așa de măgulitoare. Să nu fiu prost și nici dușman, să n-o las – tocmai acum – ca un porc bătrân, sleit de puteri sau ca un novice speriat că vede o femeie goală, c-o apucă furiile, urlă, se dă cu capul de pereți și moare. Nimeni, până acum, niciun amant și niciun client, nu se gândise să-i întoarcă spatele. Ce rău îmi făcuse, ca să mă răzbun așa de odios? Veniseră la ea, de când era la bordel, fel de fel de prieteni și de scârbe. Unii au bătut-o, alții i-au furat banii dar niciunul n-o umilise cu atâta cruzime. Tocmai eu să-i aduc ocara asta? Să nu mi se pară glumă, că i se urcă sângele la cap și pe urmă se întâmplă o nenorocire: mușcă, mă zgârie și mă umple de sânge, mă strânge de gât și se sinucide lângă mine – ca s-o am pe conștiință, să afle toate mahalalele și bordeiele ce inimă de câine am și să nu se mai lase nicio fată înșelată de minciunile și de ademenirile mele de diavol cu ochi frumoși.

Laudele și amenințările mă înfuriau și mai mult. Scrâșnisem, cu unghiile înfipte în sânul spre care Sultana încerca să-mi aplece gura, mă zbătusem să scap din brațele voinice și țipasem, cu umărul prins în dinții puternici,

sângerat și durut până la lacrimi. Lupta începuse corp la corp, oarbă, bestială, cu toată ferocitatea animalelor trezite în noi, ridicate în două labe și năpustite una peste alta, într-o încleștare pe viață și pe moarte. Sora de la bordel mă atacase, sprintenă și lașe. Mâna căutase în jos, abilă, încerca să prindă, să strângă, să mă pună în imposibilitate să mai fac o mișcare. Abia acum am înțeles că orice clipă de șovăială, de slăbiciune, m-ar pierde și am lovit cu piciorul, cu palmele, cu pumnii, în pântec, peste obraz, în cap – nebun, orbit de furie, cu toată revolta și dezgusturile dezlănțuite.

Când m-am dezmeticit, Sultana plângea la picioarele mele, învinsă.

— Așteptam de la tine – suspinase, cu părul despletit și revărsat peste față, până la pământ – așteptam, puiule mic și-al dracului, un pic de înțelegere...

Niciodată nu plânsese de necaz c-a bătut-o un bărbat. Acum, mai ales, n-ar plânge. Pumnii și palmele, în viața unei fete de bordel, sunt ca florile și cadourile trimise cucoanelor, de babalâci și filfizoni. Asta n-are nicio importanță pentru că înduri, în definitiv, ce ți-a fost scris. Uneori, se ascunde un pic de dragoste și în lovituri. Te rogi la Maica Precista de la biserica dintre bordeie să treacă furtuna mai repede și aștepți zâmbind, numai vânătăi și cu ochii plini de lacrimi, un sărut ca un dar și o îmbrățișare ce te face să uiți toate maltratările. Bărbat și eu, ca domnul Mișu, ca Pupișor de alături și ca oricare altul, trebuia – de la prima întâlnire – s-o lovesc, ca să-mi dau arama pe față. Bine, ea nu se supărase pentru atâta lucru. Pensionase rele, cele tinere îndeosebi, au să moară de dragul meu, când le-o spune cât sunt de puternic și cum mă pricep să astâmpăr inima unei femei, cu palmele dar și cu sărutul ce strivește sufletul pe buze și-l

îmbată cu sânge. Sigură că am să-i fiu recunoscător pentru faima de care o să mă bucur, în curând, printre fete (unele din ele, săracele, erau așa de singure pe lume și așa de triste că n-au pe cineva să le poarte de grijă, să le apere și să le spună o vorbă bună...) mă ruga să-i dau, la rându-mi, o dovadă cât de mică de milă, dacă nu de prietenie: s-o ascult, altceva nimic decât s-o las să-și, descarce inima. Până una alta, însă, mă implora să nu mai stau cu spatele la ea, că nici viața și nici sufletul ei nu meritau atâta dispreț...

Acum recunoștea c-ar fi fost mai folositor să-mi spună, de la început, de ce mă pândise și mă așteptase acasă și cu ce gând mă adusese acolo, în camera de la bordel. Mă cunoștea prea bine, însă, ca să nu-i fie teamă (om cu toane, ca mine, mai rar...) că am s-o pricep anapoda. Planul ei, în cazul acesta, ar fi fost compromis de la început. Atunci se gândise, ca o proastă, c-ar fi mult mai ușor să mă atragă, fără să prind de veste ce urmărește, prin tinerețe și meșteșug. Orice profesionistă e în stare – numai să-i cazi odată în plasă, ca să-ți afle slăbiciunile – să te facă să uiți toate femeile din lume, oricât? ar fi ele de prințese. Uiți, cu atât mai repede, o puștancă – frumoasă, în adevăr dar destul de săracă și încă novice...

Sultana nu era nebună, ca mumia din cărucior și nici moralistă, ca nevestele și țațele din sobor.

Vecini, de atâția ani, mă văzuse crescând ca o buruiană de pe maidan și mă aștepta – era sigură că am s-o caut odată, cât de curând, la bordel ori acasă.

Adolescenții au fost, întotdeauna, clienții preferați ai caselor de toleranță pentru că sunt calzi, nerăbdători, timizi și cu răsuflare scurtă. Năvălesc pe ușă cu inima ticăind (orice să li se întâmple, numai să nu-i prindă cineva de acasă că vin

la bordel...) și stau la colț ca școlarii, așteptând să-i duci de mână ca pe niște țânci mototoli, când învață să facă primii pași dar nici n-ai timp să-i întrebi ce mai face mămica lor, că se declară satisfăcuți și dispar.

Față de mine, firește că Sultana s-ar fi purtat mult mai atentă. Ne legau și parcă ne înrudiseră, fel de fel de necazuri și de amintiri din casa cu nebuni. Oricând, la orice oră, m-ar fi primit în camera ei de bordel ca pe un musafir de zile mari, pe care filotimia și obrazul te obligă. Să-l cinstești – cum te-a învățat mămica și te obligă imperativele profesionale – cu un, sărut mai dulce și mult mai înviorător ca linguriță de șerbet din paharul cu apă rece, și cu o desfătare a trupului plin de pofte în locul unei cafelușe de cinci parale, cumpărată de la ofticosul cu catastiv sau de la orice negustoraș din hală. Mai mult: niciodată nu mi-ar fi cerut taxa! Patroana se supăra și-o păruia pe vinovată, când afla că o fată din stabiliment dă marfă de pomană la marțafoi și-i face pagubă – o marfă pe care numai ea se credea stăpână – dar Sultana era ferm hotărâtă să-și afirme voința – în ciuda pericolelor ce-o amenințau – și s-o convingă pe țață că pe făptura ei vândută noapte după noapte – ca să aibă peștii și toți declasații din cafenele și cârciumi ce să mănânce și cu ce să se-mbrace și să-și satisfacă gusturile de trântori – putea și ea să fie tot așa de stăpână și să rupă câteva clipe – nu mai mult – din robia și din osânda îndurată, atâta vreme, fără murmur. Sigur că asta nu mă interesa pe mine dar îmi spusese tot, ca să văd ce sacrificii era capabilă să facă pentru un tânăr deștept și cu ce sentimente mă așteptase.

— Las' o încurcată – am răspuns, din nou bosumflat, convins că sora de la bordel mă minte – că nu te mai cred! Dacă mă așteptai așa, cu plăcinte amoroase și încă pe gratis, de ce nu mi-ai spus?

Sultana mă învăluise cu o privire tristă, parcă înduioșată că sunt așa de drăgălaș în prostia ce mă umflase ca pe un curcan.

— Așa ceva, puiule, nu se spune! Are și trupul un soroc al lui. Numai tu, pentru tine, simți când se împlinește și-atunci începi să fii altfel, cu alte priviri și plin de drăcușori ca un flămând ce caută și cere cu ochii. E un semn (să știi că numai noi, femeile, îl înțelegem) și semnul ăsta tu nu l-ai făcut pentru mine...

— Vezi că minți? Atunci de ce m-ai adus la bordel?

— Fana, mă, ca s-o apăr pe Fana!

Sora mare țipase cuvintele, împreunând mâinile într-un gest de rugă și de disperare.

— Fana...

Sultana nu s-ar fi amestecat în viața și în jocurile mele de copil trist, dacă nu ar fi observat, în ultimul timp, la mine și la sora mică, o purtare ciudată – o complicitate curioasă în gesturi, în șoapte, în priviri, în felul cum ne chemam unul pe altul, prin miorlăituri și cântece de pasăre, în nerăbdarea cu care ne luam de mână și ne strecuram pe lângă cei mari, ca să dispărem în magazia de lemne san pe maidan și mai ales în suspinele și pipăirile nerușinate pe sub plapumă, când ne culcam alături, în patul din pălimar. Sora de la bordel ne spionase mișcările și ne urmărise în ascunzători, înțelesese ce-i cu noi și încercase cu duhul blândeții la început, prin amenințări în cele din urmă – să ne împiedice să facem un păcat ce i-ar fi rupt sufletul în bucăți, de durere.

Nimeni, niciun om cu cap și cu atât mai puțin Sultana, nu m-ar fi oprit să ascult porunca din sânge și să-mi potolesc dorul și chinul de până atunci, al cărnii, cu o fată, oricare sau cu o nevastă, a oricui și de oriunde dar nu cu Fana!

Toate mahalalele, oraşul, tot pământul era plin de femei ce nu aşteptau, nu visau şi nu căutau altceva. Atunci de ce mă oprisem, ca un câine, tocmai lângă Fana? Ticăloşenia ce voiam s-o fac ar fi însemnat – pentru mine şi pentru orice bărbat, la fel – o liniştire a simţurilor, o limpezire a gândurilor, o eliberare. Pentru sora mică, dimpotrivă, era prăbuşire, lunecare sigură spre robia şi mocirla tractirului, moarte! Asta nu trebuia să se-ntâmple, dacă mai aveam un pic de conştiinţă şi-mi era Fana dragă cu adevărat...

Sultana se jurase că o singură mângâiere îi mai rămăsese şi o lega de viaţă: speranţa că sora mică o să scape de blestemul ce o lovise pe ea şi pe Domnica. Visa că Fana o să răzbune odată – prin existenţa ei de nevastă cinstită, ferită de lipsuri şi ispite – toată truda şi toate umilinţele lor de sclave albe cu sufletul îngenunchiat, ultragiat, strivit. Mic şi drag cum eram, dacă putusem în adevăr s-o înţeleg pe sora de la bordel, să-mi fie milă de ea şi să nu-i sting şi ultimul strop de lumină, apărat cu disperarea trăită numai de Rel, pe maidan, când făcuse palmele cuib pentru flăcăruia de la căpătâiul Oiţei...

CAPITOLUL XVII

APELUL MORŢILOR

Plecasem ameţit din odaia cu miros apăsător, sufocant, de petrol şi sudoare, de lacrimi şi de trupuri tăvălite şi sângerate într-o luptă surdă, de animale cu poftele rămase în carne, ca rănile.

Coridorul de la intrarea bordelului mi se păruse nesfârşit. Nu ştiam cum să ajung mai repede afară, s-o iau la fugă pe stradă, pe oricare, spre oriunde, numai să mă simt liber, să pot respira adânc şi să fiu cât mai departe de casa cu scăricică şi perdelele lăsate. Soarele, însă, era aşa de strălucitor, că mă oprisem cu pasul împleticit pe trotuar şi dusesem repede mâna la ochi: mă usturau de plâns şi de lumină.

Soldaţii şi oltenii tineri se adunau în faţa porţilor într-o rână, să se uite – prin spărturile gardului – la pensionarele strânse, numai în capot şi papuci, pe scăunelele din peticul de umbră al unui copac pricăjit. Bărbaţii ascultau şi răspundeau cu glume porcoase la provocările femeilor şi se tocmeau – guralivi ca la orice târg – cu patroanele, să scadă

câteva părăluțe, cel puțin, din taxă. Era prea mare pentru sărăcia lor de slugi cocârjate sub cobiliță sau de oșteni ai statului – „nu i-ar mai muri altcineva înainte statului ăsta, care-i canonește pentru o scârbă de franc și patru-cinci gologani pe lună..."

Cum, de cele mai multe ori, patroanele nu se lăsau înduplecate iar tocmelile de la porți se terminau cu ocări, cu înjurături și amenințări, mușterii plecau peste drum, să se așeze – la rând – pe barele de fier ale cheiului, să fumeze și să scuipe departe, printre dinți, să strige răutăți și să facă haz de necaz pe seama dulcineelor intransigente de dincolo de garduri sau să huiduiască, atunci când una din ele, mai bătăioasă din fire, încerca să-i reducă la tăcere, după datina strictă a bordelului. Haimanale bătrâne, cu figuri veștede de nesomn și de trai prost cu pâine și ceai, se strecurau – cu surâsuri suspecte și cu momeli – printre militarii și țăranii desculți și încercau să-i atragă în cursă, pe cei naivi, cu cele trei cărți de joc din „uite popa, nu e popa" sau cu pungășia tot așa de patentă a bobului de grâu furat în unghie de sub degetarul miraculos al norocului.

Strada – mai ales în ceasul acela cenușiu al măscărilor, al furtului și al scandalurilor – era ocolită cu oroare și spaimă de bucureștenii ce părăsiseră, nu de mult, bisericuța de pe deal, din motive tot așa de temeinice în logica lor de orășeni serioși, puri, morali și mai credincioși ca toți popii, episcopii și mitropoliții la un loc. Nici fetele de la bordel, de altfel, nu renunțaseră la credință și la ajutorul forțelor divine, deși evlavioșii le vedeau, de pe acum, spânzurate de limbă în cârligele infernului. Scoase din fire, disperate că nu scăpau de pomanagii de peste drum – deșuchiați pe care nu-i mai impresionau ocările și nu-i speriau necurățeniile

aruncate peste uluci – nefericitele intrau în casă, se închinau cu fața spre răsărit și-i blestemau pe dușmani să-i bată sfânta cruce și-un car de icoane...

Viață și asta, ca oricare alta, cu amărăciuni, cu revolte și nădejdi, cu zile negre și nopți de muncă – umilită și ultragiind, stropită cu noroi și murdărind, ca pe vremea când era Lahu ibovnic săptămânal și instrument de răzbunare, în mâna Sultanei și împotriva tovarășului în bluză albastră din casa cu nebuni...

Oricum, o existență în care își aflase un rost și haimanaua bătrână, cu jocul de cărți întins pe un petic de jurnal, la o margine de trotuar și militarul cu pinteni și galon de lână, alături de olteni flămânzi și de ciocoi, de negustori și trântori, de cucoane scăldate-n parfum, de servitoare durdulii și cocote cu sufletul ca o cârpă ruptă și călcată în picioare la toate răspântiile și în orice clipă. Rău sau bun rostul dar al lor. Toți și toate, în mușuroiul acesta de patimi și de întreceri pentru o palmă de loc sub soare, își cunoscuseră norocul și se obișnuiseră cu poverile, umblau pe lângă ziduri cu mai multă siguranță în pas decât mine și erau liberi să cânte cu nepăsare, să fure, să se ucidă unul pe altul, să strige de disperare, să crape de foame, să danseze ori să se arunce, de pe balustrada podului, cu capul în jos, în gârla cu apele tulburi. Unde erau, însă, drumurile din gândul și din visurile mele – spre ce zare, în ce lume, spre ce culme cu căpățâni de mort și sub ce cruce puteam s-o urc? Mă oprisem, nehotărât, în răspântia dintre Izvor și bulevard, la doi pași de bordel și mă uitam în toate părțile, cu toate gândurile tăcute în umbra aceluiași semn de întrebare. Niciodată nu trecuseră pe lângă mine atâția oameni și nu mă amenințaseră atâtea trăsuri și camioane,

căruțe și faitoane, brișteși cotigi. Nu mă speriasem și nici nu-mi căutam un adăpost. Stăm, îndărătnic, între primejdii. Unde să mă duc, încotro s-o apuc? Dacă ar fi fost Fana lângă mine, atunci, o luam de mână și plecam pe una din străzi, pe oricare, fără să mai mă uit înapoi. Alături de ea, nicăiri nu ar fi fost departe și toate mi s-ar fi părut prietenoase – ale mele cum erau ale tuturor dar luminate, înfrumusețate numai pentru mine, prin surâs și prin dragoste. Fana, însă – sora asta mică și dragă, pe care Sultana voia s-o apere de mine ca de, un răufăcător – era departe, dincolo de clocotul și bogăția orașului, în casa unde-mi rămăsese singura speranță și toate durerile adevărate. Fata lucra, stând pe scăunel lângă patul mamei, ca în orice după amiază, atentă cu bolnava, gata s-o ajute și să-i facă toate voile și fericită ca mine c-o vede zâmbind – dacă nu plecase, de mult, să mă caute prin ascunzătorile de pe maidanul cu basculă, tristă că fugisem de acasă fără să-i spun, îngrijată că dispărusem fără să-i las un cuvânt, prin cineva sau un semn, poate presimțind o nenorocire. Niciodată nu mă despărțisem de ea așa de misterios. Puica s-o fi deșteptat, cu siguranță că întrebase ce-i cu mine, unde sunt iar răspunsul Fanei, îngânat, șovăielnic, încurcat, o neliniștise. Altă sperietură, alți stropi de sânge în batistă – o mustrare mai mult pentru mine. Copil, vagabondasem toată ziua pe maidane dar mama știa că sunt plecat cu Fana și se obișnuise cu gândul că am să mă-ntorc seara, murdar, flămând și resemnat să-i îndur loviturile de bici. Primăvara, însă, mă cumințise, mă legase de casa cu nebuni și mă păstrase – cum spusese Sultana – cloșcă, lângă fusta femeilor. Șase-opt luni nu făcusem altceva decât să-mi împart munca și oftările cu Puica și cu vecinii. Murise haimanaua. Bătrâna, așadar, avea un motiv serios să creadă

că numai o întâmplare neplăcută – dacă nu ceva mai rău – mă făcuse să dispar așa, fără urmă.

Trebuia să mă-ntorc la umbrele și tristețile mele – cât mai curând, pe drumul cel mai sigur.

Linia tramvaiului cu un cal mi-ar fi fost o călăuză bună dar nu fără ocoluri prin forfota și în praful străzilor. Nu uitam, de asemeni, tentațiile ce mă vor opri la fiecare pas, ca pe orice gurăcască: florile din grădini și femeile frumoase, oamenii și îngerașii de marmură de la pietrăria din. Poala dealului ce urca spre Cuibul cu Barză, tarabele cu mărfuri și mai ales; panorama de pe maidanul din Francmazonă și vaporașul zărit în vitrina unui cofetar. Cum era să trec pe acolo fără să-l privesc, să-i număr coșurile și marinarii de pe covertă, să-i măsor catargele și să-i admir ancora și căpitanii, să-i caut motoarele și să mă mir că o elice așa de mică are putere să-l ducă prin valurile mării și să mă plimb, fascinat, prin cabine și pe scările mici și în spirală? Știam bine că mi-ar fi imposibil să-mi înving curiozitatea...

Dâmbovița, mai simplă și prietenă prin amintirile ce ne legau, cu albia strânsă între malurile tăiate drept, de la Ciurel spre abator, mi s-a părut – atunci – un tovarăș de drum mult mai sigur. Cheiul era pustiu, umbra copacilor crescuse. Nimeni, nicio piedică nu-mi sta în cale. Puteam să merg repede, să fug, să cobor treptele săpate în maluri și la distanțe egale, ca să mă răcoresc cu apa rece a cișmelelor și iar s-o iau la pas, înviorat, regăsit sufletește. Leneșă, Dâmbovița își mâna apele galbene, murdare, cu rotogoale mari și colorate, de păcură și scursori din canale, pe sub poduri și în umbra sălciilor despletite și a oțetarilor tineri. Guşterii scoteau capul la soare, din iarba înaltă, rândunelele sărutau apa, în zborul lor ca o legănare. Peisagiul era

odihnitor pentru ochi. Lăsasem în urmă pompierii și mă întâlnisem cu tramvaiul electric. Bulevardul spre palatul de la Cotroceni era ca un drum de țară. Maidane și grădini cu zarzavaturi, pe cele două maluri. Unde rămăsese orașul, cum era posibilă năvala asta de buruieni și de pustiu dezolant, în hotarul pe care-l desenasem întotdeauna, pe hartă, rotund, precis? Maidanele mele, însă, erau departe, dincolo de Sfântul Elefterie și parcă la marginile lumii, unde crescuse Dumnezeu mărăcini și păpădii, măselariță și lauri, ciulini și Rochița Rândunelii, mușețel și câțiva salcâmi firavi – totul și toate numai pentru, un sălbatic ca mine, plin de amarul, de otrăvurile și de frumusețile lor tot așa de sălbatice, din mila și porunca celui de sus. Până acolo mai aveam de mers – uneori în fugă, la întrecere cu tramvaiul electric și alteori încet, în vârfuri, să nu sperii gușterii veniți, după soare, până în pulberea albă și fierbinte a potecilor.

— Dâmbovița asta, ce-și duce mereu undele la vale și tace, tristă ca sălciile, ca toamna și ca mama...

Singur eu cântam și alergam pe malul gârlei în sus, mereu în sus, spre maidanele cu iarba arsă și tulpinele răsucite de secetă. Cine mă aștepta acolo, ce privelişti și ce daruri, ce veste, ce inimă de frate, ce cuib de odihnă, ce glastre cu flori și ce femei frumoase, ce vaporaș încărcat cu bomboane și prăjituri, ce jocuri de culori în mătăsurile de pe. Tarabele negustorilor, ce îngeri de marmură, ce vânători cu pene ca secera și ce ofițeri gătiți ca păpușile, ce giumbușlucuri de panoramă? Câteva amintiri, dacă o să mai pot să le dezgrop și altceva nimic. De ce nu mă-ntorsesem acasă prin oraș, printre oameni, ca să nu mai mă simt singur și să nu mai înșel, prin cântec, plânsul pe care-l simțisem de mult cum se adună în mine? Orașul mă primise cu muzici și

mă lăsase să-i prind sufletul și să-l îmbrățișez dar desculțul din mine îi întorsese spatele, nerecunoscător.

— Asta sunt și nimic altceva: un tralala la cap, mergând împotriva apelor...

Ajunsesem la podul de fier de lângă cele două canale cu apa înspumată, obosit. Niciun tovarăș de odinioară, în gârlă, pe maluri și pe maidane. Unde dispăruseră, ce vânt îi risipise, pe unde își purtau acum jocurile și foamea, sărăcia și cântecele și de la ce sârb grădinar mai furau pepeni, să-și astâmpere setea? Mai găsiseră, pe undeva, un Ciuf-Ciufulici, să le spună minciuni popești, ca să li se pară că le cresc aripi și sunt aproape de Dumnezeu? Umblasem printre mărăcini, căutasem prin tufe, îi strigasem pe nume mă uitam cu ochii rătăciți, înlăcrimați, în toate părțile: nimeni, parcă muriseră toți, nimeni...

Mă chemasem pe mine, copilul de altădată, trântit lângă un mărăcin și bătând cu pumnii în pământ, ca într-un capac de sicriu.

— Ciufule, mă n-auzi? Eu sunt, frățioare... Nici el nu mi-a răspuns.

Unde să mă duc – mă așteptau atâția morți și în casa cu nebuni – unde să mă duc?

FINAL
LA
ROMANUL CASEI CU NEBUNI

CAPITOLUL XVIII

CREȘTEA UN PUSTIU DE MOARTE

Când m-a găsit Fana, singur între mărăcini și plângând, soarele se făcuse zugravul norilor de la apus.

Fata, veselă că-mi descoperise urma (rău mic, de când și pe unde nu mă căutase?) m-a sărutat și m-a dat de-a dura prin iarbă și praf, m-a bătut în glumă și m-a certat serios, mi-a răvășit părul și m-a silit să jur că altădată n-o să mai dispar așa, ca un țigan. Cine mă furase, de ce plecasem de acasă ca un zăpăcit, fără să-i spun cuiva ce-i cu mine și unde mă duc? Mă supărasem așa de crunt pe casa cu nebuni și pe sufletul Fanei, trecut prin toate spaimele presimțirilor? Oricum, să nu mai fac una ca asta, că pe urmă se supără și ea pe dragoste și viață și se roagă la biserică să moară! Fac botișor și nazuri, necăjit că umblase după mine până atunci, ca o nebună? Pofta-n cui, nenicule, că nici ea nu mai era proastă să sufere din cauza toanelor și isprăvilor mele. Poftim, nu mai are niciun cuvânt pentru mine. Stă o clipă în iarbă, să mai răsufle și pe urmă se duce acasă. Să nu mă

umflu în pene, ca un încrezut ce sunt, că nici nu venise pe maidan să mă caute. Dacă n-o cred, pagubă-n ciuperci. Na: tifla – asta merit și-o păruială bună, dacă o mai necăjesc. La urma urmei, poate i se făcuse și ei dor să mai vadă maidanul. Să fiu sigur că n-o adusese altceva decât dorul de mărăcini și de gârlă. N-am decât să crăp de necaz dar la canale a fost singură. După ce s-o odihni se duce iar, tot singură, să se scalde. Are să se urce tocmai pe podul de fier și se aruncă, de la zece metri și mai bine, în apa mică. Moare? Ce mă privește pe mine? Uite-așa: mai bine să-și rupă gâtul, să scape odată de un porc și de un mitocan fără pic de obraz. Numai atât mai are să-mi spună: că Puica a dormit două ceasuri și se simte mult mai bine ca la prânz. Când a aflat că nu sunt acasă, nu s-a supărat. Dimpotrivă, a găsit că făcusem foarte bine plecând din casa cu nebuni pentru câteva clipe, să mai văd și alți oameni, să mai ascult și altceva decât plânsete și oftări, să-mi limpezesc gândurile și să mă simt – după atâtea luni de zbucium între zidurile Salomiei – mai în largul meu. Are să mă roage, însă, când voi veni, să n-o mai șterg așa, ca un triululiu, că nu-i frumos. Vecinii? Sigur c-o lăsaseră să doarmă. Fana nici nu se mișcase din curte. Croșetase, pe scăunel, sub fereastra ei. Santinelă. Lenora încercase să cânte dar o prinsese de păr și-o repezise în casă, fără ploconeli. Mama s-a sculat pe la trei și ceva, a cerut un pahar cu apă rece și o bucățică de zahăr. Sora mică o ajutase să se-mbrace, o pieptănase, deschisese geamul și pusese o perină în scaun, să n-o doară oarele – că numai oase și suflet rămăsese – când s-o așeza.

— Lasă, Puică dragă – a oftat – nu te mai osteni și matale atâta, pentru o bolnavă ca mine.

Fana i-a umplut din nou paharul cu apă, a făcut patul, a căutat și a lăsat coșulețul de lucru pe mescioară, să-l aibă la îndemână și i-a adus un scăunel la picioare.

— Acum ce să mai fac?

— Nimic, sufle țel, mă simt tare bine așa. Când văd cu câtă dragoste mă cocoloșești, parcă-mi crește inima, nu altceva. Nu știu, fată bună, dacă o să pot vreodată să te răsplătesc...

— Atunci, dacă te simți bine, eu o să dau o fugă pe maidan, să-l caut pe Iacov.

Mama a surâs, în gluma ei blajină.

— Caută-l, fată dragă și... nu uita să mi-l aduci acasă de urechi – nu i-ar fi rușine pe la nas de haimana.

Fana umblase până acum după mine. Mă căutase prin tufele de pe maidanul cu basculă și prin mărăcinii de pe toate coclaurile, de la gropile de gunoi până la stăvilar. Nicio haimana nu mă văzuse trecând pe acolo. De la Ciurel se întorsese pe malul celălalt, trecuse pe la canale și avea de gând să se ducă tocmai la cărămidării, să-i întrebe și pe țigani dacă nu aflaseră, cumva, ce-i cu mine. De ce să nu mă caute și la țigani? Bănuia că sunt – cum s-ar spune – în vizită la rude. Nu-mi place adevărul? Foarte rău. Un urâcios care a fost și a rămas un zlătar – mai rău: un lingular și un „spoim tingiri" – nu mai are drept să se supere că – altminteri – îi cade nasul și i-l mănâncă furnicile și gaia. Na, ca să mă-nvăț minte! Și încă ceva, ca să nu mai cred altădată că moare Fana de dorul meu: Puica în persoană o rugase să mă caute. Firește că ca spusese mai întâi: „o să dau o fugă pe maidan, după Iacov" dar și mama o îndemnase: „caută-l, fată dragă – o implorase, nu altceva – și să mi-l aduci acasă de urechi".

Aşadar, o rugase şi – ceva mai mult – îi dăduse voie să mă bată.

— Nu te mai strâmba şi nu mai face, mă rog, pe grozavul că nu ţi-e frică de mine, că mă-nfurii şi te muşc de vezi stele verzi! Păgânule, urâtule şi zgârcitule...

— Nu ştiu cum se face, da' mi-a şoptit mie o păsărică nevăzută că în supărările tale, Fano, e numai dragoste! Mă certi fiindcă ţi-e necaz că sunt mai frumos ca tine.

Asta era prea mult...

Fana a smuls un mărăcin din pământ şi mi l-a aruncat în cap, m-a tras de păr, m-a buşit cu pumnii şi m-a tăvălit din nou prin iarbă şi ţărână. Când a văzut că fac pe „mortu" – semn că eram învins şi ceream pace – fata a avut un gest de satisfacţie şi m-a tratat ca pe un prizonier obligat să suporte maltratările învingătorului: mi-a prins vârful nasului cu două degete şi s-a făcut că mi-l retează cu sabia – ca să nu mi-l mai iau altădată la purtare şi să mă cred frumos – m-a muşcat de sfârcul urechii şi mi-a mutat freza de la stânga la dreapta. O umilinţă mai mare – după cum stabilisem, de comun acord – nu exista pentru un luptător ca mine. Născocisem şi pentru Fana o umilinţă tot aşa de mare. Învinsă, fata era datoare să mă lase să-i ridic fusta cât mi-o place şi să constat că are un picior de Saftă, negru, păros, otova şi altul de lemn, ca Mădălina spălătoreasă. Dacă învinsul protesta ori încerca să opună cea mai mică rezistenţă, era o dovadă că zeul neînduplecat al războiului cere vărsare de sânge iar lupta reîncepea cu mai multă furie. Pierderile, în cazul acesta, erau destul de serioase pe ambele fronturi: cămăşile sfâşiate, nasul jupuit, vânătăi pe tot corpul şi parul smuls, rămas – în smocuri – printre degetele potrivnicului. Prizonierul de acum, din fericire, nu protestase iar Fana – încântată

că duşmanul capitulase cu atâta uşurinţă – mă sărutase şi mă ridicase în picioare, de perciuni, să ne scuturăm – unul pe altul – de ţărâna ce-o adunasem pe haine, în sân şi pe mânecă, în timpul ostilităţilor. Semn că eram împăcaţi. Nici nu urmărisem altceva. O provocasem dinadins, pentru că ştiam că cel mai sigur drum – spre pace şi înţelegere – era lupta asta de dihonii ale maidanului.

— Acum, fată frumoasă şi supărăcioasă, putem să stăm la taifas, ca să vezi de ce-am fost trist şi făceam botişor supărat, când ai venit. Eram aşa de amărât şi de singur, acolo – între mărăcini – că mi-a venit să ţip şi să fac tumbe, când te-am văzut lângă mine, da' asta nu ţi-o mai spun, cum s-ar cuveni, cu toate laudele, ca să nu crezi – cum ai zis tu adineauri – că „moare cineva de dorul tău". Să ştii că, devreme, am fost cu... (mă rugase Sultana să nu-i spun adevărul şi cum era s-o mint?)... adică, să vezi, am fost aşa pe străzi şi pe urmă am venit pe maidan. Mi-era dor de mărăcini şi de tovarăşii de joacă. N-am mai găsit pe nimeni. Maidanul gol, cum e acum. Uite-l, să nu mai zici că te mint. Am căutat prin toate ascunzătorile de altădată, i-am strigat şi iar am căutat. Nimeni. Unde sunt, ce-o fi cu ei? Singur, în pustiul ăsta, parcă m-a luat aşa, cu frig şi mi s-a părut că au murit toţi – că au murit aici, aşteptându-ne şi pe urmă a venit cotiga de gunoi, i-a cules un cioclu în furci şi i-a dus nu ştiu unde, să nu mai rămână urmă din tot ce-a fost odată. Parcă eram într-un cimitir cu ciulini şi măselariţă în loc de cruci. Uite, mă gândeam, tot aşa o să ni se pară, în curând şi casa cu nebuni. Câţi eram odată? Mulţi, ca la han. Câţi am rămas? Safta, Ivan şi Maro morţi, Gore şi Paler la procuror, Tino, Nedu şi Neicu plecaţi în lume. Opt dintr-un condei, ca să nu mai vorbim de Oiţa şi Rel, care n-au

fost chiriaşii Salomiei, da' au murit sub ochii noştri. Zece, în câteva luni şi golul o să se facă mai mare, că mama e bolnavă – simt eu asta, că mama e bolnavă rău – Tinca se usucă în cărucior iar birtaşul s-a cocârjat de oftică. Parcă văd, într-o zi, c-o să rămânem singuri între zidurile alea blestemate. Nu mai încape îndoială că înainte era balamuc mare, că ne scosese din fire scandalurile şi nopţile nedormite, spaimele şi spurcăciunile, da' era mai bine, parcă, fiin'că nu ne apăsa singurătatea de acum. Trăiam şi noi o viaţă cum ne fusese dată, mormoloci şi vai de cozonacul nostru, da' nu ne apăsa urâtul de acum. Mai spunea Safta o minciună gogonată, cânta Bela cu vioara lui, furam seara – cu ilfovenii – o brânzoaică din taraba lui Tino, mă lăsa Ivan să scotocesc prin cutioarele cu nasturi ori îmi povestea cum sunt oraşele din lume, mai făcea Tănăsică o glumă ori aducea Vrăbioara o veste de la sobor şi ne umpleam sufletul, de la o zi la alta, cu tot amestecul ăsta de frumos şi de urât. Acum ce ne-a mai rămas? Până şi Tănăsică a închis pliscul. Umblă, ca o stafie, prin curte şi nu ne mai înţelegem cu el. Creşte, Fano, simt cum creşte, împrejurul nostru, pustiul morţii. Altădată puţin îmi păsa, că plecam pe maidan şi uitam de casa cu nebuni. Acum ne înconjură şi aici urâtul şi singurătatea. Când s-a întors Ivan de la petrecerile lui de o săptămână, a venit s-o vadă pe mama. Atunci i-a spus Puica, mi se pare, că s-a făcut o mare schimbare în noi, după mascarada de la pompa de apă. „Acum – a oftat dânsa – parcă trăim o viaţă ciuntă". Fano, tu ştii cum vine asta? Eu simt, de câtva timp, că sunt ciung şi olog. Mă târăsc prin ţărână, după cârji şi nu ştiu cum se face, că nu le mai găsesc. Când încerc să stau drept, parcă mă apasă cerul numai pe un umăr, ca pe batiuşca. Pentru toate astea m-ai găsit, adineauri, plângând

– bunătate mică. Uite, în clipa asta dacă aş muri, nu mi-ar fi frică şi nu mi-ar pare rău. Da' frigul ăsta al singurătăţii, ce mă pătrunde până-n oase, e ceva mai mult ca o moarte...

Plină de neastâmpăr la început, Fana îmi apăsase nasul cu vârful degetului, îmi făcuse fundă, în păr, dintr-o buruiană şi mă obligase să-mi ascund urechile în palme, că sunt mici şi aşa de drăgălaşe că-i vine să le mănânce. Melancolia din cuvintele mele o furase încet, fără să simtă, gustul de joacă se făcuse tristeţe tot mai adâncă şi o cutremurase, în cele din urmă, acelaşi sentiment de gol şi de frig în suflet.

— Simt cum creşte un pustiu de moarte...

Fana îngânase cuvintele rar, despicându-le în silabe, ca şi cum ar fi vrut să le scuture – fărâmă cu fărâmă – de toate înţelesurile. Ghicisem, după felul cum îşi muşca buzele şi frământa mâinile, că luptă cu lacrimile şi regretam că nu-mi tăcusem durerea şi nu-i ascunsesem presimţirile rele, ca s-o păstrez lângă mine surâzătoare, primăvăratică, numai glumă şi joc. Lupta, însă, n-a ţinut mult. Fata ce-şi stăpânise plânsul cu stoicism, în ciuda loviturilor din trântele de odinioară şi oricât de usturătoare ar fi fost zgârieturile culese în fuga prin gardul de sârmă cu ghimpi, era firesc să învingă o înduioşare de copil ce uitase că nu înduplecă destinul şi nici nu învie morţii, cu un suspin.

— Gata! Să nu mai plângi, domnişorule şi nici să nu te mai aud oftând, că iar mă supăr şi te iau de păr! Scurt, că nu m-a tocmit nimeni bocitoare...

Fără îndoială că nu se nasc, în orice zi, fiinţe ca Ivan sau ca Maro, să nu-ţi pară rău când mor şi era şi Fana de părere că ne simţim mai singuri, cu fiecare despărţire, indiferent dacă insul ce pleacă e un neputincios ca Tino, un băiat frumos că Nedu ori un deşirat ofticos ca Paler. Pe

toți: sora de la Candia, Rel, fata mălăierului, batiușca, Safta chiar, îi plânsese cum se plânge un mort și simțise, cu fiecare vecin din casa cu nebuni plecat dintre noi, cum i se rupe ceva în inimă. Sigur că o să moară și ofticosul cu catastiv, când și cum i-o fi scris. Bătrâni și bolnavi ca Pascu și Tinca n-au să moștenească pământul. Nici ei, plini cum sunt de necazuri, nu doresc așa ceva. Are să-i simtă lipsa, când o muri mumia din cărucior și nimeni n-o să-i ducă flori mai multe și n-o s-o plângă mai sincer, oricât ar fi ea, acum, de dușmancă și de nebună. Mamă. Oloagă și știrbă, stafidită și numai venin, în tot ce face și spune dar mamă. Nimeni nu trece peste asta, fie păgân ori progenitură în patru labe. Până atunci, însă, fata n-o să-și pună cenușă în cap. Safta și Ivan, Maro și oricine, mort sau încă rămas să țină umbră pământului, și-au avut nenorocirile lor, au îngropat rude și prieteni, dușmani și tovarăși dar lacrimile și loviturile de tot felul nu i-au împiedicat și n-o să-i împiedice să-și trăiască viața din plin, până la ultima răsuflare. Mai mult, când nu i-a mai legat nimic de viață, i-au dat cu piciorul. Unii au avut o moarte crâncenă și revelatoare, alții au mușcat țărâna iar cei mai mulți s-au zbătut în patul lor de acasă îndelung, creștini și mângâiați – în cele din urmă – că strâng în mână o lumânare aprinsă. Oricum, niciunul din ei nu a șovăit – mai înainte de a pleca pe drumul fără întoarceri – să fure, să stoarcă, să soarbă – cu sete, cu foame și patimă – dulcele și amarul tot din acel fruct al binelui vremelnic și al nefericirii fără început și fără sfârșit. Ivan nu se gândise, dându-și foc în casa de scânduri, ce mult o să ne doară isprava lui și nici Sultana – sigură că, odată și odată, va da ortul-popii, după ce o să-i ducă la locul de veci pe cei bătrâni – nu se condamnase să găinеze pe un morman de gunoi sau să-și rupă floacele

din cap și să se jeluiască – mai nebună ca nebunii – cu câțiva ani înainte. Prost ori mai răsărit la minte, puternic sau stârpitură, omul și-a dat seama de mult că nu poate ocoli și nici amâna – orice ar face – nenorocirile și moartea și tocmai asta îl învață să nu scape niciun prilej de desfătare, să nu lase nicio clipă să zboare fără folos și să nu se-ntrebe – mai ales – ce va fi mâine. De ce să fim noi mai cu moț ca moțații și să ne întrebăm, când e așa ușor de înțeles că Nedu și ceilalți au plecat în lume să-și caute alt noroc, că hamalul de la gară și turnătorul nu scapă de la tribunal până nu pătimesc tot ce le-a fost dat să îndure și că batiușca a murit pentru că atunci și așa trebuia să moară, alături și de dragul sălbăticiunii de la Candia? Am rămas și o să rămânem și mai puțini, în casa cu nebuni? Mare pagubă n-ar fi dacă s-ar îndura Salomia mai curând s-o radă de pe fața pământului, să nu mai rămână urmă din coșmelia asta afurisită, care începe să semene cu o babornițǎ ce și-a trăit traiul și-a avut destulă vreme să-și mănânce mălaiul! Suntem tineri, îi punem cruce: până aici i-a fost – și plecăm în mahalaua ce începe, de acum încolo, să existe pentru noi cu adevărat. Până azi, n-am făcut altceva decât să trecem prin ea și s-o cunoaștem din zvonuri. Mâine o să-i înțelegem toate frământările fiindcă o să le trăim. Scăpăm de singurătate și de umbrele morților, dacă nu uităm că suntem tineri și datori să ne luăm viața în serios, cu tot neastâmpărul simțit în noi...

Maidanul mi se păruse gol, mort, un pustiu plin cu mărăcini, pentru că venisem acolo cu sufletul gol, pustiu, scuturat de amintiri – un străin dacă nu ceva mai rău: un înstrăinat, căruia locurile, buruienile și firul de iarbă, bondarii și cărăbușii, potecile și furnicile, nu mai aveau nimic să-i spună.

Fana, deși trecuse în fugă prin umbra salcâmilor și pe sub balustrada stăvilarului, retrăise câteva întâmplări de demult, cu Ciuf și cu niște flori albe, risipite în buclele negre sau cu un măr adus pentru un Puișor întins în iarbă și speriat că era să-l mănânce peștișorii apelor adânci.

Voiam, în adevăr, să mă simt încă odată copil, să-mi întâlnesc tovarășii de joacă, să-mi aduc aminte de isprăvile de atunci și să văd maidanul înflorit ca o grădină? Bine, să-i dau mâna și

CAPITOLUL XIX

CĂTINĂ, FATA CU OCHI DE VRĂJITOARE

Negurile înserării se adunau prin tufele de mărăcini și de cucută, pe ruinele rampei de vinuri și în gropile adânci ale cărămidăriilor.

Când eram copil și mă visam stăpân pe maidane, amurgul mă prinsese, de multe ori, culcat în iarbă, cu tâmpla lipită de pământ. Ascultam atent, încordat și mi se părea că prind, în auz și în zvâcnetul sângelui, un sgomot surd, nedesluşit, ca un foşnet de frunze ori ca o fugă printre firele de iarbă și sub țărână, prin milioane de picioruşe. Vestite de crainici zburători că ultimii stropi de lumină s-au stins în florile violete, gângăniile alergau spre adăposturi, în panică, unele cu samarul plin, altele înhămate la un fir de pai sau la un sâmbure de roşcovă, toate înfiorate de gândul că noaptea nu vine niciodată singură.

Convins, ca toți plozii dintr-o lume și de-o seamă cu mine, că numai întunericul aduce și poartă duhurile rele de colo până colo și că prin ele ne lovesc nenorocirile, împrumutam și vietăților minuscule, risipite în pământ și

amestecate cu praful, același sentiment de neliniște în fața cenușiului ce se revărsa peste case și fabrici, pe străzi și peste câmpuri, gonind pasările în zbor frânt și speriat spre cuiburi și adunând, în suflete, presimțiri.

Sigură că dacă mai mă lasă mult așa, cu ochii în gol, o să-ncep să plâng de mila furnicilor și a gâzelor, pe care nu le apăra nimeni de stafiile albe ale întunericului, de furtună și frig – cum plânsesem, odinioară, înduioșat de destinul mărăcinilor rămași în ploaia și în vântul pătrunzător al înserărilor de toamnă – Fana mi-a răspuns că numai un prost are timp să se întrebe cum stau și cum nu li-e frică gângăniilor în pământ și plecase cu mine în fugă, hohotind, peste poteci și gropi, peste tulpinele călcate, frânte sub picioare și prin tufele smulse din rădăcini – în trecere și goană...

Fata nu uitase ascunzătorile ce ne tăinuiau, altădată, isprăvile. Mai știam unde ne adunam să împărțim prada, după ce scăpăm tăvăliți și uneori însângerați, de câinii sârbilor și din gardul de sârmă? Acolo, în groapa. Săpată dinadins, în molozul ruinelor. Când și unde-i venise rău, pentru întâia oară, lui Lumânărică și cine-l îndemnase, atunci, să mănânce laur, ca să scape de „boala copiilor"? Firește că asta era o poveste de demult dar uite că nu s-a atins nimeni de bolovanul acoperit de Robu cu pălăria lui mare și mototolită, ca să nu fie pus bolnavul cu capul pe piatra murdară și tare. La locul lui era și fundul de căldare în care adusese Savu apă tocmai de la gârlă, să avem cu ce să-l udăm pe Lumânărică pana și-o veni în fire. Pe unde-o mai fi Robu, cu inima lui, cu pălăria (o șterpelise, în adevăr, de la un bețiv adormit într-un șanț, cum îl învinuia Niculăiță sau o căpătase de pomană?) și cu mâna lui darnică și ciungă?

Lumânărică? Nu murise. Fana-l întâlnise la stăvilar. Atunci, căutându-mă pe mine, se pomenise față în față cu el. Tot așa era, cum îl știam: palid, cu ochii duși și parcă n-ar atinge pământul, când merge. Fata nu uitase să-l sfătuiască să nu se mai scalde la apă mare, că o să-i vină rău odată și nu mai ajunge la mal: se duce la fund! Băiatul a ridicat din umeri și a râs: „ar fi bine să se întâmple așa, că scap de boală". „Cum vine asta?" se mirase fata. „Foarte bine, dacă mori te vindeci"...

— Mare nebun.

— Asta nu-i nebunie, fată dragă – e durere mare și deznădejde...

Bine, tocmai d-aia: să nu mai vorbim de Lumânărică și de niciun bolnav. De ce să fim triști când suntem liberi și putem să zburdăm, să ne tăvălim prin iarbă ori să alergăm cu brațele deschise și capul dat pe spate, ca să ni se pară că luăm maidanul în piept și-l ducem cu noi, val-vârtej, de la o zare la alta? Ne vom opri numai acolo unde vom întâlni o urmă, o mărturie din copilăria regretată așa de mult, ca să retrăim o ispravă, să ne simțim înconjurați de tovarășii de joacă și să le ascultăm șoaptele, râsetele, plânsul și cântecele, oftările și înjurăturile, amenințările, cuvintele de ură și de înfrățire, strigătele de nepăsare și suspinele...

Fana avea, ca niciodată, o mare putere de evocare.

Sub faldurile fluturate ale înserării, maidanele se învăluiau într-o atmosferă misterioasă iar umbrele desculților de pe cele două maluri ale gârlei se înfiripau albe, albastre, diafane, adunate de vânt și topite una în alta, desprinse într-o desfășurare fantastică de văluri transparente și din nou apropiate, în legănări lenește și scuturări de clopoței albi și mici, prinși în păr ca niște cununi de ghiocei.

Voiam să fug după ele și să le prind, să-l întreb pe Niculăiță unde-i era cămașa în culori lipovenești, să-l cert pe Savu că renunțase la brăcinarul lui de sfoară, de dragul unor podoabe ce erau ale visului și nu vor fi niciodată ale lui și să-i conving prin cuvântul, prin lacrima și prin sufletul ce nu-i mințise și trădase vreodată, că mi-erau mai dragi în straiul și în făptura lor de desculți ai pământului și de oropsiți ai orașului mare, plozi murdari și flămânzi ca mine, triști și bolnavi de neastâmpăr și dezgust ca mine, veseli și clocotind de revoltă ca mine, ticăloși, generoși, dezmoșteniți și blestemați ca mine. Ce căutau sufletele lor strepezite, în fantasmagoria asta fără rost? Să nu mai credem în visuri. Toate mint. Toate au fost născocite ca să ne trezim mai singuri și mai săraci. Să ne întoarcem pe pământ, încătușați dar noi, în lacrimă și surâs, în tot ce a rămas sete de adevăr și dreptate în inimă și să nu uităm că, la bordel, ne așteaptă fata cu boala ascunsă, la fabrică transmisiunile și curelele iar la ocnă beznă, lanțul și munca, celula și glonțul. Asta-i beția și visul, răsplata și podoabele ce ne-au fost hărăzite din mila sfinților – sfinții mă-sii de viață și de noroc și cui s-o supăra că mă aude înjurând...

Fana mă simțise clocotind lângă ea și mă smucise din loc, mă trecuse în fugă peste linia ferată și mă lăsase, împiedicat în sârmele semnalelor de la barieră și de la podul de fier, să mă duc rostogol, tăvălug, până în vale. Fata se aruncase, odată cu mine, în gol și venise peste cap până jos, prin țărână, dezgolită și teafără. Ne-am ridicat râzând, să scuipăm pământul ce ne intrase în gură, să ne prindem iarăși de mână și să continuăm goana pe maidane, sărind peste gropi și peste șanțuri, stârnind câinii sârbilor și ai cantonierului și lăsând în urmă nori de praf, ca o turmă în

tropot. Nimic, nicio amintire, niciun lanț de arătări serafice și nicio stavilă nu ne-ar mai fi putut opri în cale, acum. Alergam nebuni, fără țintă și totuși cu senzația că apropiem, cu fiecare pas, în viteza ce ne îmbăta, o clipă sortită, când trebuia să se întâmple ceva – nu știam, nu ne întrebam și nu ne interesa ce, poate o împlinire a destinului sau numai o destindere a nervilor răsuciți, în ultimele luni de încarcerare și de zbatere între zidurile casei cu nebuni, până la scrâșnire. Fugind, mă scuturam de gânduri și de înduioșare. Nu-mi păsa de Lumânărică și de nimeni, o uitasem pe Sultana și nu mai căutam răspunsuri și dezlegări în conștiință. Liber și tot mai ușor, desprins din mine și scăpat de durerile și dezgusturile uitate undeva, departe – poate în țărâna prin care mă rostogolisem, după ce sărisem peste șinele trenului – trăiam o exaltare de animal scăpat din frâu. Fana mă strângea de mână, mai tare cu fiecare încordare în goana tot mai năvalnică și mă înfășură, cu văpaia răsuflării, ca într-o panglică de flăcări. Părul, desprins și fluturat de vânt, mă lovea peste ochi și peste gură, mă dezmierda și mă înverșuna. Făceam pasul mare, mai repede și mai mare, să-mi pot îngropa fața în belșugul buclelor și în aroma lor amețitoare. Respiram adânc, brațul încerca să cuprindă și să apropie mijlocul apărat de fată prin sărituri de ciută și iar mi se uscau buzele – ca la bordel...

Când am ajuns pe malul cărămidăriilor (recunoscusem bordeiele țiganilor și mi se păruse că trec pe lângă noi, într-o goană ce le clătina și le da peste cap) Fana s-a oprit brusc, într-o atitudine de pândă și mi-a pus mâna pe gură – semn că trebuia să tac și să aștept. La un pas de noi, se căsca o groapă adâncă, haotică. Un drum de care șerpuia pe malul rupt, prăbușit, spre cuptoarele din fund. Erau așa

de departe, că mi s-au părut mici și aruncate la întâmplare, ca niște cărțițe adormite sub cer, cu botul pe labe. Numai focurile și coloanele albe de fum (le numărasem repede: una, trei, cinci, opt...) mi-au adus aminte că în mogâldețele din adânc ard sute și poate mii de cărămizi.

Fana nu se mișcase și nici nu-mi spusese de ce ne oprisem, pe cine așteptam acolo sau ce pericol ne amenința.

— Ce este – am șoptit, înfiorat în liniștea ce ne înconjura – ce s-a întâmplat?

— Nimic. Taci! Uite colo: cărămidarii...

O țigancă (Fana o urmărise de mult, urcând pe drumul de la cuptoare și o recunoscuse: Catina, fata cu ochi de vrăjitoare) se furișa pe sub mal, cu sărituri sprintene. Avea galbeni mari la gât. Sunau, când se loveau unii de alții, în salturile pe care le făcea fata, ca să ajungă mai drept și mai repede, în ascunzătoarea ce și-o alesese. Catina a dus palma la gură, a strigat odată, cu un fel de sfială în glas: Todel – și s-a ascuns. Todel, rămas în urmă, o căuta sărind prin gropi, răscolind mărăcinii, dispărând și apărând din întuneric. Tânăr și tot așa de sprinten ca fata cu ochi de vrăjitoare, țiganul se oprise, înalt și subțire, cu spatele la ascunzătoare. Nu știa ce să facă, unde și cum să-și afle adorata. Mi s-a părut că-l aud șoptind ceva – o rugă, poate o chemare sau o laudă. Catina i-a sărit în spate, râzând. Flăcăul s-a aplecat ușor, în glumă și joc iar fata a venit peste cap, cu un țipăt mic. Prinsă în brațe, se frânsese de mijloc și lăsase capul pe spate, să nu-i ajungă buzele gura dornică. Todel i-a vorbit în șoaptă, a rugat-o, a strâns-o mai puternic la piept și a implorat-o, în limba lui de șatră, cu un glas cald, ajuns până la noi ca o muzică abia îngânată dar Catina își apăra gura întorcând capul în toate părțile, lipind palmele – una peste

alta – pe buze, cu același râs limpede, provocător și jucăuș, de adolescentă alintată.

Todel nu era un țigan ca oricare altul, murdar, brutal, respingător, învățat să dezmierde bălăcărind, să fure salbele și sărutările, să-și strige dorul prin înjurături și să-l pecetluiască, la cea mai ușoară împotrivire, cu palme și pumni ori să frângă trupul și să-l imobilizeze sub el, gâfâind și bălos – animal. Poate se rătăcise în el un suflet de pasăre cu triluri, o imaculare și o prospețime de petală, un gând ca un flutur alb, cu zborul imaterial, o sfiiciune de senzitivă și o resemnare ca a nimănui. Aștepta un sărut pe care Cătină, fata cu inimă nestatornică, să nu-l mai poată dărui altcuiva.

Era un Todel sortit să cadă învins...

— Uite-l, sări-i-ar ochii de prost – a murmurat Fana, cu ciudă – să vezi c-o lasă să plece...

Țiganca se zbătuse în brațele flăcăului, scăpase și făcuse câțiva pași în fugă, sigură că va fi urmărită și prinsă din nou dar în momentul acesta hotărâtor, de ispitire și renunțare, s-a auzit din adânc, dintre cuptoare și flăcări, un uhuhuuu straniu, cavernos. Catina se oprise tresărit, cu un gest de spaimă și de recunoaștere și asculta nemișcată, încordată, strânsă în ea și lângă mărăcinul ce nu ar fi putut s-o ascundă. Todel rămăsese în picioare, liniștit, înalt și subțire, mai frumos. Celălalt apăruse gâfâind. Un țigan mătăhălos și păros, cu ochii mici și mâinile prea lungi, bălăbănind pe lângă trup. Am avut impresia că aduce cu el freamătul milenar al pădurii și răsuflarea otrăvită a duhurilor nevăzute din întuneric.

Bărbații s-au privit o clipă în ochi, drept, cu pumnii strânși, Câteva cuvinte au scăpărat între ei, scurte, aspre, ca niște palme. Dușmanii s-au încleștat și s-au prăbușit,

cuțitele au strălucit o clipă pe deasupra capetelor. Pe urmă, am auzit ceva rostogolindu-se în adânc și Celălalt s-a ridicat din țărână cu un răget de triumf – păros, uriaș, bestial.

Catina, care urmărise încăierarea fără nicio tresărire de spaimă ori de durere (Todel se frânsese în fața ei, ca o tulpină) s-a apropiat de învingător cu un scâncet de cățelușe ce se gudură, s-a culcat la picioarele lui, s-a dezgolit și a desfăcut pulpele, supusă.

Celălalt a rânjit și s-a trântit peste ea, cu toată povara cărnurilor lui de stăpân și de namilă cu poftele răscolite.

Scena se petrecuse simplu, repede, ca într-o priveliște cu stânci și șopot de izvor, când răsare luna și luptă cerbii pentru dragoste și moarte. Nici nu avusesem timp să ne miram, să articulăm un cuvânt de oroare sau de milă, să căutăm un înțeles în sfârșitul lui Todel și în ușurința ce-o dăruise pe Catina trupului păros și diform.

Fana privise lupta cu ochii măriți, încordată, fără șoaptă, fără gest, împrumutând – în atitudine și în trăsăturile figurii – ceva din sălbăticia întâmplării.

Când a văzut-o pe țigancă la picioarele Celuilalt, goală, a ridicat capul, cu nările înfiorate, ca o ciută și-a așteptat așa, arcuită, înfiorată, să-i prindă vibrările trupului din aer, prin degete și în neastâmpărul pleoapelor, în tremurai buzelor și prin fiecare fir de păr.

Zărisem numai două umbre contopite și un petic alb: cămașa țigăncii, răsfrântă până la gât dar le trăiam, în zvâcnetul sângelui, fapta peste care noaptea aruncase pelerina întunericului.

Maidanul era ca o cameră de Sultană cu dorințele stârnite. Mi se păruse că am făcut un salt peste timp și că

reîncep aventura de la bordel, sufocat de mirosul acela sugrumător de petrol și de ziduri umede, de sudoare și de carne cu poftele deschise ca niște flori otrăvite.

Acum se deșteptase în mine, însă, un Todel ce nu mai era dispus să implore și să îmbrățișeze numai cu sufletul, ca să fie ucis, a doua oară, în ființa desculțului din casa cu nebuni...

Cătină capricioasă, cu sufletul risipit și aruncat – în goana ce ne adusese, peste maidane și gropi – ca o arcadă uriașe de artificii și țigancă, Fana mi-a înfipt degetele în păr și nu m-a lăsat s-o sărut, a mușcat mâna ce-i prinsese și frământa sânul și s-a zbătut, scrâșnind, să se elibereze din cătușa brațului ce-i cuprinsese – voinicește – mijlocul. Furioasă că nu-mi scapă din strânsoare, surprinsă și încântată – în egală măsură – că simte în mine o putere capabilă să-i frângă trupul în iarbă, să-l „doară și să-i facă bine" și convinsă că numai forța asta oarbă a masculului exaltat, scos din fire, înnebunit, poate smulge din carne urletul mut al simțurilor, fata m-a lovit cu pumnii peste ochi – cu necaz, cu patimă, cu ură aproape.

Amețit, m-am clătinat și mi-am apăsat pleoapele, să risipesc lacrimile ce mă orbiseră.

Fana, însă, nu așteptase – ca în jocurile nevinovate de altădată – să mă dezmeticesc. Speriată de ispravă sau ca să facă lupta – când ne vom prinde din nou în brațe – mai înverșunată, o luase la fugă pe marginea abisului cu împletiri – în adânc – de flăcări și fum.

Am simțit, atunci, cum urcă și crește, cum se rupe, din mine, cu suflet parcă și gândurile toate, același uhuhuuu de namilă păroasă și m-am năpustit după fugară.

Goana în noapte – printre bordeiele cărămidarilor, peste gropi și prin jarul mormanelor de gunoi aprins, prin mărăcini și în jurul corturilor din șatra spoitorilor, prin curți și peste garduri, prin băltoacele verzi și mocirloase de lângă Ciurel și pe sub căruțele țăranilor veniți la măcinat și poposiți în câmp, până în zori – a fost halucinantă. Fana nu ocolise piedicile și pericolele, nu alesese potecile și nu mai avusese vreme să se întrebe încotro și până când ne vom alerga așa, ca două fiare. Știa că dacă o prind, oriunde: în apă, în praf, în foc – o frâng în mâini sau o sufoc în strânsoarea labelor mele de dihonie a pădurii și a întunericului. Trecusem, unul după altul, ca două vedenii, printre oameni și câini. Nu-mi dam seama după câte ocoluri și cum ajunsesem pe malul gârlei. Fata și-a scos, din fugă, fusta și cămașa, le-a aruncat undeva, în iarbă – nici nu se uitase unde – și s-a cățărat, ca o pisică, pe stâlpii de la balustrada stăvilarului. Am urmat-o pas cu pas, treaptă cu treaptă, până sus, pe parapet. A râs, goală și albă în întuneric și s-a aruncat, peste cap, în gol. Nu am șovăit. Trupurile au despicat apa și s-au dus la fund, aruncând spre luna ce răsărise de mult, o risipă de stropi strălucitori. Fana a săltat din adânc departe și a rămas o clipă pe spate, în „plută", să mai răsufle. Obosise. O ascultam respirând precipitat. Am înțeles că începe să renunțe. M-am apropiat, înotând și am întins mâna, s-o prind dar fata s-a răsucit, ca o svârlugă și s-a dat la fund. Mi s-a părut că-i văd urma albă a corpului, ca o rază, săgetând adâncul și lunecând spre mal și nu i-am mai lăsat timp să se depărteze prea mult de mine. A scos capul din apă la spatele meu și a scăpat un țipăt mic, de surprindere, când m-a văzut. Mai era o singură salvare: să iasă din gârlă și să fugă dar piciorul, ud,

alunecat în iarbă. Fana a încercat să-și păstreze echilibrul, s-a clătinat și a căzut – învinsă.

— Uhuhuuu, Catină cu suflet de vrăjitoare, cum te guduri la picioarele părosului din mine și ce supusă desfaci pulpele...

CAPITOLUL XX

SFANT - SFÂNT - SFÂNT...

Stăm în iarbă, cu fața în sus.

— Că la nunta mea...

Fana mă certa, că sunt prost, când îngânam stihurile cu presimțiri, ca un păstor cu brăcinar de sfoară și fără turmă de mioare și mă asigura că n-o să cadă nicio stea și nicio sfărâmătură de bulgăr ceresc, în clipa când ne vom cumineca în dragoste și în adevărurile ce se vor limpezi în noi, ca prin minune. Plopii de dincolo de groapa cu gunoi au să ni se pară, poate, preoți tineri în odăjdii (munți, ca în „Miorița", de unde să luăm?) păsările mii, sticleți și scatii, au să ne fie lăutari dar baciul n-o să moară. Dimpotrivă, o să renască...

— Nu-i așa, Puișor, că nu-i nimic mai frumos pe lume ca un șorțuleț cu dantelă? Bine, să știi că toate au să ți se pară așa, atunci: ca un șorțuleț cu dantelă...

Parapetul de la stăvilar semăna cu o scară ce urcă în slavă.

— Cer și alt cer și pe urmă altul...

Numai eu cu Dumnezeu rămăsesem pe pământ.

Acum mi-ar fi fost ușor să spun o poveste cu vecina sa furnica, plecată la drum lung și pe alte tărâmuri, să afle de la o surată mică, roșie cu puncte negre, ce-i cu misterele văzduhului și de ce sunt rătăciți și păgâni socialiști ca Bimbirică și Aron, când afirmă că cerul e ceva ce ni se pare. Nu mai rămăsese în mine nicio întrebare fără răspuns. Trăiam în legănarea firului de iarbă și în somnul gângăniilor, în lumina ce-o aduna luna pe luciul apelor, ca un praf de piatră rară și în tainica plutire a vietăților din adâncuri, în zvonul surd de viață din orașul de departe, în goana fără popas a astrelor și în cutele cele mai ascunse - până acum - ale sufletului. Mă spălasem - în nerușinare ca într-o cristelniță - de toate nedumeririle, dezgusturile și revoltele și mă împăcasem cu mine și cu Dumnezeu. Toate, pe pământ și în cer, mi se păreau cu rostul, cu farmecul și cu înțelesul lor.

Nu mă lăsam furat de visuri.

Știam că sunt un Iacov desculț, din mahalaua cu nume rușinos dar nu mai eram singur - stăruia în mine credința că, de acum încolo, n-o să mai mă simt singur - și nu mai mă cutremura gândul că am să mă-ntorc în casa cu nebuni. Departe de lume dar rămas - în cămașa și în culorile lipovenești pe care le sfâșiase Fana, cu mâna ei sălbăticită în spasm - legat de tot ce era frământare și suferință în existența dezmoșteniților din fabrici și triaj, găsisem și în durere un rost și un adevăr ce omagia armonia universală a tuturor celor văzute și nevăzute.

Năpârstoc cu ciuf, mă speriasem în seara când privisem prin spărtura unei perdele, ca să-l văd pe domnul Stârcu trântit peste Safta. Papucul prins de vârful

piciorului ridicat în sus și săltat spre tavan, într-un ritm din ce în ce mai precipitat, mă obsedase și mă urmărise până în vis. Ceremonialul erotic din casa simigiului mă cutremurase, de asemeni dar stârnise în mine – în același timp – un neastâmpăr curios, ce alerga prin sânge și prin carne ca o flacără. Zvonul practicelor libidinoase din sobor, nerușinările din pivnița în care Tănăsică era mire așteptat cu înfrigurare și povestea cu Fofoloanca nebuna, ce se dăruia – pe mormântul lui Gavrilaș – unui necunoscut sau unei umbre crescute din crucea de la căpătâiul strungarului adormit de oftică – tânăr și frumos – în patul alb din salonul alb al sanatoriului, toate acele scârbe și destrăbălări din viața blestemată de mama și de Puișor (tata nu știa cum s-o arunce de pe umeri, ca pe o povară) mă frământaseră multe nopți în așternut, plin de dezgust și de întrebări la care nu voia nimeni să-mi răspundă. Ce puroi al sufletului sau ce durere ascunsă celor mici, ce poruncă a diavolului sau ce destin ticălos, transformase mahalaua cu nume rușinos în cocină și casa cu nebuni în bordel? Singură mumia din cărucior mă lămurise. Așa e viața. Orașul, pământul tot era un tractir. Nimeni nu scapă de blestem? Nimeni! Protestam, consideram dezgolirile și împerecherile pe maidan și prin vagoanele din triaj, pe lângă uluci și în patul țigăncii, un ultragiu adus făpturii omenești și o martirizare a sufletului. Fana, însă, mă îndurerase și uneori mi-era silă de mine. Tinca avusese dreptate. Nici noi nu eram mai buni, mai curați, mai nevinovați. Luptam cu ispitele, ca să păstrez în inimă un strop de soare din copilăria ce ne apărase, atâta timp, de intrigile și depravările ce infectaseră existența oamenilor serioși din mahalaua cu nume rușinos dar Fana era din

ce în ce mai stăruitoare, mai frământată de dorinți și mai hotărâtă să termine odată cu patima bolnavă ce o mistuia iar eu tot mai slab și mai plin de neliniști și de contraziceri, mai chinuit cu cât eram mai robit de chemările din ascunzătorile de pe maidanul cu basculă. Așa era viața: un codru de pâine și o tăvălire în nerușinare – oriunde, oricând, cu oricine. Tănăsică nu-și alesese ibovnicele. Vrăbioara nu se uita cu cine se culcă prin șanțuri și în vagoanele din triaj. Safta se dăruise oricui, fără nicio sfială. Maro se lăsa dezvelită și dezmierdată de Tino și se încolăcea sub Nedu cu o înfrigurare egală. Sultana, la bordel, mă încredințase că era indiferent – din moment ce simțisem nevoia de femeie – dacă mă culcam cu ea sau cu sora de acasă. Așadar, pentru atâta lucru, făpturile sfântului și ale pământului munceau, se urau, asudau și încercau să se înfrumusețeze, se minteau și se asasinau, înjurau și uneori se rugau la icoană, se ocărau și se furau unii pe alții, se încovoiau sub poveri și adunau gologani, ca să fie – în cele din urmă – trimiși la spital ori în camere de torturi, aruncați în ocnă, mutilați de tren sau rupți în bucăți de curele și roți, când nu erau osândiți să se usuce – ologi – într-un cărucior.

Mai târziu, zbuciumul de bivol rănit al hamalului, care vânase femeile altora – prin garniturile trenurilor, pe locuri virane și prin closetele gării – cu foame de animal și fără nicio mustrare de conștiință dar simțise cum se prăvale cerul pe el, în clipa când aflase că nevasta îi pune coarne, mă lăsase să întrevăd că – mai presus de scârnăviile țigăncii și de isprăvile lui ascunse – era o legătură, un fel de sentiment sau un interes ce-i ținuse, atâția ani, alături. Gore se plânsese c-a fost jignit în mândria lui de bărbat, că-și pierduse liniștea și

poate norocul. Damian, tovarășul în bluză albastră, plângea și acum, nefericit că n-a găsit și n-o să mai afle, oricât ar răscoli pământul, o nevastă ca Marioara lui de altădată.

— O să mor, frățioare – se căinase prietenul – și n-o să aibă cine mă jeli, că rude n-am, copii n-am...

Orașul, pământul, viața toată era un tractir – cum spusese Tinca oloaga – dar un om simplu ca Damian o visase pe Marioara credincioasă ca o rudă și încântătoare ca un copil ținut departe, cu sufletul, de scârnăviile din mahala iar Safta ar fi putut rămâne, pentru Gore, păstrătoarea liniștei și a credinței lui în rostul muncii și al desfătărilor casnice...

Sufletul – în aceste întâmplări cu femei și cu moarte – strigase: uite-mă, ca elevul Iacov sin Petrică Mihail, în prima lui zi de școală, când nu aflase ce-i catalogul și nu știa că, la apel, se răspunde „prezent", reglementar – nu ca pe maidan...

Cârpaciul din casa de scânduri, în nopțile când se prosterna în fața icoanei, cu o lacrimă risipită în barba ca mătasa porumbului, să cânte pentru Maro din vis și din gravurile ceaslovului, își scuturase gândurile de tot ce era vremelnic și murdar, țărână și pofte. Scăpată de pumnii simigiului și din căminul cu ușile sparte de umărul voinic al rusului, sora de la Candia dormise odată, goală, în patul salvatorului. Batiușca, însă, n-o atinsese și nici nu îndrăznise s-o privească. Se culcase afară, lângă prag, ca un câine. Vecinii s-au mirat când au aflat că Ivan nu-i ceruse altceva lui Tino, în seara revelionului, decât să nu-și mai martirizeze nevasta și clătinaseră capul, cu neîncredere: asta nu mai e dragoste! Mofturi, câte vrei și parigorie de rus nebun dar niciun pic de dragoste! Nimeni, niciun om sănătos nu i-ar fi putut spune grecului uscățiv: „palicarule,

mor de dor după nevasta mătăluță dar mititelul de mine are o inima de îngeraș fericit că poate să sufere pentru ea, în tăcere și de departe, așa că ți-o las acasă, s-o deznozi în bătăi și să-l poftești pe Nedu la tine-n pat, s-o pupe și să-i facă gusturile, bietul băiat, că și el e singur pe lume, mititel și îngeraș". Puica era sigură că pământul ar înflori ca un paradis, dacă s-ar găsi – în fiecare din noi – ceva din evlavia și din seninătatea lăuntrică a cârpaciului. Sunt prea mic și destul de curat la cuget, ca să mă amestece, de pe acum, în toate deșănțările (oricum, să n-o întreb ce-i dragostea, că mă face porc și mă trage de perciuni...) dar Puișor o să-mi spună odată – când m-o crede el ceva mai copt la minte – cum au ajuns oamenii să facă, din corpul și din sufletul lor, o batjocură.

Sunt un copil...

Să nu mă amestec unde nu-mi fierbe oala, că-i pericol de păruială!

Să tac, să nu mai întreb prostii...

Alt răspuns – pentru mine – nu căutau oamenii mari, în morala lor de stăpâni pe toate tainele...

Asta mă supăra și mă încurca mai rău, tocmai când mă credeam mai aproape de adevăr.

Acum știam, aflasem – slavă sfinților și făpturii minunate ce mi se dăruise – se cristalizaseră în mine toate înțelesurile. Nu mai eram nevoit să mă frământ ori să-i trag de limbă pe cei bătrâni, ca să pricep de ce plecase gospodin la Constanța, după Maro – ce motiv, ce mare disperare îl scosese din fire, bărbat și animal ca Gore și ca oricare altul, în săptămâna pe care ilfoveanul o petrecuse la masa de peste drum și de ce preferase să moară decât să se despartă de femeia lui de toate zilele și din toate visurile – deși o

asigurase pe Salomia, cu câteva luni în urmă, că singura lui mulțumire ar fi s-o știe pe sora de la Candia fericită, oriunde ar pleca și alături de oricine...

Stăm în iarbă, cu fața în sus și mi se părea cerul o carte din bătrâni, scrisă anume pentru mine, să descifrez adevărul silabisit altădată, în ceaslovul din scrinul unde-și păstra Puișor vechiturile și amintirile de la moșnenii bunici: „oamenii, când și-au dat seama c-a murit Dumnezeu cel adevărat în ei, s-au simțit așa de singuri pe pământ că se speriau și de fuga unui iepure și atunci și-au cioplit alt Dumnezeu, în piatră, pentru că nu puteau trăi fără credință, în pustiul singurătății"...

Surtucari rămași fără credință, într-o existență de muncă anevoioasă, trudnică, fără popas și fără niciun folos, mahalagii se refugiaseră în minciună și măscări, în animalitate, ca să scape de necazuri și să uite mizeria și nevoile, urâtul de acasă și din inimă, nedreptățile, lipsa de bani, de soare și de noroc, sudorile și nenorocirile din fabrici, opintirile în toate jugurile și sub cerul tuturor năpastelor. Speriați de golul ce se căsca haotic în ei, înspăimântați în fața unui destin mut și nemilos, striviți de cer și supți de pământ, terorizați și rătăciți, aruncați și lăsați în voia tuturor furtunilor, orbi în întunericul orb ce-i înconjura de pretutindeni, oamenii umblau – bolnavi, îndobitociți de deznădejde – după senzația tare, dură, anihilantă, a destrăbălării cu orice preț și sub toate formele.

Cei puțini, cărora le mai rămăsese un pic de suflet, aruncaseră peste această mare nerușinare a lumii, un strop de lumină și din el se născuse nevoia tovarășului unic de singurătate și misterul fetei frumoase.

Sufletul sanctificase nerușinarea, prin bobul de simțire amestecat în plămada de pământ și cer a dragostei și se simțise, la rându-i, liber, descătușat.

Sufletul de acum al fetei ce adormise în iarba susurătoare – goală sub lună și pură, în sfânta ei mare nerușinare.

Vecinele și nevestele tinere din sobor ultragiau corpul dezgolit și-l biciuiau.

Fana se cuminecase în durere și patimă, în lacrimă și surâs, ca la o cină de taină, când se frânge trupul ca o azimă, pentru mântuirea sufletului și apropie în înțeles misterul ce purifică și transfigurează, pentru că prin el se perpetuează viața și în viață dumnezeirea pe pământ.

POST-SCRIPTUM

CAPITOLUL XXI

SEMN PENTRU POPAS ÎNTRE ANOTIMPURI

Plecasem spre casă târziu.

Negustorii, în Cărămidari, trăseseră obloanele de mult. Numai luna rămăsese haimana pe potecile împletite ale maidanelor şi pe acoperişuri. Mărăcinii, în risipa de strălucire şi în taina nopţii, păreau nişte copilaşi, într-o dimineaţă de sărbătoare, îmbrăcaţi în haine curate şi trimeşi – unul după altul şi cuminţi – la biserică...

Nimeni pe străzi.

Linişte – pace – somn.

Piruia o vrabie, undeva. Mi s-a părut că are cuibul într-o stea şi c-o aud tocmai de acolo...

Fana era flămândă. Muşca adânc dintr-un măr furat – în trecere – de la sârbi, mesteca repede şi se mira, cu fiecare muşcătură.

— Mamă, ce foame...

Mi-era dragă: cum mănâncă şi cum merge, cum se miră şi cum râde, cum îşi scutură buclele pe umeri şi cum respiră, cum sare într-un picior prin praf, cum scoate limba

la lună și cum își face cruce, serioasă, când vede un liliac zburând ori aude o pasăre țipând în noapte. Asta era tot ce știam, tot ce credeam – singurul adevăr ce l-aș fi putut striga stelelor: că mi-e dragă și face parte din mine – din ochii, din mâinile, din pasul și din culorile lipovenești ale cămășii mele, din sângele și din sufletul meu...

Simțisem nevoia să-i mărturisesc sentimentul acesta de adorare și pentru că n-am găsit cuvintele ori n-am fost meșter să le potrivesc în gând, am luat-o în brațe și am mers cu ea prin mijlocul străzii, cântând.

Gând am ajuns la cantonul de la barieră, am presimțit că s-a întâmplat ori se petrece ceva în mahalaua cu nume rușinos. Vecinele stau de vorbă pe la porți, numai în cămașă și pline de neastâmpăr. Sub șopronul de la birtul ofticosului cu catastiv era lumină. La o masă, câțiva hamali ascultau nemișcați, triști, o poveste pe care Varlam o spusese de câteva ori, ca să poată fi înțeleasă și crezută.

Bica-mărunțica adusese vestea rea în mahala și umblase de colo până colo, de la o poartă la alta, ca un crainic al morții.

Multe amănunte nu știa nici ea dar atât era sigur: că Fane, pușcăriașul frumos din Cotroceni, a fost asasinat.

CUPRINS

CÂNTECUL ȚAPULUI

I. Soborul țaților descoperă Africa / 7
II. Drum spre orașul de lespezi / 29
III. Unde se întâlnește Ivan cu Ifim / 42
IV. Ispita soarelui / 56

FLĂCĂRI PURIFICATOARE

V. Aripă frântă în zbor înalt / 67
VI. Umbră strâmbă peste icoană / 85
VII. Suflete ca în Miorița / 92
VIII. Tino, diavolul-meșter / 100
IX. Cântec mic în prag / 130
X. Maro era ultimul vis / 134
XI. Viața i-a spus „pașol" lui Ivan / 156
XII. Pe urma n-a mai fost nimic / 176

SPRE CE EMAUS, DRUMURILE MELE...?

XIII. Paiața care uitase să râdă / 185
XIV. Dacă era și asta o fericire... / 201
XV. Sufletul meu nu pleca de acolo / 221
XVI. Sora de la bordel / 231
XVII. Apelul morților / 253

FINAL LA ROMANUL CASEI CU NEBUNI

XVIII. Creștea un pustiu de moarte / 263
XIX. Cătină, fata cu ochi de vrăjitoare / 273
XX. Sfant – sfânt – sfânt... / 284

POST-SCRIPTUM

XXI. Semn pentru popas între anotimpuri / 295